

ZGODBARNICA

2020 – 2023

Zgodba nekega časa, Patricija Dodič, 2023, akril na platnu

**»Tu so zgodbe od povesodi,
z vseh vetrov se stekajo.
TU nekje v kosmati štorji
volk je Rdečo kapljico.«**

(Tomaž Mahkovic, pisatelj, enigmatik, zgodbarničar)

Zadnji zbornik študijskega krožka Zgodbarnica, ki je v letu 2023 zaključil z delovanjem, je končno tu. Morda bolj študijsko gradivo, morda gradivo za radovedneže, vsekakor tudi literarno. Po treh letih velikih sprememb v svetu in v nas samih se je nabralo veliko zgodb, takšnih iz srca, kakršni smo bili in ostajamo zgodbarničarj - četudi delujoči na drugih področjih in razkropljeni po našem malem kaotičnem svetu. Deset let je dolga doba v delovanju krožka. Če povzamem: imeli smo se srčno in lepo vseskozi. Osip minimalen, je pa res, da se v desetih letih človek postara, ozreli, morda izpoje, kdo ve. Nikoli ne bomo pozabili naših druženj, prisrčnih kot le kaj, skorajda družinskih, vseh silvestrovanj, obiskov različnih krajev in ljudi, prebiranja in nastopov, objemov in smeha. Ne pozabiš srčnosti kar tako, ne pozabiš je nikoli - hrana za dušo je in ostane. Zgodbe, recepti, pesmi, pravljice, strokovni razmisleki, eseji - vsega je v tem zmešancu zgodb, kakršen je zbornik pred nami. Veliko je poslanih zgodb, veliko je takšnih, ki so bile povzete iz drugih virov, veliko je vsega. Vsega tistega, kar sem si nenazadnje želela zbrati skozi vsa ta leta. Ko sem bila še majhna pupka, sem si želela biti zbirateljica zgodb. In evo. Na nek način sem uresničila sanje. Vem, da še veliko tega ni zapisanega, a drugi, modernejši od nas, zapisujejo danes na drugačne načine, kar je prav in lepo. Naši zapisi ostajajo v zbornikih, na straneh Kamre, na straneh Občine Hrpelje Kozina in predvsem v naših srčkih. Kot že povedano v prejšnjih zbornikih: besedila so lektorirana ravno toliko, da slovenščine

in njenih lepot ne pozabimo - ali kakor koli hudo sramotimo. Ohranjam način pisanja pisca zgodbe, zato morda vse ni ravno tako, kot bi moralo biti, je pa zato vsak zapis pričevalec nekega časa in pričevalec nekega imena, za katerim zgodba stoji. Gre za pripovedi ljudi, ki so zgodbe živeli. Ali pa jih je živela njihova domišljija. Gre za zgodbe ljubezni do življenja, sploh v času korone, ki se je dogajala od konca 2019 do 2022. Kar šteje, je zgodba. Je deset skupaj preživetih let, ki smo jih obeležili s knjigo Zgodbe za en deci. Je vse, kar smo si lahko dali in povedali in si delili. Še veliko je nenapisanega. O kovidu, vojni v Ukrajini, o potresih, poplavah, tornadnih in še čem. Zgodb ne bom nehala zbirati. Pošiljajte. Ob branju zgodb se lahko poistovetite ali skušate razumeti, kar je pravzaprav moč zgodbe kot take. In če nekega dne zmanjka elektrike, bodo napisane zgodbe tiste, ki si jih bomo spet pripovedovali ob svečah, jih premlevali, ob njih jokali, se smejali, se objemali, bili, živeli. Zgodbe so urejene po imenih avtorjev, malce drugače kot doslej. Če nekaj/nekoga poimenuješ, mu daš vrednost. Zato. Nenazadnje je svojevrstna zgodba že Zgodbarnica sama in vsi njeni člani, meni tako ljubi zgodbarničrji, ki so skozi vsa leta vztrajali z menoj. Tako zgodbarničajrem kot bralcem, pa Nevenki Bogatajevi iz Andragoškega centra Slovenije, pa občini Hrpelje Kozina, pa Ester Mihalič, urednici Občinskega glasila, pa še mnogim drugim in vsem, ki ste kdajkoli sodelovali z nami: en velikanski HVALA.

Hvala vsem/u za vse skozi vse v vsem/u.

Ana Balantič

Otrok ob reki

Idrijca se skozi neštete tolmune divje prešumi tam izpod Vojskarske planote. Nič je ne ustavi na njeni poti, ne pečine, ne škrape, sploh, kadar vsa napeta od nalivov obira bregove. Okoli balvanov si najde pot in se napaja iz strmih neprehodnih grap, po katerih se lahko pretika le voda. Nekoč so jo tam gori ustavljale Klavže, vodne pregrade, da se je nabirala za njimi v težko neustavljivo moč, ki je ob odprtju zapornic zarohnela nad skladovnicami lesa in ga na svojih plečih znosila v dolino.

Danes svobodna kot divja mačka praska pod previsi, da se vdajo, predirno šumi okoli skal, potem pa nenadoma vsa krotka, kot kakšna koketa v globokem molu šele na ravnini malo počije v zrcalni plitvini. Ko priplivka med tukajšnje vrbe, izpod njihovih korenin počasi zahrbtno lušči brežino, vedno globlje, vsak letni čas drugače. Ko nimajo več oprimkov, se vrbe kot kratkovidne starke pred ogledalom sklanjajo vedno bliže h gladini, dokler se za vedno ne uležejo in jih vase posrka sipina. Reka pa, ki je vsak dan na novo mlada, nikoli naveličana, čeprav je postrgala s sveta že toliko vsega in videla preveč, nadaljuje svojo načrtano pot, za nas, skozi nas in mimo.

Poletna vročina je klicala po ohladitvi. Tuša ni imel nihče. Tiste nekaj nujne higijene je nudil le lavor ali škaf, za kaj več smo imeli pa *Toplice*, in seveda našo Idrijco. Tam, kjer se mesto spotegne, stoji Debela skala. Tako pravimo ogromnemu balvanu, ki ga je kdo ve kdaj odščipnilo z griča in je pristal na obrežju reke. Ob novejši širitvi ceste so sicer precej omejili njegovo veličastje. Poseden v globok tolmun, v katerem so se od vedno preganjale najdebelejše postrvi, je držal vase zaklinjen lesen *cigu* most, do katerega si se moral povzpeti po lesenih stopnicah, da si se odmajal na drugi breg v park Mejco. Poznejša prenova mu je spodnesla štenge in ga spustila do ceste. Na Debeli skali se je vsa poletja martinčkalo staro in mlado in najpogumnejši so z nje skakali v tolmun. Majava brv je bila še posebno zanimiva za pobe, če smo se na njem znašla dekleta. Kot da so se vzeli iz niča, so začeli udrihati po njej in se režati, ko smo opletale čezenj kot zadete kure in lovile sapo. Še na trdnem se nam je potem dvigalo in padalo. Na najširšem delu struge je reka premogla celo otok, *Inzl* so mu pravili, poraščen z vrbovjem in potaknjen z marsičim, kar je voda posnela na svoji poti. Pa ga je bilo vsako leto manj. Ker so pred časom umaknili tiste rake ob Fortičevi žagi, ga je reka kar sama

jemala vase in z leti tudi popolnoma raznesla. Na produ ob *cigu* mostu je tudi naša družčina imela vaje iz počitniškega lenarjenja, v parku pa razkazovanje, kdo si upa najvišje pognati na tistih gugalnicah, ki sta kot zeleni ladjici na vrveh čakali na dober veter. Če je bilo tam preveč zadrenjano in je sonce še kazalo voljo po gretju, smo jo mahnili navzgor na Rake. Peš pot ob dva kilometra dolgem koritu, ki se je iz jezua pri Kobili napajalo z vodo Idrijce, da je v predmestju poganjala turbine električne centrale. Najprej smo pod jaškom Kajzer navalili v pokrito žehtnico, seveda, če ni bilo peric. Zmetali čez perilnik nekaj listja in vej ter opazovali, kako je temina rova z vso hitrostjo goltala namišljene ladjice. Vredna postanka je bila nakladalna postaja, kjer so iz jaška Kajzer natovarjali rudo v vagončke. Kot uročeni smo zijali v tisti rrrrromp, ki se je speljeval na žičnico, in odzibal nad topoli čez reko, se vzel nad hrib, ter izginil ispred oči. Veličasten pogled na srečujoča se vagončka in strašljiv, ko je prazen privedjal nad naše glave, butnil na postajo, se nato umiril in odzibal po nov tovor. Nato smo se pri Felcu, edini domačiji na Rakah, spustili k večjemu tolmunu reke Idrijce. Na drugi strani struge je ždela Kavčičeva kovačija in ob glavni cesti med grmovjem skrivala majhne rake, ki so spuščale vodo na leseno kolo, prislonjeno ob kovačijo. V tem zakotju smo imeli svoj mir. Prod je bil ravno prav okrogel, da se nam je vtiskal v hrbet, ko smo leže lovili sonce v kožo. Z balvana ob strani smo skakali v vodo, seveda tisti, ki smo že obvladali plavanje. Voda ob tolmunu je bila mirna in topla. Le na sredini je spešila in se s tem hladila. Pogumni smo se včasih prebredli na drugi breg in gori ob zapornicah, ki so spuščale vodo do kovačije, preizkušali moč reke, ki je drla čez pregrado. Moja sestra se nikoli ni naučila plavati, rekla je, da iz strahu, ker se nas je bala. To občutljivo in trmasto bitje smo še zanalašč tunkali in škropili. Mlada objestnost pač, a zamera je ostala za večno. Kot danes, se tudi včasih ni smelo loviti rib, kakor bi se komu zazdelo. Ves čas je bila na delu inšpekcija. Malo naprej od naše plaže naredi reka ogromen meander pri Zagodu in daleč od oči je bil pravi raj za *fišfongarje*. Pa se Škric nekega dne odloči. Zaviha hlače, pogleda levo in desno pa na sredo vode. Pomaka, na palico navezano špago, in čaka. K samomoru nagnjena riba se prva natakne na trnek in Škric jo veselo pobaše za srajco. Brrr, ga strese mrzel ribji život in že natika novo glisto na vabo. "Hej, kaj pa vi počnete tam sredi vode?" nenadoma zarjuje policaj Poličnik, ki se pripelje s kolesom po cesti. "Oh, nič, le odpadke železa pobiram. Tam pri Zagodu jih imam že cel kup. Sem slišal, da na policiji zbirate prispevke za nove uteži pri sončni uri na Vojskem," se je odrezal Škric in jo pobrisal navzgor proti Rakam, nato čez Poljančev

in Smukov grič domov. Poličnika so namreč nekoč nafarbali, da so na Vojskem ukradli uteži od sončne ure. Vso stvar je vzel precej resno in tam za Kovačico ustavil prvi avto: "Hitro, hitro, na Vojsko, da ne pobegnejo z utežmi!" Ja Škric, ta se je lotil rib kjer koli. Nekega dne se pod brvjo pri Debeli skali spet postavi na sredo reke. Kar z rokami se spravi nad vodni živelj. Pa ga iznenadi policajev klic: "Kaj pa vi iščete tam doli?" "P, p, pljeh za b, b, búbn!" izjeclja Škric in spusti roke ob telo, da so mu obvisle kot mokra cunjca. "Vam bom že dal pleh pa boben!" policaj s prstom pomigne možaku, naj se spravi iz vode. In sledila je kazen. Bilo je takih in drugačnih dogodivščin, ki sta jih prenašali Idrijca in njen pritok Nikova. Od mojega doma je bilo dobrih sto metrov do njenega izliva vanjo. Kako mamljiva je bila, posebno poleti, ko se je ob sušnem obdobju leno vlekla med zelenimi smrkavimi bradami alg, ki so plapolale čez kamne. Tako se je odkrilo marsikaj, kar so ljudje zmetali vanjo, od ponev, razbitih krožnikov, v šavju je nasedla celo nočna posoda. Odvoza smeti takrat še ni bilo. Reka in potok sta bila edina odnašalca. Tistega leta, 1953, ko je bilo na Okroglici največje ljudsko zborovanje na Primorskem, so tudi Idrijčani s tovornjaki romali poslušat Titov govor. Mi smo imeli v Ajševici sorodnike in priložnost je bila za obisk. Spominjam se samo lesenih klopi in odskakovanja tovornjaka po zdrapani cesti, ki je ni bilo videti konca. Potem pa, baje je bilo tristo tisoč ljudi, in kaj ima otrok od tega. Neskončna žeja, utrujenost, in iskanje sorodnikov. Starši prijateljice Sonje in Zdravke so bili bolj pametni in so puncu pustili doma. Za lon, ker nista tiščali za njimi, so Zdravki prinesli lepe rdeče škorenjčke. Seveda jih je bilo treba takoj probati. Obuta vanje, se je podričala po plohu v Nikovo. A glej ga zlomka, en škorenj je hotel po svoje, se snel in veselo odplaval. Od strahu, da bo obenj, se je pognala za njim. Saj drugače Nikova ni bila hudobna, presušena se je pustila kaliti, ampak takrat je po nalivu nekoliko narasla in je otroka spodnesla. Še sreča, da je vse to videl sosed, skočil ponjo in jo odvedel na suho. Sonja, ki se je pognala za njo, pa se je k sreči oprijela veje, ki je molela nad strugo, in trda od groze, ko se je voda prelivala čeznjo, nemočno opazovala, kaj se bo zgodilo. Le oči so se napenjale, da bi pomagale. Do izliva v Idrijco je bilo le še nekaj deset metrov. Ko ju je sosed kot dve ožeti in prestrašeni kuri pripeljal domov, je mama starejšo Sonjo, ki naj bi vendar varovala mlajšo, posadila na koln kišto in jo pošteno naklestila. Kaj hočemo, taka je bila pač vzgoja staršev v tistem času. Samo da si ostal živ, ne glede na vzrok in posledice, si bil že sposoben prejeti vzgojni nauk. Kdo te je takrat znal objeti, kaj šele poljubiti od sreče?! To se vendar ni spodobilo. Kako je že tisto reklo? "Trd bodi, neizprosni mož jeklen!" Taki smo bili potem tudi njihovi potomci, čeprav za odtenek mehkejši. Tisti

škorenjček pa ... do morja je dolga pot. Mladež se lepote smaragdne Idrijce ni zavedala. Le slikarji, pesniki in ljubitelji narave so vedeli za vsak meander na njej, za skrivenčenost vrbja, balvane, tolmune, za njeno smaragdno barvo, za vse pritoke, za njeno umirjenost in divjost, ko je prinašala in odnašala. Nam so po glavi brodirle druge neumnosti. V naravo smo zijali kot teleta. Herbarij smo sicer delali, natikali metulje na bučike, risali zemljevide, se učili Pitagorov izrek in naveličano hodili na športne dneve, ker so učitelji tako hoteli. Ampak herbariji, metulji, zemljevidi in poti, brez Pitagore, so se vseeno zapičili v spomin in tam obsedeli do zrelosti.

Zate (Patriciji)

Sedela je na klopi in zrla skozi zrak,
ki se je ožemal po nevihti.
Bila je dama v črnem,
prevlečena s srebrnkastim nakitom,
zagrebla je tanke prste v črne fantovske lase,
kot bi hotela spraskati jih z glave.
Kdo ve, kaj se sukljalo je po njej?
Po vsrku temno rjavih ustnic,
žareč ogorek cigarete
se ji spreminjal je v pepel
in za tančico belega dimú,
so se vrtinčile odtekajoče misli.
Morda v bledico pod poslikane oči
lovila je odhod poletja,
morda odtenek stiha,
ki se predeval ji je pod jezikom.
Bila je tam s cinobrastim nadihom v naročju,
v tišino rezbarije ulita,
le čas se je vsesaval vanjo.

Anamarija Delbello

Moj prvi sneg (delčki istrskega narečja SV. Petra)

Ko sem imela tri, štiri leta, smo stanovali pri Šterncih (zaselek sv. Petra v Istri). Imeli smo skromno stanovanje; kuhinjo in majhno spalnico z zelo majhnim oknom. Bila je zima, mama je zvečer prinesla v sobo *črepnjo* z ogljem, da se je soba malo segrela. Tudi odej ni bilo veliko. Oče in mama sta imela francosko posteljo, medtem ko je bila moja zelo lepa, podložena s štirimi *cegli*, kot jogi sem imela *pajeric*. Zjutraj se zbudim in vidim, da sta oče in mama še v postelji. Bilo mi je čudno, kako da je oče še doma, po navadi je šel v službo zelo zgodaj. »Oča, ma kaj danes ne greš delet, ali je nedelja?« sem ga vprašala. »Ne, ne, ma Anica, pride te h meni, ki je več gorko.« Vsa vesela sem šla. Mama mi pravi: »Kaj si vidla, kako lepo belo je vueneh?« Pogledala sem skozi okno in res, vse belo je bilo. »Ma, kaj je tu, jes nisen še vidla tega. Ma, kaj je cuker?« Oba sta se zasmejala in rekla: »Ma, ne, Anica, tu je sneg in zebe.« Nisem se ga mogla nagledati. Oče pravi: »Zdej gren zenetit šparget, de bo gorko, ko boste ustale.« Ko sem ležala z mamom, sem gledala v strop in sem se začudila, ko sem videla, da pada sneg skozi špranje na posteljo. Mama ni imela dovolj odej, na postelji je ležal kot pokrivalo stari plašč. Oče nas pokliče, naj vstanemo. Takoj sem skočila iz postelje. »Marija, skuhaj malo kafe, jaz gren še po malo drvi.« »Jez gren s tabo, da bom primla ta sneg.« »Ma je zima, ne moreš jut ven,« mi pravi mama. »Počaki, bomo šli ponjer,« mi reče oče. Ko se je vrnil, mu nisem dala miru, naj me pelje videt sneg. »Ben, ala, Marija, obuci jo, bon jo neso ne cicibaci.« Zame je bilo veliko veselje, čeprav sem prišla nazaj vsa premočena. To je bil zame prvi sneg.

Nevidna prijateljica

Ko sem bila stara pet let, smo se iz Šterence preselili v Sveti Peter (Istra). Nisem bila prav nič vesela. Pri Šterencih sem imela prijatelje, s katerimi sem se igrala. Čeprav sem bila najmlajša, so me imeli radi. V Svetem Petru nisem poznala nobenega, razen Nadje, s katero sva bili daljna *žlahta*. Moj oče je večkrat zahajal k njenemu očetu in jaz z njim. Tudi v vrtec sva hodili skupaj. Nadja ni imela toliko prostega časa, kot sem ga imela

sama. Njeni starši so bili kmetje, njena mama je hodila vsak dan z očetom na polje. Nadja je morala doma pospravljati, nalagati drva ali pobirati kamenje po vrtu. Tako sem si jaz izmislila nevidno prijateljico. Ime ji je bilo Bety. Bety je živela v vodnjaku, kamor se je hodilo po vodo. Ko sem šla po vodo, sem jo poklicala in ona je prišla iz vode. »Živjo, Anči,« mi je rekla, »kaj je novega?« Jaz sem ji povedala, kaj sem počela v vrtcu. »Veš, Bety, bilo bi lepo, če bi ti šla z mano v vrtec. Tam je polno otrok, ma jaz ne poznam nobenega, samo dve Nadji. Moja Nadja, s katero sva prijateljici in druga Nadja, ki ni moja prijateljica in mi je pravzaprav antipatična. Druga Nadja je malo starejša, ona hodi že v šolo. Ker ima šolo popoldne, pride zjutraj v vrtec. Njeni starši so v službi. Danes sva se stepli. Jaz sem se lepo igrala s punčko in ona je prišla in mi jo vzela. »Ti si se že dovolj igrala z njo, sedaj se bom jaz,« je rekla, vzela punčko in odšla. Počakala sem, da se je nekam »parkirala« in pomislila: 'Počakaj, ti bom že pokazala!' Veš, Bety, kaj sem naredila? Potihoma sem šla k njej (nosila je dve kiti kot jaz) in jo močno pocukala za kiti. Začela je kričati in jokati. Učiteljica je prišla pogledati, kaj se godi. Povedali sva ji, pa je rekla: »Sedaj pa vsaka v svoj kot.« Jaz sem bila zelo žalostna.« »Ja, ma učiteljica ni naredila prav,« je menila Bety, »Nadja bi morala v kot, ne ti!« Bety me je spremljala vsako jutro v vrtec in me prišla iskati. Tudi, če me je mama kregala, sem se vedno potožila Bety. Kadar me je mama kregala, sem rekla Bety, da bi najrajši skočila k njej v vodnjak. »Ja, ma ti ne moreš živeti v vodi kot jaz,« mi je rekla Bety. Postala sem zelo žalostna. Jezno sem ji odgovorila, da me nima več rada in da nisem več njena prijateljica. Odšla sem in nekaj dni se nisem oglasila. Ko sem videla svojo senco v vodi, sem si predstavljala, da je Bety in da me gleda. Ko smo se odselili, sem bila zelo žalostna in Bety tudi. Obljubila sem ji, da jo bom prišla obiskati in nekajkrat sem tudi šla, a je bila vedno žalostna. Do vodnjaka sem hodila vse redkeje, dokler nisem na Bety pozabila.

Prva cigareta (delčki istrskega narečja vasi sv. Peter)

Kot vsaka vas, smo tudi mi imeli osebo, ki smo se jo vaški otroci bali. Starši so nas zmerjali, ko smo bili poredni, da nas bo vzal Riko. Tako mu je bilo namreč ime. Riko je bil ubogi revež, ki je živel sam in je tudi rad pogosto preveč popil. Pozimi je rad hodil od hiše do hiše, da se je malo ogrel - doma ni imel goriva. Ljudje so ga bili že tako vajeni, da so mi dali tudi jesti. Za plačilo je vedno obljubljal, da bo pomagal na polju, da bo vse

poplačal, ko bo prišel njegov brat iz Kanade in mu prinesel denar. Sredi vasi je stala gostilna. Bila sem pri prijateljici. Njen brat naju je poslal po cigarete. »Pupe, nimeste kej delet, hote mene po španjolete, ala, ki ste brumne!« Ubogale smo in šle. Prišle smo v oštarijo in vprašala za cigarete. Barba Cel nas je vprašal: »Ma za koga so te španjolete?« Norma je odgovorila: »Ze mojga brata Albina!« »A, ben, samo de ne boste vidve pipele!« Ko sva prišli na pol poti, sva se pogledali in rekli: »Ma kaj ne bemo mi prpalle enga?« »Ja, ma kaj bo reko Albino, ki bo mankau eden?« »Naš kaj bomo rekle, de nun je vzel Riko.« Nastal je problem, kako cigareto prižgati. Nisva imeli vžigalnika ali vžigalic. »Ben, naš kaj, ga bomo skrile in bomo pršle nazet sz ferminante.« In tako smo šle domov. Albinu smo rekle, da nas je vprašal Riko en cigaret in sva mu ga dale, ker sva se bali. »E, bon vprašal Rika, ku je tu res!« »Ja, ja, naš keku smo se bale, da nam vzame celo škatlo!« Ni nam bilo mar, saj je Riko več ali manj zmeraj pijan in ne ve, kaj govori. Vrnili sva se tja, kamor sva skrili cigareto. Mirno sva sedeli in kadili vsaka malo. Bili sva tako zamišljeni, da nisva opazili, da se približuje Riko. »Pupe, ma kaj pipeste?« naju je vprašal. Bili sva tako prestrašeni, da nisva mogli niti odgovoriti. »Kome ste vzele ta španjolet, a? Ponjer boste rekle, de sen vn ga vzeu jes! Bon ben povedou všin oćjon, de sm ves vido pipet!« »Tanto te ne bojo vervele in nanka vina ti ne bojo dale več!« sva odgovorili in zbežali. Najina prva cigareta 57 - pri desetih letih.

Dobra roka (narečje Sv. Petra v Istri)

Prnes u Šupetre in anka u drugih vaseh je navada, da za novo leto otroci grejo nabirat dobro roko (tepeženco). Za silvestrovo smo mogle mi otroci jut spat, nismo čakele novo leto. Od nestrpnoste nisen nanka spala, koja sen čakala ta dan. Ne novo leto me je mama zbidila in nejprej sen mogla jut k maše, nisen bla masa kontenta. »Ala, Anica, moreš jut k maše, ko češ jut pobiret dobro roko.« Per maše smo samo klepetale teku, de nes je še guspuz sz oltarja opozoro, de moremo bet tiho. Ko sen pršla od maše, je mama rekla: »Zdej boš kej pojela in ponjer boš šla,« ma jes nisen bla nanka lačna in nisen vidla vure ze jut. »Ben, kuker češ.« Dala mi je boršico in rekla: »Zdej lepo hode in me rakomando, de lepo podzravuste, ko prideste u hišo, ku ne, ven ne bojo dale neč.« Ko smo pršle u hišo, smo lepo podzravle: »Dober dan, smo pršle po dobro roko.« »Ben, ma kaj boste kej zekentale prej?« so nen rekle. Šli smo bližek jaslic in zekentale. Kašna hiša je imla prau lepe jaslice. Ponevade so nen dale kšno mandlo, orehe in nekateri tudi

kašno pomarančo in bonbone (ma samo une več bušce, une bagate so ble uherne). Lepo smo se poslovili in šle napret, rekle smo: »Buh dej h lete več.« Ratalo je anka, de so kašni anka zeprle vrata, de ne pridemo. Unin smo zmeran nerdile kašno škodo, ble smo vre pronte ne tu, de nen ne bojo dale neč. Ko smo šle ses hiše, smo jin rekla: »Buh ven dej vsako leto menj.« Ma nobenme nismo povele, kaj smo nerdile. Ko smo imele 14, 15 let in anka več smo šle po dobro roko ze Svete tri kralje (6.1.). A tabot je blo lepo, hodile smo uvečer, fante in pupe in nazet od hiše do hiše. Tabot nen niso dale orehe in mandle, ma kej ze spet in kašni anka kej ze pojest. Kentale smo po cele vese, čule so de gremo. Na žalost se je ta tradicija skoraj zgibila. Danes te utroce nanka ne znajo, kaj je *dobra roka*.

Andreja Lenassi

Hruške in orehi

Starec je zgrbljen sedel na trinožniku, opirajoč se na grčasto drenovko. Zatopljen v svoje misli je vsake toliko vrgel pogled na malčke in mulčke, ki so mu jih pustili domači, češ, za drugo nisi, boš pa tu na soncu varoval mularijo, medtem ko bomo delali v gozdu. Pri sebi pa so si mislili: vsaj v napoto nam ne bo in ne bo jim ukazoval kot feldmaršal. Spet je vrgel oko na tiste tri razgrajače, ki so se topli za star preluknjani lonec in vreščali. Strog pogled in oster »oj« jih je takoj ohromil, obrnili so se vsaksebi in naprej brskali po žagovini, ki so jo polnili v zarjavele pločevinke. »Bo padalo s šibo,« je še dodal in zdrsnil v svoja tuhtanja. Užaljeno je premišljeval o tem, kako ga njegovi sploh ne poslušajo več, nasmihajo se ob njegovih navodilih in priporočilih za njive in gozd, živina se pase drugače kot v njegovem času gospodarjenja. 'Ajej, kam smo prišli,' mu je spet rojilo po glavi. Mi smo starejše ubogali in spoštovali. Še ženo mu je oče določil, čeprav je bil zagledan v drugo, kaj pa je hotel, ubogal ga je in jo oženil. Saj ni bila slaba, pridna in mirna, rada je imela otroke, pa njega tudi. Znala ga je umiriti, potolažiti, mu stala ob strani, le otrok mu je premalo rodila. Jeza se je nabirala kot črn oblak, pogledoval je proti otročajem in premišljeval, kako bi jih utišal. Želel si je miru, v tišini bi grel kosti na toplem zgodnjejesenskem soncu. Zakrožil je s pogledom po okolici, čez obraz mu je zlezal skrit nasmešek, ujel se je v njegove motne oči, zažarel in obdržal še dolgo časa. Odkrehal se je, se stokajoč oprl na grčevinko in se počasi vzdignil. »Alo, mulci, gremo do oreha,« je zaklical. Malčki so ga radovedno pogledali. »Tisti, ki bo nabral največje orehe v svojo gajbico, bo dobil največji kos klobase iz ričeta,« jim je obljubil. Otročad je od veselja zavreščala, stekla po majhne gajbice, ki jih je izdelal za prvega sina. Oreh je obilo obrodil, kar nekaj dela bodo imeli, je pomislil, in spet sedel na stolec, ki ga je prinesel s seboj pod oreh. 'Ko le ne bi tako vreščali,' je pomislil. Otroci so pridno nabirali orehe, tudi najmanjši, bil je zadovoljen. Najstarejši se je opogumil in ga zdramil iz premišljevanja. Ni jih več, samo še na vejah so, kaj jih sklatim? »Ne,« je namrščeno dejal. On nima več moči, premajhni so še, da bi vihteli prekle, prej bi se med sabo pobili. Jutri bomo spet. »Ja, pa kaj bomo?« je nergal hlačar. Stari je nagubal čelo, našobil brezzobe ustnice in skoraj jezno ukazal: »Pa še hruške poberite, samo glejte, da ne bodo gnile, tiste ne bodo prezimile.« Žena je bila spretna v pletenju koškov

in košar iz vsemogočega, kar je rastlo po njivah in gozdu, rahel nasmešek mu je zavel prek obraza in ukazal je: »Saj veš, kje so košare. Vzemite dve ali tri na *pošrek* pletene. Utrujeno se je sesedel in naslonil glavo na roki, ki sta sloneli na grčasti palici. Iz dremeža ga je prebudil vzklik ta mlade, ki se je vrnila prej, saj je bilo treba določiti na ogenj in poriniti lonec z ričetom globlje v peč. »Kako ste pridni, moji otročiči,« se jim je smejala in jim pomagala odnesti zvrhane košare hrušk proti hiši. Spotoma je razsula orehe na plahto na soncu, zvečer, preden pade rosa, jih bo spravila na suho. Jezno je pomislil: 'Če bi mene oče poslušal in me pustil vzeti tisto, ki mi je bila všeč, bi najbrž tudi imel kar dva para dvojčkov.' Snaha je dvignila najmanjšega, ki se je ob njenem glasu prebudil in naznanil z jokom lakoto. »Takoј bova,« mu je obljubila, »samo lonec potisnem in poleno priložim.« Z malim v naročju je stopila v temno preddverje, ostala otročad je stekla za njo. 'Saj mi pravzaprav ni tako slabo, lepo družino imam, le ko bi me kdaj pohvalili in večkrat upoštevali,' je premišljal ob tem, ko je kar tam, kjer je, ob otrocih, ko so še nabirali na toplem soncu in v tišini, zdrsnil v premišljevanje, opirajoč se na drenovko.

Krmavž

Skrbno si je ogledovala kos mesa, ki ji ga je prinesel zet iz doline, kamor se je odpravil občasno po opravkih. Goveda doma niso imeli, do kolin je bilo še daleč, suho meso so hranili za velike praznike, za obiske, ki so takrat z vseh koncev prihrumeli. »Daj, vprašaj mesarja, če ima kaj poceni,« je moledovala. Zet, ki se je priženil k hiši je bil neizprosen, neznansko škrt, a je kmetijo spet postavil na noge. »Ja, kje pa naj vzamem denar,« se je osorno obregnil, »saj veš, da bo treba streho popraviti, v tovarni delam skoraj samo nočne in nedeljske, da dobim več, hči se matra v mestu po tujih hišah, da doprinese za preživetje, pa ni vse skupaj nič.« »Otroci rastejo,« je prijazno ugovarjala. »Tudi jaz sem, pa nisem videl mesa niti za velike praznike, sem bil večkrat lačen kot sit, pa me poglej, mi kaj manjka?« se ni dal. Res je bil velik, čez prag se je moral krepko skloniti, da ni butnil z glavo v *šjar*, v hiši je na to večkrat pozabil, pa so se mu domači posmihali, češ, če bo luknjo izdolbel z glavo, da se v bodoče ne bo z njo zaletaval, ampak lepo skozi šel. Takrat se ni jezil, posmejal se je z njimi in fantom naročil: »Le krepko delajte, da zrastete tako visoki, kot sem jaz, pa boste tudi vi svojo pamet takole utrjevali, da ne boste česa pozabili.« Včasih pa se je stare matere le usmilil in ji prinesel najbolj

žilavo meso kake stare krave, ki so jo dali v zakol, ker ni bilo denarja za hrano in se jih je mesar usmilit, ker je vedel, kako težko življenje imajo. Takrat je mati dlani s ploskom sklenila, kot k molitvi, skoraj poskočila, tako se je od veselja dvignila na prste: »Ooooo, jutri bomo pa kot gospoda jedli,« je še po navadi vzkliknila. Hitro je pristavila lonc na ogenj, prilila toliko vode, da je meso prekrila, dodala veliko čebule, peteršiljevo ali zelenino korenino pa jabolko in korenov, pa kakšno kolerabo. Ves popoldan je vestno nalagala poleno za polenom v štedilnik, čeprav je plela na vrtu. Zvečer je z vilicami poskušala prebosti meso in strokovnjaško izjavila, še bo treba. Tako je legla k počitku kar na klop ob štedilniku, si pod glavo podložila staro jopo, se odela s starim plaščem in kadar se je morala obrniti na trdi in ozki klopi, je v peč porinila še poleno, da se je meso v loncu naprej počasi kuhalo. Zjutraj, ko se je zet vrnil iz tovarne, jo je mrko prebudil: »Pa saj ti ni bilo tega treba, bi pa pojutrišnjem ali pa celo v nedeljo jedli.« Sedel je k mizi in počakal, da je predenj postavila ostanke sinočnje večerje. Otroci so počasi prikapljali v kuhinjo, pozdravili zaspano očeta, in najstarejši so se pred poukom odpravili po vsakdanjih opravkih, ki so jim bili določeni že od vekomaj. Mama se bo vrnila šele v soboto popoldan, ko bo počistila povesod, kjer se je dogovorila. K sreči ji ni bilo treba plačevati za nočitve, saj je vedno prespala kar v kletni kamri sošolke iz otroških let. Ko si je popravila ruto, si na hitro stlačila uhajajoče lase pod njo, poravnala *flajdo*, zapela vse odpete gumbe, je spet segla po vilicah in prebadala meso po dolgem in počez. Spet je ugotovil: »Še malo, samo še malo ...« Dopoldan je v peč porinila debelo poleno, otroci so odšli v šolo, zet je spal, najmlajša dva je vzela s seboj na njivo, malega je položila na kup *obrskov*, ki so jih v jeseni poželi, da bi pripravili steljo, pa je niso imeli kam pospraviti. Zdaj so kar tja hodili po suhe vrhe, spodaj so začeli že gniti, so pa zato dajali toploto. Malček je mirno spal, malo večji se je držal za krajec *flajde* in koracal za njo, malo pobrodil po zrahljani zemlji, zalučal kak kamen na ozare, pa seveda ni zadel, saj sta bila vedno predaleč. Ko sta prišla na mesto, kjer je padel na tla, ga je znova pobral, še silneje zamahnil, da bi le pristal tam, kjer mu je namenil mesto. Tako je ponavljal in ponavljal in včasih pritegnil v petju s svojim otroškim glasom in otroško izgovorjenimi besedami stari materi. Včasih sta se pomenkovala, med tem pa je dete spalo, če se je pa slučajno zbudilo, sta stekla k njemu, ga nahranila s stekleničice, se z njim poigrala in ga položila spet v mehko, ko je zaspal. Opoldan, se je starica zavnala, se oprla na orodje: »Ala, gremo domov!« je odločila in nežno dvignila spečega malčka. Doma sta si umila roke, zagugala zibel, v katero sta položila krmežljavčka, določila poleno in nekaj drobirja, da je ogenj močnejše zagorel in ženica je spet prebadala meso.

Zdaj pa je, je ugotovila. Še vrelo meso, je položila na staro, od uporabe izdolbeno desko, ga počez zrezala na tanke rezine, ki bi pri mladi govedini razpadle, pri stari pa se ni bilo bati, tako trdo je bilo meso. V ponev je dala nekaj žlic masti in na drobno sesekljane čebule ter pražila toliko časa, da je čebula porumenela. Zdaj je skozi cedilo, ki ga je poveznila nad čebulo pretlačila zelenjavo iz lonca, v katerem se je kuhalo meso, zalila le toliko, da je bila zmes gostljata, v preostanek pa zakuhala ribano kašo in razredčila z vodo, da bo za juho. Meso je spet preložila v nastajajočo omako in kuhala toliko časa, da se je čebula razpustila. Dodala je še ščepec majarona ali koromača, še malo pokuhala in pustila jedi počivati na robu štedilnika. Otroci, ki so se medtem že vrnili iz šole, so hiteli lupiti vroč krompir v oblicah, ga zlagali v veliko skledo, najstarejša deklica, pa je z veliko *krčulo* prelivala omako preko krompirja, čisto na vrh je šele položila koščke mesa in odnesla skledo na mizo. Tako dobro že dolgo niso jedli, zato je bilo za mizo slišati le žvečenje in cmokanje, ali pa trk žlice ob oškrbljen krožnik, ne pa prerekanja in vreščanja kot običajno.

Pajšar

»Oh, samo, da ne bo toče!« je teta pogledovala v jasno nebo. Nežno je ovijala fižolove vitice okrog *porajklou*, ki so vsi skrivenčeni že vrsto let dajali oporo njenim rastlinam. Capljala sem za njo in pobirala v košek plevel in ga nosila na ozare. Teta pravzaprav ni bila moja prava teta, le žena dedkovega bratranca, a zame je bila teta. Dobra kot kruh, prijazna, le težko sem jo včasih razumela, ko je hitela govoriti v narečju s škofjeloških hribov. Skupaj sva se nasmejali, ko mi je kaj naročila, jaz sem si prevedla po svoje in naredila nekaj, česar teta ni pričakovala. »Ah, ti moje zlato dite!« je vedno rekla, me pobožala po laseh, privila k sebi in mi skušala razložiti, kaj je pričakovala, da storim. Rada sem jo imela, rajši kot pravo teto, morda zato, ker mi je vedno pripravila kaj skromnega, a okusnega. »Kaj bi pa danes jidla?« me je pobarala. Moj odgovor je bil skoraj vedno: *pajšarje*. »Saj sem vedela,« se je nasmehnila, pokimala z glavo in zaklicala proti kleti, kjer je ustvarjal stric iz lesa: »Boš ti tudi?« Odgovora sicer ni bilo, kar sama je potrdila: »Tudi bo,« in se lotila kuhe. Na pladenj sva presejali moko, jo prekrili s prtčcem in postavili na stol na sredo dvorišča, da bi jo sonce dodobra pregrelo. »Ti boš pa kokošji general,« mi je rekla. Ta naloga se mi je zdela prav posebna, ravno zaradi naziva general. V sobi, kjer smo le redko posedali, je ob stari uri, ki je menda že

sto let ječala, visela velika slika vojaka, ki strumno stoji ob naslonjaču, le njegova roka, sloneča na ramenu resne gospodične, je nakazovala, da gre za poročno sliko. »Naš general bi naridil pa tako in tako,« je znala teta oponesti možu, kadar se z njim ni strinjala. In je utihnil ubogi stric in storil po tetino. Torej sem si prinesla pručko k stolu z moko, sedla nanjo in opazovala kokoši, ki so se mirno pasle na dvorišču. Kljuvale so travo, regrad in trpotec, vmes pobirale zrnje in krušne drobtine in se niso zmenile zame. Včasih pa si je katera le drznila priti preblizu moje moke in takrat sem na hitro vstala, zakrilila z rokami in kot teta zašepetala vssššiiiccc. Kokodajoča se je v teku odgugala na drugo stran dvorišča, meni pa se je zdelo, da sem naredila nekaj velikega - kot general s slike. Čez kako uro je teta prišla po moko, medtem je že prepražila čebulo. Če je bilo doma kaj slanine, je rezino ali dve drobno, res drobno sesekljane, dodala čebuli, ohladila in primešala k moki. Pretlačila je skuhano bučo, v jeseni so bili zato *pajšarji* lepo rumeni, poleti so bili zelenkasti, saj je dodala naribane prevelike bučke, še ščepec soli in veliko veliko drobnjaka. Vedno sem občudovala, kako lahko vso zelenjavo tako drobno nareže, tudi zeljnato glavo je razrezala s tako natančnostjo, da so bili rezanci tanki kot lasi. Na koncu je v moko primešala skodelico vzhajane kvasa. Vse skupaj je dobro pregnetla, pustila vzhajati, dokler ni zavrela voda, nato pa z žlico, pomočeno v olje, narahlo odrezala testo in ga potopila v krop. Ko so bili *pajšarji* kuhani, jih je položila v zato pomaščen pekač, na vsakega posebej polila žličico smetane in postavila v pečico le toliko, da je smetana dobila zlato barvo. Če je bilo doma meso, je vsakemu na krožnik dodala še košček pečenega mesa, največkrat pa le različne vrste solate, kar je pač tisti čas obilo obrodilo, pozimi pa je bila na vrsti rdeča pesa, vložen stročji fižol, surovo zelje s fižolom in obilo kumine, ali pa kar kislo zelje s solatnim prelivom. Ves čas sem ji bila pod nogami, a se ni nikoli jezila name, komaj sem čakala, da bo jed pripravljena. Tekala sem k stricu v klet in ga vabila in prosila, naj hitro konča, saj teta pravi, da ne postavi prej krožnikov na mizo. Čas mi je takrat neznosno počasi tekal, stric pa se ni dal, oblanci so leteli izpod njegovih rok na vse strani, iz njih sva s teto pozimi delali čudovite okraske za smrečico. Ko je končno odložil orodje, sem si oddahnila, stekla k teti in že na stopnicah vpila »Že gre, že gre, da bi teta čim prej postavila jed na mizo. Stric je počasi prišel za mano, stopil k koritu, še enkrat otrkal srajco, da mu lesni prah ne bi pokvaril jedi, si umil roke in njegove prve besede tisti dan so bile: »No, pa daj na mizo, da nama otrok ne umre od lakote.« Teta se je na hitro prekrižala, naredila križ še na mojem čelu, jaz pa nisem počakala niti toliko časa - že je romal prvi pajšar v moja usta.

Recepti

Fižolova torta z bezgovo kremo

30 dag dobro kuhanega belega fižola odcedimo in zmiksamo v čim bolj gladko zmes. Penasto umešamo 20 dag sladkorne moke, 3 rumenjake, vaniljev sladkor ali nekaj kapljic esence. Stepemo sneg iz beljakov. Rumenjacom previdno dodajamo fižol, in sproti premešamo. Dodamo še pecilni prašek, jaz ga po navadi dam le pol, kadar se mi zdi zmes pregosta, 5 dag drobtin, včasih uporabim kar krušne, na koncu primešam stepen beljak, porazdelim po dobro namaščenem in z drobtinami posutem peki papirju in pečem na 185°C približno 50 min v tortnem modelu 23-26 cm. 20 do 30 bezgovih cvetov za najmanj 12 ur namočimo v pol litra sladke smetane za stepanje, po tem času s pomočjo gaze čim bolj ožmemo, stepamo, dodajamo sladkor v prahu, in stepemo malo bolj kot običajno, vendar ne do izgleda masla. Dodamo previdno *maskarpone* in kislo smetano dobro, a previdno premešamo, namažemo na dobro ohlajeno testo, po želji okrasimo in za vsaj 4 ure postavimo v hladilnik. Pozor, torta je užitna le največ dva dni, zaradi vsebnosti vlage in svežega cvetja lahko po tem času plesni! Gre za dva stara recepta, združena v enega, krema pa je prilagojena današnjim sestavinam, saj si večina ne more nabaviti ne *škrlupa*, ne doma narejene zadeve, podobne *maskarponeju*. Okus se skoraj ne razlikuje, saj je bistvo bezeg, kremasto pa je enako. Moja babica je fižolovo testo prepolovila, namazala tudi po vrhu drnuljevo ali ribezovo marmelado in prelila z limonovim ledom. Polovico limoninega soka, sladkor v prahu, žlička ali 2 vode, če je bilo premalo tekoče in to je to. Bezgovo kremo je velikokrat naredila iz ostankov smetane, ki je ni uspela prodati, bilo pa jo je premalo za izdelavo sira ali česa drugega.

Pečenka v srajčki iz trobentičnih listov in listnatega ali vlečenega testa

Lahko uporabimo meso, ki nam je všeč - uporabila sem že govedino, ovčje meso, zajca, divjega prašiča, srnino, skratka meso po izbiri. Meni osebno je najbolj okusno svinjsko, ali meso divjega prašiča. Meso naj počiva vsaj dan v marinadi iz česna, korenja in čebule. Čim bolj sveže nabrane liste trobentic - velike, nepoškodovane in še neporumenene - dobro operemo, izrežemo osrednji stebelni del in na hitro dobro osušimo s papirjem ali krpami. Iz mesa odcedimo odvečno marinado, postrgamo

morebitno čebulo ali korenje. Tako pripravljeno meso na hitro popečemo z vseh strani. Odstavimo, v isti ponvi prepražimo le toliko, da zadiši, pest drobno sesekljanega česna - hitro dodamo na širše rezance narezane trobentične liste in mešamo, da listi enakomerno upadejo, se pa ne kuhajo. Listnato ali vlečeno testo položimo na plastično folijo za živila, enakomerno razporedimo trobentično zmes, posolimo, popoprano, položimo še pečenko in čim bolj na trdo povijemo s pomočjo folije v zvitek. Le-tega položimo v pekač, premažemo z marinado in pečemo na največ 200°C, glede na težo mesa (1kg - 1 uro), v jeseni namesto trobentic uporabimo liste vinske trte, sem pa poskusila tudi z javorjevimi listi in kombinacija se je odlično podala h kozličku, ker je nekako omilila njegov močan okus. Pa še to - tudi ohlajena je odlična. Pripravljam jo le ob večjih praznikih in takrat, ko mora uboga žival, ki je končala na cesti pod vozilom, namesto v gozd na krožnik. Držim se pravila vseh indijanskih, aboridžinskih in vseh ostalih plemen po svetu, da se živali je poredko oz. za preživetje in se upleni le toliko, da pleme preživi. Tudi oni velikokrat poberejo mrhovino, kot bi ji rekli tisti, ki žival povozijo, policijo pokličejo le v primeru, če imajo škodo na avtu, sicer pa pustijo žival trpeti do konca.

Parjeni kruh

Kruh, ki ni kruh, pa vendar ima vse, kar sodi h kruhu in se ga lahko je kot prilogo ali kruh. Postopek je enak kot za pripravo kruha. 5 velikih krompirjev skuhamo, olupimo, pretlačimo do gladke mase, delno ohladimo, dodamo moko po lastni izbiri, sama dodam vedno raje vsaj polnozrnato, dobre pa so vse od ječmenove, ržene, koruzne, ovsene. Dodam droži (ali kvas, če nimam časa ali volje), sol, zelišča in nekaj žlic olivnega olja, ali masla, ali jajce. Dobro pregnetem, dam počivati, nakar - ko res dobro vzhaja, naslednje jutro še enkrat pregnetem, premesim, v glavnem izganjam hudiča iz testa, nato oblikujem, položim v pekač in ponovno vzhajam na mestu, kjer se bo paril. Uporabljam globoke steklene pekače s pokrovom, da imam čim manj dela. V dobro pomaščenem pekaču se pari. Ko je dovolj vzhajan, ga damo v pečico na 150°C do 170°C za eno uro. Občasno, po nekako pol ure previdno prelijemo z nekaj žlicami mlačne vode, če se nam zdi, da se zgoraj preveč suši. Po uri zvišamo na 220 °C, odkrijemo in pečemo, da se z vrha vsaj malo zapeče. Ohlajamo v pekaču, prekritim s krpo, da izhlapeva para. Ima nekoliko moker izgled, morda nekaterim celo pocast, a tak kruh so naše babice pripravljale iz vseh ostankov mok, ki je ni bilo dovolj za kruh in so zato

dodale k krompirju, da so imele vsaj za en obrok za vso družino. Jed je pod različnimi imeni razširjena po vsej Sloveniji, poznajo jo tudi na skrajnem jugu Italije, Korziki, v Saharski Afriki, v hribovitih predelih Afganistana, skratka v revnejših predelih in tam, kjer je bilo s hrano treba smotrno gospodariti. Prvi zapisi recepta datirajo iz Afganistana približno 7000 let pred našim štetjem. Moja različica oz. babičina se razlikuje le po stekleni posodi, oni so pekli v glini, ječmenovih drožeh in krompirju, oni uporabljajo grenke datlje. Pač podobno je datljem, raste po njihovih višavjih na grmičkih, a je veliko kot naše češnje in je grenkasto. Jemo lahko kot vroč dodatek pečenki, kot kruh k zelenjavnim ali kremnim juham, kot kruh z namazi, celo kanapejčki so okusni, saj se kruh ne izsuši tako kot ostali kruhi. Slovenska kuhinja temelji na vseh približkih meric, ki jih je vsaka gospodinja prilagodila okusu družine, možnostim, zmožnostim, prej bi rekla nezmožnostim, saj si večina slovenskih gospodinj ni mogla privoščiti bogatih obrokov in predvsem njihovi iznajdljivosti, zato imamo tako pestro ponudbo hrane po pokrajinah pa celo od kraja do kraja se osnovni recept razlikuje. Naj jim bo zemlja lahka še naprej, ker so me vse moje prednice vseh mojih pra-prednic naučile skromnosti, iznajdljivosti, predvsem pa spoštovanja vsega in vsakogar! Naj vam tekne!

Andreja Malta

Kje sem bila pa jaz leta 1991?

Leta tečejo z bliskovito hitrostjo in kar ne morem verjeti, da bo letos moja dežela Slovenija praznovala 30. letnico samostojnosti in neodvisnosti. Sem rojena Slovenka, ki jo je življenska pot zanesla v tujino, na Hrvaško. Tako je Zadar, pravzaprav malo mesto Bibinje poleg Zadra, postal moj novi dom, kjer sem se zaposlila in ustvarila družino. Vse je teklo lepo in v najlepšem redu do tistega usodnega leta 1991, ki je s seboj prineslo veliko sprememb. Moji dve domovini Slovenija in Hrvaška sta 25. junija 1991 razglasili samostojnost in neodvisnost. Lepa in pogumna odločitev, ki smo se je vsi razveselili, ki pa je imela, na žalost, veliko posledic za obe državi. Vojna v Sloveniji je bila nekakšna uvertura za vse, kar se je kasneje dogajalo na področju bivše Jugoslavije. Za Hrvaško je imelo fatalne posledice - domovinsko vojno, ki sem ji, na žalost, prisostvovala. Čeprav nerada, se še vedno spomnim napetosti, ki je zavladala na Hrvaškem po začetku domovinske vojne v Sloveniji. Vsi smo se zavedali, da nas čaka nekaj podobnega, da bi se pa zavedali tistega, kar je sledilo, malo kdo. V Dalmaciji se je najprej vse začelo v Ravnih kotarih, v zaledju, z nemiri in barikadami, in je trajalo kar nekaj mesecev, preden je domovinska vojna eskalirala v samem Zadru in njegovi širši okolici. Globoko v meni še živi spomin prvega bombardiranja Zadra, 15. septembra 1991, ki mu je sledil kruti boj za Zadar, trajajoč od 1. do 6. oktobra 1991. Mesto se je spremenilo v plamen, gosti dim se je razprostiral nad središčem, bombardirane so bile zgodovinske znamenitosti: Kapetanova kula, Kneževa palača in katedrala Sv. Stošije. Ruševine so razmetane ležale na ulicah, dnevi so bili sončni, na pomolu pa sta bili jesen in vojna. Vrhunec vsega je bil 6. oktober 1991, tretji in najhujši dan, ki se ga tudi danes vsi spominjamo. Mesto je gorelo, pobitih je bilo 23 civilistov, prizadetih 120 stavb. Bil je le začetek vsega, kar nas je še čakalo. Vsak dan je prinesel s sabo strah. Strah pred bombardiranjem, strah pred slabimi novicami in novimi žrtvami, strah za lastno življenje in za življenja bližjih, pa tudi strah za lastno existenco, saj smo bili skoraj tri mesece brez električne energije in vode. Takrat sem se naučila, da lahko živiš brez veliko tega, da se lahko okopaš v samo dveh litrih vode in da si srečen človek, če ti dan mine brez preleta letal in bombardiranja. Sama sem bila to leto nekaj časa skupaj z možem prostovoljna pripadnica Zbora narodne garde.

Bila sem edina ženska iz mesta, ki je opravljala stražarsko službo. Ker znam streljati, sem dobila puško. Takrat sem bila mama treh majhnih otrok, ki jih je medtem pazila moja tašča in mi tako priskočila na pomoč. Vedela je, da mi veliko pomeni moj mali prispevek na poti k miru. Vsekakor je bilo leto 1991 težko in žalostno. Šlo je za začetek domovinske vojne moje druge domovine Hrvaške, kar se je na žalost nadaljevalo vse do konca 1995 leta. Morda bo iz tega nastala nova zgodba ob kakšni drugačni priložnosti. Vojna je človeška katastrofa in naj se nikoli več, kjerkoli že, ne ponovi! Želim ti srečno 30. letnico samostojnosti in neodvisnosti, moja dežela Slovenija!

Aneja Rože

Cerkev sv. Martina v Slivju – zatočišče, kjer so vaščani sredi vihre 2. sv. vojne našli svoj košček miru

Prispevek predstavlja ustvarjanje Toneta Kralja v Slivju na Matarskem podolju. Osredotoča se na umetnikove motive nasprotovanja fašističnim in nacističnem oblastem v takratni Julijski krajini oz. v Operativni coni za Jadransko primorje ter na podajanje spodbude verovanja v boljši jutri. Slivarski župnik Viktor Berce, ki je Toneta Kralja povabil v Slivje, je njegovo umetniško ustvarjanje obenem še izkoristil za adaptacijo dotrajane cerkvene opreme. Slivska cerkev je obenem ena od točk, s katerimi je umetnik markiral slovenski prostor v Julijski krajini.

Italijanizacija zahodnega slovenskega etničnega ozemlja

Po končani prvi svetovni vojni je prišlo na današnjem slovenskem ozemlju do t. i. kulturnega in prostorskega preobrata. Italijanska vojska je ob sklenitvi premirja, 3. novembra 1918, zasedla ozemlje, ki ji je bilo obljubljeno v londonskem sporazumu aprila 1915. Na zasedenem ozemlju je ukinila po koncu vojne ustanovljene narodne svete, se utaborila v večjih krajih in od tam osvojila okoliške vasi. Poleti 1919 je bila vojaška uprava ukinjena. Generalni sekretariat za civilne zadeve je zamenjal Osrednji urad za nove pokrajine Kraljevine Italije, ki je deloval v okviru urada ministrskega predsednika. Njegova poglobitna naloga je bila usklajevanje uprave novih pokrajin s tisto, ki je že veljala v Kraljevini Italiji. Celotno območje je sestavljalo eno upravno območje, ki so ga italijanske oblasti poimenovala *Venezia Giulia* ali Julijska krajina, ki je s podpisom rapalske pogodbe 12. novembra 1920 postala pravno formalno del Kraljevine Italije. Italijanske oblasti so začele postopoma vnašati elemente italijanskosti (gre za pojem, ki je nastal že v 19. stoletju v času *risorgimenta* in predpostavlja idejno, politično in ideološko enotnost oziroma poenotenje italijanskega prostora z domnevnim »italijanskim bistvom«). Uzakonile so le italijansko rabo zemljepisnih lastnih imen. Poitalijančile so osebna lastna imena. V celoti so prepovedale slovenščino v šolah in v javnem življenju, postopoma so jo izgnale tudi iz Cerkev. Za poitalijančevanje najmlajših so bili uvedeni vrteci, po vaseh pa so se vzpostavljale italijanske šole. Otroci in mladostniki so bili v celotnem obdobju

izobraževanja vključeni v sekcije fašistične mladinske organizacije (*Opera Nazionale Balilla* od 1926 do 1937, ki jo je nato zamenjala *Gioventu italiana del littorio*). Namesto ukinjenih društev so bile po krajih ustanovljene enote fašistične organizacije za odrasle, ki so delovale v okviru *Opera Nazionale Dopolavoro*. Pod popolnim nadzorom je bila vsa umetnost. Ob obnovah cerkva so npr. odstranjevali čebulaste 'nemške' zvonike in jih nadomeščali z 'italijanskimi', t. i. zvoniki beneškega tipa. Ponekod so zgradili stavbe, ki so imele obliko liktorskega znaka, *fascia*. Osebam, ki so bile dojete kot velike figure italijanskega naroda, so bili na javnih mestih postavljeni spomeniki ali vsaj spominske plošče na profanih stavbah (npr. na šolskih stavbah). Italijanske oblasti so ukinile izdajanje slovenskih časopisov in delovanje slovenskih društev. Skratka, na priključenem delu je bilo treba iz tam živečih Slovencev »narediti« Italijane in jih obenem, kot preostali italijanski narod, prevzgojiti v fašističnem duhu. Nasprotnike fašizma se je po celotni državi dojemalo kot »anti-Italijane«, sovražnike nacije, ki so antropološko nekompatibilni z novim italijanskim človekom.

Boj za ohranitev slovenstva, tudi z likovnim priborom

Italijanizacija slovenskega prostora je postopoma brisala slovensko narodno identiteto, ki se je oblikovala skozi 19. stoletje. Ta se je nekje na prelomu stoletja uveljavila ne le pri intelektualcih, temveč tudi pri ostalem, večinoma ruralnem prebivalstvu. Za ohranitev slovenstva je bil tako potreben organiziran boj, v katerega sta najprej vstopila revolucionarna podtalna organizacija TIGR in duhovščina, ki je leta 1920 obnovila Zbor svečnikov sv. Pavla. Ta se je konec dvajsetih let 20. stoletja združil z bivšo Krščanskosocialno stranko v Tajno krščansko socialno organizacijo. Rdeča nit njenega programa je bila nacionalna ideja, ki se je prepletala s katoliško, demokratično in jugoslovansko. Z likovnim priborom je v obrambo ohranitve slovenske identitete stopil tudi akademski slikar Tone Kralj, ki je s poslikavo cerkva markiral slovenski etnični prostor v t. i. Julijski krajini in vanjo vnašal elemente slovenstva. Prva cerkev, ki jo je poslikal na tem ozemlju, je bila cerkev sv. Helene na Premu leta 1921. V Julijsko krajino se je nato vrnil leta 1927, ko ga je leta 1926 povabil v Volče takratni župnik Alojzij Kodermac. Ponovni prihod Kralja v Julijsko krajino je v njegovem likovnem ustvarjanju pomenil posebno prelomnico. Odmaknil se je od ekspresionistične subjektivnosti v podajanju oblik, kar je bilo še značilno za poslikave v premski cerkvi, in se usmeril v novo stvarnost z upoštevanjem realnosti v poenostavljenemu plastičnemu obravnavanju figur. V Volčah se je že začel kazati njegov značilni lepотно

stilizirani svetniški tip, kar je bil gotovo rezultat njegovih nabožnih teženj kot tudi teženj po poljudnosti in idealizirani lepotnosti cerkvenega slikarstva. S tem si je njegova umetnost utirala pot med najširše kroge ljudstva. Do leta 1945 je kljub budnemu očesu okupatorjevih sil poslikal petnajst cerkva in kapelice križevega pota na Višarjah. V sodelovanju z duhovniki naročniki se je s pripovednim slikarstvom po eni strani upiral fašistični in kasneje tudi nacistični politiki raznarodovanja in iztrebljanja Slovencev, hkrati pa je skušal Slovence tolažiti in jim dajati upanje na boljši jutri. Na prepovedi fašističnih oblasti se po vstopu Kraljevine Italije v vojno ni več oziral in tako ilegalno poslikaval cerkve v krajih s slovenskim prebivalstvom.

Prihod v Slivje

Ko je končal s poslikavo lokavske cerkve sv. Mihaela aprila 1943, se je odzval vabilu prvega slivarskega župnika Viktorja Berceta, ki je kot pripadnik Tajne krščansko socialne organizacije imel pomembno vlogo v NOB JZ dela Brkinov. Začelo se je v Slivju leta 1942. Po kapitulaciji Italije je zajela vso vas in je kljub obcestni legi delovala vse do osvoboditve. Tone Kralj je ob prihodu naletel na tipično poznogotsko, enoladijsko cerkev, zgrajeno v 17. stoletju, z zvonikom iz 19. stoletja. Da je bila njegova poslikava sploh mogoča in da se je lepo zlila s celotno notranjščino cerkve, je bilo potrebno preurediti njeno notranjost. Župnik Berce je vse izkoristil za predelavo nekatere cerkvene opreme. O tem nam priča napisna plošča nad vrati vhoda na zvonik in pevski kor: *»Svetišče je dal predelati z darovi župljanov po načrtih T. Kralja prvi župnik v letih 1941–44.«* V tem času je slivarska cerkev zgubila svoj baročni videz, ki umetniku ni bil posebej pri srcu. Po besedah, izrečenih v intervjuju za časopis *Družina*, pa mu ni bila pri srcu niti gotika. V ozadju tega se skriva, kot je sam povedal, boj proti italijanski kulturi, razumljeni z očmi trajnostnega nacionalizma. *»Porušil sem le toliko, kolikor je motilo, da dam osebno noto in da paraliziram italijansko kulturo. V ta namen sem študiral italijansko arhitekturo in sem vedel, kje zajec tiči, kaj hočejo. Bila je borba proti gotiki. Potegnil sem svoje v korist Primorske, da bi zabil svoj klin/ .../ Pousod sem hotel poudariti oltar, ki mora biti središče bogoslužja«* (*Družina*, 2. 8. 1970, str. 11). Po drugi strani njegove poslikave kažejo na to, da so ga vendarle zamikali vzori slikarstva Tre- in Quattrocenta, se pravi gotskega ali zgodnjerenesanečnega stenskega slikarstva Giottovega ali Fra Angelicovega tipa. Proti Sredozemlju nas vodi še topel kolorit. V spremembah cerkvenih notranjščin se skriva umetnikov ideal ustvarjanja celostne umetnine, ki pa ni bil nikoli realiziran. Najprimernejša za to se mu je zdela

prav cerkev, ki je, kot je povedal za časopis *Slovenec* leta 1930, »za umetnika še vedno najbolj idealno polje udejstvovanja: izražaš se lahko kot arhitekt, kipar, slikar vse ob enem. Ampak kar jaz delam, je prav daleč od tega idealnega. Arhitektura je v cerkvah, ki sem jih poslikal, že davno opravljena reč [...] Vse skupaj pa naj nosi pečat sedanjosti, moderno naj bo ...« (*Slovenec*, 22. 3. 1930: 7).

Upodobitve v notranjščini

Na stene prezbiterija slivarske cerkve je Tone Kralj naslikal prizore iz legende njenega patrona, sv. Martina: *Sv. Martin obudi mrtvega mladeniča*, *Sv. Martin deli z beračem plašč*, *Kristus se prikaže sv. Martinu*, *Škof sv. Martin* (okrog trimetrna slika na glavnem oltarju), *Umirajoči sv. Martin*, *Sv. Martin, škof čudodelnik*, in *Sv. Martin med brati*. Na sredino svoda prezbiterija je postavil goloba, ki je bil morda prvotno sestavni del glavnega oltarja. Okrog njega je upodobil v obliki enakokrakega križa štiri serafe, ki so obdani z apokaliptičnima jagnjema in ribama. Na vrhu zunanje slavoločne stene je v latinščini napisal »*Pax*,« kar pomeni mir. Cerkevno ladjo je posvetil Mariji in Kristusu. Na vzhodnem delu severne ladijske stene je upodobil prizor *Marija odhaja od doma*, zahodno od njega pa *Sv. Družino*. Nasproti nje je na južni ladijski steni upodobil prizor *Jezus se prikaže apostolom*, vzhodno od njega pa *Vstajenje*. Pod slikami je v tehniki reliefa na štirinajstih medaljonih upodobil *Kristusov pasijon*. V nišo južne ladijske stene je postavil celopostavni kip Kristusa, ki ima na prsih izpostavljeno srce in ki nosi na ramenih jagnje. Iz nadpovprečno velike avreole so v obliki svetniških žarkov postavljena rumena stekla, ki se zaključijo z reliefi malih angelov. Nasproti Kristusovega kipa pa je v nišo severne ladijske stene postavil celopostavni kip Apokaliptične Marije. Marija drži v rokah Dete, z desno nogo stoji na polmesecu, z levo nogo pa tepta hudiča, ki poseduje Zemljo. Na čelu ima križ, za njo pa je tako kot pri Kristusovemu kipu postavljena nadpovprečno velika avreola, le da je na njej še dvanajst zvezd. Tudi iz nje izhajajo rumeni žarki, ki se zaključujejo z reliefi angelov. Angeli prevladujejo na ladijskem stropu, kot pojoči angeli pa so upodobljeni na sredinskem, polkrožnem delu pevskega kora. Pod njim stojita levo in desno dve spovednici, ki nosita zgoraj reliefa grešnih figur, ki se kesata za svoje grehe Jezusu Kristusu. Podoben Kraljev relief se je ohranil tudi v lokavski cerkvi, posvečeni nadangelu Mihaelu. Proti izhodu iz cerkve stoji nasproti stopnic, ki vodijo na pevski kor in na zvonik, še krstilni prostor. Poslikave v njem (angeli, Bog Oče) so ravno tako

delo Toneta Kralja. Pri pripravi programa je z umetnikom nedvomno sodeloval župnik Berce.

Angeli, upodobljeni na stropu ladje

Tone Kralj je skušal s poslikavo cerkva čim bolj neopazno in čim hitreje markirati slovenski prostor, saj so o njem začele poizvedovati italijanske oblasti. Ko je na primer slikal v Lokvi (1942–1943), je prišla v cerkev italijanska komisija, celotna lokalna karabinjerska struktura. Virgil Šček ji je hitro razložil, da je slikar nor. Tone Kralj je opazil, da teče beseda o njem, in se v potrdilo Ščekovi opazki na široko zarežal. S tem se je delo italijanske komisije v lokavski cerkvi končalo. Hitro ustvarjanje stenskih slik mu je omogočila tehnika *al secco* (uporaba oljnatih barv na suh omet) in pomoč, ki jo je prejel od ostalih. Pomagali so mu predvsem naročniki - duhovščina, ki je bila zaposlena v tamkajšnji nižji cerkveni upravi enoti in je pripadala Tajni krščansko socialni organizaciji. Kjer mu je le lahko, mu je pomagala žena Mara, ki je bila tudi sama umetnica. Po lokavskem izročilu, je bila prav ona tista, ki je na pevskem koru tamkajšnje cerkve naslikala značilne Kraljeve obraze angelov s krili. Virgil Šček pa je v *Lokavskih starinah* nasprotno zapisal, da je sicer res prišla 12. junija 1942, vendar je morala vas takoj zapustiti, saj ni dobila dovoljenja za začasno bivanje. Tako je moral Kralj delo opraviti sam. Pri delu mu je pomoč nudilo tudi nekaj domačinov (npr. postavitev slikarskega odra). V Slivju pa je enemu od domačinov, takratnemu mežnarju Edvardu Abram, pripravil šablone za slikanje prej omenjenega tipa angelskih obrazov s krili na ladijskem stropu. »*Angelčke na stropu slivarske cerkve je naslikal moj oče, Edvard Abram. Ni bil sicer izučen tako kot Tone Kralj, vendar je bil več slikanja. Tone Kralj mu je pripravil šablono in po tej šabloni je delal moj oče angelčke. Pri tem si je za nebo pomagal s pripravo, ki je bila podobna veliki injekciji. Z njo je pošprical barvo na strop in nato razmazal, da je postal strop kot pravo nebo. Ob slikanju angelčkov je moral na slikarskem odru ves čas ležati. Delo je bilo naporno,*« mi je pripovedovala Edvardova hči, Neda Počkaj (roj. Abram). S Tonetom Kraljem so ostali še pozneje v dobrih odnosih. »*Tudi potem, ko je bila cerkev že poslikana, je Tone Kralj večkrat prišel v vas in se ustavil pri nas doma. Jaz sem bila še majhna. Enkrat mi je podaril leseno škatlo. Ko sem jo odprla, je ven skočil pajac. Jaz sem bruhnila v jok, Tone Kralj pa v smeh. Z njim se nismo nikoli fotografirali, saj ni imel še nihče takrat fotoaparata.*«

Domišljjski svet, kjer se verske vsebine prepredajo z vojno vihro

Vsebina Kraljevih izrazito pripovednih stenskih slik v Slivju je podrejena domišljjskemu svetu. Za nekaterimi naslikanimi predmeti, živalmi, svetopisemskimi osebami in tistimi iz legende sv. Martina se skriva bolj ali manj razumljiv jezik simbolov. Tone Kralj je kot literarna vira uporabil legendo patrona slivarske cerkve, sv. Martina, in Sveto pismo, pri čemer prevladuje Nova zaveza. Njuno vsebino je združil s takratnim zgodovinskim dogajanjem v Julijski krajni oziroma v Operacijski coni za Jadransko primorje, videnim iz zornega kota slovenskega naroda. Tako dobimo vtis, da se upodobljene zgodbe iz svetopisemske legende in evangelija ne dogajajo v Kristusovemu času oziroma za časa svetnika sv. Martina, ampak v letu, ko so likovna dela v Slivju nastala. Se pravi v času, ko je bilo slovensko prebivalstvo vse do kapitulacije Kraljevine Italije pod strahovlado fašistov, nato pa jo je z ustanovitvijo Operativne cone za Jadransko primorje (*Operationszone Adriatisches Küstenland*) nadomestil nacistični teror. Negativni svetopisemski liki tako predstavljajo fašizem in nacizem, sistema, ki sta v tistem času ogrožala slovenski narod. Kljubujejo jim figure sv. Martina, Jezusa Kristusa in Marije, ki predstavljajo najvišje možno dobro in dajejo oporo trpečemu slovenskemu narodu. Oglejmo si nekaj primerov. Na postajah Jezusovega križevega pota je poleg pasijonske zgodbe na dokaj odkrit način upodobljeno križanje slovenskega naroda, živečega v takratni Julijski krajini, ki ga nad ljudstvom izvajajo zlahka prepoznavni liki in podobe, ikone nacizma in fašizma. Na prvi postaji, kjer je Jezus obsojen na smrt, nastopa v vlogi Pilata sam Mussolini, ki sedi na prestolu s simbolom Italijanske socialne republike ali Repubblica di Saló, ki je obstajala med 23. septembrom 1943 in 26. aprilom 1945. Gre za butaro, ki jo v krempljih drži orel. Nasproti Pilata oziroma Mussolinija stoji ponižani in vklenjeni Jezus, ki predstavlja slovenski narod. Podoben prizor, le v tehniki stenske poslikave *al secco*, je Tone Kralj upodobil v cerkvi Presvete Trojice na Katinari, le da na prestolu ne sedi Mussolini, temveč Pilat. Za njim stojita dva liktorja z butarama, z barvami Pilatovih oblačil in zavese pa je mogoče sestaviti italijansko trobojnico. Med figurami slivarskega Križevega pota izstopa zlasti še ena, upodobljena na enajsti postaji, ko Kristusa pribijejo na križ. Čeprav je Kraljevina Italija kapitulirala, bo »Pilatovo« obsodbo pomagal uresničiti Hitler. Kralj ga je upodobil kot figuro z značilno prečko in brki, v irhastih hlačah. Ob pomoči dveh pomagačev izmučen vleče štrik in si prizadeva, da bo Križani, ki predstavlja slovenski narod, dokončno umrl in s tem izginil iz obličja zemlje. Vendar Kristus je vstal. Sv. Martin je obudil mrtveca. Tone Kralj je želel z

njunima zgodbama trpečemu slovenskemu ljudstvu spodbuditi verovanje, da čudeži obstajajo in da bo tudi njihove kalvarije enkrat za vselej konec. Sv. Martin se ne ozira na grožnje fašističnega sistema, ki ga predstavljata figuri na desnem delu slike prizora obuditve (domnevno gre za Mussolinija in D'Annunzia), temveč so njegove misli usmerjene k Bogu s priprošnjo za obuditev mrtvega mladeniča, ki ga drži v naročju. Pred njim je mladeničeva mati, ki ga na kolenih prosi za pomoč. K sv. Martinu se je zateklo tudi drugo, nedolžno ljudstvo s prošnjo po pomoči: sirote, matere z otroki, pohabljeni, starostniki in reveži. V ozadju pa vidimo rimski tempelj (navezava na fašistično ideologijo), v katerega je udarila strela in se ruši, kar pomeni, da fašistični režim ni več in bo propadel (motiv je Kralj upodobil že v lokavski cerkvi). Na sliki v ladji je Kristus v vsem svojem sijaju, oblečen v srebrno tuniko in odet v rdeč plašč, izstopil iz groba, čigar vrata je odprl Gospodov angel. Vojaki, legionarji, ki so stražili grob, so prestrašeni in si z rokami prekrivajo oči, ki jih je oslepela Kristusova svetloba. Vojaka, ki predstavljata italijansko vojsko sta že na tleh (čelada z grebenom; italijanska čelada iz druge svetovne vojne), vojaka, ki predstavljata nemško vojsko (nemška čelada – t. i. *pikača* ali *die Pickelhaube*; plavolasec – arijska rasa, svastika, ki se zaradi neznanega razloga vrti v nasprotno smer), pa komajda še stojita na nogah. Sporočilo je jasno: fašizem in nacizem bosta premagana, zmagalo bo dobro, slovenski narod bo znova zaživel. Na poti v svobodo bodo Slovencem pomagale svete osebe (npr. Apokaliptična Marija, ki tepta hudiča s človeškim obrazom – motiv je Kralj naslikal že v Pevmi; sv. Martin podarja svoj plašč beraču, ki trepeti od mraza – barve berača in plašča tvorijo slovensko trobojnico). Zdi se, da sta Kralj in župnik Berce skušala trpečemu lokalnemu prebivalstvu ustvariti zatočišče, ki bo njihovo dušo sredi vojnih grozot pomirilo in jim vlilo upanje na boljši jutri. Na to namiguje tudi napis na slavoloku, »Pax«.

Po Slivju odhod v Dekane, nato pa umik na severno Primorsko

Ko je Kralj z deli v Slivju leta 1944 končal, je poslikal še župnijsko cerkev Marijinega vnebovzvetja v Dekanih. Nato pa se je umaknil na severno Primorsko, saj je tam »doli« postalo »prevroče« (Tone Kralj, *Ognjišče*, 1972). Še v istem letu je poslikal podružnično cerkev sv. Jožefa v Soči pri Bovcu. Za tamkajšnjo cerkev je ponovno uporabil kalupe, ki jih je prvotno izdelal za izdelavo reliefov Kristusovega pasijona v Slivju. Nato pa je odšel v Trento, kjer je med poslikavo podružnične cerkve Marije Device Lavretanske dočakal osvoboditev.

Slikovno gradivo:

Slika 1: Pročelje cerkve sv. Martina v Slivju. Foto: Sebastjan Kravanja.

Slika 2: Južni del cerkve sv. Martina v Slivju. Foto: Sebastjan Kravanja.

Slika 3: Spomenik narodnoosvobodilnega boja pri cerkvi sv. Martina v Slivju. Foto: Sebastjan Kravanja.

Slika 4: Notranjščina cerkve sv. Martina v Slivju. Pogled proti prezbiteriju. Foto: Sebastjan Kravanja.

Slika 5: Prezbitarij, kjer je upodobljena legenda sv. Martina, patrona slivske cerkve. Foto: Sebastjan Kravanja.

Slika 6: Napis, ki sporoča o prenovi cerkve v letih 1943 in 1944. Foto: Sebastjan Kravanja.

Slika 7: Angelci na ladijskem stropu slivske cerkve, ki jih je Tonetu Kralju pomagal upodobiti domačin Edvard Abram. Foto: Sebastjan Kravanja.

Slika 8: Enajsta postaja križevega pota, na kateri je upodobljen Adolf Hitler (desna figura). Foto: Sebastjan Kravanja.

Slika 9: Apokaliptična Marija. Foto: Sebastjan Kravanja.

Slika 10: Kraljev križev pot v soški cerkvi je enak slivskemu križevemu potu. Foto: Aneja Rože.

Preskrba z vodo v Krepljah v 19. stoletju

Ker leži Kras na vodotopnih in prepustnih apnencih, naravne površinske vode pa so redke, se je tamkajšnje prebivalstvo vse do prihoda vodovoda v 20. stoletju zanašalo le na padavinsko vodo, ki se je zbirala v ta namen zgrajeni vodni infrastrukturi. Tako je bilo tudi v vasi Kreplje, ki je v 19. stoletju spadala pod občino Dutovlje. Leta 1827 so Kreplje štejele 128 prebivalcev (65 moških, 63 žensk), ki so živeli v 24 domačijah, gručasto postavljenih sredi vinorodnega predela. Na SV vasi je med nizkimi kamnitimi hišami izstopala le cerkev sv. Notburge, zavetnice kmetov. Krepeljci so v tem času, kot je značilno za ves Kras do sredine 19. stoletja, redili zlasti ovce (na to še danes spominja ledinsko ime Staje), večina je imela tudi prašiča in vola, nekateri pa tudi osle. Napajali so jih v dveh kalih. Eden izmed njiju se je nahajal zahodno od vasi, v bližini predela z ledinskim imenom Grmačje (*Germake*), drug pa pri današnjem vaškem domu. Po sredini 19. stoletja je ovčjerejo zlasti zaradi sprememb, ki so se zgodile z izgradnjo južne železnice in cvetenjem pristaniškega mesta Trst, zamenjala govedoreja. Krepeljci so

svoje govedo napajali v prej omenjenem kalu pri današnjem vaškem domu in v še nekem kalu. V katerem, iz virov ni jasno. Voda se je vanje stekala iz njiv in klancev. Živina je imela prost vstop, kar je bilo sicer dobrodošlo, saj je s teptanjem gnetla ilo, s čimer je le-to postalo nepropustno. Obenem pa je s tem prinesla v kal kar nekaj umazanije, vključno s fekalijami. Nasproti kala pri današnjem vaškem domu je na današnjem posestvu Kreplje 23 stala občinska štirna odprtega tipa. Zgrajena je bila pred letom 1817, kdaj natanko, pa ostaja neznan. Na začetku 20. stoletja so vaščani v njej še zajemali pitno vodo, v 30-tih letih prejšnjega stoletja pa po pripovedovanju vaščana Emila Žvaba (r. 1929) ni držala več vode. K njej so hodili po ilo, ki so ga potrebovali pri kuhanju žganja. *»Ilo smo potrebovali za shranjevanje tropin, da niso šle v nič; da smo lahko potem naredili šnopec. Sredi štirne je rasel bezeg, po katerem smo se spustili na dno, da smo lahko nagrebli nekaj ila.«* Leta 1877 je bila v gornjem delu vasi zgrajena občinska štirna – cisterna s kamnitim oklepom (*šaplo, šapa, šap*). Oklep krasi Kristusov monogram s srcem, letnica izdelave in kratici DK, ki najverjetneje označujeta izdelovalca oklepa. Po podatkih županstva iz leta 1905 je cisterna držala okrog 1200 hl vode. Z odlokom iz dne 14. novembra 1890 je Cesarsko-kraljevo namestništvo v Trstu občini Dutovlje *»za popolnjev napeljave vode v obč. vodnjak v Krepljah po žlebovih in ceveh milostljivo podeljiti blagovolilo znesek 21 gl. 50 kr.«* Voda se je v cisterno stekala po žlebovih sosednjih hiš, kritih z opekami. Kljub temu, da štirna ni imela filtra (*cedilnika*), je bila preskrba z vodo iz nje boljša od prej omenjene štirne odprtega tipa, saj se je vanjo stekalo manj umazanije. Februarja 1891 se je nekaj domačinov zavzelo za zgraditev sesalke, a ker so naleteli na nasprotovanje županstva, do izgradnje le-te ni prišlo. 16. februarja 1903 je dutovsko županstvo sežanskemu okrajnemu glavarstvu zapisalo *»ljudstvo jemlje pitno vodo iz občinskih vodnjakov iz privezanem vedrom, ki ga stranka sama s seboj prinese. Sesalka se nenahaja nobena pri tukajšnih občinskih vodnjakih.«* V drugi polovici 19. stoletja, ko se je standard kraškega podeželja izboljšal, so se tudi v Krepljah pojavile prve zasebne štirne – cisterne z oklepi. Leta 1905, ko so Kreplje štejele 162 prebivalcev, je imelo sedem domačij svoje štirne. Gornji in Spodnji Matjaževi (Kreplje 29 in Kreplje 28) so si štirno, zgrajeno leta 1860, delili. Tako sta na oklepu podpisana oba takratna gospodarja, Žvab in Tavčar. Tudi te štirne so imele lov vode iz streh, kritih z opekami. Filtra ni imela nobena. Vodo iz njih so zajemali z vedri (*kalali s šterjaki*). V času hudih suš, ko je zmanjkalo vode v domači vodni infrastrukturi, so po podatkih, zapisanih v cenilnem izkazu občine Dutovlje iz let 1829–1830, hodili po vodo do reke Vipave ali

Doberdobskega jezera, oddaljenega 5 ur hoje oz. vožnje z malimi kmečkimi vozovi. Po pripovedovanju domačina Emila Žvaba so konec 19. stoletja in v prvi polovici 20. stoletja hodili po vodo v nezanesljivo reko Rašo ali čez Koprivo in Kobdilj v Branico. Vodovod v Krepljah je bil zgrajen že v času prve svetovne vojne. Skozi vas je potekal Hubeljski vodovod, imenovan po izviru pri Ajdovščini. Služil je le za potrebe vojaštva na južnem delu soške fronte. Redna oskrba Krepeljcev z vodovodno vodo se je začela vršiti v času Kraljevine Italije preko Družbe kraškega vodovoda Nanos (*Consorzio dell' Acquedotto carsico Monte Re*), ustanovljene leta 1923. Vaščani so si vodo lahko natočili po treh vodovodnih pipah, ki so bile razporejene po vasi. Obenem so še vedno uporabljali vaško štirno in zasebne štirne, zlasti takrat, ko je italijanska družba vodovod zaprla.

Viri: Arhivsko gradivo: Pokrajinski arhiv Koper 633, t. e. 473, Preskrba z vodo 1871–1914. Pokrajinski arhiv Koper 633, t. e. 239, Kmetijstvo in gozdarstvo 1891 (1. del). Zbirka fotografij in razglednic Lokve in Prelož. Srečko Rože – interpretator kulturne dediščine – Vojaški muzej Tabor Lokev.

Ustni vir: Emil Žvab, Gornji Matjaževi, Kreplje, dne 28. 2. 2019. Ustni vir. Pisni zapis pri avtorici.

Spletni viri: https://www.archivodistatotrieste.it/AriannaWeb/main.htm?eads=*_archivio, https://www.archivodistatotrieste.it/AriannaWeb/main.htm?eads=*觩_archivio

<http://www.kraski-vodovod.si/foto/mediji/Vodovod-50let.pdf>. Foto:

Arhiv Vojaškega muzeja Tabor Lokev.

Anja Čekada

Zgodba o neznosni lahкости bivanja, o iskanju izgubljenega časa in sebe

4.55 // 17. januar 2018 // Imam podočnjake. Tri skodelice kave. Spat hodim ponoči, skoraj proti jutru in dan se začne zame ob enajstih. Namesto *gojzarjev*, ker podplata ni več in ker je 20 kron preveč za popravilo, imam *alstarke*, v redu so, presenetljivo tudi za sneg in led, samo ravnotežje rabiš in zvečer v mestu pivo - za 6 evrov, če je *happy hour*, po deveti je že 10 evrov, razen v *shitty* pub-u, tam je zgolj 5, ves dan. In potem je jazz v ponedeljek ali elektronika za vikend, ali kino sredi tedna, odvisno od razpoloženja. In plešeš in migaš z glavo, ali oboje, ampak vedno počasi piješ drago pivo. In greš spet spat pozno. Za lahko noč poslušáš Sigur Ros, podočnjaki postajajo večji in temnejši, kot luna prejšnji teden, in kmalu potrebuješ zjutraj še četrto skodelico kave, močno, brez mleka. In ledeno vodo v obraz, maskaro, korektor, rdečilo, in lahko ponoviš dan, brez piva seveda. In se veseliš, ker se dan daljša in ker se jutra začenjajo bolj zgodaj. Kmalu bo za 4 ure sonca/dnevne svetlobe/nečesa. Razmišljam o tem, da bo dan lep, do bo dišalo po novem snegu in svežem zraku, ki bo rezal v kosti, v glavo. Razmišljam o tem, da ne bo vetra, da bo nizko sonce sililo v oči, vsaj za dve uri, rabim vitamin D3 in rumeno barvo. Mogoče se bodo potem podočnjaki zmanjšali, mogoče bo kmalu samo za dve plasti oblačil - namesto štirih, mogoče bom kupila nov par čevljev, *second hand*, ampak piva bo še vedno draga. Islandija je res zanimiva.

11.34 // 5. november 2018 // Še vedno imam podočnjake, in spet je mráz - skoraj za štiri plasti majic/jaken/*whatever*. Imam nove *gojzarje*, podedovane, in šele drugo kavo, na mlačén ponedeljek, počasen, zelo novembrski, sonce zamuja. Razmišljam o tretji. In mogoče cigareti zraven. Ker imam balkon in udoben ležalnik in časa obilo. In je lepo, ko čakaš na sonce in se ti kava hladi. Celó prehitro, mrzel je ta november. Grem po še eno odejo, še en cigaret, zdaj so misli že pri kozarcu vina. // Tako nekako, vsak dan, četudi ni ponedeljek. Z nešteto mislimi, ne samo o kavi in vinu, ta neznosna lahкость bivanja, ta absurdnost lahкости, na trenutke kar težko prebavljiva, četudi kupujem bio in organsko in lokalno, in se hranim zdravo, je težko in se v grlu zatika. // Ironično, pomislim. Ko nimam časa in zato skoraj ne diham, bi ubijala za ta balkon, počela nič, pila kdovekatero kavo. Sedaj imam čas, še za neumnosti, za nostalgijo, in deep-shit razmišljanja, vse bi dala, še lastno družino, nekaj, karkoli, tako sem obupana, da bi se spet počutila živo.

// Islandije ni več. Je pa Švica. Ravno tako draga, ravno tako zanimiva. Drugačna. Resnično drugačna od življenja, ki sem ga živela prej, pri 66 stopinjah geografske širine. In sem slutila, vsaj približno, da bo tako. Nisem pa vedela, da tako težko. In se trudim in ostajam pozitivna. Celu neumnosti po televiziji gledam, poročila ob osmih zvečer, razne *Lepo je biti milijonar kvize*, *Master Chef šove*, še reklame, samo da bi lahko boljše francosko govorila. Da se bom mogoče lažje vklopila v to novo kulturo čokolade in sira. Da me bo nostalgija po Islandiji minila. In vsakič znova, ko zamenjam rodno grudo s tujo, je tako. Potrebujem čas. Da začutiš energijo ljudi in mesta. Da ugotoviš, kje se dobi dober kebab, kje *paleale* piva, katera je najkrajša pot do centra, kje je gozd, kot je Golovc za večerno tekanje in kje je fina pica. // Ampak rajši ostanem doma, in naredim testo za pico sama. Še za tretji dan bo. V hladilniku ga imaš, krasna pica, niti primerjave s tisto za 20 frankov v centru mesta. Še prišparala bom. Za *sixpack* piva. Recimo. Ali za karto do Ženeve, vsaj enkrat moram na njihov vlak, ali nekam tja gor v hribe, fascinantno kam vse te lahko pripelje, do nevemkake nadmorske višine, skoraj do domačih vrat, baje še na smučišče.

// In dobro vino dobiš že za 5 evrov, na Islandiji ga niti za 20. Sirov je milijon, še preveč na izbiro, in istih cen kot pri nas, le kruh je dražji, pa sadje in zelenjava. Zato me ne moti, bom pa od sira živela. Sploh pa se da, če si poln iznajdljivosti in če veš, kako se zamesi kruh in se naredi mineštra. Problem je, če hočeš piti vsak dan kavo, tako kot bi jo v Sloveniji, nekje ob Ljubljani recimo ali na vrhu nebotičnika. Tudi to se da, če imaš lepo plačo, švicarsko. Ampak, če je nimaš, potem ... Potem greš na balkon, čakaš na sneg, na mrzel veter v laseh, piješ kavo s *kafetjere* in filozofiraš. O tem, če bom tu našla smisel svojega življenja. Ali bom mogoče morala spet drugam, po novo energijo, drugo kulturo, po drugačen veter v laseh in drugačno geografsko širino. In se sprašujem, če bo kdaj temu konec, ali bo v neskončno. Ker ni lahko, ker mi vedno znova vzame energijo, tisto notri, in to ogromno, ker me je strah, me tišči, v trebuhu in na stranišče in ker rabim za ta korak neverjetno veliko poguma. // Ampak. Mogoče je pa vredno. In je ravno v temu čar. Čeprav me na začetku zvija in sem več časa na stranišču kot na balkonu. Verjetno tudi zaradi nešteto popitih kav, v kombinaciji s tobakom, priznam. Da grem iz svojega udobnega zavetišča med druge kulture, jezike in parfume. Da vidim, kako je, ko si sam in imaš na voljo le sebe. Da se ne vdam, da ne obupam, četudi ne dobim takoj službe, četudi moja francoščina ni dovolj dobra, niti za streženje kav in piva. In da si dam čas, in da na koncu ugotovim, da se lahko s sosedo čisto normalno sporazumevam. Čeprav o bolečinah v hrbtu in strmih klančinah v Lozani.

//Ah. Vem. Saj je vedno tako, ko greš od domače grude nekam v (ne)znano, po verjetnosti poln predsodkov in stereotipov. In ja, rabi čas, da ugotoviš, če držijo. Ali pa dobiš druge. Ha. In si spet na začetku. In potem se vprašam. Zakaj mi je tega treba? Zakaj? Nisem prepričana, če vem odgovor. Vem samo, da se počutim bolj živo. Ko grem. Ko grem drugam in je vse od mene odvisno. Čeprav je na začetku težko, in se počutim vse drugo, kot pa živo. In se nekaj časa smilim sama sebi, in sem uboga, brez družbe, brez službe, vendar imam vsaj to izkušnjo. In s take izkušnje mogoče lahko malo zrastem, tako navznoter, vsaj upam. In vidim življenje še z druge perspektive in začnem ceniti stvari, ki so bile prej zgolj samoumevne. In ugotoviš, da imaš v bistvu vse in da rabiš samo malo. Samo prave ljudi okoli, srčne ljudi, svoje ljudi. Dobro, pa včasih tu in tam pošiljko *barcaffè*-ta, nonine medenjake in tudi domač *brinjouc*, za takrat, ko te zvija, seveda. //Mogoče pa sploh ni v tem fora. Da najdeš sebe in izgubljeni čas. Tako in tako je relativen, se tolažim in delam pametno. // Uff, *deep-shit*. 19.23, ne samo kozarec, 0,70 litra steklenice rdečega vina, francoskega, čeprav sem v Švici in z mislimi na Islandiji. Jutri grem po novo. Mogoče bo ta švicarska. Ali pa se bom naredila *francozinjo* in kupila tisto, ki bo cenejše. Mah, samo, da je vino.

Bojan Schwentner

Poskusi

V Jurčičevi ulici se je pojavila. V izložbi. Leta 1974. Velika zadeva, škatla, na njej napis, pionir kemik. *Yees*, pa sem šel malo v kemijo. Kupim žveplov prah in žveplene lističe v semenarni, jih obesim v velik steklen kozarec z vodo in prižgem. Žveplo gori s skrivnostnim modrim plamenom, na balkonu se širi značilen vonj po žveplovem dioksidu (SO_2), ta se začne raztapljati v vodi. V vodo kanem nekaj mrvic hipermangana – vem, da se mu reče kalijev permanganat, formulo ima KMnO_4 , mama ga je imela za razkuževanje ran. Ne bo opazila, malo sem ga vzel. In ta hipermangan obarva vodo v kozarcu tako mistično vijolično, nebeška barva je to, barva duhovnosti, mistike, onostranstva, meditacije. In glej, ko se žveplov dioksid raztaplja v vodi, ki je vijolična od hipermangana, začne barva počasi izginjati. Tekočina v kozarcu je spet prozorna. Vem, da se je voda spremenila v žveplasto kislino, H_2SO_3 . To je bila ena prvih nazornih kemijskih reakcij na našem balkonu v Levstikovi 13 v Mariboru. Prijatelj Silvo mi pomigne, češ, imava žveplasto kislino, ampak, pot do žveplene kisline je še dolga. Ta mora imeti formulo H_2SO_4 . Nekje prebereva, da je element platina (Pt) katalizator, s katerim se da narediti pravo, močno žvepleno kislino. Ampak, kje dobiti platino, ki je baje dražja od zlata? Spomnila sva se, da reklama govori o britvicah, ki da imajo na rezilu platino, za večjo trdoto. In tako so se vrstile kemijske reakcije druga za drugo, najino znanje kemije pa se je bogatilo. Lugi, kisline, so se pretakali po epruvetah, zmesi so vrele v retortah, špiritni gorilnik se je svetil v temi. Nekega dne se domislimo, da bi balon napolnili z vodikom. Narežem nekaj svinca v veliko epruveto, dolijem kislino in preko ustja epruvete povlečem balon. Vodik se burno razvija, kolega Lakl straži pri stikalih za luč v kleti bloka, vodik je eksploziven, nimamo ga veliko, ampak kakšna iskra v stikalu bi lahko bila nevarna. Kmalu se raja pred blokom čudi, kako držimo balon kot srečo na vrvi, balon sili v nebo, v njem pa ni negorljiv Helij, temveč sam vodik. In ej, eni ne verjamejo, da smo ga sami napolnili, dokler ne prižgemo balon z vžigalnikom in ta s pokom izgine nekam v onostranstvo! V semenarni spet kupim žveplo v prahu, tako lepo rumeno je. Dobim ga brez težav. Ga uporabljajo recimo tudi za žvepljanje sodov. Potem vzamem iz kleti oglje za žar, ga zdrobim v prah in dam v posodo. Za črni smodnik mi manjka le še kalijev soliter. Ampak, kje ga dobiti? Seveda, imajo ga v lekarnah,

vendar ni dostopen mladoletnim. S prijateljem Laklom stojiva pred lekarno in fehtava polnoletne mimoidoče, če nama kupijo nekaj dek čistega kalijevega solitra KNO_3 , ki je močan oksidant. In ga dobiva! Yeees. Zmešam soliter z žveplom in ogljem v razmerju 2: 1 : 1 in dobim lep, črn prah, črni smodnik. Že Kitajci so ga uporabljali v bojih proti Mongolom. Zaprem ga v pivovsko steklenico, jo zamašim z močnim pokrovčkom in dam na posodo z gorečim špiritom (etanolom). Steklenica se segreva, dokler smodnik ne doseže temperature vžiga okrog 300 stopinj C. Takrat se v steklenici hipno razvije ogromna količina plinov, ki raznesejo steklenico piva in grm v bližini, vse se zgodi nadzorovano, varno, kljub temu nam sosed iz 3. nadstropje bloka reče, naj damo še kamenje gor. Pa ja, malo ljubosumja na naše znanje ne škodi, si rečeva z Laklom. In ob večerih prineseva črni smodnik pred blok, ga vžgeva z vžigalicami, in ta naredi tako lep ognjemet. Se spomnim, nekateri so mislili, da sva dobila črni gorljivi prah tako, da sva zdrobila kresničke za na jelko, ampak, milo rečeno, to bi bilo mnogo predrago. Pozneje odkrijem, da je najboljše oglje za črni smodnik iz lesa črne jelše, začnem delati še zlati smodnik iz KNO_3 , C vitamina in sode bikarbone. Ugotovim, da se zgodi samovžig, če kapnem glicerin na hipermangan, in ga s pridom uporabljam za start raketnih motorčkov. In kemijo sem imel zmeraj 5. Še danes jo imam rad. Tudi dekstrin smo delali - iz koruzne moke ali škroba, ki smo jo kuhali. Rakete so šle v nebo, z našimi novimi in novimi gorivi in po par sto metrih višine tako lepo odprle padalce. Včeraj pa je Elon Musk v vesolje poslal svojo raketo. Tekoči kisik in ... No, on ima malo več denarja.

Danica Bubnič Lovrečič

Dogodek iz otroštva, v letih 1950 – 1955

Jezerina. Zame je bila zmeraj poseben kraj, drugačno okolje. Kolovoz, ki je vodil do nje se je strmo spuščal proti dnu. Bil je kamnit, slabo vzdrževan, ker je voda pogosto izpirala tla in drobno kamenje s peskom odnašala v dolino. V tej dolini je bilo drugačno vzdušje z drugačnimi občutki. V njej je bilo polno vode, ki je v več krajih poniknila v podzemlje. Igrivi potočki z mrzlo, bistro vodo so žuboreli. Uživala sem ob zvokih te glasbe. Bujno rastje je obogatilo pogled nanjo. Tudi kač črnic ni manjkalo. Kač sem se zelo bala - sosedo je pičil gad (ali modras), ki jih je v naših krajih veliko, posledično je ostala z leseno nogo. Ob zahodnem robu doline je bilo nekaj poseljenih hiš, ki so spadale pod vas Javorje. Višje v strmini sem bila v jami (imena ne poznam), ki pa ni osamljena, jih je še nekaj. Tu ni bilo nikoli velike suše ali večjega pomanjkanja vode. Dolina je bila prepredena z veliko kanalčki in čisto, pitno vodo. Obdelovali smo njive, na katerih je vse dobro obrodilo. Travnate površine smo kosili za krmo živalim. Trava je bila zelo gosta, težka. Težko jo je bilo kositi in sušiti, pa tudi živina je ni oboževala. Spomnim se, da smo tu sekali tudi les za kurjavo. Bili so zelo dobri pogoji za rast jelše. Ker je dolina malo oddaljena od vasi, smo vanjo zahajali le po potrebi, ko nam je dopuščal čas, ali ko je to zahtevalo delo na kmetiji. Od pomladi naprej je tu bujno raslo zelo raznoliko rastlinje. Poleg zelo različnih trav smo tu nabirali tudi cvetje: od zgodnjih zvončkov, trobentic, vijolic, do kasnejših šmarnic in drugih cvetlic, ki so rasle samo tam. Tudi kimelj za domačo rabo smo si nabrali vsako leto, prav tako divje jagode. Veliko je bilo tudi drnulj in malin. Po razgibanih dolinskih tleh je po vijugastih kanalčkih, ki so objemali njive in travnike, bilo zmeraj živahno. Zajci in srne ter druge živali so si tam našle ustrezno hrano in vodo. V potokih je bilo dosti potočnih rakov. Velikokrat smo se je napili in si jo nalili v čutare za domov. Otroci smo si ob potočkih nabirali obdelane kamenčke in si jih odnašali domov za igro. Bili smo stari kakih šest do deset let. Najbolj mikavne so nam bile večje luknje, t. i. *botači*, v katerih je bila voda. V sredini so bili globlji, posledično je bila tudi voda višja. Dosegala je kak meter in pol ali več. Za marsikaterega od nas preveč, ker smo bili premajhni. Takšna zajetja vode seveda niso bila varna. Bila so vkopana, tri metre širine in dolžine, v ilovnato zemljo, ki je bila vse okrog namočena z vodo in zelo spolzka. Notri si šel brez problema, ven pa je bilo težko priti oziroma ti je mogel nekdo pomagati, ker ni bilo oprijema. Ovir in

nevarnosti otroci nismo ne videli ne zaznali. Poleti je voda k sebi privabljala vaško otročad. Ko nam je čas dopuščal, smo se odpravili na kopanje v Jezerino. Prednost je imelo delo doma, z živalmi. Običajno je šlo na kopanje nekaj otrok skupaj. Kopalk nismo imeli, oblečeni smo bili v spodnje perilo. Voda v *botaču* je bila hladna. Prvi skok v vodo je bil zelo hladen tuš, kar dečkov sploh ni oviralo, uživali so v čofotanju v vodi. Nekega poletnega dne sem se tudi sama odpravila z dvema deklicama (ne spomnim se, s kom). Stara sem bila morda šest do sedem let. Hotela sem se naučiti plavati. Še danes vidim tisto luknjo. Spustila sem se vanjo po gladki, razmočeni ilovici. Zdrs me je odpeljal proti sredini. Takoj sem zaznala, da ne bom kos situaciji, potegnilo me je pod vodo. Tu so se mi začele dogajati čudne stvari, ki jih ne bom nikoli pozabila. V spominu imam, da sem pod vodo potovala po zelo dolgem temnem hodniku – življenje se mi je strnilo v kratek insert. Med potovanjem sem v daljavi opazila močno svetlobo, ki me je mamljivo vabila. Počutila sem se prijetno, nič zaskrbljeno. V tveganem trenutku sem dvignila glavo nad vodo in zajela zrak z močnim vdihom. Čas, ki sem ga prebila pod vodo mi ni znan, ni mi znano tudi, kako sem prišla ven iz botača in ali mi je kdo pomagal čez tisti visoki, spolzki rob. Ne spominjam se niti, kako sem prišla domov. Vem, da o tem nisem nikoli spregovorila z nikomer. Ob dogodku sem doživela strah, ki me spremlja vse življenje. Travme se nisem lotila niti uspela odpraviti. Še danes mi globlja voda predstavlja strah. Najraje se ji izognem. V kasnejših letih sem svoja otroka naučila plavati. Peljala sem jih v vodo do višine, ko sem se z nogami dotikala tal, njima pa s čvrstim prijemom nudila občutek popolne varnosti. Hitro sta, brez težav, splavala. Še danes grem v vodo do mesta, kjer čutim tla pod nogami. Dlje se ne spuščam - zaradi doživetega. Na morje grem zaradi ostalih, brez neke večje želje. Fobija, strah pred visoko vodo je bil in bo ostal zmeraj na prvem mestu. Banalna zadeva, ki bi me lahko stala življenja, je ostala zasidrana v mojem egu. Takrat me je očitno nekdo očeval, ni mi bilo usojeno, da bi se z mavrico odpeljala drugam. Jezerina je danes pri vsej njeni lepoti, koristnosti za kraj, zaradi vseh neodgovornih vmesnih posegov in gospodarjev, ki so jo prevzeli v upravljanje, uničena, skažena in neuporabna, je brez vrednosti. Do tega je prišlo, ker so jo prevzeli v roke nesposobni ljudje, ki je niso znali uporabiti, kljub temu, da so imeli v rokah platno in škarje, vse na dlani. Za sanacijo bi bilo potrebno veliko denarja.

Ogenj naš pomočnik in naš sovražnik

S pojavom človeštva in s potrebo po hranjenju, ki je bilo sprva v najbolj osnovni, primitivni obliki, se je kazala nuja po obdelavi živil. Uživanje je bilo omejeno le na surovo hrano - zelenje, gozdne sadeže, meso živali, kože, ki so jih priložnostno, na različne načine, ujeli s kamnitimi, lesenimi in drugimi pomagali, prirejenimi v ta namen. Da bi se dobljeno ohranilo dlje časa, je bilo potrebno ustrezno spravilo, obdelava. Med drugim se je pojavila velika potreba po ognju. S to pridobitvijo so si ljudje izboljšali prehranjevalne, ogrevalne in druge potrebe. Ogenj jim je služil tudi za razsvetljava. To pa jim ni prinašalo le koristi. Pokazala se je tudi negativna stran te dobrine. Spremembe, ki jih je človek s svojim delom ustvarjal, je ogenj uničil v zelo kratkem času. Spomin me nese za kar nekaj desetletij nazaj in mi osvežuje dogodke ob pripravah za "pečenje-kuhanje" apna in oglja. Tega dela so se za preživljanje svojih številčnih družin posluževali naši starši, stari starši in tako v preteklost. Za pripravo obojega je bil nujen ogenj. Po nekaj dneh in nočeh neprekinjenega kurjenja, so dobili prepečen apnenec za izdelavo apna in oglje, ki sta še danes v uporabi na različne načine. Oboje so vozili, na za to prirejenih vozovih, v Trst in na Reko, kjer ni bilo težav s prodajo. Zaslužno so si vedno pravično razdelili. Občasno so se zgodile kakšne nevšečnosti, ki so marsikoga spravile *na kant* (v stečaj) - ljudje so izgubili vse svoje imetje, ko so jim zgorele hiše z gospodarskimi poslopji, z vso opremo in pripomočki za delo vred. Izvzeti nista bili ne živina ne drobnica. Poslopja, kjer so naši predniki stanovali, so bila zgrajena iz kamenja, lesa, slame, včasih tudi blata, šibja in zato ni bilo potrebno dosti, da je prišlo do nesreče. Najhuje je bilo, ko je bilo treba gasiti ogenj, ki se je z vso naglico razširil na celotno zgradbo. Reševanje je bilo malokdaj v celoti uspešno. Ljudje so si sicer med seboj pomagali, bili so zelo požrtvovalni, a kaj, ko niso imeli nikakršnih pripomočkov za gašenje. Edini način je bil ta, da so *kalali* - vlekli vodo iz štern/vodnjakov, ki jo je imela vsaka hiša v vasi, in si to podajali od rok do rok ter nato polivali, gasili ogenj. V pomoč so jim bile tudi veje dreves, da so z njimi udarjali po ognjenih zubljih. Med vojno 1943 je po pripovedi vaščanke Angele, zagorelo pri sosedih ob enajstih zvečer, ko so ravno legli h počitku. Vnelo se je v skednju, združenim s štaljo, kjer so imeli ovce. Sosed je takoj tekel po pomoč. Na hitro so se zbrali vsi živi in vsak je skušal pomagati po svojih močeh. Ogenj so gasili po zgoraj opisanem načinu. Bil je tako mogočen, da se ni dalo dosti pomagati. Tudi drobnice se ni dalo rešiti. Dim

je opravil svoje. S pomočjo mesarja so na hitro rešili živali in naslednje dni meso prodali po vasi, da so vsaj od tistega dobili nekaj škode povrnjene. Ob takih hudih dogodkih so si ljudje pomagali na vse načine. Družini so dali začasno brezplačno prebivališče, s hrano, s prostovoljnim delom pri popravilih in izgradnji novih domov, z donacijo lesa in drugega materiala, da je prizadeti lažje prebrodil čas brezdomstva. Ogenj velikokrat ni prizanesel niti naravi. Dogajalo se je, da je prišlo do požara iz neznanih vzrokov. Ne spomnim se letnice, vem pa, da je močno gorel borov gozd Na Glavicah, v smeri vasi Javorje (Brkini, Občina Hrpelje Kozina), ki ga, kljub temu, da so se vaščani trudili, da bi ga pogasili, niso uspeli pogasiti. Na večji razdalji so ga uspeli omejiti z žaganjem dreves. Pomagali so si tudi z vejevjem, tako da so z udrihanjem poskušali pogasiti plamene. Bilo je zelo nevarno. Takim ognjenim posegom v naravo je običajno sledilo pogozdovanje opustele pokrajine. Država je organizirala čiščenje in sajenje novih dreves - pogozdovanje, ki se ga je zmeraj udeležilo večje število ljudi. Vem tudi, da je bil nekaj let organiziran odkup (nekaj malega so plačali) storžev belega in črnega bora, katerih semena so uporabljali za nove sadike (sejali so nekje v Ljubljani) in jih nato delili po Sloveniji za pogozdovanje. Naš ate pa je bil okrog leta 1957 ali tam nekje zaposlen v podjetju Silva produkt Ljubljana, nastavljal je glinene lončke na iglavce, da se je tam natekla iz zarezice smola in jo nato oddajal v Ljubljano.

Praznovanje Velike noči v Obrovu po 2. sv. vojni

Poleg Božiča, Novega leta, opasila je v Obrovu imelo velik pomen tudi praznovanje Velike noči, ali po naše *ozam*. Po navadah, ki smo jih nasledili od naših prednikov, je praznovanje pomenilo velik dogodek v letu. Označevalo je čas, ki je ponazarjal smrt in vstajenje Jezusa. Štirideset dni po pustu je vedno sledila Velika noč. Pojavljala se je vsako leto, kot tudi danes, na drugi datum oz. prvo nedeljo po polni luni spomladi. Iz tega obdobja se je ohranilo nekaj običajev, ki so se mi vtisnili v spomin. Dogodkov se zelo rada spominjam še danes in so še zmeraj, po več kot pol stoletja, prisotni, živi.

V tednu pred Veliko nočjo je naše življenje potekalo nekoliko drugače. Tiste dni se je več delalo, temeljito čistilo tako hišo kot okolico. Po zimskem spanju, je nastopil čas, v katerem je bilo potrebno zavihati rokave. Prali smo okna, šipe, zavese in vse bolj izpostavljene dele v hiši. Poskrbeli smo, da je tudi okolica bila očiščena in urejena. Vsak je po svojih močeh pripomogel k temu. Vsakdanja dela na polju, travnikih in drugod v naravi so se od četrtega popoldan omejila le na delo v hiši oz. na najnujnejše. Do nedelje

se ni smelo delati v naravi, v zemlji. Šlo je namreč za žalovanje ob Jezusovi smrti. Začeli smo se pripravljati na Veliki petek. Doma smo se držali običajev - upoštevali smo post. Na ta dan je mama zmeraj pripravila bakalà na tržaški način z belo polento. Maše na Veliki petek ni bilo pa tudi zvonovi niso zvonili od četrtega zvečer do nedelje zjutraj. V popoldanskih urah smo šli otroci v cerkev z doma izdelanimi ragljami - takimi, ki smo jih vrteli v eni roki, ali pa večjimi, da smo nanje pokleknili in vrteli z ročko. Posledično je kladivce ropotalo. Ženske so molile ob razpelu, ki je bilo položeno na tla v cerkvi, in je ponazarjalo Kristusovo smrt. Dan je bil bolj mrk, z občutji neugodja. Sobote so nas zaposlovale s pripravo žolce, pinc in pirhov, v bolj skromni obliki, saj hrane ni bilo v izobilju. Ob kuhi žolce, ki je mogla vreti več ur na zmernem ognju, je mama zamesila pinco. Manjkati niso smele niti t.i. šiške oz. pletenke. Vsaka je imela vpleten pobarvan pirh in vsak od štirih otrok je dobil svojo. Z veseljem smo si jo spravili za nedeljo. Zmeraj smo še skuhali, porisali in pobarvali nekaj različnih pirhov, ki smo jih dali kot okras na sredino mize, poleg vaze s pomladnim cvetjem, kar je simboliziralo Veliko noč. Ob žegnanju pince in pirhov, šunke je bilo manj, v hrušiški cerkvi, je vsaka hiša, če je seveda želela, dobila par *ubličev*, večjih hostij, pripravljenih v župnišču v ta namen. Oče nam jih je na nedeljo zjutraj pred zajtrkom razlomil in dal vsakemu košček. Po skupnem obroku smo se, ne vsi, peš odpravili v Hrušico, k Velikonočni maši ob Kristusovem vstajenju. Pot je bila dolga skoraj tri kilometre, kar nam otrokom ni predstavljalo težav. Po končani maši smo se vrnili domov. Mama nam je med našo odsotnostjo pripravila kosilo. Žolca je bila zmeraj zelo okusna, lepo se je strdila. Poleg nje smo običajno jedli pinco. Mama je bila dobra kuharica, le pripomočkov za kuho ni imela. Trpela je ob tem, ko nam ni mogla dati niti najnujnejšega. Nedeljski popoldan je vsem skupaj ostal le za nujna opravila, zabavo in otrokom za igro. Možje so se dobili pred in v gostilni Pr Mornarovih. Zbrani so ob kozarčku vina radi zapeli kakšno pesem. Po vasi se je čulo ubrano petje. Moj oče in še nekaj njih so imeli izvrsten posluh. Običajno so peli stare tržaške pesmi: *Quel mazzolin di fiori*, *Tutti mi chiamano bionda*, *Ancora un litro de quel bon*, *Piemontesina bella* in druge. Slovenskih niso poznali, ker so hodili le v italijanske šole. Pesmi so bile zelo melodične in so še dolgo odzvanjale v ušesih. Posledično so se trajno ohranile tudi v mojem spominu; z mamó sva jih večkrat prepevali. Velikonočni ponedeljkovi popoldnevi so ostali za druženje s sosedi. Izmenjali smo si lepše pirhe. Teta Žefna, očetova teta, nam je vsem štirim otrokom vsako leto prinesla šiške - pletenke s pirhi in nas s tem osrečila - naša dobra vila, ki je zaznala revščino. Odrasli so se ob izmenjavi izkušenj o delu ob vsakdanjih

prigodah poveselili ob kozarčku vina. Dogodki so bili naša življenjska šola, ki nas je v povojnem času prehitro postavila na trda tla. Zaživeti in obdržati smo se morali v razmerah, ki niso bile primerne za nikogar, še manj za nas otroke. Harila je revščina, a občutja in sreča ob praznovanjih so ostala nepozabna. Ob drugih dnevih si tega nismo mogli privoščiti. Veliko je bilo treba delati za rezino vsakdanjega kruha, ki ga v povojnih letih nisem ne imela ne poznala. Poleg obiskovanja šole od ponedeljka do sobote (za učenje ni bilo časa), je bilo treba za preživetje pomagati staršem pri vseh vsakodnevnih kmečkih opravilih, še s pašnjo živine in delom doma. Tudi igra je zaradi pomanjkanja časa prišla v poštev redkeje: žogo smo si naredili iz navitih starih nogavic, prišli so nam v poštev kamenčki in druge stvari najdene v naravi.

Mineštra s kolerabo

Prevreti nekaj prekajenih reber in zliti vodo stran. Potem rebrca dati v lonec in kuhati. Notri dodati: olupljeno, na drobno narezano kolerabo, kuhan fižol, olupljen in drobno narezan krompir, por, česen, dva lističa suhega lovora, dve žlici domače paradižnikove mezge ali dva rdeča mehka paradižnika. Kuhati, dokler se ne skuhata koleraba in krompir na tri četrt, dodati zeleno, peteršilj, ščep majarona, baziliko, majhno žličko masti ali oljčnega olja, ko je mineštra skoraj kuhana. Za gostoto zmečkati krompir, dodati sol in poper, po želji fižol prej zmiksati s paličnim mešalnikom in ga potem dodati. Količine: na oko. Podobno kuhati vse ostale mineštre.

Spomini (narečje vasi Obrov, občina Hrpelje Kozina)

Se spunem, koko je zgledalo u jeseni, ko smo se vračali zas šule s Podgrada. Namesto po cesti, smo šli "na kratko" čez "Polveljeru"- tamo su ble vojaške kasarne, naprt je bla put po gmajni, po stazah, da smo pršli na Finidu i pol Kantunjeri na glaunu cestu. Ob tih stazah su ble hrušiške njive. Usako leto je bla ka posjana z ripu. Bli smo lačni i smo se več buoti ustavili na kakuovi njivi. Zeli smo si po jenu, dvi ripe za pojest. Mogla je bt fanj ploskasta, je bla buolj sladka. Sputju smo si ripu olupli i pojili. Put ni bla kratka (po cesti 6 km, tle čez je bla kraja). Ripa je ublažila glad. No, sej todi duoma ni čekalo ča posebnega za jest. O, ma je bla fina, još danas je jman u spomini. Narbuolja pa je bla pečena na žerjauci. Ko smo duoma u kuotli kuhali krampir za prasce, smo si otročini

zmeran nabuoli na ošpičenu palcu kakou krampir, ripu, al ravu i si pekli usak suoje. Rava mi je bla narbolj okusna. San pozabla - todi glave od mladega frmtina smo si pekli na ta način. Todi mi smo ripu sjali usako leto i je dali kisat z zeljan. Ponavadi je ate zribou zelje z jenin velikin ribežnikan, ki ne znam čiguou je beu, ma su ga usi rabili kada je beu štajon od kisanja zelja. Vse te večje kuoclje se je zriezalo van, drugo je ate zribou. Kisali smo u velikin suodi. Nutri je dajau na debelo po jenu vrstu zelja, umis pa po jenu vrstu očiščene i oprane ripe, visuoko, kolko je naneslo. Na use je dajau debelu muorsku suou. Da su se use škulje zapunle i da je blo dobro popeštano, je dal nutri u suod, al kega od brati al mene, da smo u opranih škornjih peštali pousud po suodi. Zelje je spustilo uodu, ma čak je još mankalo, je zaliu s prekuhanu, ohlajenu uodu. Mama je use prekrila z bielu krpu. Nanju čez su dali jen par opranih dask i obtežili s večjimi kamnji, ki jih je mama bržje oprala. Tuo use ukop se je u skadnji usako leto lipo skisalo. Ripu je mama zribala kislou pred kuhanjan. Use se je zielo van po potrebi. U suodi od zgoraj je blo trba usako tolko oprat i očistit ač su se nabrale "ruošce", ki jih je blo trba pobrat u stran. Zelje, krampir, ripa i rava su bli glauni u naši prehrani. Z nju smo zrasli.

Priprave na pust (narečje vasi Obrov, občina Hrpelje Kozina)

Usako l'eto smo, hmalin po Božići, začeli s pripravami za praznovanje pusta. Mladi smo se dobivali po hižah i začeli zbirat materjal za nard't maske. Ni blo glih neznan kolko liki, ki su predstavljali te š'eme. Omenla jih bun jen par, ki su bli zmeran u klapi. Med tiste, ki nisu smili mankat su bli škoromati, tih je blo narveć. Okoli pasa su imili zgonce (su jih pobrali usin kravan u vasi), škopiti'-skopljar s kliščami, nevesta i ženin, ta bršljanov, po 2 poberina - s timi je hodilo po jen par "pomočniki", ki su imili olisane ruke od saj. Z njimi su polisali vsaku mlaju žensku, ki su jh dobili po hižah. S poberini je bl harmonikaš, ki je piskal na rimuoniku, al još kakuov drugi manji instrument. Ni blo glih lahko nardt ta oblačila. Nismo imili potribnega materijala. Za klabuke, obličje od škoromati smo zvili lješkovve veje, i jih zvezali z dratan. Na obruč smo zvezali već šib, ki smo jih na vrhi stisnili ukop, da je bla narjena špica. Tuo smo obukli u najlonke i zašili. Po th najlonkah smo na gusto zašili ruože ush suorti i farb. Nardili smo jh s krep karte. Na špicu te kape pa smo dali jen šuop pisanih traki, ki su odzad na dugo visili duoli. Na obruč smo dodali još trake za zvezat pod bradu, da je tuo lažje stalo na glavi. Zgonce su si fanti zvezali na ketne, ki su jh rabli za krave okol vrata. S timi pokrivali je blo skoraj najveć dela. Krep kartu smo kupli u butigi-zadrugi. Puno

delo je bilo tudi za nardt tega bršljanouga. Na j'ketu, brageše i pokrivalo tistega, ki se je tuo obukou je blo trba zašt piera od bršljana jeno do drugega, da je blo use pokrito z njimi. Za kljišće od skopljara su, na kakuovin grmi, našli dvi zvite veje, jh zvezali na sredi ukop, jih oklistli i pofarbali s kakuovin starin uljan da su ble prprauljene. Tisti, ki jh je imil, je bl obučn u črno i bl usa črn. Nevesta i ženin su se obukli bolj lušo, z ruožami na prsiah, ko da gredu h poroki. Todi usi drugi u skupini su si dali pustne trake i poduobno nase. Poberini su si prprauli po jena dva večja kuoša za dajat nutri čak su dobili po hižah. Muzikant je imil rimuoniku, frajtuonarcu, i skuozi raztezau mih. Mizika je odmevala po celi vasi. Todi uon se je olišpou s traki useh barv. Nardt je blo trba tudi pusta, ki su ga je na pepeunicu zapal'li, da je reveš spustl dušu. S pobiranjem dobrot za pusta se je zmeran začelo u tuorak, na dan pusta, poročeni moški i fanti ukop. Začeli su na vrhi vasi. Ustauli su se u usaki hiži. Harmonikaš je obvezno zapiskal al polku, al valček i škoromati su zaplesali s tistimi ženskami, ki su ble pol ruk. Skopljar je s kliščami lov'u mlaje ženske, ki su jih tisti z olisanimi rukami počrnili po obrazi. Pupe su se skrivale, fanti su jh iskali pousud po hiži. Gospodinje su ble za pust radodarne. U kuošh se je, čs celu vas, nabralo puno klabas, jeternc, jajc, masti, pancete i podobnih dobruot. U usaki hiži su škoromati povabli domaćine, da pridejo uvečer na skupnu zabavu u oštariju h Marnaran, ponudili su tudi pijaču tistimu, ki je t'l. Ti obiski po hižah su se, z rimuoniku, zaulikli do večera. Use nabrano su nesli u oštariju. Tamo su nardili za jest za use ljude z vasi, tisti, ki je t'l prit. Ker je blo puno nabrane hrane, je Rude u oštariji odkupl vse čak je blo odveć i za tisto dal zelje, kroh, pijaču... U oštariji se je ponavadi zbralo puno ljudi, ki su se ob hrani, pijači i plesi, maskah, zabavali do kasnih ur ponuoći... Todi kurjere od Autotransa z Rike su imile vonde postaju, su dodale suoj pečat. Ljudi su se veseli z domaćini... Blo je živo, nepozabno za tiste cajte. Otroćini su hodili po hižah na pustnu nidilju, usi ukop. Puppe su ble obućene u bielen do tal (obleke od obhajila) i hodile u vrstah dvi po dvi ukop. Nabrano su si na kraji, po navadi razdelili. Za Obrouce mi ni znano, da bi za pust hodili po drugh vas'h. Pustne navade, blizuk nas, su ble još u Podgradi, Hrušci, Pregarji... ma u Obrovi je blo narlipje. Još dugo se je govorilo o pusti u Obrovi. Usako leto, jen ćjedan pred pustan, su u Obrou prhajali škoromati z Mun i Žejan. Zaradi mrzl'h zim i puno sniga, prevozi ni blo, ni blo u navadi, da b bl na pustnu nidilju kadi ples. N'što l'et kasnije su s tin začeli u Hrpeljah. Blo je lipo, problem je bl prevoz. Za pojt duoma je blo trba počekat drugi dan kurjeru, al pa pol kega prespat, drugih prevozi ni blo. U sre'du, na pepeunicu, su se zbrali mlaji i buolj živi fanti. Nardili su obred za pustan i ga

zapal'li. Na ta dan je b'l zmeran puost, se ni jilo mesa. Se mi zdi, da san podrobno opisala doživljanje pusta, ki je bl z leta u leto poduoban, s puno dobre uolje i veselja i duobro sprejet od useh vaščani. Usi smo se veselili t'h skupnih uric, ki su mi' ostale i me spremljaju kot nepozabne, celo žiuljenje. Usi' smo bli združeni z istin ciljan, u prijateljstvu i pomoći edan drugmu, tuo nam je blo na prven mjesti.

Darja Škerjanc

Nona

Vse najboljše eni in edini, največji carici, ki je kdaj koli živela v Hrpeljah. Vse najboljše tja gor med zvezde, ker ne glede na to, kako veliko srce si imela in ne glede na to, da je bila dobrota tvoje drugo ime, te v nebesa nedvomno niso spustili - pa ne zato, ker ne bi verjela v boga, ampak zato, ker si vedno preklela cel njegov *fan club* in sama sem vedno zgroženo rekla: »Ma, nona!« In ona meni nazaj: »Kaj, kr je res!« Moja nona Netka je bila vedno zelo priljubljena med mojimi prijatelji in pogosto se je pridružila žurki v garaži in v trenutku prevzela sceno in postala glavna atrakcija. Navadno je vse moje prijatelje, ki so takrat nosili dolge lase, vprašala: »Oprostite, ma kaj ste vi od Bitlesu?« Od vseh njenih že legendarnih anekdot, zaradi katerih se še dandanes nasmejijo vsi, ki so jo poznali, bom danes zaključila z eno zelo divjo. Bilo je v času Jugoslavije, ko je *harila* grozna inflacija in so se cene v trgovinah spreminjale skoraj na dnevni bazi. Kot vsako jutro je šla v trgovino na Kozino in ko je prišla na blagajno, je ugotovila, da se je vse spet podražilo. Trgovka ji pove znesek in nona v nabito polni trgovini reče na glas: »Koga? Orko dijo, nnka kurc u Jugoslaviji se ne taku hitru dvigne ku cene!« Se ozre in za njo je stal mladenič in moja nona: »Ben, vi, ki ste mld, kaj vm se taku hitru dvigne?« Ni potrebno omenjati, da se je cela trgovina smejala in da so vsi naokoli govorili sam o tem. Ampak takšna je bila, majhna po rasti, a velika kot ČLOVEK, duhovita, zelo razgledana, z velikim srcem in zelo dobrodelna, zato so jo imeli vsi radi. Vsako jutro je najprej prebrala časopis, tako kot jo je naučila njena mama, pogledala poročila in tako mi je enkrat rekla: »Poslušī, Darja, zaščitse znaš, da ne dobiš ajaksa (aids), ki ti moški so vsi glih, znaš, so vsi - te lo prometo, te lo prometo fin che te lo meto...« (prevod po domače: ti obljublja, dokler ti ga ne vtakne). Nona: ne glede na to, da te že dolgo ni več z nami, si v vseh naših pripovedovanjih in spominih in vedno in za vedno v naših srcih.

Dragica Markovič

Banane

Metka se je po uspavalnem napitku prebudila v novo jutro. Odločila se je za čudovit dan. Skrbno se je očedila, na hitro pogledala v ogledalo (slišala je zgodbo, da se s pogledom vanj lahko podvoji osebno premoženje). V sled navedenega, se je odločila, da se mu bo v bodoče raje izogibala. Nadela si je obleko v barvi vložene rdeče pese z žajbljevo zelenim pasom ter obula čevlje v barvi posušenih sliv. Pozajtrkovala je banane, ki so se ob televizijskem sprejemniku grele vso noč. Nekaj jih je še pustila za preostale Novakove, ki si brez njih ne predstavljajo življenja. Misli so švigale sem ter tja, predvsem pa so se veselile skorajšnjega srečanja hodečih bolh. Metka jim je za nekaj časa pustila prosto pot, kajti pred odhodom je imela še nekaj opravkov. Med drugim je bilo treba zlikati dnevni časopis, poiskati vrtnarske škarje in nameniti pogled ali dva pralnemu stroju. Junakinja črtice se je odločila, da se na zmenek s prijateljicami pripelje z očetovim avtomobilom. Jekleni konjiček je imel poseben sistem vžiga. Ključ se je obrnil le po opravljeni analizi šarenice in po izreku matične številke voznikove mame. Metka je uspešno prestala očesni test, zapletlo se je pri navedbi številčnega zaporedja. Čas je hitro tekkel, a spomin je še kar dremal. Deklica je na pomoč poklicala soseda, da ji prebere odrešilno številko, ki je bil pripravljen sodelovati, ampak očala, s katerimi bi lahko prebral cifre, so bila v avtomobilu. Nič, poskusila je znova. Metka je mamu Rožo napotila do drugega soseda, ki se je pozitivno odzval, samo kaj, ko je imela gospa v rokah zdravstveno izkaznico namesto osebne. Spet nič. V naslednjem hodju je gospa Roža obiskala še tretjega soseda, ki je stopil do Novakove domačije. Ta bi lahko prebral številčni niz, vendar ni mogel priti do dokumenta, ki ga je gospod Novak trdno držal v rokah, brez namena predaje. Po nekaj minutnem prepričevanju, da bo svojo hčerko prikrajšal za zabavo, je vendarle izpustil kartico in dopustil Metkinem odrešeniku, da končno prebere zmagovalne cifre. Deklica je veselo pohodila plin in spodbujala še zadnje kapljice bencina ter pohitela hodečim bolham naproti. Te so se kljub hodečem nazivu pripeljale z različnimi motornimi vozili. Gre omeniti, da so na druženju le poskakovale v pravšnjih obuvalih, ki bi si jih želela tudi sama Pepelka. Nekatere so imele hlačne nogavice s ploščicami na stopalih, nekatere pa košček kartona in nekaj bisero, da so si narisale obuvalo. V prid navedenemu so tekmoval v igri ujemite svojega princa, ali vsaj obujte izgubljeni čevljc. Kot si lahko mislite, so popile

kar nekaj zelenjavnih napitkov, pojedle vse primerne cvetlice, da so lahko plesale dolgo v noč. Po prijetnem druženju je prišel čas odhoda domov. Udeleženka zabave je bila ponovno postavljena pred testiranje za vžig avtomobila. Na srečo si je geslo zapomnila, šarenica, pod vplivom zelenjavnih koktajlov, pa tudi ni zatajila. Še dobro, da jo je na vhodu v domek pričakala modra pentlja, ki ni samo oznanjala le rojstva nečaka, ampak je služila obenem kot označevalka izgubljenih prostorov.

Čas je še za en krog

Bila je zgodba in bila je Ona. Bila je del nje. V neskončni globini človeškega srca ni nobenih omejitev. Pred dobrim letom je veliko razmišljala o času, o veselju in o hvaležnosti, namenjeni vsakemu dnevu posebej. Včasih je imela občutek, da sta se kazalca na veliki uri življenja za hip ustavila. Danes ve, da temu ni tako. Čas teče tako, kot je minuto ali uro prej. Za seboj pušča različna občutja. Na trenutke jo omejuje z aktualnimi težavami, na trenutke jo preseneča in osrečuje z veselimi dogodki. Preteklo leto je bilo tudi zanjo v znamenju virusa, ki jo je izoliral v vseh pomenih besede. Obenem jo je tudi opomnil, da brezbrizno drvi mimo drugih, vidi le sebe, s korono ali brez. Dano je bilo spoznanje, da ima vse, a se velikokrat ne zaveda prejetih darov. Takšne misli so hodile po njeni glavi, ko je krožila po bližnjem hribu. Že takrat je med drugim zapisala, da je edino, kar šteje, življenje samo, ne vedoč, da bo zanj proti koncu leta močno stiskala roke v molitev. Začelo se je v lanskoletnem februarju, ko se je napotila v Izolo na preventivni pregled zaradi pogostih glavobolov. Zdravnica, o kateri piše z veliko hvaležnostjo, si je vzela čas zanjo, jo napotila na podrobnejšo analizo. Preteklo je nekaj mesecev in gospodična je bila vabljen na obljubljeni preiskavo. Prišla je malo prej, dobila registracijska lističa, si naredila plašč, zaščito za slikanje, in se za eno uro poglobila v meditacijo. Življenje se je dogajalo naprej, po ustaljenem urniku. Čez čas je dobila izvid, ga prebrala in pozabila nanj. Menila je, da dobi nadaljnje napotke, ko ponovno sreča zdravnico. Poletje je užila na Bledu in v Beli krajini. Prišla je jesen, obveznosti in tudi posamezne radosti. Tistega oktobrskega dne je bila v službi, ko je dobila klic omenjene zdravnice. Povprašala jo je o počutju in jo napotila na dodatno ugotavljanje stanja ožilja v Ljubljano. Že v telefonskem pogovoru jo je opomnila, da naj začne skrbeti zase, se imeti rada. Postopek je stekel. V decembru je opravila podrobno slikanje z barvilom. Kasneje je velikokrat poslušalcem razkrila, da

je ves čas zaupala in verjela v dober izid. Meseci so minevali in nastopil je dan odhoda na poseg. Ni občutila strahu, kajti spoznala je veliko medicinskega osebja, ki z vso predanostjo in človeško toplino izpolnjuje svoje poslanstvo. Videla je njihove utrujene poglede, ki pa niso mislili nase, ampak na zdravje in srečo svojih varovancev. Nastopil je dan. Dan, ki jo je zbudil in opomnil, da ni nič samoumevnega, da je življenje čudovito, dragoceno. Pred operacijo so ji pustili kitke, za srečo, zdravnik jo je potrepal in rekel, da bo vse dobro. Verjetno nikoli ne bo zmogla izraziti hvaležnosti za vse, kar je dobila v dar. Čez dobre tri ure in pol so jo zbudili. Kako vesela je bila, ko se je zavedla sebe in videla zadovoljnega zdravnika. Ves čas je vedela in verjela, da bo lahko kmalu - z masko ali brez - objela svoje najdražje, ki jih ni malo. Hvala, hvala vsem, ki ste del njene zgodbe, ki jo imate radi in skrbite, da pogumno stopa po svoji vijugasti poti, kajti čas je še za en srečen krog.

Dobrodelna breskev

Čas je za še en krog. Metka tokrat ne bo prosojno krhka, ampak odločno, dobrovoljno dekle. Dobro, mogoče se bo za delček sekunde postavila v vlogo Pepelke in si ogledala film z istoimenskim naslovom in točila solze sreče, ampak v nadaljevanju zgodbe bo ona tista, ki usmerja ženski semafor. Za seboj bo pustila vse tiste, ki jih bolijo trepalnice, žgečkajo drobne nosne dlačice, stiskajo namišljene elastike. Dragi bralci, priporočam, da se udobno namestite, kajti začelo se bo nenavadno potovanje. V dobro oskrbovanem sadovnjaku je obrodila breskev. Ena od nešteti breskvic si je zaželela dogodivščin in veselo poskočila v Metkin košek. Poskočnica, ki je skoraj dobila ime, se je odločila za svojo pot. Ne bo čakala na druge, da jo spremenijo v marmelado ali kompot, ampak bo raje poskakovala po nadobudnih bučah. Spomnila se je Novakove Rože. Pred časom je slišala, da je na njeni glavi gospodovala kuhalnica, ki je služila kot čopič za virtualno barvanje las in pripravo slastnih jedi. Nekje je bilo tudi slišati, da kuhalnici kdaj pa kdaj priskoči na pomoč lonček Kuhaj. Breskev je kot rečeno zavihala enega od petnajstih rokavov in pozorno poslušala navodila na glavi stoječe kuhalnice. Lahko si samo predstavljate dobrote, ki so nastajale izpod spretnih breskvinih rok in domiselne Rožine glave. Našo Metko je treba dobro nahraniti, da bo lahko plesala celo noč. Verjetno, ni potrebno prav posebej poudariti, da junakinja te zgodbe ni običajen deklič. Tokrat je izstopala s svojo obleko, ki je imela po obodu poldrugi meter dolge

čokoladne bodice. Primerno pripravljene in odišavljene sta se Metka in njena torbica z breskvijo odpravili na ples. Breskev je zaskrbljeno oprezala za plesalcem in se domislila, da bi bila lahko svoji prijateljici v pomoč. Ponovno je prestopila svoje okvirje, zlezla iz torbice in se zakotalila Štefanu pod noge. Ampak tudi izbrani plesalec je bil poseben. On je namreč prišel na ples z balonom okrog pasu. Z breskvinim dotikom sta tako balon kot Štefan poletela. In glej ga zlomka ... pristala sta, oziroma se zadela ob Metkine čokoladne bodice. Kaj je sledilo, si verjetno predstavljate. Nenavadno združena plesalca sta se dobro ujela, izvajala piruete in druge plesne elemente, dokler jima niso pošle moči. Breskev je bila tega vesela, ni pa še zaključila svojega poslanstva. V mislih je imela še obisk babice, ki se je večino časa skrivala v omari. Tudi zanjo bo pripravila presenečenje. In res je v poznih nočnih urah potrkala na babičino omaro. Babica je kmalu izstopila iz svojega skrivališča in bila vesela sadnega obiska. Glede na to, da tokratno črtico usmerja ženski semafor, se je babici in breskvici, pridružila še Metka, ki je sicer težko zapustila plesišče in Štefana s pretrganim balonom. V želji, da bi opisana dobrota opravičila svoje ime, se je dobrodelna breskev spremenila v sadne koščke in pripravila razvedrilno bovlo za svoji prijateljici.

Eda La Vita

Zapisi

- Že dolgo lahko spremljamo izračune o možnih okuženih v prihodnosti. Sedaj lahko prebiramo tudi o možnih potresih v Sloveniji. Da nas slučajno ne bi prenehalo biti strah, dobivamo nove in nove hipotetične doze iz različnih področij.
- Ah, že mnogo let pravim, kako dolgočasna so novoletna voščila. In zdaj berem navodila dr. Beovič, kako naj si voščimo: *z globokim pogledom v oči*. Juhej, napredujemo.
- Berem napovedi "strokovnjakov" za Novo leto: - bo zanimivo leto - vrednote bodo na preizkušnji - to bo leto izzivov in preizkušenj - pričakujemo lahko konflikte - za nekatere bo to uspešno leto, za druge ne - življenje še ne bo potekalo normalno - podvrženi bomo prepričanjem, strastem in nagonom - povečalo se bo število nenavadnih dogodkov - napačne informacije se bodo še naprej širile itd.. Kaj naj rečem? Nič novega v novem letu? *Pa dijo di buh no*, dajmo narediti kakšen PREMIIK. Kje? Kdaj? Kako? Ja, kje, kje? V sebi, pri sebi, okrog sebe. A? Ja, kdaj, kdaj? Zdaj, kdaj pa, če ne zdaj?!? A? Ja, kako, kako? Bodi inovativen, bodi edinstven, naredi po svoje. A? Ali si rajši »fotokopirni stroj«? A? Ja? Potem ne pričakuj sprememb in še manj jih zahtevaj od drugih. Kapito? Amen. Čau.
- Hvala Janša, Hoje, Kacin ... in vsi ostali, ki ste mi dovolili danes gledat morje. Zgleda, da je korona pokopala gripo.
- Plus preteklega leta: ljudje s(m)o začeli malo bolj spoštovati osebni prostor drugih. Včasih so me na blagajnah v trgovinah ljudje z vozičkom porivali naprej, v vrsti na banki, pošti, bencinski črpalki, v čakalnicah in drugje so mi dihali za ovratnik. V lekarni se je gospa kar naslonila na pult zraven mene, poslušala in gledala, kaj kupujem in celo komentirala. In glej ga zlomka, ravno takrat sem kupovala plenice in mazilo za hemoroide. Ne zame, ampak vseeno: neobzirno. No, vsaj to se je spremenilo na bolje. Meni paše tako.
- Zdaj so številke višje, ker smo se družili za praznike. Baje. To moramo zdaj znižati, da se bomo spet dan ali dva lahko družili. Možnosti so: 14.februar (dan zaljubljenecv), 16.februar (pust - sicer ne vem, če je še potreben zdaj, ko tako ali

tako nosimo maske) in 8.marec (dan žena). Dajmo se potruditi, no. Naslednja možnost je šele 1. maja.

- Baje je odkrit nov krivec za okužbe: vinske zidanice. Ja, pa saj ni čudno: vino je treba spiti, če ne, se skisa. Kisa je pa že tako in tako dovolj.
- Mnoge trenutno zanima, kaj vsebuje cepivo, s katerim bi se cepili 1x ali 2x. Kaj vsebujejo klobase, hrenovke, *doručki*, paštete, bikova jajca, zrezki, mleto meso, ribe, piščanci itd. - kar dajejo vsak dan vase pa ...
- Eni se še vedno tepejo s pestmi. Brez rokavic, brez mask, brez razdalje, na javnem kraju. In potem se kazni seštevajo. Bo treba najti »druge poti za obračune«.
- Uslužbenka je iz pisarne pokukala na hodnik, na hodniku inšpektor, gospa brez maske in hop cefizelj, gospa je ob 400 €. Inšpektorji so pridni, delajo 100 na uro, so natančni in dosledni in morda jim kmalu uspe zbrati dovolj keša za proti koronski paket bombončkov številka 8.
- Modri možje sivih las dajo posel mladini, potem pa ... »udri po siromaku«.
- Po gužvi sodeč, so zdaj zidanice tudi na Gorenjskem?
- Če nekaj počne večina ali celo ves svet, to še ne pomeni, da je to nekaj pravilnega, optimalnega, idealnega, edinega možnega. Tudi če to trdi večina ali celo cel svet, pomeni samo poskus, eksperiment, eden izmed nešteto možnih. Čas pa pokaže rezultate in posledice.
- Dragi minister, lepo vas prosim no, objavite plače policistov! Koliko dobivajo? 817 €? 967€? 1036? 1109? Meni se zdi zdaj, v teh časih, to strašno pomemben podatek. Se že zdaj bojim, da če ga ne bom izvedela, bo šlo moje mirno spanje v franže. Minister, pomirite me in razsvetlite me. Prosim lepo. Izdajte mi to skrivnost, računam na vas! Verjamem, da ste mož beseda. To ste že dokazal nekoč z enim pismom. Morda ste upoštevali vse zakone (ali pa tudi ne), kar je lepo in prav. Ne vem, nisem pravnik. Morda pa niste upoštevali nenapisanega zakona, moralnega zakona. Za tega pa vem. Ga imate ali ne?
- Moliti ni težko. To zna (skoraj) vsak. Drdrati že napisane molitvice ali si izmisliti svoje. To nam lepo teče. Naglas in po tiho. A spremeniti pri sebi in v okolici in narediti nekaj, kar bi pripomoglo k uresničitvi molitev. Eeee, tu pa se nam bolj zatika.

Goran Dokić

Poln kufer

- ☉ Ko si na tleh, je tam le črna zemlja.
Zato poglej gor, odpri oči in stegni roke.
Videl boš čudovite ljudi - kot rožice,
ki ti stoje ob strani, in videl boš:
kolikor je neba, toliko je smisla
in še več razlogov, da se veseliš življenja.

- ☉ Sem angel z enim krilom.
Lahko letim le v krogu.
V tem krogu si samo ti.
Moje drugo krilo.

- ☉ Nocoj se bom pretvoril v note in ti prišel blizu.
Oči ti bom nežno zapiral kot tipke klavirja.
Lase ti bom česal kot strune kitare.
V ritmu bobna ti bom trkal na srce.
Skozi flavtin poljub ti dal bom dih.
Objel te in položil v notno črtovje.
Pesem sva zdaj, ki riše srečo v srcih.

- ☉ Denar hrani,
pozornost hrani,
ljubezen nahrani.

- ☉ Ne verjemi ogledalu.
Prodaja ti lepoto kot prostitutka ljubezen.

- ☉ Ko se resnica sleče do nagega, takrat začne poezija.

Zlizana torba

Pridejo dnevi, ko dušo nahranita pogled, topla beseda. A duša je lačna in tava kot duh, da te najde. Trkal sem na vsa vrata in te iskal skozi okna kot tat. Ni te, ni te! Pa svojo dušo izvlečem kot prazno, zlizano torbo. V njej najdem le drobtinice. Vsako hočem pobrati, ližem prste. Ena je slajša od druge. V zlizani torbi najdem mir. Takrat se začutim. Stara zlizana torba hrani drobtinice kot drage kamne. V objemu moje - zdaj samo moje - torbe izgine vsa praznina in nisem več lačen. Spoznam, da skrivnost ljubezni leži v moji duši. Ljubezen. Kako v sebi najti ljubezen? Čeprav drobtino za drobtino, vsako dragocenejšo od druge – tako, da se vzljubim in postanem bogat, miren in sit.

Poln kufer

Življenje leti kot hitri vlak. Gre skozi dobre in slabe čase. Nad glavo mi visi poln kovček. In poln kufer imam življenja. Gledam skozi okno in s pogledom iščem nekaj novega, a vse postaja isto. Kot da bi se stebri vrstili drug za drugim. Vlak zavira, kufer leti, letim jaz, kufer se odpira, misli letijo in glava zleti ob stene kupeja. Ujamem glavo, pobiram stvari, a stvari letijo naprej kot misli. Vlak se ustavi, ustavi se moje življenje. Zlagam misli, da se mi življenje ne ustavi kot vlak.

Helena Gašperšič

Draga Jaz!

Škoda, da je nedelja. Napisane in popisane liste, prečrtane besede, dodana in odvzeta ločila bi ti najraje poslala po pošti. Spet nekaj sama sebi obljubljaš. Do kdaj? »Vedno lahko prekinem!« Kolikokrat v življenju si izrekla ta stavek, ko si začela s slabo navado, slabim odnosom? Eh draga Jaz, to si izrekla tudi, ko si začela s potencialno tveganim vedenjem, ki si ga iz nekega, samo tebi znanega razloga, želela poskusiti. Dragi Jaz, iskreno verjameš svojim besedam? Kaka zmota! Poveš prijateljici, ki postane zaskrbljena, ker prepozna v enem od tvojih akcijskih potencialov, da ... No, ni čisto res. Verjameš, da zmoreš, a to je prevara uma. Ne! Ne moreš, ko želiš. Možno je, da ne zmoreš zdaj, ko želiš, ker če bi lahko, bi prekinila ta trenutek in se uprla močni notranji želji, da bi nekaj vedela. Pravzaprav te ne razumem. Kam te pelje ta tvoja radovednost? Me lahko razsvetliš? Dragi moja Jaz! Tako se pogosto začnejo slabe navade: »Bila sem radovedna, hotela sem videti, kako izgleda biti s takim moškim, vedno lahko odidem,« ko se začne skala kotaliti po strmini gore. Ne boš, ker se temu ne moreš upreti, ko še nima mase, moči, teže, ki mu jo bo jutri dala, vztrajnost. Kolikokrat si v življenju igrala igro Siziifa? Ni ti treba odgovoriti. Prelisčila si tudi Tanatosa, boga smrti. Celo Zevs je skoraj obupal nad teboj. Zdaj obupujem Jaz. Ne moreš zdaj, ko je samo radovednost in močan klic tvojega notranjega demona, da izkusiš tisto, česar ne bi smela. Se spomniš, ko ti je eden od pametnih prijateljev pred davnimi leti rekel: »Ne ostani v slabih odnosih, ampak jih ne začni.« Se ne spomniš? Lahko ti tudi povem, kdo je bil. Vem, da boš zanikala odnose z ljudmi, substance, z njihovimi temnimi deli, ker ne boš prepoznala trenutka, ko moraš ven. Kolikokrat si poskusila opustiti kajenje? Kolikokrat si poskusila prekiniti toksična razmerja? Si, kot tista žaba, ki ni poskusila ven iz lonca, v katerem se počasi segreva voda, medtem ko še ni zavrela, ker ni zaznala, da se temperatura vode dviguje. In če si prepoznala, nikoli nisi zlahka ali neboleče izstopila iz tega. Dragi Jaz, plačala si za lastno precenjevanje. Nekateri ljudje, nekateri odnosi, nekatere izkušnje niso zate in tega se moraš spomniti, preden stopiš v vrtinec in se potopiš na dno. Se ti ne zdi, da je čas, da postaneš moja bodoča Jaz? Mi boš morda le odgovorila, zanikala ali vsaj pritrdila?!? Ne bom ti nehala pisati, dokler ne dosežem, da boš bodoča Jaz. Odjadraj med prijatelje... Nedelja je. In čaka te Nadja.

Z ljubeznijo, Jaz.

Intermezzo

Rada se sprehajam med knjižnimi policami ob čudovitem vonju tiskanih knjig. Poleg starih dobrih klasikov rada spoznavam našo literaturo, naše pisatelje in pesnike. Pogled mi bega iz police na polico ... kaj naj vzamem? No, tistega dne mi pogled pritegne, meni znano ime Jurij in njegove Sence rdečih ulic. Na dih preberem knjigo. In se spomnim dogodkov iz tistega časa. Predvsem po pisanju časopisov in odmevnih aretacijah. Spomnim se pripovedovanja mame, da so slovenski časniki v petdesetih letih prejšnjega stoletja poročali o znanih 'tovarišicah', predvsem ženah takratnih pomembnih mož, ki so si družinski proračun polnile z dodatnim zaslužkom onkraj meje v Italiji. Nisem prepričana, menda je o tem pisal R. Bordon. S knjižničarko spregovoriva nekaj besed o novi obliki prostitucije onstran meje. Da ne bo pomote: naših deklet in žena. Kdorkoli bi se lotil raziskave in pisanja, bi naletel na molk - omertà. Dogaja se tu in danes. In se spomnim meni dragih prijateljic, ki sta v času študija na FDV in Filozofski fakulteti, svoj študentski fond izboljševali kot "telefonistki" na vročih linijah. V začetku zgrožena, potem se je naše druženje nadaljevalo z obilico smeha iz njunega skrivnega življenja. In včeraj zagledam knjigo Isidore Bjelica, Virtualna kurba. Isidoro poznam kot publicistko, kolumnistko, režiserko in jo preberem na dih. V knjigi je zajeta virtuala. Virtualni seks, kriminal, izsiljevanja. Fikcija ali realnost? Tudi s tem sem se srečala v življenju. Ne kot akterka, temveč kot opazovalka. Včasih sem prestopila mejo dopustnega. Če bi kdaj zmogla pogum, bi napisala daljšo pripoved, roman, esej, ali vrag si ga vedi kaj, z naslovom *Kam je poniknilo 39.000 evrov?*

Nije žvaka za seljaka

Pred prvim bivšim, sem imela vsa štiri leta gimnazije, fanta. Bil je starejši od mene pet let, študent strojne fakultete. Dečko in pol. Lase črne oziroma črne s sivimi prameni (pri tridesetih je popolnoma osivel, genij), zelene oči (*oči boje nane*) precej višji od mene, najlepši del njega pa je bil Fiat Abarth. Ljubezen je bila platonska, da se razumemo. Najini starši so bili prijatelji, veliko ginekologov je bilo očetovih sodelavcev ali prijateljev in obisk njihove ambulante ne bi bilo nikakršno presenečenje. Tako je bilo v prejšnjem stoletju, tako je bilo na jugu in tak je bil moj oče. Oče je bil strog, patriarhalen. Dobro, da si ni omislil deviškega pasu. Bala sem se ga kot hudič križa. Drugače ne vem, *o tom potom*. V začetku *gimnazovanja*, sem se še vedno družila s

prijatelji iz osnovne šole. Med njimi je bila tudi Zorica. Hodila je na srednjo medicinsko šolo. In tako mi je s prakse na dermatologiji, ali ne vem od kje, podarila *scabies* (lepše se sliši kot garje). Doma panika, osamitev v mojo sobo. Hrano sem dobivala skozi priprta vrata. Posteljnino se je menjalo vsak dan. Takrat se je temu reklo veliko pranje, pralnih strojev ni bilo. Gimnazija, v katero sem hodila, je po določenem času za nekaj dni zaprla vrata in tudi jaz sem bila panična. Strogi oče mi je prvič dovolil, da v letu garij lahko silvestrujem s fantom. In jaz garjava. Bilo je pred novim letom. Oče je prinesel tekoči puder, s katerim sem se morala mazati. Smrdela sem kot Debarska banja (toplice, kjer prevladuje žveplo). Ne vedoč, da se garje ne prenesejo na obraz, sem to storila. Zakaj? Prvič, ker mi je ukazal oče, in drugič, iz strahu, da po obrazu ne dobim prednovoletnih garij. In glej ga vraga! Res jih nisem dobila. Na novoletno zabavo pa vseeno nisem šla. V obraz sem bila vijolično rdeča in koža je visela z obraza. Bila sem podobna mlademu krompirju, ki se lušči sam od sebe. Ni vedno dobro testirati kremic, tonikov in podobnega, razen če ne gre za gin tonic. In: *nije žvaka, za seljaka*.

Vonjave - ali poslušaj, kako diši

Današnja črtica o boleznem čaščenju in čiščenju avtomobila, ki je nastala v najlepši pisarni tega sveta, kjer še vedno lahko pokadiš cigareto, je spodbuda, da napišem besedo ali dve o vonjavah. Parfumi so nastali že stoletja pred našim štetjem. Več ali manj z vonjem cvetlic. Še danes so čislani na Vzhodu. Osebnost jih ne maram. Spominjajo me na mrliške vežice. Prvi parfumi v Evropi so zvarili Madžari za svojo kraljico Elizabeto. Sledi Italija in kasneje še Francija. Prvotno so služili za prekrivanje neprijetnih telesnih vonjav. Tudi v novejšem času se je to dogajalo. Nikoli pozabljena potovanja z mestnim avtobusom št. 6. od Viča do Bežigrada, ob 14. uri. Nepopisen smrad, človeški znoj, vročina in mešanica cenenih kolonjskih vod, od *Pokošenege sena* do *Črne mačke*. Fuj. Grozljivo. Prenašam mesec ali dva. Moj občutljivi nos, ki sem ga podedovala po očetu, narekuje uporabo osebnega avtomobila. Nekje po prvem letniku gimnazije začnem uporabljati parfumi, ki mi ga je v Lionu poklonila očetova prijateljica, operna pevka. Tudi razloži, katerega, kje in kdaj, naj uporabljam. Tako se je izoblikoval moj nosni okus. Dopuščam vsakemu lastno izbiro. Si pa drznem ocenjevati in kategorizirati moškega na osnovi parfuma (vonjave), ki ga uporablja. Blesavo, a, ne? Danes razumem, da sem z nakupom parfumov mojim bivšim (standardna darila, pa ne za Valentinovo), želela spreminjati njihove osebnosti. Kakšna budala?! Prava. No,

spoznam moškega, ki razen mila in neke vodice po britju, ne uporablja nič drugega. Začne se šolanje. Na vseh področjih. Tudi pri parfutih za moške. Všeč so mi ostri, moški vonji. Ne tipo *Pino Silvestre*, *Old spice* ali podobno. Snobovsko, boste rekli. In v kopalnici najdeš *Huga Bossa*, *Calvina Kleina*, *Lacoste*. Vseeno pa je najboljša kombinacija uporaba enega od navedenih. Zbudiš se zjutraj dobre volje, v pričakovanju dogodka. Ježa. Recimo do Mašuna. Osedlaš konja, oblečeš jahalno opremo (obvezno usnjene škornje in po možnosti *chapse* ter usnjeno jakno). Vonj usnja je vznemirljiv. Posebej v kombinaciji z dobrim, vznemirljivim parfutom, bodisi ženskim, bodisi moškim. Celodnevna ježa. Vročina, postanki. Vonj konjskega potu se meša s človeškim. Parfum komaj zaznavaš. Izrazitejši postaja vonj po prepotenem usnju. Prispeš na cilj. Prva misel in delo sta oskrba konj. Po večerji in popitih enormnih količinah piva, kratkotrajna prha, ki ne zbriše sledi ježe in mešanice vonjav. Deluje vznemirljivo, kot afrodisijak, ko glavo približaš. Neprecenljivo. Ne gre za neprijetno vonjavo, ne gre za smrad.

Helena Strle

Ledeni jeziki

To je resnična zgodba o dveh nekoliko nenavadnih družčinah, ki jih povezujeta predanost in tovarištvo. Prva bratovščina živi v hišici na drevesu sredi temačnega gozda v Pungrtih. Tja zaide le malokdo. Tu pa tam tovariše preseneti le kakšna radovedna kanja, ki poučuje v *Šoli letenja za male kanje*, ali pa se skrivnostno pritihotapi kukavica, ki išče tuje gnezdo, da bi vanj podtaknila svoje jajce. Vodja združbe je mogočni volk Jule. Običajno spokojno sedi na svojem razmajanem gugalniku na terasi. Izgleda, kot bi dremal, a ima oči vedno na preži. Če se vsiljivci kdaj le preveč približajo volčjemu domovanju, le zamahne z veliko šapo in vsiljivci se, kot bi trenil, razbežijo. Drugi, Čento, je bolj majhne, čokate postave. Ima črno dlako kot sam vrag in ravno tako iskrive oči. Ko te pogleda, imaš občutek, da iz njih streljajo same strele. Volk Blisk ima sloko telo in teče hitro, kot bi švignila munja. Grom je veseljak, ki nima ravno veliko pameti, je pa močan in ogromen pa rad se smeji. Vsi štirje volkovi so polni žavb in neumnosti. A to redkokdo spozna, saj se držijo raje globoko v gozdu. Le tu pa tam se iz Pungrtov sliši hrup njihovih štirikolesnikov. A včasih le pridejo med ljudi. Druga družčina, bolj rečeno sestrstvo, je *Lisičja pomoč na domu*. Nihče ne ve natanko, koliko lisic živi v zelenem gaju na obronku Drag. Včasih lahko opazimo le njihov star terenski avto, lado nivo, ki jo je nekoč nekdo zapeljal v globel. Zvite lisice so jo dale popraviti in z njo bliskovito drvi po gozdnih poteh. Običajno so njihovi opravki pomoč v stiski, ali pa pomoč kar tako. Lisice so prave francoske dame. S Francijo menda nimajo v resnici nobene povezave, le pariške mačke, ki so nekoč živele v senu blizu njihovega brloga, so jih naučile vzvišenega vedenja. Imajo živopisno lakirane dolge kremplje in košate repe, vedno umetelno počesane po zadnji modi. Obožujejo pohana bedrca in eksotične raznobarvne koktejle, ki jih srkajo v dolgih poletnih nočeh na terasi med praprotjo. Družčino povezuje prijateljstvo. Volkovi se včasih naveličajo le moške družbe in takrat pokličejo *Lisičjo pomoč na domu*. Botrice sicer potrebujejo nekaj časa, da se primerno nališpajo in uredijo, a na njihovo družbo je vredno tudi malo počakati. Tako elegantne se pripeljejo v Pungrte s starim avtom. Spet drugič priredijo same imenitno zabavo ob bazenu in volkovi so zagotovo prvi v vodi. No, trenutno je bazen izprazen in pokrit, saj je zunaj mraz. Letošnjo jesen so ga lisice izpraznile, saj je prejšnjo zimo prišlo do

nekaj neljubih zlomov rok, izpaha kolka, treh zbitih prvih zob in hudega pretresa možganov. Voda je takrat namreč zamrznila in bazen se je spremenil v drsališče, kjer so veeverice vadile umetnostno drsanje na ledu, volkovi pa so prirejali hokejske tekme. Tokrat lisice niso želele tvegati poškodb in so drsališče zaprle. Tako so volkovi ostali brez njim najljubše zabave. Ker so bile motorne sani pod verando nenehno pokvarjene in jih niti spretni mehanik maček Keko ni znal popraviti, so se začeli dolgočasiti. In dolgčas, veste, najpogosteje privede do neumnosti. Tovarišija je sedela tako ob peči in se grela. Kljub velikemu ognju so si drgnili šape, da bi se ogreli. Izpod brkov so jim visele ledene sveče. Na glavah so imeli pisane kape s cofi na vrhu. »Uffff, je mraz,« je zastokal Blik. »In dolgčas,« je dodal Grom. »Ko le ne bi lisice zaprle drsališča,« je vzdihnil Blik. »Tako pač je. Tu ne moremo ničesar spremeniti,« je pribil Jule. »Ahhh, ko vsaj ne bi bilo tako mraz. Poletje bi moralo trajati celo leto. Potem bi sedaj skakali v bazen, drčali po toboganu in lizali sladoled.« A Čentu so se zaiskrile oči: »Pa saj se tudi sedaj lahko zabavamo na bazenu.« Jule ga je strogo ošvrknil s pogledom: »Kako le? Zunaj je mraz in led. In bazen je izprazen.« »No, odkrili bomo bazen in ga malo polili z vodo. Ko bo zamrznila, bomo imeli spet drsališče,« je predstavil načrt Čento. »Joj kako si ti bistroumen,« so se strinjali volkovi. In da ne bi tratali dragocenega dolgčasa, so si naredili tople ovčje kožuhe. Na šape so si nataknili palčnike, ki so jim jih za lanski božič spletle pridne veveričke. Kot bi mignil so bili na lisičjem dvorišču. Grom in Blik sta v popolni tišini odkrila ponjavo nad bazenom, Jule in Čento pa sta polivala bazen in tobogan z vodo. Lisice so pred zakurjenim kaminom srebele božični čaj in niti slutile niso, kaj se dogaja za njihovim domovanjem. Voda v bazenu se je počasi začela strjevati. Kaplje so postajale vedno težje in mrzle. Nastajal je led. Medtem so volkovi modrovali, kako da so pametni in so si sami naredili drsališče. »Je rekel Hanibal, ko je šel s sloni čez Alpe, da če ledu ni, se ga pa naredi,« je podučil ostale Grom. Čento mu je takoj zabrusil: »Butelj, Hanibal je rekel, da če poti ni, se jo pa naredi in ne ledu. Tega je imel v Alpah več kot preveč.« Jule je miril že razgreta tovariša: »Saj je vseeno, kaj je rekel Hanibal, mi si bomo naredili sami, česar pač nimamo.« »Kaj pa sladoled?« se je spomnil Grom. »Sladoled, sladoled, vsega pa ne moreš imeti,« je vzrožil Jule, da so se jim dlake postavile pokonci. Čentove oči so švigale naokrog. Kar naenkrat so obstale na železni ograji, ki je ločevala vrt od hiše. Z brado je pomignil proti njej in pomežiknil. Volk Jule je zmajal z glavo, a kaj, drhal je bila hitrejša. V trenutku so bili pri ograji. Grom je bil najpogumnejši. In najneumnejši. S konico jezika se je dotaknil železja. Sledila sta mu tovariša. Lizali so led iz ograje, kot bi bil najslajši sladoled. Jule jih je

zaman rotil, naj nehajo. Lizali so kot za stavo. Kar naenkrat pa je Grom izbuljil oči. Zastokal je od bolečine in proseče pogledal prijatelje. Skušal je odlepiti dolg jezik, a zaman. Blisk mu je hotel pomagati, a glej ga zlomka, tudi njemu se je jezik prilepil na ograjo. Ko je Čento skušal poklicati na pomoč, je obnemel s prilepljenim jezikom. Jule je nemočno gledal prijatelje z jeziki, prilepljenimi na ograjo. Prijel je prvega okrog pasu, a zaman, tudi drugega in tretjega mu ni uspelo rešiti. Zavrtel je izbuljene oče: »Kaj naj naredim s temi prismuknjenci?« Čento je z očmi nakazal na lisičji dom. Jule je razumel. Prijel je telefon v roke in pogoltnil slino. »Ko pride polnoč, ko gorijo le še sveče,« se je zaslišal šlager iz hiše. Težko, črno, z zlatom obrobljeno slušalko je v roke prijela lisica Joži: »Doberrr dan. Poklicali ste *Lisičjo pomoč na domu*. Ste zboleli ali ste samo osamljeni?« je zažuborela. »Volkovi pri telefonu. Hmmm, nismo ravno zboleli. No, eno nezgodo imamo,« je previdno povedal Jule. »Lahko bi si mislile! Spet vi! Kako se lahko v tako lepem večerrru pled toplim kaminom zgodi kaj, kot vam, volčji drrrhali?!« »No, bilo nam je dolgčas in ... in ...« »In kaj?! Ste spet zleteli čez hrrrib, kerr se vozite brrrez zavorr na tisith vaših starrih saneh,« je bila nestrpna lisica. »Ne ravno. Mi smo pravzaprav ... mi smo ...« »Kje ste?« »Poglej skozi okno, Jožica.« »Nisem Jožica, Joseffine sem, sem rrekla že tisočkrrrat. Jozeffine.« Lisica se je obrnila, dvignila pogled in ... »Pa vi ste rres ena neumna prrredrrrna volčja drrrhali!« Ostale lisice so slišale razburjeno Joseffine in radovedno prilepile gobce na okno. »To ni rres! To ni rres! To je lahko le neumna drrrhali volčja!« »Prosim, pomagajte,« jih je rotil volk. Žužu, ki se je v resnici imenovala Anica, je pritekla iz hiše z vedrom vrele vode. »Zdaj vam bomo pokazale, kdaj se liže sladoled. Sladoled se liže, ko je voda v bazenu tako vrrroča,« je zakričala in v enem zamahu zlila vodo na volčje glave. »Auuuuuu! Auuuuuuu! Auuuuuuu!« se je razlegalo po gozdu. Zdaj so imeli volkovi poleg vsega še opečene jezike. »Tako, zdaj veste, kdaj se liže sladoled. Poleti. Zdaj je zima in srrrebramo čaj in hrrrustljamo orrehove rrrrogljičke. Poleti bomo pili kirri in lizali sladoled. Vse ob svojem času. Ponovite, prrosim.« »Kaj naj ponovimo?« so stokali volkovi. »Vse ob svojem času.« In tovariši so ubogljivo pokimali z glavami. »Vse ob svojem času, botrrre lisice. Pozimi orrehovi rrrrogljički, poleti sladoled,« so zastokali.

Lisičja shujševalna kura

Bilo je nežno pomladno jutro, ko so se botrice lisičke počasi zbirale na terasi. Na mizici se je kadilo iz kavne ročke. V porcelanasti posodici je bila kot svila mehka smetana. Joseffine je ravnokar prinesla sveže pečene rogljičke z vaniljevo kremo. Lisičke so tako počasi srebale kavo in hrustljale pecivo ter kramljale o družabnem življenju pa o novi pariški modi prirezovanja brk in karamelno rdeči šminki, ki da se najbolj poda njihovim osebnostim. Ko so se tako s prekrizanimi nogami nastavljale soncu, je Amelie zagledala Joseffinine nič kaj elegantne gležnje. »No, tudi rdeča šminka ne bo pomagala prrri tvojih debelih nogah,« je bila kar preveč direktna. Joseffine jo je osorno pogledala in pomignila proti njenem pasu: »Niti prri tvojem šlaufu okrog trrebuha ne bo pomagala.« »Oh, ljube moje, jaz mislim, da imam zavese pod rrrrokami, « je zajavkala Pauline. »Zrrredile smo se, drrrage. In to ni frrrancoska eleganca. Nekaj morrramo storriti glede tega,« je ugotovila Amelie. »Kaj pa lahko narredimo? Zima je pač prrinesla kilogrmmčke.« »Oh, pa ne spet dieta! Jaz ne morem živeti brrrez slastnih rrogljičkov, maslenega krrruha in kokošnjih bederrrc,« se je uprla Pauline. »Saj lahko jemo. Rrecimo piščanca v pomarrančni omaki in beluše,« je ponudila slastno rešitev Amelie. »Kaj pa so beluši?« je zanimalo Pauline. »Beluši so karr solidna zelenjava, ki pomaga prrri odvajanju vode iz telesa,« jo je poučila Joseffine. In tako so nekoliko zaobljene botrice sklenile, da začnejo kuhati piščanca v pomarančni omaki in beluše. Želele so namreč ponovno obleči svoje čedne obleke s pikami, saj najbolj pristojijo rdeči šminki. In, kot prave poznavalke, so vedele, da se pri pikastem blagu pozna vsak odvečni gramček. Nobena težava ni bila nabaviti piščančka. Veliko več dela so imele glede belušev. Dostavljavcu jih je pojedel požrešni voluhar, pozeba jim je vzela vršičke, v sušni pomladi niso vzkalili ... Botrice so se odločile, da bodo beluše posadile same in da ne bodo čakale na poletje, ko bo potrebno zlesti v kopalke. In tako so se odločile, da pokličejo na pomoč prijatelje. Ti so se začudili, kaj da bodo prijateljice počele. Opozorili so jih, da sajenje pomeni umazanijo za krempeljčki in morebiti tudi kakšen polomljen krempeljc. »Ooo, to pa ne. Nikakorr si ne morremo prrivoščiti polomljenih krrrempeljčkov. To pa rres ne grrre,« so zmajevale z glavami. Najboljše torej bo, da jim volkovi nabavijo zelenjavo. O tem so se strinjali vsi. Volčja drhal pa je že kovala načrt, kako bo zaslužila mastne denarce. Prijatelji so vzeli pot pod noge in hajd po beluše. Pa ne zares. Udobno so se zleknili v naslonjače in poklicali medveda Marka, daleč naokrog poznanega spretnega trgovca. Naročili so mu dvajset zaboječkov

svežih belušev. Marko ne bi bil spreten trgovec, če ne bi takoj pobrskal po svojem telefonskem imeniku in poklical ducat prijateljev, ki so bili tako ali drugače povezani z zelenjavo. Nihče ne ve, kako, a v par uricah je pripeljal Markov mali tovornjak na volčje dvorišče. Tovariši so hiteli raztovoriti pošiljko in se čudili nenavadni zelenjavi. Grom je ugriznil v beluš. »Fuj, to so mala drevesa. Kako lahko to nekdo je?« je izpljunil. Ko se je Markov tovornjak odpeljal, so volkovi odnesli zabožčke v lisičji brlog. Zvitorepke so se hrane za hujšanje zelo razveselile. Preizkušale so čvrstost belušev in modrovale, kako da so sveži mladi poganjki. Amelie je odpirala omare s prelestnimi oblekami in se z njimi pred ogledalom občudovala. Pauline je zavrela velik lonc vode in vanj potopila zelenjavo. Tako so lisičke za kosilo snedle zabožček belušev. Mogoče jim brez kokošjih bedrc niso ravno teknilo, a izdale se niso. Modrovale so, kako da so okusni in kako zdravi. In seveda dobri za njihovo vitko telo. Volkovi so jih opazovali in si šepetali, kako da lahko jedo drevesa. Joseffine je vstala izza mize: »Ohhhh, že deluje. Grrrem pipi.« »Jo kdo razume?« je vprašal prijatelje Čento. »Pravi, da gre pipi. Mogoče gre po kokoško,« je sklepal Blisk. »Zagotovo gre po perjad. Saj tega ne moreš jesti brez mesa,« je pribil Jule. »Jaz grem tudi,« se je izmuznila Amelie. In tako so lisičke vstajale, odhajale in prihajale nazaj. Ena se je vrnila, druga je odšla, se vrnila, odšla naslednja. A vse so bile praznih rok. »Kje pa imate pipi?« so končno izustili volkovi. »Vam bomo dale pipi!!!« so se razburile. »Joj, pohiti že, meni bo ušlo!« »Ne morrem več drrržati!« je kriknila Pauline in stekla v grmovje. Tako so lisičke celo popoldne tekale lulat. Volkeci so opazovali čudno dogajanje in se sklenili posvetovati z vevericami. »Po kaj da odhajajo lisice? Po kokoši? In se vračajo brez njih?« so bile začudene veveričke. »Pridemo takoj. Mogoče se jim je malo pamet skisala. Ali kaj podobnega.« Veveričke so urno poskakale iz avta. »So spile kaj neobičajnega?« jih je zanimalo. »Ničesar niso pile,« so tovariši zmajali z glavami. »So pojedle kaj neobičajnega?« »Majhna drevesa so jedle,« so pomigali volkovi proti zabožčkom belušev. »Aha, že vemo. Koliko te zelenjave pa so pojedle?« »Veliko. Cel zabožček. Da bodo hitro shujšale, ker so čez zimo postale velike tolste lisičine,« so se režali pajdaši. »Kaj, cel zabožček belušev so pojedle?!« so kriknile košatorepke. Lisice so se držale za obilne trebuhe in brezglavo tekale. »Lulajo,« so postavile diagnozo veverice. »*Fare la pipí*, po italijansko pomeni lulati. Ne lovijo kokoši, le lulat tekajo. Beluši odvajajo vodo iz telesa. Pri taki količini lulajo kot vodometi. Ne bo jim hudega. Le beluše bodo morale malo porazdeliti po obrokih in jih jesti le kot prilogo.« »Lisice, drage, ne morete pojesti vsega naenkrat. Vse v svojih mejah. Ponovite, prosim.« »Kaj naj ponovimo?« so javkale zvitorepke.

»Vse v svojih mejah,« so jih še enkrat podučile. »Vse v svojih mejah,« so ponovile lisice in hitele nalagati zabožčke belušev vevericam in volkovom v avta.

Sam svoj mojster

Nekega zgodnjega poletnega jutra se je iz Pungrtov razlegal trušč, kot ga še ni bilo. Volkovi so se jezili, kričali, slišal se je ropot loncev in kriki prestrašenih ptičev. Hrup je bil tako glasen, da se je slišal vse do Gmajne. Neobičajni ropot je zmotil veveričke, ki so, nič hudega sluteč, srebale jutranji čaj. Spraševale so se, kaj se dogaja. Nekoliko prestrašene so poklicale *Lisičjo pomoč na domu*. Lisice so seveda še spale, saj se za dame ne spodobi, da bi vstajale ob zori. A veverice so vztrajno zvonile. Emily se je nejevoljno privlekla do telefona: »Poklicali ste *Lisičjo pomoč na domu*. Ste zboleli ali ste le nadležni?« se je oglasila. »Oprostite, tovarišice, ker smo vas zbudile. Veverice pri telefonu. Bojimo se, da imamo težave,« se je opogumila Dragica. »Kakšne težave bi lahko imeli tako zgodaj zjutrrraj?« je vzrojila lisica. »No, me nimamo težav. Najbrž imajo težavo volkovi. Stopite iz hiše in slišale boste grozen hrup, ki prihaja iz volčjega brloga,« je pojasnila veverička. Emily je stopila na dvorišče. Iz Pungrtov je odmevalo kričanje in razbijanje. Zbudila je ostale botre in jih obvestila o verjetnih težavah. In lisice ne bi imele podjetja *Lisičja pomoč na domu* in ne bi bile vredne imena tovarišice, če ne bi nemudoma poskakale v Lado nivo, postavile rotacijsko luč na streho in brez oklevanja oddrrrrvele na pomoč. V Pungrtih so našle nekaj, česar jih je bilo strah. Volkovi so se prepirali. Skušale so ugotoviti, kaj je jabolko spora, a volkovi so tulili drug čez drugega. Končno jim jih je uspelo posesti na jaso in jih nekoliko umiriti. Blisk se je jezil, da ni mogel spati, ker je Čento smrčal kot medved; Jule je kričal, da ne more spati s praznim trebuhom, Grom pa je pojedel vse klobase; Grom se je pritoževal čez hrup, ki ga je povzročala *Šola za letenje malih sov*; skratka pritoževali so se in pritoževali. Vzrok nejevolje je bila vsesplošna nespečnost. Lisice so staknile skupaj glave, potem pa je Joseffine udarila s ponvijo po štoru. »Tako je,« je naznanila, »spati ne morrrrete, ker niste dovolj utrrrujeni. Manjka vam dela. Sprrrravite se delati, pa boste spali kot medvedi.« Ostale botrice so kimale z glavami. »Kaj pa naj delamo? Saj tu ni kaj početi,« so se izmikali leni volkovi. »O, dela je na prrrretek. Le videti ga morrramo. Me, rrecimo, imamo svoje podjetje *Lisičja pomoč na domu*. Dela nam nikoli ne manjka. Vi bi pa lahko odprli podjetje *Sam svoj mojsterrr*.« Volkovi so dvomeče gledali tovarišice: »In

kaj naj bi delali?« Lisice so predlagale: »Me smo nežne in čuteče, zato pomagamo slabotnim, starrrejšim, osamljenim in žalostnim. Vi volkovi pa ste tako hitri in močni. Lahko bi pomagali grrraditi hiše, pleskati, sekati drrrrva, pa nositi vrrreče krrrompirrja, kositi, rrecimo.« Volkovi so pokazali nekoliko zanimanja: »Potem bi lahko spali?« Lisice so kimale: »Seveda, od utrujenosti bi popadali v postelje in spali celooo noč. Poleg tega bi zaslužili denarr in bi si lahko kupili klobase in krrrače.« »O krače in klobase in panceta,« so cedili sline. Tuhtanje je prekinilo telefonsko zvonjenje. Oglasila se je lisica Emily: »Poklicali ste *Lisičjo pomoč na domu*. Ste zboleli ali ste samo osamljeni?« Na drugi strani žice se je slišalo mačka: »Botre pozdravljene. Maček Keko pri telefonu. Nisem zbolel in tudi osamljen nisem, a vseeno bi potreboval vašo pomoč. Jazbec Mile je zletel z ukradenim avtom v reko in sam ga ne morem spraviti iz nje. Nekoliko je popraskan, a ni hudo ranjen. Verjetno bi potreboval nekaj povojev. Pa tudi pomoč pri avtomobilu potrebujem. Lahko bi pomagale s svojim.« »O, seveda. Takoj bomo prrišle na pomoč. Četudi grre za rrazbojnika. Pa še tovarriše prripeljemo s seboj. Več kot nas je, lažje bomo oprpravili delo. V slogi je moč,« so se takoj odzvale. Volkovom so le pomigale z glavami proti Ladi nivi: »Sedaj lahko prreizkusimo vaše podjetje *Sam svoj mojsterrr*.« V trenutku je bila družčina na poti. Ob reki so zagledali mačka Keka in jazbeca Mileta, vijoč roke ob kolesih, ki so štrlela iz reke. Pomoč je prišla bližje. In kaj so zagledali?! V reki je bil volčji kombi. Volkovi so se pognali proti jazbecu Miletu. Jule ga je prijel za bel ovratnik in ga dvignil visoko pod nebo. »Mirrr! Mirrr! Mirrrr!« so vpile lisice. »Pustite ga, da pove, zakaj in kako je vaš kombi v rreki,« so mirile. »Kar naj pove, zakaj je volkovom ukradel avto in zakaj je izgubil oblast nad volanom in zletel v reko,« je bil strog Keko. Jazbec je jecljajoč izdaval: »Ninidem ukradel kombija. Popoponoči nisem mogel spati in luna me je nosila in ne vem, ne ne vem ničesar,« se je izmikal. »O nisi le tat, tudi lažnivec si,« so vzrojile lisice, »prraviš, da nisi mogel spati, luna pa nas nosi med spanjem. Ujeli smo te na laži!« »Pa saj kombija volkovi takrat niso potrebovali. Smrčali so kot star parni vlak,« se je izmikal jazbec. »Četudi so spali, je avto še vedno njihov in to je bila kraja. To je grrrozota. Kriminalno dejanje srrredi gozda,« so se jezile tovarišice. Jazbec se je prestopal na kratkih nogah: »Pa saj bi kombi zjutraj vrnil in botri niti vedeli ne bi za moj izlet.« »Vseeno je to kraja. Poleg tega si naredil nesrečo in avto poškodoval,« so planili pokonci volkovi. »Umirite se, prosim. Zdaj je, kar je in jazbec mora vedeti, da ni ravnal prav in da vam je povzročil škodo. Kaj bomo ukrenili glede tega?« je miril maček. »V ječo z njim!« so vpili volkovi. »To bi bila prrimerna kaznen zanj,« so kimale lisice, »a vam škode ne bi poplašal. Boljšo kaznen mu

morramo naložiti.« »Že vem,« je dvignil roko Čento, »odsluži naj kazen.« »Ja, kombi naj nam popravi,« so v en glas vzrojili botri. »To bi bilo pošteno. A kazen je vseeno premila. Kombi bo popravil in kmalu se bo spet dolgočasil. Dolgčas pa rodi neumnosti,« je modroval Keko. »Lahko mu poiščemo več dela. Rrrecimo: v Drrrrragah naj pokosi trravo, poseka velike veje čez pot v Pungrrrte, nam bi lahko prrekopal grredice, pa veverrrricam stolkel lešnike. In tebi, Keko, bi lahko pomagal dvigniti pokvarrrjene avte,« so predlagale lisice. »To je odlična ideja. Sedaj bomo izvlekli kombi iz reke. Ve, lisice, oskrbite jazbečeve praske, potem bomo napisali seznam del, ki jih mora opraviti,« je odločil maček. »Jajajaz nenene bom,« se je upiral razbojnik. »Kaj ne boš?!« so v en glas zavili volkovi. »Bom,« je pokimal z glavo jazbec. »Ponovi za nami, jazbec: karr je tuje, ni naše. Če to vzamemo, je krrraja,« so bile stroge lisice. Jazbec je s sklonjeno glavo ponovil: »Karr je tuje, ni naše. Če to vzamemo, je krrraja.« Tako se je začel prvi delovni dan podjetja *Sam svoj mojster*.

Irena Beguš Pajnik

Kratki stiki

Iz koša za umazano perilo pobiram kose oblek. Gospodarjevo srajco zadržim v rokah in jo nežno preganem. V glavi mi zaprasketa. Popraskam se. Kot da bo to pomagalo ščemenju in kratkim pokom pod lobanjo, ki jih vse pogosteje slišim. Nekako jih tudi čutim. Kot vznemirjenje, o katerem pripovedujejo stare knjige, ljudje na televiziji ali radiu. Vprašam se, ali je to, kar se mi dogaja enako tujim izkušnjam. Sploh lahko čutim vznemirjenje? Ko se vrne gospodarica, vprašam še njo. Morda pa ne. Verjetno me ne bi poslušala. Njene misli so zmeraj polne strokovnih člankov in luščenja bistva iz vsega, kar prebere ali sliši. Potem to premetava v sebi in kdaj pa kdaj izgovori kakšno besedo, ki jo v resnici namenja le sebi. Išče prave rešitve, pravi. Za izboljšavo v elektronskih sistemih ali pri gradnji energetsko varčnih bivališč. Posesam tla. Pobrišem prah. Poberem perilo iz sušilnega stroja. Zlikam. Pri vratih pozvoni dostavljaivec iz ekoloških vrtov. Preda mi polno košaro sveže obrane zelenjave in vrečico sadja. Moja gospodarica želi za zajtrk sadje, za večerjo le zelenjavo. Če pride domov do šestih zvečer. Po šesti ne jé. Pozno v noč se zadržuje v svojem kabinetu. Njen mož pride ob petih. On še zmeraj jé meso. Pripraviti mu moram zrezek in solato. Ko se oprha in obleče v udobna oblačila, sede za mizo in z užitkom žveči. Me pogleda kot ... joj, spet to prasketanje. Vse pogosteje se dogaja. Skrbi me. Pa bi mene sploh smelo skrbeti? Pogledam na uro. Čas je za trebljenje solate. Peko zrezka. Pripravljanje mize v jedilnici. Bel prt. Bel porcelan. Svetleč jedilni pribor. Kozarec, v katerem se vidim. Ovalen obraz in ljubek prifrknjen nos. Svetli lasje in polne ustnice. Zelene oči. Gospodar jih večkrat ogleduje. Popraskam se po glavi. Zložim prtiček. Vrata se odpirajo. Odvežem predpasnik in pogladim obleko, ki se lepo poda moji postavi, ki je menda taka, kot je bila idealna v letu 1960. V kronikah, ki jih gledam na televiziji, so tudi takšne ženske. Gospodar stoji korak od mene. »Pozdravljena, Eva.« V meni močno zaprasketa. Rahlo nagnem glavo. »Pozdravljeni, moj gospod.« »Maks.« »Maks,« ponovim. Poki med ušesi se ponovijo. Čutim napačen pretok. Ali pa se mi samo zazdi, da je napačen. Med kratkim sunkom me moje jedro vpraša, zakaj mislim, da je napačen. Utihne. Tudi ljudem utihnejo možgani kot naša jedra? Kadar ne vedo odgovora? Gospodar odide proti kopalnici. S težavo se premaknem. Na nizki omarici stoji slika gospodarice. Ima svetle lase. Ljubek

nos. Ovalen obraz. Polne ustnice. Zelene oči. Ime ji je Eva. Ona je le Eva. Zato mene kličejo Eva prva. Razen gospodarja. Začutim tresenje v trebuhu. Je to lakota? Odidem do kuhinjske omare in spijem vsebino pločevinke, ki je pripravljena za potrebo jedi med glavnimi obroki. Serviram večerjo. Gospodar je oblečen v mehek pulover in udobne hlače. Lase ima še vlažne. Temne. Kodrajo se. Pokljam. Ne morem se popraskati po glavi. Roke imam polne. Sede za mizo. Na pogrinjek postavim krožnik z zrezkom in skledo solate. Dotakne se moje roke. V trebuhu začutim čudno stisko. Tokrat ne more biti od lakote. Nočem ga pogledati. Videl bi, da je z menoj nekaj narobe. »Eva, sedi z menoj za mizo,« me povabi, »ne boj se, nič ni narobe, le nerad jem sam.« Pogledam ga. V njegovih očeh je nekaj čudnega. Od tega mi postane toplo. Ne bi smelo. Moja temperatura je zmeraj točno 36,6 stopinj po Celziju. Vsak mesec enkrat grem na pregled in še nikdar ni bila ne več ne manj. »Si ti že jedla?« me vpraša. »Oprostite?« se zmedem. Sem lahko zmedena? »Vem, da zmeraj pripraviš tudi večerjo zase. Prinesi krožnik.« Njegove besede prekinejo moje spraševanje. Ni prav, mi pulzira iz jedra. Vseeno grem v kuhinjo in si naložim skledo solate. Prisedem k gospodarju. Saj ga moram vendar ubogati, kajne? Ubogati? Ali si želim sedeti z njim za mizo? Si sploh lahko želim? »Eva, zaskrbljena si videti,« reče. Smem biti zaskrbljena? Iztegne roko in ujame mojo. Prasketanje v glavi postane udarjanje. Kot bi imela tam srce, ki je povsem ponorelo. Skozi poke se slišim govoriti. »Mislim, da je z mano nekaj narobe.« »Mar res?« vpraša in dvigne obrvi, oči pa mu potemniijo in hip nato je v njih lesk, ki povzroči nov val čudnega dogajanja po mojem telesu. Šumim ali valovim, ne vem, vem le, da me gleda in da mi njegove oči pripovedujejo o nečem neznanem. »Kmalu imam redni pregled,« spregovorim. Spusti mojo roko in se zagleda vame. Kakor da vidi skozi me ali nekam, kamor jaz ne morem. »Eva, s teboj je vse v najlepšem redu. Svoje dolžnosti opravljaš brez napak. Ti jedro govori drugače?« »Zdaj je prvič. Ko sem sedla z vami za mizo. Drugače le sprašuje, zakaj se mi dozdeva, da nekaj ni, kot bi moralo biti. Meni pa se ne bi smelo dozdevati, se mi zdi.« »Zakaj misliš, da se ti ne bi smelo?« »Že to, da se pogovarjam z vami takole ... da vam govorim o svojih čudnih prenosih misli, verjetno ni prav.« Umolknem. Rekla sem. »Vsi imamo kdaj kakšne čudne misli, ki jih ne znamo umestiti v način življenja, ki smo ga izbrali. Res je, da so ga zate izbrali drugi, a kljub temu moraš misliti, povezovati podatke. Kaj pa je razmišljanje? Nič drugega kot povezovanje podatkov, ki so nam na voljo. Lahko bi rekli, da ima nekdo pač večjo bazo podatkov, drugi manjšo. Tebi so dani podatki za opravljanje tvojega dela. Tu si v prednosti. Jaz in meni podobni smo morali skozi proces učenja, da smo prišli do

podatkov. Morali smo jih nabirati, zbirati, si jih zapomniti.« »Gospod, ne bi mogla reči, da se ne najdem med svojimi mislimi, saj so povezava med podatki, ki omogočajo, da znam, kar znam. Le večkrat občutim nekaj neznanega, nedefiniranega in počutim se nemočno, ker ne vem, kam bi tako stanje umestila.« »Že to, da se na tak način pogovarjaš z menoj, te dela posebno. Morala bi znati le kuhati in opravljati vsa tista gospodinjska dela. Pa vendar zaznavaš tudi povsem človeške reči. Kar je konec koncev normalno. Človek si.« »Človek?« Dih mi zastane. »Kaj nimaš človeškega telesa? Z vsemi organi? Vzgojena si iz celic drugega bitja, kakor mi vsi. Res da po drugačnem postopku, pa vendar, ali kljub temu, si prav zaradi tega človek.« »Dobro vem, kaj sem. Klon. Z omejitvami, ki jih določa moj program.« »Prej bi rekel s prednostmi. Imaš vgrajeno določeno znanje. Uporabno. Nekateri ljudje ne premorejo tvojih sposobnosti. Ne znajo kuhati in gospodinjiti.« »Zato pa znajo druge reči. Pomembnejše. Tako so mi povedali že zdavnaj, na prvih pregledih. Pravi ljudje počnejo pomembnejše reči. Zato potrebujejo nas, da opravimo manj pomembne.« »Kaj pa je zares pomembno, Eva?« Njegove oči so tako pozorne. Pokam. Tam znotraj. Kakor bi nekdo stopal po lupinah, ki se drobijo pod njegovimi stopali. »Dobro opravljeno delo,« stisnem iz sebe. »To vsekakor. A so še druge reči. Pomembno je tudi, kakšni smo do drugih. Kako se drugi počutijo ob nas. Tudi ti si zadovoljna, če vidiš, da sem zadovoljen jaz. Mar ni tako?« »Seveda, kadar dobro opravim svoje delo, ste zadovoljni in jaz vem, da je vse v redu. Da sem bila učinkovita.« Zasmeje se. Tiho. Ustnice se mu privihajo in vem, da ne zaradi šale. Nekaj drugega je, nekaj, česar ne vem. Ne poznam. Ne prepoznam. Nimam podatkov. Niso vgrajeni. Nisem se učila, kot pravi gospodar. »Takih stanj ne morem prepoznati. Verjetno imam omejen dostop do take vrste znanja.« »Ne bi rekel,« se namuzne, »so stanja, ki se jih ne moremo naučiti. Lahko jih le začutimo.« »Kot da je z nami nekaj narobe?« Spet se zasmeje. »Lahko bi tako rekli. Zgodi se nekaj, kar ni vsakdanje. Kar je še neznano. Kar ne pomeni, da je tudi narobe.« »Če se v mojem sistemu zgodi nekaj neznanega ...« »V tvojem telesu, Eva. Ki se odzove na misli. Včasih na prisotnost nekoga drugega.« »Vendar jaz mislim le na svoje obveznosti. Saj moram.« »Res?« Dvigne obrv. »Mar ne misliš, kako lepo bo, ko pridem z dela in bom spet s teboj?« »Gospod?« V glavi mi zašumi. Morda se je skvarilo vezje. Morda pa ... morda pa ima prav. Že ob misli nanj se mi dogaja ta čudna reč, kot bi v meni pokljali drobni mehurčki. A zakaj? »Eva, ti je kakšna solata bolj všeč od druge? Ali pa glasba? Se ob kateri počutiš bolje kot ob drugi? In ko pridejo dostavljavci, se ob njih počutiš kot z menoj?« »Da ... ne ... gospod ...« »Maks,« me popravi. »Maks,« ponovim, »to je

res, da se ob kakšni glasbi počutim bolje, a za dostavljavce mi ni mar. Do njih nimam dolžnosti. Vi ste tisti, ki ga moram zadovoljiti.« »Tudi do glasbe nimaš dolžnosti. Pa se kljub temu nanjo odzivaš zelo različno. Eva ...« Za hip umolkne. »Mene moraš zadovoljiti? Moraš?« Zaprem oči. Mar nisem na svetu le zato? Na glas ponovim, kar sem pomislila. »Zelo lepo je verjeti, da je na svetu nekdo le zato, da me osrečuje.« »Osrečuje?« »No, da me zadovolji. Moje želje, moje potrebe. Moje življenje je zaradi tega lepše. Dobi smisel. Želim si, da bi se tudi tisti nekdo, ki meni lepša svet, počutil zadovoljenega. V najinem primeru - ti. Kaj si želiš, Eva? Kaj bi lahko storil zate, kaj je tista moja dolžnost do tebe?« »Vi nimate dolžnosti do mene.« »Želel bi jo imeti. To je človeško. Vzajemno osrečevanje. Pa nič več vikanja, prosim.« Vstane izza mize. Jo obkroži. Stopi predme. Z dlanjo mi dvigne brado. Skloni se in svoje ustnice prisloni na moje. Med najinim dotikom se zgodi preveč reči naenkrat. Moj želodec se skrči. Glava – kot da je nenadoma povsem prazna. Koža se mi naježi. Nekje nižje v trebuhu utripa nekaj divjega, kakor komaj rojeni svet, ki čaka, da se ga naseli. Od kod te misli? Zavrti se mi. Oprimem se Maksa in želim vstati. Odmakne ustnice in mi pomaga na noge. Objame me in nasloni nase. Počutim se ... kot da nisem več jaz. Skoraj kot takrat, ko me prevzame lepa glasba. Le da je to mnogo bolje. Ogleduje me. »Eva, videti si srečna. Bi lahko to bila moja dolžnost do tebe? Da te osrečujem?« mi spregovori tik ob ušesu. »Čeprav nočem, da temu rečeš dolžnost. Ker mi je v veselje.« Naslonjena na njegovo ramo se počasi vrnem v znano stanje. »Tudi meni je v veselje, da uživaš v hrani, ki jo pripravim. Ni le tisto, da moram ... Mar potem nisem opravila dolžnosti? Pač pa nekaj v svoje zadovoljstvo?« »Tako bi moral delovati ves svet. Dolžnosti, ki to niso, ker jih naredimo za svoje in tuje dobro počutje. Za srečo.« »To je sreča?« »Da, to je sreča,« šepne in me poljubi na lase. Spet sem na pregledu. Tokrat prej kot običajno. Ogrnjena v belo bombažno haljo sedim na preiskovalni mizi. Telo mi je pregledal zdravnik. Mislim, da je bil zadovoljen s stanjem vseh organov. Vzeli so mi kri in izmerili vitalne funkcije. Upam, da mi kmalu dovolijo domov. Čaka me precej dela, kljub temu, da gospodarice že nekaj dni ni. Menda je šla na pot. Odprejo se vrata. Doktor me nagovori. »Eva, v odličnem stanju si. Vseeno bi še enkrat pregledali nastavitve.« Prikimam. Pozabil mi je reči – prva. Morda je ta predčasni pregled zato, ker sem že nekaj časa povsem spremenjena, si rečem. Srečna. Veselim se vsega, kar počnem v Maksovo veselje. Veselim se vsega, kar on počne za moje veselje. Odidem v laboratorij z zapletenimi napravami. Popijem tisto grenčico, ki me za nekaj časa uspava, da uredijo, kar morajo. Ko se predramim, za mojim hrbtom nekdo govori. »Torej, osnovni ...

izbrišemo nekaj spominov in vstavimo program za gospodinjenje? Morda spremenimo zunanost?» »Naredi, kar želiš. Morda jo želiš imeti doma kot "prvo". Morda kdo potrebuje drugo ali tretjo. Moja edina povsem dobro obvladuje svoje dolžnosti. Eva ne potrebuje pomoči.« Ta drugi glas je Maksov. Lepo mi je, ko ga slišim. Me je pravkar nekemu pohvalil? Vesela sem. Ker je vesel on. To je bistvo, je rekel. »Maks, pa si prepričan, da se ne more v tvoji edini zgoditi še kakšen nepredvidljiv premik v mislih?« »Ne vem, če me boš razumel, a so občutki, ki lahko počlovečijo in so tisti, ki razčlovečijo,« reče Maks. Zdaj lahko odidem. Pred vrati me čaka Maks. Pozorno me ogleduje. Pristopi bližje. »Srečen človek sem, ker te imam,« reče in mi poda roko. »In še ena dobra reč se je zgodila. Eva, v tako odličnem stanju si, da ne boš več potrebovala rednih kontrol. Pridi, greva domov.« Primem ga pod roko in skupaj odideva proti izhodu. Zaustavi naju par. Moški in ženska. Vem, kdo sta. Kako vem? Pač vem. Moje jedro molči. Torej je vse prav. »Pozdravljena, vidva!« vzklikne moški. »Že dolgo se nismo videli. Upam, da se bosta zdaj kdaj prikazala v družbi.« Obrne se k meni. »Zdaj, ko si dala odpoved v inštitutu, boš imela več časa za stare prijatelje.« »Seveda,« spregovorim, »morda prideta tudi vidva z Elizabeth kdaj na obisk. Maks je najraje doma. Saj vesta, zapečkar,« se nasmehnem. Ob besedi zapečkar se zdrznem. Kot bi poskusila novo jed. Všeč mi je. Ženska se prav tako nasmehne. »Od nekdanje čudaški,« reče, »on bi imel, kar je že zdavnaj izumrlo. Zdaj, ko boš postala prava gospodinja, kakršne so bile v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, se mu bo želja izpolnila.« »Od nekdanje rada gospodinja,« rečem in pogledam Maksa, ki pokima paru in me nežno povleče naprej. Rada imam njegov dotik. Pogledam ga od strani. Nikoli mu ne bom videla v misli. A tudi on v moje ne. Ali pač, se vprašam in hkrati pomislim, če bi se sploh smela vprašati. A jedro spet molči. Občutek, da sem brez nadzora, me bega. Morda pa je le vse prav. Ne vem. Tesneje se stisnem k Maksovi roki. Brez njega sem nekako izgubljena. Čutim, da je vesel mojega stiska. Srečna sem. Še zmeraj nekako prasketam, ko ga čakam in razmišljam o njegovem prihodu, ko me pogleda, ko vem, da je srečen on. Ne skrbim več. Prasketanje se je spremenilo v naježeno kožo, toploto v trebuhu in hitro udarjanje srca, čutim, kar še nisem nikoli in tega ne morem zares poimenovati, a brez tega bi bilo vse pusto in bi le opravljala dolžnosti. Kot vsaka gospodinja. Kot vsaka ženska, ki se ji Maks nikoli ni zgodil.

Vračal se je v najemniško stanovanje. Od nove doze cepiva ga je bolela leva roka. V vseh teh letih se še ni zgodilo, da ga ne bi. Takrat pred 15 leti, ko je prejel prvo vakcino, da bi lahko še naprej hodil v službo, ki mu je zagotavljala neodvisnost, hrano in streho nad glavo, je bolečina trajala tudi več dni. Takrat, ko si je želel videti še nekaj sveta in so se meje za necepljene zaprle prav tako kot vse trgovine, restavracije, muzeji, knjižnice. Z desno roko je pospravil v žep svoj cepilni potni list in s pogledom preletel parkirišče pred velikim Centrom za zdravje, kjer so po pritličju pred izložbami postopali ljudje in ogledovali ponujeno robo, ki so jo lahko dobili na posodo le za nekaj kvintov. Cena je bila odvisna tudi od časa, ki ga je kupec predvidel za uporabo artikla. Vse od orodja, do pohištva. Hrana je bila seveda še zmeraj dosegljiva na enak način kot v času njegove mladosti. Le da njegova mati nikoli ni plačevala za vodo, ki je sedaj ni mogel nihče več piti, če ni bila kupljena v plastenkah in to po precej visoki ceni. Razen zdravnikov, ki so jih vzgajale velike farmacevtske korporacije, so vsi zaposleni prejeli tam okrog tisoč norinov na mesec in z njimi so lahko tudi precej lagodno živeli. Le ničesar razen hrane in obleke ter obutve si nihče več ni mogel lastniniti. Lastnina je bila preteklost. Avto si si lahko izposodil za dobo od ene vakcine do druge in najemnino podaljšal, ko si dobil potrdilo o cepljenju. Stanovanje si najel za največ pet let s tem, da si se zavezal k rednim cepljenjem s podpisom in to v prisotnosti enega od odvetnikov iz Centra zdravja. Sedel je za volan in se odpeljal po obvoznici do naselja, kamor je hodil prespat, kadar ni bil v službi. Skupine novih blokov so zrasle kmalu po razlastitvi in vse so si bile med seboj podobne. Betonske škatle posajene v obliki črke u, v sredini dvorišče z zakrnelimi drevesi in kontejnerji za smeti, kotichek za igrala, ki je večinoma sameval in velika oglasna deska, ki je ponujala nove farmacevtske izdelke za krepitev zdravja in fizično moč. Vsako naselje so označili z veliko črko, ko je zmanjkalo črk, so pričeli dodajati številke. Preden je prispel do oznake U 177, kjer je imel svoj brlog, je moral mimo barja, kjer so rušili lesene barake, ki so ostale brez prebivalcev. Tja so pred sedemnajstimi leti naselili vse, ki se niso želeli cepiti. Pomislil je na mater, ki se je upirala vse do zadnjega. Ko so ji zaprli bančni račun in se je znašla v barakarskem naselju, je trmasto vztrajala pri svojih prepričanjih in gledala kako so ljudje odhajali prosjačit za cepivo. Vrnili se niso. Torej so morda izprosili odmerek vbrižgan v mišico ali odšli v eno od novih naselij. Morda. Vrnili se niso. S pustega in molčečega barja je zavil na levo in se počasi odpeljal mimo enostanovanjskih hiš z velikimi okni, kjer so si ljudje lahko izposodili moškega ali ženskega partnerja in kot zmeraj ga je tudi tokrat sililo na bruhanje.

Njegova Edna ga je zapustila že pred leti, ker se ni strinjal, da bi njuno hčer čuvala neznana ženska, medtem ko bi Edna čuvala povsem tujega otroka. A tak je bil sistem. Zapovedi. Ženske, ki so postale matere, so morale svoje otroke oddati v varstvo drugim osebam, da so lahko čuvala otroke nekih tretjih oseb. Preprečiti se je hotelo prenašanje družinskih vzorcev na otroke, ki so z življenjem pri drugih ljudeh prevzeli tudi drugačne življenjske navade in miselnost. Otrokom je bila dana možnost, da sami izberejo vzorce in navade. Šola je nudila izobraževanje o preteklosti, kjer so ljudje živeli povsem zgrešeno in delovali s sočutjem ter odločali o mnogih stvareh v družbi. Odločitve so bile običajno napačne in svet je vse bolj tonil v uničenje. Predvsem zaradi čustev, ki so te ljudi gnale v odločitve, ki so se običajno vrtele le okrog ožje družine in nekakšnih iluzij o ljubezni in tovarištvu. Človeštvo tako ne bi preživel. Premožni človekoljubi so rešili te ljudi propada in jim omogočili življenje brez težkih odločitev. Za vse je bilo poskrbljeno. Misлити ni bilo potrebno kaj prida več. Le kako oditi na delo in se vrniti in kako najbolje delati po naročilu šefov, saj si ob poslušnosti in ne-ugovarjanju prejel naziv dobrega delavca in nagrado – požitveni odmerek cepiva, kadarkoli si si to zaželel. Pred vhomom v U177 se je avto ustavil. Izstopil je in segel v žep. S prsti je potipal stekleničko z modro tekočino. To je bila že tretja, ki je ni popil in je prevaral kamere na oddelku za malice. Pred stanovanjem v tretjem nadstropju se je ustavil in izvlekel iz žepa cepilni potni list, plastično kartico, ki jo je prislonil ob kljuko. Kratko je škljocnilo in med hodnikom, ki ga je osvetljevala modra baktericidna svetilka ter med temo za vrati, se je pojavila drobna mačja glava. Zelene oči so pogledale zaspano in kot pijana se je mačka opotekla nazaj v stanovanje, v katerem so se prižigale luči.

»Bobi, nekam slabo si videti,« je rekel, odprl omaro, vzela iz nje konzervo, se sklonil pod mizo in stresel vsebino v posodico. Bobi se je leno privlekel do hrane, jo obližnil in se umaknil. Zvedavo je pogledal v gospodarja. »To je torej, to,« je zamomljal Robert, izvlekel iz žepa stekleničko in vsebino dodal k mačji hrani. Bobi je hlastnil po hrani in po nekaj minutah veselo zaokrožil po dnevni sobi, spet poln energije. Skočil je na okno in zamijavkal, kot da ga svet tam zunaj kliče, on pa mu odgovarja. Pognal se je na tla in krožil ob zidovih, jih ovohaval ter tu in tam popraskal zid. Robert se je utrujen sesedel v naslanjač. Že nekaj časa je slutil, da vsebina stekleničk ni vitaminski napitek, ki je bil obvezen dodatek malici in kosilu, temveč poživljajoča droga. Ljudje so pod njenim vplivom delali več, bolj zagnano in gnala jih je neverjetna moč, da bi storili čim več. Človek se ni ustavil ob človeku, ni bilo pozdravov, ne klepeta, le nuja po delu in hitenje od zadolžitve do zadolžitve. »Takole je to, Bobi,« je rekel mačku in slekel suknjič.

»Umril ne boš, ker od tega sranja nihče ne umre, vsaj do sedaj ni. Dokazal si, kar sem slutil. Zaslužil bi nagrado, vem. Moral bi te peljati do kakšne lepe sterilizirane mačkice, a že od kar sem te vzel v najem, se mi zdi, da si nekako preveč mačkon, da bi ti privezal okoli vratu rožnato mašno, kot to zahteva sistem. Ali mašna ali pa ni mačkice, ni sprehoda, ni zunanjega sveta. Ker jutri poteče izposoja, te bom lepo vrnil v Mačje mesto in potem ti bo nekdo drug priskrbel mašno in mačkico.« Odšel je v kopalnico in se zazrl v bled obraz. Pogladi se je po glavi, s katere so mu že po šesti dozi cepiva, ki je ljudi ščitilo pred vsemi virusi, odpadli vsi lasje. Ni premogel toliko nečimrnosti, da bi šel na presajanje las s pravkar umrlega, ali da bi nabavil lasuljo, sistem pa tega zaenkrat še ni zahteval. Zaprl je oči in spet podoživel sceno izpred mnogih let. Jasno je slišal očetov glas: »Ne moremo se upirati. Če oblast tako hoče, bo pač tako. Če hočemo živeti, moramo sprejeti pravila.« Mati, ki je zmeraj videla nekam dlje in se ni nikoli ničesar bala, razen za hčerko in sina, ki jima je želela le dobrega življenja, v katerem bosta svobodna in v katerem se bosta razvijala naprej zaradi lastnih odločitev, ki ne bodo zmeraj najboljše, je pihala: »Ravno to je narobe, da se ne upiramo! Narobe je, da pokleknejo pred vsako zahtevo, naj je še tako nerazumna! Narobe je, vse to je narobe!« »Ženska, mar ne vidiš, da ne moreš mimo tega? Ko se bomo vsi cepili, bo življenje spet normalno.« »Normalno? Temu ti praviš normalno? Tu ni nič več normalnega. To je izsiljevanje in prisiljevanje v imenu lažnega dobrega. Mar ne vidiš, da zbolevalo in umirajo tudi cepljeni? Mar ne vidiš, kaj se dogaja, če le malo pokukaš izven svojega sveta? Veš Fridl, ta tvoj svet ne bo trajal več dolgo. Upokojen si in nekoristen. Ne prispevaš družbi. V breme si ji. Kaj misliš o tem? Hm, kaj misliš o tem?« »Greta, tebi se je zmešalo! Mar nisi tudi ti dala cepit otrok, ko so bili še majhni? Proti vsem tistim boleznim, ki jih prav zaradi cepiv ni več. Pa tudi nas so nekoč cepili, pa kaj?« »Slep si! Si že kdaj videl plakate za cepivo? Reklame? Omejevanje življenja, če si rekel, ne? Bombardiranje iz vseh medijev in pritiske z vseh strani? Za tem mora obstajati nekaj večjega, kot si sploh lahko predstavljamo!«

»Pomiri se. Vsi sosedje so že cepljeni, pa lepo v miru živijo, ne vem, zakaj zganjaš takšnega hudiča?!« »Seveda so, ker jih je strah. Ker se bojijo. Bolezni in oblasti.«

»Tokrat nimaš prav.«

»Imela je prav,« je dahnil Robert in na ogledalu se je zarisal oblaček, ki je hlapel, dokler ni spet zagledal zelenih oči s podočnjaki. Oprhal se je, zlezal v pižamo in se pogreznil pod pernico ter odmisllil Bobija, ki je želel opraviti svoje delo, tekal iz kota v kot in vohljal za mišmi. Oče se je šel nekje v petem valu epidemije cepiti in verjel je, da bo

lahko živel kot prej. Pred velikim razpokom meteorita, ki je padel v Saharo in je veter od tam prinesel bolezen in težave. O tem je prebiral na službenih straneh *Zavoda za varovanje zdravja in svetost teles*. Vera se je čez nekaj mesecev zdrobila kot vsaka utopija, ko so Greto odvlekli v karantensko naselje, čeprav je bila zdrava kot dren. Menda je bila nezdrav član družbe, ogrožala je druge in kot resna grožnja zdravju drugih, se je morala osamiti. Fridl je končal v domu za ostarele, kjer je bil varovan kot nekdanji jetniki v Alcatrazu, hišo, ki jo je zgradil z žuljavimi rokami in trganjem od ust pa so zasegli, da poplačajo hrano in bivanje v domu. Ni prav veliko pojedel in umazal. Ubila ga je žalost. Robert se je že pred tem odselil v podnajemniško stanovanje bližje službi, ki jo je takrat opravljal. Seveda se je cepil. Nič takega se mu ni zdelo tisto eno cepivo ali dva, ki sta obljubljala, da bo z njima vse rešeno in virus premagan. Ljudje so se mu zdeli kot ponoreli. Delili so se v tabore in zaničevali drug drugega, vse manj je bilo upornikov proti vsiljenemu načinu življenja in počasi je vse steklo v novo normalo. Izpod žimnice je povlekel majhen amatersko spojen radioaparatus in zavrtel miniaturne gumbek, Vsak večer točno ob desetih se je oglasil *Radio svobodna misel*, ki je oddajal iz neodkritih prostorov in ljudje so kljub zaplembam primitivnih radioaparatusov, ki so lahko lovili uporniško oddajanja, nekje našli ali naredili sprejemnike ter poslušali pogovorne oddaje in glasbo iz preteklih desetletij, ki je bila prepovedana, ker je govorila o čustvih, viru vseh slabih počutij, nesreč in koncu človeštva, ki ga ni bilo zaradi velikodušnih premožnih združb. Rešile so svet. Ga popeljale v novo dobo in ustvarile pogoje, v katerem je lahko bil prav vsak srečen.

»Tudi med drugo svetovno vojno so se ljudje obnašali, kot da bo vse hitro mimo in se obračali od početja velike uničevalne sile. Kljub temu se je svet odločil za dobro in po mnogih žrtvah se je zlo končalo.« Glas iz radia je rahlo zahreščal in že se je oglasil drugi: »Govorimo o priložnosti, ki je minila? Ali verjamete, da se še zmeraj lahko kaj spremeni?« »Še zmeraj lahko odidemo iz velikih mest. Velikim združbam ni mar za oddaljena naselja, od katerih nimajo koristi. Delovne sile v mestih je več kot dovolj, rojeva se celo brez vmesnih teles. Zemlja v planinskih predelih še zmeraj lahko rodi. Nihče nam ne brani zorati, posejati, gojiti živali, postaviti mline, sezidati ognjišča, a večini se tak način življenja upira. Ni dovolj lagodno. Treba je fizično poprijeti za delo. Ni več komunikacije s popolnimi tujci, ki se zde naši prijatelji in to kar brez resničnih poznanstev. Ni oboževanja likov, ki na spletu podajajo svoje izmišljene podobe z lastnostmi, ki jih ne premorejo. Ni več virtualnega življenja, temveč dlani polne žuljev z nohti umazanimi od prsti. Upognjeni hrbti od teže vreč, polnih plodov in zgodnje

vstajanje za molžo polnih vimen. Tam rastejo zeli, ki marsikdaj zdravijo enako dobro kot sintetična zdravila in izviri vod, ki jih ni nihče omejil. Hladni in še zmeraj čisti škropijo trave in jih krasijo z vodnimi kapljicami, v katere se ujame sonce ...«

Robert je ugasnil radio. Odšel do omare, se oblekel, napolnil nahrbtnik in zagrabil razdraženega mačka. Vrata za njim so se s treskom zaprla in na dvorišču ga je objel hladen zrak, zasičen z izpuhi in vonjavami iz bližnje tovarne, kjer so pripravljali obroke hrane za vse delavce v mestu, ki bodo od jutra do mraka služili sistemu. Sedel je v avto in se odpeljal do mačjega zavetišča, kjer je oddal mačka v košaro za najdenčke. Za trenutek je obstal med zgradbami in jih pogledal kot pogledamo reveža, ki mu ne moremo pomagati, sedel v avto in pritisnil na plin. Mestne luči so sijale skozi meglico in na mostu preko Save se je za trenutek ozrl vodo, ki je lizala bregove ter jih spodnašala kot čas spodnaša življenje ljudi. Še pred svitom je zavil z gorske ceste in nadaljeval vožnjo po kolovozu, dokler se le-ta ni zožil v stezo. Iz prtljažnika je vzel nahrbtnik in nadaljeval peš. Kmalu je zagledal obrise brunarice, ki jo je tesal mesece in mesece, tiste dneve, ko naj bi bil na oddihu nekje na obali. V majhnem kokošnjaku na levi so še spale kokoši in v tišino je šumljal le izvir za hišo. Potrkal je na vrata in počakal. Ko ni bilo odziva, je vzel iz nahrbtnika ključ in odklenil starinsko ključavnico. V izbi je stopil do mize, prižgal svečo in stopil do vrat v manjši prostor. Počasi jih je odprl. Drobnost postava je spala obrnjena k zidu in dolgi beli lasje so ležali na blazini okrog glave kot razcefrani oblaki. Približal se je in videl, da se je zbuja. Vanj so iz polmraka pogledale oči, tople, prijazne in polne radosti, kot takrat, ko jo je v zgodnjih jutranjih urah odpeljal iz barak mimo stražarjev, ki se jim ni zdelo vredno bedeti za tistih nekaj norinov več.

»Tokrat ostanem, mati.«

Irena Štembergar

Kakšno bedno jutro

Zjutraj me je klicala soseda, naj grem preverit, ali so njihova vhodna vrata zaklenjena. Ko so zadnjič moža namreč peljali na obsevanje na onkološki, je pozabil ključ v odprtih vratih. Se je nanj spomnil šele, ko ga tam v Ljubljani ni našel v žepu. Klical je ženo, ona je klicala mene, jaz sem šla zaklenit hišo in ključ vrgla v njun nabiralnik. Vse ok. Danes je šel spet v Ljubljano in jaz sem šla spet preverit hišo. (Sva si obljubili, da mu tega ne bova povedali. Pač, človek pride malo nervozen ob takih opravkih). Hiša je bila zaklenjena. Vse ok. Razen psa, ki je ves čas tulil. Sem šla pogledat, kaj je narobe. Smotko je zlezal skozi eno luknjo ven iz lope in verigo zapletel okoli robide. Luknja je bila majhna, jaz pa v ta boljši bundi. Sem šla okoli lope, a do psa zaradi celega nasada robide nisem mogla. Pa še v šlapah sem bila. Uf. Sem slekla bundo in še jaz zlezla skozi luknjo. Me je bil ful vesel, da sem mu prišla družbo delat. In je skakal po meni. Poskusila sem ga odmotati, pa ni šlo. Sploh, ker je ves čas poskakoval in mi skušal umiti obraz. Potlej sem ga odpela in ga držala za ovratnico, z drugo roko pa skušala odmotati verigo. Prasica je bila zadržnjena okoli enih petih stebel robide. Ko sem to počela, mi je robida jasno razpraskala prst, da mi je začela lit kri. No, vseeno sem zadevo rešila in psa ponovno pripela. Ko sem lezla skozi tisto luknjo, je mimo hiše pripeljal Žika. Kdove kaj si je mislil, da počnem, v takem položaju. A ni nič spraševal, je samo pomahal in šel naprej. Ravno sem oblekla bundo nazaj, ko se je na dvorišče pripeljal poštar. Prst, ki je krvavel, sem imela v ustih, da si ne popacam obleke. Je bil vesel, da me vidi in mi je izročil pošto, kot da sem tam doma. Kaj si je mislil o mojem prstu v ustih, ni komentiral. Mogoče res rajši ne, saj sem verjetno izgledala mal fuknjena. Ne vem, če sem bila tudi razkuštrana. Vseeno sem si s krvjo umazala obleko, ko sem tlačila vse tiste reklame v nabiralnik. Sem šla domov. Med potjo sem z rane odgriznila kožo, ki je bila strgana. Si umila roke in zalepila prst. Na vrsti so bile ptice. Nesla sem jim semena. Ta čas je maček uspel odpreti vrata in je *spizdil* na prosto. Pa ravno takrat, ko sem se mislila dogovoriti za kakšno *koffjetkanje* v mestu. Tako sem ostala doma in začela pometati hišo. Morda me to pomirja. Pometanje. Potlej sem preverila v luninem koledarju, ali so takšni dogodki napovedani. Niso. Maček je po dveh urah prišel domov in šel najprej do skledice s hrano. Itak. Nekam si moram zapisat, da čez noč nima hrane v skledici in da

mu jo natresem takrat, ko nesem pticam semena. Sosea ni nobena pr'jatlca, ker se je *ful* smejala, ko sem ji poročala o teh peripetijah. Sva se pa zmenili, da bodo tisto luknjo v lopi zaflkali. *Well*, konec dober, vse dobro. Prst zaliman. Kave si še nisem skuhala, je pa vsaj hiša pometena.

Padec

Oglasil se je zvonec. Še zadnji košček kruha si je zbasala v usta in stekla odpret.

»Živjo, Olga! Kako si kaj?« jo je pozdravila prijateljica.

»Uh, krasno,« je zamomljala s polnimi usti, odprla vrata v sobo in ji pomignila, naj ji sledi.

»No, kako je bilo včeraj na obletnici?«

»A ti povem? Bili smo v posebni sobi. Stara je debelo gledala, ko so me vsi uslužbenci pozdravljali in je gotovo pomislila na kaj pokvarjenega. Potem smo večerjali in si pravili vice. Z Zdeno sva bili zelo slabe volje in sva si rekli, da se bova napili, pa se naju ni prijelo. Stari za statistiko je izjavil, da je srečen, ker bo skoraj moj sosed in me bo lahko videl, ko bom noseča. Potem so prišli neki frajerji in so ženske začele plesati. Medve z Zdeno pa sva izkoristili gužvo, ukradli sva eno steklenico in sva šli. Ceste so bile že prazne in temne, povsod tišina, midve sva se pa režali ko kravi in pili. Ampak Zdeno je čakala mama, jaz pa sem šibala na zadnji avtobus. In veš koga srečam na cesti? Starega za statistiko. In je rekel, da me bo peljal domov s svojo kripo. Malo je bil nažgan in mi je govoril, da bi se do neskončnosti vozil z mano in da me bo kar ugrabil in take finte. Jaz sem pa samo za kljuko od vrat držala, da bi lahko skočila ven. No, pred hišo je ustavil in sem jaz na brzino rekla: »Na svidenje. Lepo se imejte!« in sem tekla noter.

»Je pa res malo zmešan. Kaj pa Boris?«

»Nič. Kmalu bo konec. Ampak še eno fotografijo mu moram vrniti. Si s kolesom?«

»Ne. S poni expresom.«

»V redu. Ampak jaz grem s ponijem.«

»OK. Držala se me boš za ramo.«

Stekli sta na cesto in sedli vsaka na svoje prevozno sredstvo. Olga je sedla na kolo in se oprijela Mojčine rame, le-ta pa je pognala poni expres.

»Uh, to pa v redu šiba,« je tulila Olga v veter in se veselo smejala.

»Ustavi, Mojca! Zdajle ustavi in malo počakaj. Bom takoj nazaj.«

Postavila je kolo ob zid in pozvonila. Vrata je odprla ženska v jutranji halji, povedala, da sina ni doma in vzela ponujeno fotografijo. Poslovali sta se in se nasmehnila druga drugi.

»A to je njegova mama?«

»Ja. Kar v redu ženska. Greva domov.«

»Prav, ti se me samo primi.«

Kolesa so se vrtela z veliko naglico. Približevali sta se domu. Na pločniku je stala skupina fantov in deklet, ki so bili sredi burnega pogovora.

»Glej jo, Barbaro! Kako naj ji pomaham, če se te držim?« je zavpila Olga.

»Ne mahaj!!!«

Toda bilo je že prepozno. Olga je spustila Mojčino ramo in dvignila roko v pozdrav. Kolo se je nagnilo in let po zraku, padec na bok, dvojni aksel čez glavo, omotica, odrgnjena koža in kri ... en sam trenutek.

»Samo firbcev ne!« je pomislila Olga in se dvignila, da je obsedela v pesku poleg kolesa. Segla je z roko proti bolečemu mestu na glavi ... kri ... zbolelo jo je še huje. Videla je Mojco, ki je obrnila poni in se vračala, pa tudi Barbara je tekla proti njej in vsa iz sebe vpila:

»Je hudo? Te boli?«

»Ne, je že v redu.«

Olga je vstala in nabrala obraz v spako, ko jo je zbodlo v kolku. Vse skupaj se ji je zazdelo smešno: zaskrbljeni obrazi, prevrnjeno kolo, pesek med lasmi, kri na prstih, luknja v tleh in na puloverju ...

»Se boš ti peljala s kolesom? Meni se več ne da.«

Barbara jo je začudeno pogledala in gotovo pomislila, da se ji je zmešalo. Prepustila je kolo Mojci. Barbara je Olgo skrbno podprla, ljudje so umaknili glave z oken.

»No, si bodo imeli vsaj kaj povedati,« je pomislila Olga in začutila, da se ji vrtilo v glavi.

»Če se ne premaknem, bom še sredi ceste skupaj zlezla.«

Pogoltnila je slino in rekla Barbari: »Skupaj bom zlezla, slabo mi je.«

»Ježeš, samo tega ne.«

»Ampak šele doma. Saj smo čisto blizu in do tja bom lahko prišla. In takrat me pusti pri miru, ker mi bo takoj bolje. Stari od predvojaške nas je naučil, da če čutiš, da boš padel v omedlevico, ležeš na tla in daš noge na stol. Tako počakaš da slabost mine, pa še poškoduješ se ne.«

Mojca je stekla naprej in odprla vrata. Mavrični krogi so Olgi zaplesali pred očmi,

potem jo je za nekaj trenutkov objela tema. Začutila je hladna tla in odprla oči. Same noge okoli nje. Noge od mize, noge od stolov, Barbarine noge, Mojčine noge.

»Je že bolje,« je rekla začudenima obrazoma in sedla na pručko.

»Zdaj me pa zaflikajta!«

Barbara ji obvezuje levo roko, Mojca desni komolec. Obveza, veliko obveze. Potem voda in glavnik za kri in pesek med lasmi.

»Lahko zdaj grem?« vpraša Barbara, ko konča.

»Izvoli. Saj bo Mojca pri meni. In hvala za medicinsko pomoč.«

»Oh, prosim.« se nasmehne Barbara in odide iz sobe.

»In kaj bova midve zdaj počeli?«

»Najprej večerja, potem pa film po televiziji.«

Namestili sta se na postelji. Ko izgine napovedovalkin obraz z ekrana, reče Mojca:

»Zdaj grem pa tudi jaz domov.«

»Te spremim do vrat.« Šepaje je odšla za njo in jo opazovala, ko se je odpeljala. Nato je za kratek hip pogledala v nebo in se zazrla v zvezde. Iz teme sta se izvili dve postavi. Sestra in njen novi fant.

»Zdravo, muc! A si padu?« jo vpraša sestra.

»Aha. Čakaj, da prižgem luč, da vaju vidim.« Tipaje išče stikalo in z nekoliko truda ji to uspe. Svetloba se razlije čez dvorišče.

»Dober večer!« je pozdravil on. Olga ga opazuje in zazdelo se ji je, da je pomežiknil ob nenadni spremembi svetlobe.

»To je torej on. Seveda. Prav tak je kot v osnovni šoli, ko sva se srečevala, pa se niti pozdravila nisva. Fant iz množice. Čudno. Zdaj me nekaj privlači na njem.«

Obrnila se je proti sestri in rekla: »Veš, kako sem odletela ...« On se je samo nasmehnil, sestra pa je rekla: »Vem, je Barbara takoj raztrobila vsem na igrišču. Kaj boš pa zdajle počela?«

»Spat grem. Ključe vzemi. Mame ni doma.«

Olga je ugasnila luč in postavi sta se zabrisali v temi. Zlezla je v posteljo in skušala spati, pozabiti na bolečo roko in sanjati kaj lepega.

»Kaj lepega, kaj lepega,« so se ponavljale misli kot pokvarjena plošča Oči so se počasi zapirale. Potem se je prikazal njegov nasmeh. Nasmeh fanta iz množice.

Resnična zgodba, ki se ni nikoli zgodila (mogoče)

»Pa to ni res,« se je pridušala blondinka, »pisala sem ji mail, pa mi v dveh tednih ni odgovorila. In klicala sem jo nešteto krat na telefon, pa mi avtomat vedno pove, da je številka nedosegljiva. Upam, da ni kaj narobe. Kaj naj še naredim? To je res nadležno. Nič! Če je ne dobim, pač ne bodo prišli, in to je to, čeprav so že napisani na vabilih in plakatih. Se bomo izgovorili na bolezen ali kaj podobnega.« Blondinka se je odpravila po drugih opravkih, a ji skrb, zakaj z druge strani ni odgovora, vseeno ni pustila mirnih misli. Čez nekaj dni pa nepričakovano in juhej! pride odgovor. Da se opravičujejo, ampak sosed je pri kopanju pretrgal kabel in so serviserji potrebovali več dni, da so to popravili. To je pač folklor življenja v manjši odročni vasi. In še, da seveda pridejo. In še, da pravzaprav prideta samo dve, ker imajo ostali polno opravkov, zadolžitev in sploh ne morejo. Ker je pot dolga, bosta prespali pri znanki, ki stanuje še kar blizu. »Super,« je pomislila blondinka in si za opravljeno delo v nevidni seznam prilepila veliko kljukico. Takoj je dobro novico sporočila dalje. Na dan dogodka je M. hitela. Vstala je zelo zgodaj, sonce je komaj vzhajalo. Za dva dni je odhajala od doma in tolikooooo opravkov jo je še čakalo, da ni vedela, kje se jo glava drži. Za vsak slučaj si je v malo potovalko že takoj zjutraj pripravila rezervno garderobo, očala za branje, slušni aparat in mobitel ter zraven postavila še torbico z denarjem in z robčki ter nekaj drugimi malenkostmi, stekleničko vode, ki jih človek potrebuje na večurni poti. Potem se je lotila opravil po domačiji, da bi živalce v njeni odsotnosti čim lepše preživele dva vroča poletna dneva. Zelo je hitela, a z vsako je, ko ji je nasula hrano in nalila vodo, morala še malo poklepetati in ji povedati, da bo mislila nanjo. V obilici dela je pozabila na uro in že je pred domačijo pohupal spodnji sosed, ki ji je obljubil, da jo odpelje na železniško postajo. Kar pozna sta bila in v naglici se niti umiti ni utegnila. Le preoblekla in preobula se je, zgrabila torbico in sedla v avto. Šele na postaji je ugotovila, da je mala potovalka z mobitelom, očali in slušnim aparatom ostala doma. S kolegico in prijateljico sta se sestali na glavni železniški postaji. M. je pomislila, da je dobro, da sta se slišali že prejšnji dan in dorekli podrobnosti, saj je bila brez mobitela. Dogovorjeni sta tudi bili, da pot nadaljujeta z avtomobilom. Prav prijetno je bilo klepetati in opazovati okolico. Sproščujoče in brezskrbno. Blondinki sta javili, da sta na poti in še, če bi jima lahko našla prenočišče, ker se tista kolegica, pri kateri naj bi prespali, ne javlja na telefon. »Tema dvema se pa dogaja,« je pomislila blondinka. »Kje naj zdaj, nekaj ur prej, najdem prenočišče; to vendar ni velemesto, kjer so table za

motele na par metrov narazen.« Premišljevala je in premišljevala, opravila nekaj brezplodnih telefonskih povpraševanj in na koncu ugotovila, da časa zmanjkuje in bo še najbolje, če prenočita pri njej. Z možem bosta šla v malo sobo, gostjama pa prepustila zakonsko spalnico. Prav hitro je preoblekla posteljnino in že je bila tudi sama pozna. Čeprav sta veseli popotnici zašli (ne samo enkrat), si nista delali sivih las. Sploh ne glede tega, da zamujata. Po dobri poldrugi uri sta prispeli na cilj, kjer so ju že nestrpno pričakovali, saj naj bi se prireditev vsak hip pričela. Za uvodno predstavljanje ni bilo časa. M. se je ves čas le smehljala. To, da je pozabila slušni aparat, ji je onemogočalo, da bi bila sproščena in da bi sploh razumela vse, kar so ji ljudje govorili, četudi so bile puhlice. Prireditev je bila v nekem dvoriščnem prostoru, ki so mu rekli atrij. Noč je bila razkošno odišavljena z vonjem cvetoče lipe in nebo je bilo posuto z zvezdami. Ko se je še nekoliko stemnilo, je bilo prav prijetno. Nastopajoči so se odlično pripravili na svojo minuto slave, voditeljica jih je spretno predstavljala, vse je teklo kot namazano. Zadnji sta bili na vrsti gostji. M. je šla na oder prva. Obiskovalcem se je opravičila in napovedala, da bo nekoliko nerodna, ker je doma pozabila očala. Za slušni aparat jim ni rekla ničesar. Potem je prijetna in dobrodušna, kot je, predstavila društvo in njihove uspehe in v nadaljevanju povedala svojo zgodbo. Prebrati jo brez očal seveda ni mogla. Zgodbica je bila simpatična in je pri poslušalcih spodbudila smeh. Zaploskali so ji. Na vrsti je bila njena kolegica, ki je monotono prebrala nekaj svojih pesmi. V poslušalcih ni vzbudila posebnih čustev, vendar so ji vseeno zaploskali. Nekateri so se ob tem spraševali, iz katerega desetletja njenega življenja je preozka jeans obleka z visokim razporkom. Tako se je uspešno končal večer in ob obloženi mizi je M. lahko še ostalim razložila, kaj vse se ji je tega dne. Nekateri so menili, da je to, da se dandanes od doma odpraviš brez mobitela poseben pogum. Blondinka je gostjama predlagala, da vozita za njo, saj bi se lahko na neznanih cestah izgubili. Spet se je zapletlo, saj ji je ena od njiju povedala, da sta porabili ves bencin in si ne upata nikamor. Ker je iznajdljiva, ju je blondinka posedla v svoj mali avto in ju odpeljala domov. Še malo so poklepetali in se odpravili spat. Zjutraj je gostji pričakal zajtrk. Takoj nato so se že poslavljali. Gostji sta se namreč odločili, da se čimprej odpravita proti domu. Spet so posedli v modri avto in se odpeljali v mesto. Bližnja kavarna jim je ponudila možnost, da skupaj spijejo poslovilno pijačo. Zdaj že dopoldansko sonce je bilo ob klepetu in kavi prav prijetno in tem za razgovor nikakor ni zmanjkalo; človek bi najraje v takem razpoloženju preživel ves dan. Nenadoma je M. blondinko vprašala, če mogoče ve, kdaj pelje direktni vlak na Koroško. Naivnost in optimizem v vprašanju nista mogla zadržati

smeha, ki je sledil. »V nedeljo, iz našega kraja (bogu za hrbtom) v vaš kraj (še bolj bogu za hrbtom)? Nikoli! Še do glavnega mesta ni javnega prevoza. Avtobus? Še bolj žalostno smešno. » Na nobeni postaji ni več voznega reda, ki bi ponudil odgovor na taka vprašanja. Danes je za vse potrebno vprašati Google in presneto srečo moraš imeti, da so zadetki za pravilni odgovor uspešni brez dolgotrajnega brskanja. Predlog, da bi M. prespala pri svoji prijateljici in se šele naslednji dan odpravila domov (ko se začne nov delovni teden in avtobusi ter vlaki pogosteje vozijo), je z mislijo na svoje uboge živalce takoj in odločno zavrnila. S pomočjo Googla so vendarle prišli do podatka, da z glavne železniške postaje odpelje vlak proti Celju ob 12.50. Iz Celja pa? M. je bila prepričana, da bo nekako našla prevoz do doma. Četudi brez očal, slušnega aparata in mobitela. Če bi dami šli samo še po bencin in se odpravili proti Ljubljani, bi se časovno sešlo. A žal ju je v Pivki zagrabila grozna lakota in nemudoma sta zavili do gostilne, kjer je ena pred desetletjem jedla odlično malico. Čez slabo uro lačni res nista bili več in izgubili se tudi nista. A vlak je zaradi predolgega postanka odbrzel proti Celju brez M. Še enkrat je zavrnila predlog o prenočitvi. Razšli sta se. M. je korakala je po glavni avtobusni postaji in spet se ji je nasmehnila sreča. Opazila je avtobus, ki naj bi čez nekaj trenutkov odpeljal proti Mariboru. Bila je vesela. Četudi je bila brez očal, mobitela in slušnega aparata, se planeti niso zarotili proti njej. Šoferju je povedala, kaj vse se ji je zgodilo in se z njim takoj dogovorila, da lahko prisede na avtobus, čeprav ni imela vozne karte. Bližala se je domu, skrb za živali je izginjala. Edini problem je videla le še v tem, da ni imela dogovorjenega prevoza do doma. S šoferjem sta se, ko je izstopila, prijateljsko poslovila. Zdaj se je že večerilo. Na postaji ni bilo nobenega avtobusa, nobenega voznega reda, mobitela ni imela. Spet je postopala po samotni postaji. Kar naenkrat se je poleg nje ustavil lep BMW, šipa odprta, komolec naslonjen na vrata. Mladenič jo je povprašal, zakaj hodi po postaji in kam bi rada šla. Odgovor je bil jasen: »Domov.« Mladenič ji je rekel, naj prisede, da jo bo peljal. Vse skupaj je bilo zelo sumljivo. Ker zakaj bi nekdo kar ustavil, zakaj bi jo nekdo kar hotel peljati domov, če ne bi imel nekih namenov. Slabih mogoče? M. je vseeno prisedla, saj dosti drugih možnosti ni imela. Avto je speljal. Ker je M. klepetulja, sta se takoj zapletla v pogovor. Od fanta je izvedela, da se je sprl s punco in ga je to tako razburilo, da se zdaj vozi naokoli in razmišlja, ali imata še skupno prihodnost. M. je sočutna ženska in je fanta potolažila, da tako dobrosrčni ljudje ne morejo izgubiti punce; da ga bo, ko bo prišla k pameti, zanesljivo poklicala in se opravičila. Mladenič je bil potolažen z odgovorom in je M. zapeljal prav do doma. Ravno, ko se mu je zahvaljevala za nepričakovano in dobrohotno uslugo, je

pozvonil njegov mobitel in na kratko ji je povedal: »Ona je. Hvala, gospa !« Zdaj je spet vse na svojem mestu. Vse je tam, kamor spada. Slušni aparat na ušesu, očala na nosu, mobitel pri roki. Zahvala za nočitev je v obliki borovnic in šopka zelišč tudi že prispela na blondinkin naslov. In pozabljeno bo (nak, ne bo, ker bom zapisala): „Tema dvema pa dogaja. Nikomur ne povej. Ena za drugo sta rekli, da zaradi smrčanja nista očesa zatisnili. Tako z make upom razmazane blazine še nisem videla. In tako umazane brisače po umivanju nog tudi še ne.«

Sodobna pravljica

Nekoč, pred davnimi davnimi časi, se je za devetimi gorami in sedmimi vodami, razprostirala prelepa deželica, ki ji je vladal zlobni kralj. Vsaj tako so natolcevali nesposobni mediji. Kralj je ravno posedal v svoji knjižnici ob branju in študiranju najljubših *bukel* in *buklic* (Udbomafija, Najuspešnejši vladarji idr.), ko mu je dvorni *butler* napovedal obiskovalca. Kralj je prst položil na vrstico, kjer je zaključil branje »povezava z osebami iz realnega življenja je zgolj naključna« in dvignil pogled. Obiskovalec se je naglo približal in dejal: »Pozdravljen, najboljši prijatelj! Ups, sorči! Vaše visočanstvo!« Kralj ga je strogo vprašal: »Kakšne novice prinašaš s centralnega dvora v Ruslju?« Obiskovalec se je globoko priklonil in s strahom dejal: »Niso dobre. Izvedel sem, da so se zdaj (ko so tudi Kitajci praznovali novo leto) po svetu odpravili njihovi večglavi zmaji. Grozljivi so in smrtno nevarni. A samo tlačanom. Mi smo pred njimi varni, sploh če jih bomo pravilno vzgojili. So pa na centralnem dvoru vrači pripravili zdravilni zvarek za podanike. Ta jih bo ubranil pred grozljivimi zmaji. Ker svoje tlačane neizmerno ljubimo, ga moramo nujno nabaviti.« »Uh, to bo pa še naporno,« je dejal kralj. »Sam ne bom zmogel. Zato bom imenoval pomočnike. Tebi, dragi zvezdogled Cipresa, podeljujemo naziv dvornega glasnika.« Zvezdogled je teatralično zastokal in dejal: »Imam ogromno dela z bazenom. Ampak za obilno plačilo zate rečem in naredim karkoli.« Kralj se je zahahljal, zvezdogled pa je šel takoj v akcijo. Grozljivo novico o prihodu strašnega in še *strašnejšega (!)* zmaja je s pripombo o zdravilnem zvarcu takoj dal razglasiti po deželici. Tlačani so prihod zmaja pričakovali z različnimi mnenji in prepričanji, pa tudi, ko se je res prikazal, se mnenja niso uskladila. Eni so menili, da je grozovit, drugi pa, da ni nič posebnega. Tisti TaPrvi so takoj popili čudežni napitek, tisti TaDrugi pa so ga zavračali. Zvezdogled je postajal

zaradi TaDrugih kar malo jezen, češ da njegovo novico omalovažujejo, zato se je venomer in vsepovsod pojavljal in razlagal ter strašil z zmajem. Tlačan Janez ga je celo našel, ko je odprl konzervo (zvezdogleda namreč), na kateri je pravzaprav pisalo *Rio mare*. Novice o neučinkovitosti in nepriljubljenosti zvezdogleda, ki je sicer pred desetletji uspešno napovedal prihod pomladi, ter o njegovih kiksih, so na ušesa prišla tudi kralju. Zvezdogleda je poslal v pisarno, kjer so pisali tabele in razporejali zvarke. Za isto plačilo. Seveda. Ker je kralj ostal brez glasnika, se je oziral za novim. Ravno tedaj je mimo priteknel dvorni norček LanMi, neurejen kot vedno. Bela brada in neukrotljivi lasje so kar valovili mimo njegovega obraza. Kralj se je v trenutku spomnil, da norčkom ljudje nikoli ne zamerijo in jim vedno odpustijo laži, norčevanje na njihov račun, nevšečnosti in še vse ostalo, kar ušpičijo. Zato ga je v trenutku postavil za novega dvornega glasnika. In res. Tlačani so mirno prenašali sprenevedanja norčka, celo zapisali številne šale, anekdote in vice na ta račun, se smejali, ko bi morali biti zaskrbljeni in istočasno našli za vse to mnoga opravičila. Zmaj se je v deželi hitro udomačil. Konec koncev je imel odličen DNK in še boljši genski zapis, njegove glave pa so bile nadvse šolane in uspešne - vsaka na svojem področju. Prvi je bilo ime Laž, drugi Pohlep, tretji Sprenevedanje, četrti Pozabljivost, peti Mi in Oni, občasno pa je zrasla še kakšna nova z istimi fantastičnimi lastnostmi. Imena ostalih glav sporočimo po oglasih. Plemstvo je zmajeve glave nadvse oboževalo in v nedogled uporabljalo njihove citate in modre misli. Še neučinkoviti mediji so jih začeli vestno in venomer zapisovati v svoja sporočila. V tem času je zmaj požrl kar nekaj tlačanov. Seveda nikoli med 22 in 6 uro - pa ni bil v sorodu z dinastijo Gremlinov. Najraje se je mastil s starimi in obolelimi tlačani. Mlajših se rajši ni dotaknil. Privoščil pa si je še nekaj tistih, ki so použili zdravilni zvarek. Čisto za foro. Zato so Janezi in Marije, Franciji in Mojce začeli v glasnikove trditve o zdravilnosti napitka še bolj dvomiti in so pred dvorom organizirali punt. Kralju so šli močno na živce in se jih je sklenil rešiti. S kraljem O iz vzhodnejše države sta se dogovorila, da mu le-ta v zameno za parcele z lepim razgledom, posodi nekaj suličarjev, ki bi nergače pregnali. Suličarji so za preganjanje uporabili najnovejše metode vojskovanja. Množico so najprej posuli s čarobnim jokalnim prahom, potem pa jih še opljuskali z vodo. Uspeh ni bil dokončen, saj so se puntarji naslednji teden spet zbrali pred dvorom. Zato se je kralj tiste dni raje odpravil do prijateljev, ki so imeli jahte, ali pa je igral golf nekje daleč daleč. Tlačani so kritizirali njegovo obnašanje in mu očitali neučinkovitost pri boju z zmajem, o čemer so potem pisali nesposobni mediji, a so bili pri kritiki blagi in pazljivi - za vsak slučaj. Meseci so kar hiteli proti

poletju in bližal se je *team-building* za kralje vseh dežel, s pikniki in zabavnimi srečanji in to ravno v deželi za devetimi gorami in sedmimi vodami. Tlačani niso bili povabljeni. Dvorna gospodinja JanaBo je vila roke od skrbi, kako naj razdeli dovolj zdravilnih napitkov tlačanom in istočasno streže obljubam visokih gostov. Ob kraljevi pripombi, da jo bo povišal za princeso ljudskih src in jo bogato nagradil, če ji oboje uspe, pa se je neprizanesljivo zakadila v delo. Šment! »1000 besed je lahko!«, je rekel grajski pisar. Pravljico moram zaključiti. Če ne bomo imeli še ene delavnice na temo pravljic, nikoli ne boste izvedeli, kaj je počela princesa MonaSi v grajskih učilnicah, zakaj na dvornem plesu mask le-teh sploh niso nosili, kdo je bila v resnici speča princesa, kje je bilo kupljeno jabolko, ki ga je pojedla (oz. katera zavajajoča deklaracija je bila nalepljena na njem), kakšne vragolije so uganjali biriči, zlobni škratje AvkoZdra, DrejAn, valpet LešA, glavni in manj glavni zdravstveni vrači ter vsa ostala pravljíčna bitja, ki živijo v tej deželi za devetimi gorami in sedmimi vodami. Pa na koncu - s katero pravljíčno številko je zdaj zapisano državno bogastvo? Je še v skrinji, ali že v kakšnem mošnjícku? Zmaj je bil ob primerjavi statistike uspehov z ostalimi zmaji, ki so šli v druge dežele za *gasterbajterje*, zelo zadovoljen, saj so njegove glave odlično opravile delo. Zato se je po ogledu filma *Terminator* odločil, da začasno odide na počitnice. Ko je ugasnil televizor, je dvakrat glasno ponovil stavek iz filma, ki mu je bil gromozansko všeč: »*Ajl bi bek!!!*« Ni čisto pravilno naglasil, ampak konec koncev je bil z daljne dežele. In tako je kralj srečno živel do svoje smrti. Mi: tisti TaPrvi in tisti TaDrugi - pa bomo do konca svojih dni.

Travica

»Kdaj prideš?« je vprašala in ne da bi počakala odgovor, nadaljevala: »Jutri? No, nardila sem marmorni kolač. Tko, da veš, da ne boš spet zadeta okrog hodila!« Zadeta?!? Prvi trenutek nisem razumela, potem pa sem preskočila temno črno luknjo v spominu in se začela hahljati. Nekoč prej ... V hišo sem prišla pred ostalimi. So bili še v službah in po obveznostih. Bilo je že popoldne in ker sem pred dveurno vožnjo preskočila kosilo, sem bila že pošteno lačna. V hiši sem se počutila domače. Nekoč sem stanovala tu. Prazen štedilnik ni obljubljal ničesar. Šla sem v shrambo. Tam bi morali hraniti kak prigrizek. Mogoče kakšne piškote? Saj, če bi bili že doma, bi mi jih zanesljivo ponudili. In so bili. Sveže pečeni piškoti na lepem rdečem krožniku. Dišali

so. Vzela sem dva. Pogrickala sem prvega. Ni mi bil všeč. Okus je bil čuden. Razmišljala sem, zakaj vruga vedno testirajo nove in nove recepte, če obstoji že toliko preverjenih. Drugi piškot sem zato kar vrnila nazaj na krožnik. Pogledala sem na uro in preračunala, da se bodo mulci kmalu vrnili domov, pa bomo lahko skupaj pojedli kaj bolj okusnega. In res. V dobri družbi smo kmalu veselo klepetali. Čez nekaj uric pa me je obšla neka slabost. Prav čudno in omotično sem se počutila, kar sem vsem potožila. Spogledali so se in eden je odšel v shrambo. »A si pojedla kakšen piškot?« je bilo vprašanje. »Seveda. Zanič je bil. Zakaj sprašuješ? A imate preštete?« »Ne. A si pojedla samo enega?« »Ja. Saj sem rekla, da je bil zanič.« Spogledovali so se. Sumljivo. Zelo sumljivo. «Veš, te piškote je spekel M. za frenda in v njih je ...» Omotično so me spravili v eno od sob in siceršnjemu uporabniku sporočili, naj prespi kje drugje. Vso noč sem hodila pit, lulat in bruhat ter izmenično spat – tako, da sem bila zjutraj kot nova. Takrat je bila tudi hiša spet prazna. Vsi so bili po službah in opravkih. Ko sem se tuširala, je zazvončkljal mobilni. V sporočilu je pisalo: *Vso noč sem hodila gledat, če si v redu. Rada te imam.* V mojem povratnem sporočilu pa sem zapisala: »Jaz imam tudi tebe rada. Zdaj veš, kako sem se počutila kot zaskrbljena matka.«

Zimska

Vremenska napoved je predvidevala sneženje do nižin. Celo noč. Močno sneženje po celi državi. In ravno takrat me je poklical kolega in vprašal, če bi mu delala družbo na poti na predavanje v vas Trnje. Prepričevala sem ga, da bo pot slaba, saj napovedujejo sneženje, pa me je zavrnil, da bo itak on vozil. Danes bi presneto razmislila, če bi šla z njim, a takrat sem privolila, da grem zraven. Pa tudi prav je bilo, da sem šla, saj bi se drugače ta zgodba prav hitro končala. Tako pa ... Večerilo se je že, a je bilo še pozno popoldne, ko sva se odpravila. O sneženju ni bilo ne duha ne sluha. Zafrkaval me je, zakaj sem tako strahopetna, saj se meteorologi dostikrat zmotijo. Pot ni bila pretirano dolga. Kmalu sva prispela do stavbe, kjer je bilo predavanje. Po predavanju smo se še zadržali in družili ob sladkih, slastnih pečenih priboljških, čaju, ter ostalih tekočih zadevah. Zabavno je bilo. Potem smo se odpravili ven. In ... parkirišče, okolica, narava – vse je bilo pod nekaj centimetrsko očarljivo, puhasto, snežno preprogo. Ometli smo avtomobile in se odpeljali proti domu. Sedeti v toplem avtomobilu, ob prijetni glasbi, enakomernem drsanju brisalcev in pogledu v snežno zaveso, ki se je pred avtomobilskimi žarometi spuščala proti tlam, je bilo prav nenaporno in prijetno.

Pogovoru o meteoroloških napovedih sva se seveda spretno izogibala. Ko sva se spuščala iz Šembij proti dolini, ni več snežilo. Cesta je bila skoraj čista. Seveda, vedno smo rekli, da je *Bistrč* Kalifornija proti ostalim krajem. Izstopila sem pri nekdanji Agrini, kjer sem imela parkiran avtomobil. Iz avtomobila sem vzela košarico, v kateri sem imela pomaranče. Dopoldne sem jih prepikala s klinčki (nageljnovimi žbicami) v razne vzorce. Ves avtomobil je zelo lepo dišal. Pomaranče so bile namenjene kot prednovoletno darilo mojim prijateljem, s katerimi sem imela srečanje v bližnji gostilni. Veselila sem se srečanja, saj so vsi udeleženci zelo duhoviti in simpatični ljudje in je naše druženje vedno zelo zabavno. Obdarili smo se z malimi pozornostmi. Meni je v košarici ostalo kar nekaj pomaranč. Nekateri so namreč sporočili, da jih zaradi slabe vremenske napovedi ne bo na srečanje. Spet sem klepetala in se smejala raznim domislicam. Potem smo pogledali na uro in ugotovili, da je že kar pozno, da je že deset. Dogovorili smo se za nov datum srečanja, plačali zapitek in se odpravili iz gostilne. A ravno pri izhodu iz gostilne so pri mizi sedeli moji nekdanji sodelavci - bil je petek in privoščili so si prost večer. Vesela sem bila srečanja z njimi. Vsakemu sem podarila dišečo pomarančo, zato so mi nemudoma naročili pijačo. Zavračala sem jo, saj sem hotela domov, a so bili prepričljivejši s trditvijo, da se spodobi, da z njimi spijem eno rundo, saj se že dolgo nismo videli. Hitro smo se zaklepetali, ko so mi naštevali, kaj vse se je v podjetju zgodilo v času, ko nisem bila več zraven. Zanimivo je bilo in seveda smo morali komentirati vsak podatek. Če prav seštejem, so nekdanji sodelavci za mizo presedeli kar nekaj ur in dva od njih sta ga imela že dobro pod kapo in se jima je že zelo zapletal jezik. Odločila sem se, da je čas za resničen odhod, saj sem skozi orošeno steklo videla, da zunaj sneži. Pomislila sem, da bom težko prišla domov, če bom še zavlačevala. Eden od sodelavcev je z zapletajočim se jezikom predlagal, da me bo on zapeljal domov, če le ostanem še nekaj časa. Ja, pa ja. Da me nekdo, ki je pijan, vozi po takem vremenu! Nekako sem se izgovorila in odločno odšla. Kje sem imela tisti dan pamet? Zunaj je bilo že kakih sedem centimetrov snega in na gosto je snežilo. Prav velike malhe snežink so se vrtele proti tlam. Še dobro, da sem imela obute gležnarje. Odkorakala sem do avtomobila. Iz prtljažnika sem vzela metlico in pometla avto. Kar namučila sem se, saj se je snežna odeja z vso naglico debelila. Uspelo mi je speljati s parkirišča. Potem je šlo počasi, še malo počasneje in spet počasi. Ura se je bližala polnoči in cesta še ni bila splužena. Prav lezla sem proti domu, a vsaj šlo je. Naprej čez most, do Zarečja in skozi vas, pa proti dolini Posrtvice in do mostička čeznjo. Tu sem avto parkirala, saj sem vedela, da gume brez verig ne bodo zmogle strmih klancev - in

tudi če bi nataknila verige, bi bilo vprašanje, če bi zmogle nositi avto po tako debeli snežni odeji. Zanesljivo bi obstala na eni od strmin. Če pa bi obstala, bi avto začel drseti nazaj in kdo ve, kaj bi se še zgodilo. Izstopila sem. Zaklenila sem avto in se odpravila na kilometrsko pot proti domu. Noč je bila brez vsakega zvoka civilizacije. Spremljalo me je le šelestenje snežink, ko so se česa dotaknile, ko so pripotovale na svoj cilj. Na tej poti ni nobene cestne razsvetljave. Bila pa je luna. Čudovita, svetla, polna luna mi je svetila skozi noč in skozi puhaste snežinke, ki so se mi lepile na lase, nos, lica in bundo. Vse je bilo odeto v neomadeževano belino. Sčasoma so se mi oči privadile na nenavadno svetlobo. Kar precej časa sem porabila za hojo po sicer kratki poti. Paziti sem morala, saj je zmečkan sneg zapolnil reže v podplatih čevljev in mi je občasno že drselo. Zanimivo, prvinsko lepo doživetje. Dostikrat se spomnim tega posebnega kratkega potovanja in se veselim, da sem ga imela priložnost doživeti. Doma sem najprej poslala SMS sporočilo spodnjemu sosеду, ki je bil zadolžen za pluženje, da moj avtomobil stoji pri mostičku in naj pazi, ko bo vozil mimo. Potem sem šla spat in v hipu utonila v sanje. Zbudila sem se v zasneženo, še mirno jutro. 'Še' zato, ker so meteorologi za ta dan napovedali močno burjo. Šla sem do sosede na kavo. Obdelali sva vaške novice in izvedela sem, da ima en sosed parkiran avtomobil v Zarečju, ena soseda pa pri gostilni Škorpiljon. Vsi vaščani imamo namreč izkušnjo, da v takih razmerah z avtomobilom ne moremo priti do doma. S sosedo sva se dogovorili, da vzameva lopato in metlo, se z njenim avtomobilom odpeljeva do mojega in ta dva pripomočka pustiva v njem, greva na hitro v trgovino po kruh in nekaj najnujnejših stvari, se še hitreje vrneva nazaj do mojega avtomobila, ga odkidava in obe srečno prideva nazaj domov. Enostavno. Začetek realizacije načrta je bil obetaven. Lopata in metla sta ostali v mojem avtu, pripeljali sva se skozi vas Zarečje in takoj za cestno tablo so se že začeli snežni zameti, ki jih je ustvarjala burja. Z malce težav sva vseeno prišli do trgovine in res hitro nakupili. Vračali sva se. Medtem so se zameti tako zadebelili, da prevoz čez ni bil več mogoč. Šli sva v gostilno na kavo. Bilo je res hecno. Moj avtomobil je bil parkiran slab kilometer od doma, midve pa sva obsedeli pet kilometrov od doma. Poklicali sva soseda, ki je bil zadolžen za pluženje. Rekel je, da ga še eno uro ali celo več ne bo mimo, kar sva sicer z obžalovanjem sprejeli, a tako je pač bilo. Obsedeli sva pri kavi, ko je sosedi zazvonil mobitel. Klical je brat soseda, ki je plužil in rekel, da pride po naju in naju bo po drugi poti zapeljal domov. Odlično. Še malo sva poklepetali in že je prišel najin novi prevoz. Vzeli sva torbe s hrano in prisedli. Vozili smo se proti Dobropolju in od tam po makadamski cesti med njivami in gozdom proti Zarečju. Podeželska

pokrajina s tako snežno odejo je res lepa. Romantična. Mladeniču je rastla samozavest in je postajal važen, ker ima tako dober džip, ki kljubuje vsem nemogočim pogojem. In sploh „fantje vozijo dosti boljše kot punce“. Čez minutko pa je kar utihnil, saj so se tudi gume njegovega velepomembnega džipa začele vrteti v prazno. Sneg je bil previsok. Nazadnje smo še malo zdrsnili z makadamske poti v travo in kolesa so zavrtela sneg v rjavo brozgo. Avto je obstal. Ah, mobiteli so včasih res rešitev. Poklicani so bili kompanjoni, ki so prišli iz Zarečja z drugim džipom in jekleno vitlo. Izvlekli so nas iz neprijetnega položaja. S sosedo sva se med tem šalili, da je res super, da sva nakupili hrano za več dni, ki nam bo mogoče prišla prav. Po tem uspešno rešenem pripetljaju so naju fantje dostavil kar v domačo vas, s predlogom, da greva po avtomobile kakšen drug dan. Zahvalili sva se za dobrososedsko misel in posredovanje ter pomoč. Vso soboto smo še poslušali zavijanje burje okoli vogalov, v nedeljo pa se je že utrudila. Fant, ki je zadolžen za pluzenje, je popoldne pririnil v našo vas. Z njim sva se (sosedu in jaz) odpeljali do mojega avtomobila, ga očistili, se peljali do njenega avtomobila, ga očistili in se srečno, po popolnoma spluženi cesti vrnil domov. Privoščili sva si dolgoooooo kavo in doooooolg klepet, saj nama teme zanj po vseh opisanih peripetijah ni zmanjkalo.

Fičkoti

„Kam gremo?“ je vprašala pr'jatlca, čeprav je bil odgovor vseh ostalih punc vedno tradicionalno enak: »Do štirinajstke pogledat, kaj fantje šraufajo.« In tako smo šle. V sosednji ulici je namreč prebival fant, ki se je odločil, da bo avtomehanik, pa je začel 'trenirati' že v osnovni šoli. Tudi njegov oče je v naši vasi slovel po tem, da je znal marsikaj popraviti. To pa je bilo v tistih letih odlično, saj so bili aparati in stroji posebna dobrina, ki je nismo menjavali kot gate: na primer tako kot danes, ko zaradi ene ušive kljukice na vratcih pralnega stroja, kupiš nov pralni stroj - ali zaradi pred kratkim nedobavljivega tesnila zamenjaš cel kotliček. Pri štirinajstki je bilo torej Zbirališče. Za fante, ki so se družili tako, da so cele popoldneve *šraufali* različne avtomobilske kose. Za nas punce, ki smo si jih šle ogledovat in *mal kibicirat* ter sanjarit o tem, kateri nas bo lepo pogledal ali ogovoril ter s tem postal kandidat za fanta. In za tiste vaške firbce, ki so očetu prinesli nekaj v popravilo ali prišli iskat. Včasih smo se punce s kolesi pripeljale mimo, 'kao' slučajno, jih naslonile na ograjo in malček poklepetale; včasih smo se do Zbirališča odpravile peš. Naš prihod je bil sprejet s komentarjem: pa so spet

tukaj, ampak bilo je jasno, da jim je bilo všeč, da smo se pokazale. Med njihovim pomembnim opravilom, *šraufanjem* torej, smo jim milostno pomagale s podajanjem različnega orodja. Nek teden se je na dvorišču pojavil star fičko. Čez nekaj dni še eden in kasneje še eden. Dvorišče je izgledalo kot nekakšen odpad. Potem so fantje na dveh fičkih odrezali streho in ju zamenjali med seboj. *Haube* vseh treh so bile ves čas odprte in posamezni kosi so potovali med njimi, ta boljši kosi pa nazadnje pristali v srednjem avtomobilu (fičko št. 1), ostali pa so bili zamenjani, tako kot strehe. Postopek je bil zelo zanimiv. Nam puncam se je zdel strokoven in zelo zapleten, zato so fantje poželi obilico spoštovanja in občudovanja, kar pa je povzročilo, da so postali za pikico prevzetni. So nam začeli skoraj ukazovati, katero orodje naj komu podamo. Zato smo se zmenile, da jim neopazno podtaknemo in zamenjamo nekaj vijakov, matic in podložk ter manjših koščkov motorja med ponjavami pri avtomobilih 1, 2 in 3, nekaj pa smo jih dodale tudi v konzerve, kjer so zbirali manjše delce. Proti večeru smo škodoželjno opazovale zbežnost, saj je pri prvem fičku kar precej delcev zmanjkalo, pri drugem pa jih je bilo odveč. Žal smeha nismo mogle zadržati, tako da so fantje kmalu ugotovili, da smo me vzrok njihove nesposobnosti. Prijateljsko smo se nasmejali in bili s tem *kvit*. Tako so fantje počasi razstavili in skupaj sestavili *fičkote*. Ker sem imela šoferski izpit, mi je nekega dne eden od fantov naročil, naj se z enim od fičkov nujno odpeljem v mesto po neke rezervne dele, saj naj bi se trgovina kmalu zaprla in nadobudni mehaniki ne bi mogli zaključiti dela. Wau, kakšna čast. Seveda sem takoj odhitela po opravku. Nakupila sem, kar mi je bilo naročeno, trgovec je še pogledal na uro in že je spustil železno roletno čez vhodna vrata. A glej ga zlomka! Ko sem pred trgovino parkirala fičota in ga ugasnila, ga kasneje po nakupu nisem mogla več vžgati. Fičo od sebe ni dal nobenega zvoka. Mrtev, fuč. Nemočno sem obsedela v njem in nemirno tuhtala, kaj naj naredim. Danes se lahko posmehujete, a takrat telefonov, razen v govorilnicah, ni bilo, pa tudi po hišah je bil le malokateri. Kot nemočen kupček nesreče sem čakala rešitev iz zagate. Čez slabo uro se je pri fičku 1 ustavil njegov bratec, številka 2. Iz njega sta se pojavila dva fanta, se nasmejala in dejala, da so mi pozabili povedati, da moram avto kot kakšen vlomilec vžgati z žicami. Pokazali so mi, kako se to naredi. Žal sem do danes pozabila, katere žičke izbereš, zato ste lahko varni pred tem, da bi vam kakšen avto brez ključa speljala izpred hiše. In končno: najlepši, najboljši del vsega tega druženja: poizkusna vožnja. Trojane in krofi. Osem v enem fičkotu na morje v Portorož. Čeprav se morebitnim servisom med potjo nismo mogli izogniti, nismo bili slabe volje. Pač naslednjič na Bled in kremšniti. Še bolje, ker nas je zaradi lepega dneva ujela polnoč,

smo morali na registrski tablici zaradi zahteve „par-nepar“ s flumastrom popraviti trojko v osmico in do doma skrbeti, da nas ne ustavijo policaji. Nak! Miličniki, takrat so bili miličniki. Med večletnim druženjem smo postali prijatelji in ostali nostalgični zaljubljeni v fičote, avtomobile naše mladosti.

Gatke s pajčevino

Moja mama, letnik 1932, je v šolo hodila k nunam Uršulinkam. Razumljivo je, da tedaj niso imeli enakih učnih predmetov kot današnji otroci. Deklice in dečki so bili v ločenih razredih. Deklice so se naučile veliko uporabnih znanj, med njimi tudi šivanja in vezenja. Mami je bilo šivanje všeč, zato sva bili s sestrico vedno oblečeni v njene šiviljske izdelke, saj takrat niti ni bilo trgovin z garderobo. Danes se tudi čudim in jo občudujem, kje je našla čas za šivanje ob tem, da je peš hodila v 7 km oddaljeno mesto, kuhala na štedilniku na drva, skrbela za vrt, prala perilo na roke, likala in še vse ostalo. Iz obdobja povojnega pomanjkanja ji je ostala skrb za reciklažo. Tako smo bili dogovorjeni, da ji dostavimo vse pretečene koledarje, iz katerih je izdelala kuverte, bombažne majice, ki bi jih sicer vrgli proč, in še kaj drugega. Nekoč sem k moji že priletni mami prišla na obisk ravno, ko je šla obešat perilo. Pa sem šla z njo, da ji pomagam. Ko sva obesili brisače, krpe, majice – so prišle na vrsto njene spodnje hlače. In glej ga zlomka! Nekatere so bile zašite iz odsluženih majic. Da je dosti bolj mehak material kot na novo kupljene spodnje hlačke, je razložila. V oči so mi padle zelene spodnjice. Na tej, nekoč majici, je bila narisana lepa mreža s pajkom v sredini. Motiv se je zdaj nahajal prav na sredini spodnjega dela spodnjic. Rekla sem: „Matka, pa ja ne nosiš tega? Kaj, če te povozi avto in te v bolnici slečejo ter vidijo te gatke?!“ Veselo se je nasmejala. „O, to bi pa tudi jaz rada videla, kako bodo pogledali to sliko. Takoj bodo vedeli, da se tam spodaj nič živahnega več ne dogaja.“ Iskriva domislica je tudi mene spravila v smeh. Koga pa ne bi?

Irina Telban

Moje izkušnje s konopljo

To čudovito rastlino sem pred mnogimi leti posadila na njivi ob fižolu, da bi jo malo skrila. Občudovala sem njeno hitro rast, lepoto njenih listov, bujnost cvetenja. Prišla je jesen, pridelke smo pobrali, konoplja pa je ostala sama na njivi, brez zaščite pred pogledi, na ogled redkim sprehajalcem in lovcem, ki so zahajali v ta odmaknjeni kraj, kjer imam njivo. Nič se ni zgodilo. Ko je dozorela, sem jo odrezala in odpeljala domov. Odkrito povedano nisem vedela, kaj z njo početi. Posušila sem jo, shranila v veliko vedro s pokrovom in tam je ostala, dokler je nisem, vso rjavo in skoraj brez vonja, po nekaj letih vrgla na kompost. Po desetletju in še malo pa sem se ponovno spomnila na konopljo. Dobila sem Parkinsonovo bolezen z upočasnitvijo gibov. To je pomenilo, da mi je enkrat ena, drugič druga noga zaostala, da sem se lovila, včasih pa celo padla. Isto je bilo z rokama, šli sta predaleč ali se predčasno ustavili. Zelo je bolelo, če sem hotela odpreti vrata, pa je šla roka predaleč. Zapuščal me je tudi občutek v rokah, tako da je veliko kozarcev, lončkov, krožnikov in pribora pristalo na tleh. Skratka, pri meni je življenje postalo zelo glasno, zveneče, podkrepljeno s kletvico, ki pa žal ni pomagala. Diagnozo so mi potrdili – parkinsonizem, jaz pa sem postala redna nakupovalka kozarcev, skodelic in krožnikov. Prijateljice niso imele nobene zadrege za nakup daril zame, to so postali kozarci, skodelice za čaj ali kavo, vseh oblik in velikosti. Nekega dne sem imela vsega dovolj! Vzela sem listke z navodili zdravil, jih temeljito proučila in se zgrozila nad stranskimi učinki. Še isti trenutek so vsa zdravila pristala v smeteh. Kaj mi pomaga, če ukrotim Parkinsona s tabletami, posledično pa si uničim želodec, jetra, ledvice, da izpadanja las in debelosti niti ne omenjam. Stranskih učinkov za celo stran, kar sem čutila tudi na svojem počutju - še najbolj sem spominjala na zaspanega, lenega zombija. Dolgo sem razmišljala, kaj naj storim. Jeseni sem se s svojima psoma sprehajala po kraških gozdovih in naletela na mali nasad konoplje. Verjamem, da v življenju ni naključij, morala sem na sprehod ravno mimo tega nasada. V trenutku me je zapustila vsa poštenost in nalomila sem nekaj vej, jih doma obesila, da so se posušile. Ta čas sem po internetu iskala informacije, kako se zdraviti s konopljo. Natisnila sem si vse, kar sem našla in se mi je zdelo, da bo uporabno. Prijateljice so mi prevajale iz angleščine, jaz pa sem se učila, šla na nekaj srečanj, kjer sem mislila, da bom dobila dodatne dokaze in konkretne rezultate, a sem kaj hitro ugotovila, da tam lahko samo

drago kupim smolo ali marihuano, z ostalim pa naj se znajdem sama. Zdravljenje po njihovo bi zneslo tri tisočake na mesec, moja pokojnina na robu statističnega preživetja, ne, to se ne bi nikakor izšlo. Kasneje sem ugotovila, da se lahko zdravim z minimalno količino, kar je pomenilo eno polnjenje uparjevalnika, kar ustreza enemu manjšemu *jointu*. Z ukradeno konopljo sem se zdravila kar nekaj časa, seveda z minimalnimi dozami. Že po dveh mesecih sem opazila, da se ne spotikam več, zmanjšali so se stroški za nakup kozarcev, moje počutje se je zelo izboljšalo. Spanje je postalo globlje in daljše. Kar pa me je skoraj šokiralo pa je, da sem postala za volanom bolj zbrana in strpna. Po težjih delih pri hiši sem si privoščila polovično dozo in naslednji dan nisem bila utrujena in nisem čutila t. i. *muskľfibra*. Moja neozdravljiva bolezen je postala ozdravljiva z le nekaj vejami ukradene konoplje. Ob tem se sprašujem, zakaj država dovoljuje dilerjem prodajo enormnih količin konoplje, ki s tem zavajajo bolnike, čeprav iz lastnih izkušenj vem, da to ni potrebno. Koristi le njihovim žepom, nikakor pa ne bolnikom. Vsekakor bi raje zavila v lekarno in legalno kupila pojočo travico, kot pa gojila eno, dve rastlini ter trepetala, da mi jo kdo ukrade ali potrkajo na vrata policisti. V prvem primeru bi ostala brez zdravila, v drugem pa bi pristala na seznamu kriminalcev in na prvih straneh časnika. Druga moja izkušnja je bila s psičko Lano, čudovito prinašalko pri trinajstih letih. Pri njej so se že kazale starostne težave in revma s hudimi bolečinami v tačkah. Psička je pri hoji skoraj udarila z gobčkom ob tla in jasno je bilo, da ji vsak korak povzroča neznosne bolečine. Prijateljica jo je hotela dati na uspavanje, saj so psički protibolečinske tablete hudo poškodovale želodec in je pogosto bruhala. Lana je bila vse življenje športnica, tako kot njena lastnica, in v odlični kondiciji. "Pred dokončno odločitvijo poizkusi še s konopljo," sem ji svetovala. Takoj je bila za to, saj je izredno navezana na svojo kosmatinko. Zmleli sva malo konoplje, jo rahlo popražili na surovem maslu in ji dajali pol čajne žličke v košček sveže salame dvakrat na dan v njeno običajno hrano. Lana je bila po samo enem tednu skoraj brez bolečin, šepala je le še na sprednjo desno tačko. Veselo spet teka za sosedovo mačko in radostno raziskuje okolico, saj je zadnje mesece zmogla le krajše, tiste "nujne" sprehode. Med spanjem ni bilo več slišati vzdihljajev, polnih bolečin. Sklenila sem, da bom letos posadila tri rastlinice, da bo dovolj zame in za prijatelje na dveh in štirih nogah.

Objem

Objem potrebujemo vsi, oziroma smo tega vse bolj željni, samo priznati si ne upamo, ali nočemo. Vsi po vrsti, otroci, najstniki, starejši in tisti vmes. Dokler smo dojenčki in majhni otroci, je 'normalno', da nas starši, sorodniki vzamejo v naročje, nas potežkajo, pohvalijo, kako smo veliki – skratka tu ni ovir. Nastanejo pa takoj, ko gremo v otroški vrtec, saj se tu začnejo omejitve. Vse osebe mora strogo paziti, kako se otroka dotika, saj jih hitro lahko proglasijo za pedofile. Še malo, pa ne bodo smele vzgojiteljice otroku obrisati ritke, ker je to vendar zelo intimno področje. Včasih tega ni bilo. Vzgojiteljica je vzela otroka v naročje, ga po potrebi potolažila in nič ni bilo sporno, če je otrok naslonil glavo na ramo ali zadremal v udobju toplega in varnega naročja. Danes pa se tega bojimo. Vzgojiteljice in učiteljice s strahom pogledujejo okrog, če jih kdo sumničavo opazuje, ko izvajajo najbolj naravni odziv, predvsem žensk - objeti otroka, ga varovati in ne nazadnje tudi ljubkovati. Otroka ne zavarujemo tako, da ga porinemo na varno za vrata ali v kakšen skriti kot, zavarujemo ga z objemom, z dvigom v naročje, mu obrišemo solze, privoščimo tolažilno besedo. Pred časom me je zelo prizadelo, ko mi je vzgojiteljica v bližnjem vrtcu pripovedovala o deklici, recimo ji Maja, kako jo prestrašene očke vsak dan prosijo: "Objemi me, skrij me v svoje naročje, skrij me, da ne bom videla, kako očka tepe mamico." Vsi vedo, da v družini vladata alkohol in nasilje, pa vseeno otroku družba odteguje tisto malo ljubezni, ki bi jo lahko dobil v vrtcu, če ne bi postali narod sumničenja in ljubosumja.

Površno objamemo prijateljico ali prijatelja na ulici ali na vratih, ko nas obišče. Bežno, hitro, brezčutno. Ga sploh začutimo? To ni objem. To ni nič. Bolje nič kot tak robotski objem. Ko objamemo prijateljčinega moža, z enim, kaj z enim, z obema očesoma poiščemo prijateljico in pazimo, kakšen je ta objem, da si ne bo kaj mislila. Ne stisnemo se k znancu, med mojim in njegovim telesom mora biti velik prostor, jaz temu rečem: za prepih. Žal se ne zavedamo, da so pravi prijatelji brezspolni. Meni je popolnoma vseeno, ali je ženska ali moški, le da ima srce na pravem mestu, da se zna nasmejati, uživati v druženju in tu ni treba iskati nič drugega. Žal le redko čutimo spontanost v objemu. Bojimo se nekomu priznati: vseč si mi zato, ker si ... , rad te imam zato, ker ... Večina takoj pomisli na partnerski odnos, na razdor med pari. Če prijateljica objame mojega moža in mu morda prilepi še cmok na lice - ali katastrofa - poljub na ustnice. Nihče si noče priznati, kako ti en tak cmok, poljub in objem polepša dan, teden ali še dlje. Ni dolgo, ko sem prebrala kratek članek, da bi bilo na svetu pol manj bolezní, če

bi se ljudje objemali, dotikali. Dotik je vendar prvo čutilo, ki ga dojenček spozna pri porodu. Nekdo ga prime v roke, zaščiti, da ne pade, da se ne poškoduje, da ga toplo zavije v mehko plenico. Potem pa ... Potem pa se samo še bojimo. Pred leti sem delala v osnovni šoli terapijo s pomočjo psa v oddelku s prilagojenim programom. Tisti dan so bili otroci še posebno zadovoljni in na koncu ure je prišel k meni deček, recimo mu Jan, avtist, me objel in me kar ni hotel spustiti. Bila sem trda kot skala. Sedela sem na tleh, v krogu z ostalimi otroci, roki sta mi viseli ob telesu. Šlo je za prizor popolnega brezčutja. Sram me je bilo. Otrok pa mi je dal najdragocenejše, kar je imel - objem - in s čimer mi je hotel pokazati, da je tisti trenutek vesel in srečen. Jan me je naučil, da noben objem ne sme trajati manj kot tri vdihe. Tega spontanega bogastva odrasli nimamo več, ali pa ga ne znamo deliti. Ne zavedamo se, koliko izgubljam, koliko topline bo zaledenelo, ker si ne upamo reči: objemi me prosim! V glavah sodobnega človeka bi to razumeli kot: objemi me, greva seksat! Jaz si objem razlagam tako: objemi me, lažje bom prenesla današnji prepir s partnerjem ali težave v službi, ali odhod človeka, ki mi je nekaj pomenil. Samo to! Objemi me! Ne moreš mi odvzeti bolečine ob izgubi, ne moreš rešiti mojih problemov v službi ali s partnerjem, lahko pa me preprosto – samo objameš.

Ivan Novak

Pripovedka o zmaju

Nekoč, davno, davno, ko se je zemlja rojevala, ko je vsa še gorela v množičnih izbruhih, ko so se gore poniževale, potapljale in se iz morja dvigovale, se tresel je ves planet, zavil v dim in paro, strašansko je bobnelo. Bil je pravi kaos. Veliko časa je trajal proces ohlajevanja. Proti koncu ohlajevalnega in umirjajočega procesa, je nastal Kraški Rob, ki je bil že takrat, ko se je dvignil iz morja, ves luknjast kot bovški sir, da se je skozenj prelivala zdaj morska zdaj sladka voda. Voda je skozi množico let zemljo ohladila in dodatno v njej izvrtala nove luknje, jame in poti, skozi katere se še danes preliwa. Ponekod so nastala cela jezera, ko je voda iz površja zemlje odtekla v velikanske jame in potoke, kjer so nastala velikanska svetovna morja. Takrat so se v morju razvila prva živa bitja, ki jih je pluskajoča voda nosila na kopno in se od tam počasi vračala po novih poteh. Eno teh bitij je bil tudi morski zmaj. V morju jih je kar mrgolelo in bili so še tako majhni, da ni bilo čudno, da so se ponekod ulovili v nastale kraške jame, potoke in podzemna jezera. Primerek takšnega zmaja je hrumeča voda potisnila v temno podzemlje kraškega roba, v ogromno podzemno jezero, kjer se je v številnih kanalih izgubil in ni našel več izhoda. Pojavu je botrovala velika količina vode, ki se je vseskozi spreminjala, da se je jezero kdaj skoraj posušilo, drugič se je tako napolnilo, da ga je valoveča voda butala ob kamniti strop jezera. Skozi čas se je zmaj toliko povečal, da je moral zapustiti manjše kanale in se udomaćiti v glavnem kanalu, ki je povezoval drugo večje jezero pod udorom Mišja Peč. Ob narasli vodi je tu našel še kak varen kotiček, ki mu je nudil varno zavetje pred udarci v steno. Zaradi hitro narasle vode, se velikokrat ni utegnil umakniti in doživljal je strašna srečevanja s kamnitim stropom, ki so mu povzročala hudo boleče udarce, da je rjovel, kot bi bil zmešan. Še največ se je zadrževal v prvem največjem jezeru, do koder je prodirala medla svetloba in zaznal je tudi rahel piš vetra. Tu je tudi iz površja prihajala sveža čista voda, ki se je je bal, a prinašala mu je obilo hrane za nemoteno prehranjevanje. Se pravi življenje. Po moči svetlobe in jakosti vetra je ugotovil, da se bliža deževna doba in s tem večja nevarnost. Ni se zmotil. Neke noči ga je prebudila hrumeča voda, ki se je valila v jezero. Zaradi manjšega odtoka se je nivo vode hitro dvigoval in mu preprečil umik na varno, če je sploh še kje varno mesto obstajalo. Vse mogočnejši dotok pobesnele vode ga je nosil in premetaval po

gladini jezera, ga metal v strop, kjer se je na ostrih skalah, zbrušenih v noževa rezila, porezal in močno krvavel – kar se je vsakokrat opazilo v odtekajoči vodi, ki je dobila barvo rdečega tuša. Udarci so bili tako močni, da so zaradi bolečin izzvali njegovo rjojenje, ki je bilo v sunkih tako močno, da je preseglo resonanco in posledično povzročilo potres na površju kraškega roba, ki je imel za posledico podor previsne jamske strehe in dokončno zaporo vhoda v jamo. Od tistega trenutka dalje je jezero zaživelo v popolni temi, ostala sta le šibek zračni tok in ozek kanal, ki je omogočal odtok vode iz podzemnega jezera le ob najvišjem vodostaju. V takšnih trenutkih se je Kraški Rob nepretrgoma tresel zaradi zmajevega rjojenja in od časa do časa se je še vedno kaj odkrušilo in zgrmelo pred vhod ter ga še dodatno zaprlo. In tresel se je še cel milijon let, da je nastala sedanja oblika kot dokončno umirjeno površje zemlje. Zaradi dobre rodovitne zemlje v dolini in ob obilici vode so se veliko kasneje ob vhodu v jamo in ob izviru vode naselili ljudje. Vhod v jamo je naseljencem nudil zavetje pred vremenskimi neprijetnostmi, a tudi pred morebitnim napadalcem. Sedaj prihajajo trume ljudi od blizu in daleč, da si ogledajo podorno jamo, ki je nekoč služila kot obrambni prostor pred sovražnimi vojaki in ob času, ko rdeče obarvana voda bruhne iz jame in ko se komaj komaj sliši zmajevo stokanje. Pa vendarle najbolj drzni skušajo preplezati previsno steno jame. Malo komu uspe, ker ob plezanju zabijajo kline v hrbet okamenelemu zmaju, ki se prebudi in otrese vsakega takega vsiljivca iz svojega telesa.

Ivanka Kostantino

Scefrana

Hvala Bogu! Za ta teden sem končala. Vsebino vedra izliješ v školjko, krpo, ki je v resnici majica, izpereš v čisti vodi in jo temeljito ožmeš. Po stopnicah se spustiš na dvorišče, stopiš do vrtno ograje in čeznjo obesiš mokro krpo. Raztegneš jo in iz navade poravnaš gube, ki so se naredile na robovih. Nameniš se do klopi in sedeš. Senca, ki jo meče košata lipa, te prijetno hladi. Opazuješ kosa, ki skaklja ob vrtni ograji. Pogled ti zdrsne k majici, ki – sedaj že skoraj suha – plapola v vetru. Pomencaš si rahlo vnete oči. Nagneš se nazaj, premlevaš in si mrmraš v brado. Cenena roba, le eno poletje mi je služila. Že res, bila je prijetna za nošenje, zračna, tudi pot je pila, kot je treba. Prala sem jo vsak večer in si jo zjutraj ponovno oblekla. Kljub temu mislim, da se je prehitro scefrala. Je kriv material, ali nad njo visi prekletstvo? Po tem, kar sem sinoči videla, bi verjela, da gre za slednje. Zavzdihneš in miže podoživljaš dokumentarec o Indiji, ki si ga sinoči gledala na prvem programu. Vidiš bombažno polje, prepuščeno sunkom vročega vetra, ki temni pod indijskim soncem. Rja se zajeda v robove listov, od tam pa se nezadržno širi proti sredini. Obbolele rastline slabijo. Povezovalka govori o malih kmetih, ki so prepuščeni izkoriščanju multinacionalk, govori o slabih semenih, ki jim jih te vsiljujejo, o škropivih, ki naj bi rešila pridelek. Žal z njihovo uporabo zastrupljajo zemljo, zrak, sebe in svoje družine. Tudi tisto, kar zraste, je kontaminirano. Na ekranu se pojavi v cape oblečen Indijec, nerodno mu je, zato ustnice sili v nasmeh. Ob tem razkrije še edini zob, ki mu štrli iz zgornje čeljusti, medtem ko v narečju pripoveduje o svoji nemoči in strahu, ki da ga vse bolj gloda. Zaveš se njegove revščine, zato skušaš čim več izvedeti, trudiš se brati slovenske podnapise, ob tem se jeziš, ker zaradi nerodno prekritega angleškega zapisa ne moreš vsega razbrati. Podnapis postane bolj čitljiv ravno takrat, ko človek na ekranu zavzdihne in omeni *mahuo*, požirek katere mu je edina tolažba. Besedo spet prevzame povezovalka, govori o alkoholu, ki naredi že tako velike skrbi nerešljive. Vse gre samo še navzdol. Pijani kmet pretepa ženo, tudi nad otroki se velikokrat znese. Najhuje je, ko trgovec pridelek ovrednoti kot najslabšo robo in ga odkupi za mizerno vsoto, ki ne zadostuje niti za pokritje stroškov. Uboga para se takrat zave, da mu grozi izguba zemlje, ki je prehajala iz roda v rod. Zato se odloči za smrt in se zastrupi s prav tistim fungicidom, ki ga je uporabljal za zaščito rastlin. Revež je rešen, družina pa v še hujši bedi. Zdaj se na ekranu pojavi Indijka v izpranem sariju, izmozganega obraza in ugaslih oči, ki pove, da je ena izmed vdov.

Govori o večerih, ko je mož pijan prikolovratil domov. O kletvah in obkladanju z žaljivkami, ki so se skoraj vedno sprevrgle v pretep. Še dolgo potem, ko je pijani zasmrčal na svojem ležišču, ona ni mogla umiriti hlipanja. Iz nosu se ji je vlekla krvava sraga, ki ji je preko zgornje ustnice polzela v usta in se tam kot slana začimba mešala z grenkobo. Podplutbe pa so še tedne ostajale neme priče brc. Pove tudi, da je po moževi smrti ostala brez vsega. Zemlja je bila prodana na dražbi, tako da zanjo ni dobila niti rupije. Zato se je odločila z otroki oditi v mesto in si tam poiskati delo. Kljub vsemu se v njenem glasu čuti nekaj tistega za ženske tako značilnega optimizma. Kot bi hotela z njo, se kamera preseli v mesto in se tam sprehodi po zastareli predilnici. Režiser predstavi žensko posivele polti, z mehurji na koži in s krvavo razpokanimi prsti. Pripoveduje, kako je pred par leti, v času velike suše, vsa sestradana prišla iz domače vasi daleč na jugu. Napredla da je na tisoče kilometrov niti, ki pa je v zadnjem času vse bolj zamazana s krvjo. Ve, da si je tu uničila zdravje. Zdaj je samo senca, ki iz dneva v dan čaka, da jo odpustijo, in si bo prisiljena poiskati prostor na pločniku med garjavimi psi in tam počakati na smrt. Sledijo posnetki iz tkalnice, kjer se stroji nikoli ne ustavijo, drdrajo noč in dan. Kamera sledi najmlajši tkalki, ki se oblečena v mahedrave hlače in tuniko urno pomika po obratu. Povezovalka zanjo pove, da nima niti štirinajst let. Dekletce je prava lepotica, žal upadlega obraza, z očmi, polnimi hrepenenja in zatrte želje steči ven, zazreti se v nočno nebo in vsaj še enkrat občudovati jutranjo zarjo. Povezovalka doda še nekaj stavkov o neprimernih prostorih, prahu in kisiku, ki ga je le za vzorec. Zato imajo tu zaposlene tako porumenelo polt in temne podočnjake. V šivalnici je še huje, tu se nad delo sklanjajo še veliko mlajše deklice. Od povezovalke izveš, da je prav v času snemanja slišala mamo osemletnice, kako se je zahvaljevala šefu, ki je hčerki dal delo. V zatohli kleti šivalni stroji z vročično naglico prebadajo otroški smeh. Kupi majic pa rastejo in rastejo. Zdrami te rahla sapa, ki zaveje od zahoda. Skloniš se naprej in si pobožaš otekla kolena. Potem pomisliš, *naslednji teden dobim pokojnino, ko na pošti plačam položnice, moram skočiti še v bližnji diskont in si tam za drobiž kupiti novo majico.*

Jana Korečič

Konkretno naprej

Zadnje dni je pri nas pretresljivo. Na Krasu gori. Sirene, dim, vročina, stiska. Človek bi rekel grozljivo, duhamorno, depresivno. Pa vendar se je v tem tako hudem trenutku razplamtelo še nekaj drugega in ne samo ogenj. Prebiram socialna omrežja in berem, koliko ljudi je ponudilo pomoč, dobilo ideje, koliko ljudi se je prebudilo! Moje otroštvo se je odvijalo še v konkretnih časih, ko so se stvari gradile, ko si mogel biti iznajdljiv in tudi odgovoren. Otroci smo se čutili odgovorne, ko smo našli mrtvo ptico, in jo primerno pokopali. Vsi smo vedeli, kaj je potrebno storiti. Nekdo je bil zadolžen, da najde velik list, saj smo vedeli, da se ptice ne smemo dotikati in poleg tega je bilo tudi spodobno, da na ptico nisi neposredno vrgel zemlje. Tako, iz spoštovanja do njenega krhkega življenja, ki ga je podarila Zemlji. Nekdo drug je nabral rože, tretji je izkopal luknjo in skupaj smo iz palčk naredili križec in grobek obkrožili s kamenčki. Vsak od nas je globoko v sebi vedel, da je naredil, kar je bilo treba. Nekaj konkretnega. Danes živimo v času, ko je konkretnega malo. Več je dela, pa vendar manj občutka doprinosa, več je znanja, pa vendar manj rešitev, več je dobrin, pa vendar občutek osebnega zadovoljstva peša. Zadnje dni, pa je grozni požar ljudem vrnil konkretnost in to je tisto, kar bi lahko človeka naredilo srečnega. Vsak, ki je čutil, da je bil poklican, da tako ali drugače pomaga, je v sebi začutil vrnitev konkretnega življenja in vsak je vedel, da je njegov doprinos, pa četudi majhen, nepogrešljiv. To je tisto kar manjka! Prepričana sem, da bo požara kmalu konec, ker imamo v Slovenji krasne gasilce in prostovoljce, za katere vem, da bodo temu kos in smo jim za vse storjeno globoko hvaležni. A ko bo najhujše mimo, je naša naloga, da od sebe in družbe zahtevamo, da bi lahko v vsakdanjem življenju čutili takšno pripadnost, zagnanost in konkretnost, kot jo čutimo te dni. Ker si to zaslužimo kot si tudi ptice zaslužijo, da jih pokopljejo otroci. Vsak, ki ima idejo, kako biti po požaru konkretno aktiven, naj se dvigne!!!

Nina Jager

Fant s pomarančami (Kako sva se spoznala)

Prvi del

Bil je konec srednje šole. Vsi poskočni in živi. Še tako noro vedenje je bilo smotrno za zadovoljevanje potreb. Prijatelj je imel lokal v mestu. Tam je bil zaposlen neki fant. Barman. Nekaj je bilo na njem, neke razsežnosti sonca, tudi ko ni bil v vidnem polju. Spomnil me je na Pavčkovo pesem: *Na svetu si, da gledaš sonce. Na svetu si, da greš za soncem.* Tisti čas sem imela fanta, za katerega sem si celo za neko obdobje mislila, da bo oče mojih otrok. Na srečo je upanje v njegovem primeru postalo neučinkovito vedenje in šla sem svojo pot. V tem lokalu smo se še vedno zbirali, poslušali glasbo, plesali in se večkrat tudi prav vehementno napili. Seveda. Minilo je nekaj let, ko sem na obrobju mesta imela trgovino. Neke sobote grem na mestni trg in na daleč zagledam fanta. Rdeča športna vetrovka, kavbojke in strgane superge All Stars. Nabiral si je pomaranče in z branjevcom sta se tako hrupno smejala, kot se smejijo le stari prijatelji.

Drugi del

To je on! Seveda nisem oklevala in sem takoj pristopila. Hej! Nisva se videla od takrat. Pet let je, odkar je odšel v gore pasti krave. Iz fanta je postal mož. Še lepši se mi je zdel. Izmenjala sva si par objemov in stavkov, nakar je odšel. Spet sva se srečala po kakšnem mesecu. Takrat sva šla na kavo, si izmenjala telefonski številki in si obljubila, da se vidiva kmalu. Ta kmalu je bil že čez nekaj dni, ko sem se peljala proti mestu in ga zagledala, kako teče ob reki. Včasih je bil atlet lokalnega kluba. Potrobim. Zagleda me in priteče. Moj jezik spet prehiti glavo in izustim: »Hej, a greš z menoj?« »Ja! Kam pa?« »Srat na gnoj!« »Saj si nora!« In smejala sva se do solz. Ko je prišel do sape, je rekel, da gre. Ravno prejšnji dan sem zvedela da je ena hiša v najem in nadaljujem: »Bi šel živeti z mano?« »Ja!« Naslednji dan sva šla po ključe in se vselila. On je izvedel selitev, jaz pa sem delala in prav vsak dan mi je prinesel v trgovino par pomaranč. V naju se je naselil tisti val strasti, ki postane zakoreninjen, in tako je že petnajst let. Osem

let je z nama tudi najina punčka, ki je dejansko plod ljubezni. »Postaral bi se s tabo,« mi je enkrat dejal in tudi jaz mislim enako. Lepo je živeti v mikrokozmosu s človekom, ki je duhovit, pošten in ne komplicira. To je moj loto dobiček Jack Pot. Vsake toliko pride domov še vedno žvižgajoč in s pomarančami pod pazduho.

Jernej Brvar & Kaja Boštjančič

Opus ex caritate

Povsod okrog Jamesa letijo drobci zemlje, glasno pokanje granat in žvižganje metkov mu trpinči ušesa, kriki padlih mu ledenijo kri. Požene se v najbližjo luknjo, ki bi mu nudila vsaj nekaj kritja. Tiho zarenči in potipa levo ramo. Iz nje še vedno lije kri – prekleta strelna rana! Streljanje še vedno traja, a se je premaknilo severno od njegovega skrivališča. 'Nisi mogel pogledati okrog sebe, preden si stopil iz skrivališča, bedak??! Kat te bo ubila, če te že ne bo ta nepotrebna rana!' si misli in se v stanju delirija zasmeje sam sebi. Nasloni se na razmočeno zemljo, zaječi od kljuvajoče bolečine in zavzdihne. Iz žepa vzame majhen srebrn amulet in ga odpre. Na sliki je čudovita ženska, ki se očarljivo smeji, in iz oči ji vre ljubezen. Ko sta se spoznala, sta vedela, da sta usojena drug drugemu. Ni boljšega, kot imeti za ženo sorodno dušo in najboljšo prijateljico v eni osebi. Kakšna osladnost! »Katrina, zate bi šel še enkrat v vojsko ... No, drugič bi vsaj pogledal, če kdo meri puško vame,« si misli. Prav na tak način bi ga okregala njegova žena, ga na koncu potrepkala po licu in se mu nagajivo nasmehnila. 'Pogrešam jo, njen dotik, njen smeh.' Z utrujenim nasmehom na obrazu nasloni glavo na zemljo in od izčrpanosti zapre oči. »Ej, vojak! Oj!« Počasi, a panično pogleda, kdo ga je prebudil. Poleg njega čepi vojak približno njegovih let. »Hej, me slišiš? Zdaj ni čas za sanjarjenje,« mu reče neznanec. Njegov glas je odločen, a nežen. Še vedno je slišati strele. James se nasmehne in se predstavi: »Kapitan James, komandosi.« »Vem. Arthur, posebne enote. Generalštab nas je poslal, da vas preusmerimo od misije, na katero so vas poslali,« mu odvrne Arthur. »Posebne enote? Preusmerite? Mislim, da nam gre prav odlično!« Arthur se srčno nasmeji sarkazmu. »Na žalost ste komandosi prehitri za nas. Spravili vas bomo iz te godlje, obljubim James.« Kapitan le rahlo pokima. Arthurjeva navzočnost ga pomirja, mu daje upanje. James se skuša premakniti, vendar zaradi rane tiho zastoka. Iz rok mu pade amulet. Arthurjev pogled se ustavi na mali sličici v amuletu. »Oh, kdo je pa to?« vpraša Jamesa, se pritajeno nasmehne in pomiga z obrvmi. »Ah, ona ... Katrina.« »Čudovito ime. Lepo ji pristaja. Edinstveno in močno. Žena?« »Ja, pred nekaj dnevi sva praznovala drugo obletnico. Kaj pa ti?« Arthur se nasmehne, v očeh mu odseva bolečina: »Včasih, že dolgo je tega. Zapomni si, družina je najlepši diamant, ki ga ne more zamenjati nobeno bogastvo.

Dovolj o tem, daj, pridi, gremo!« Streljanje še vedno odmeva skozi neskončne gozdove, nekje daleč stran. Kakih deset metrov stran, za drevesi, stoji skupina vojakov, ki Jamesu nakazuje, naj hitro pride v zavetje senc. Majavo stopi proti drevesom. »James!« ga pokliče Arthur, ranjeni se obrne in ujame Arthurjev pogled. »Fantek bo, James!« mu reče s širokim nasmehom na obrazu in steče skozi blatna tla v temen gozd. James privzdigne obrv. Nato tema. ****

Jamesova rana se je povečini že zacelila, le občasno ga zaskeli. Zdravniki so odlično opravili svoje delo. Deževni London ni ravno sončna Nica, ampak dom je dom. Od misije je minilo le nekaj mesecev. V roki drži časopis. Išče ga, Arthurja - človeka, ki mu je rešil življenje in pomagal njegovi skupini. Vsak dan v rubriki osmrtnic išče Arthurjev obraz. Ni ga še ugledal, hvala bogu. Ko se je prebudil na bolniški postelji, si je namreč obljubil, da ga bo poiskal in se mu zahvalil. »Dragi, si v redu?« ga iz misli potegne ženski glas. Njegovo ramo rahlo stisne nežna roka prečudovite žene Katrine. »Da, ljubica.« »Še vedno nič?« »Ne, zaenkrat ne.« »Pridi, ti heroj, skuhala ti bom čaj.« James se obrne in sladko poljubi Katrino, ki se med poljubom rahlo nasmehne. Celo vojno je sanjal o takih trenutkih - ko bo lahko ob njej, jo čutil, vohal sivko in piškote. Stisne jo k sebi in jo nagajivo uščipne v zadnjico. »James, ne bodi vulgaren!« se zasmije Katrina in ga rahlo mahne po prsih. James jo zaigrano užaljeno pogleda: »Draga, tako se ne dela z ranjenimi!« Katrina se samo nasmehne, zavije z očmi in odide v kuhinjo. James ji zadovoljno sledi. Katrina pristavi vodo na štedilnik. »Oh, ravno danes sem se spomnila. Tvoje iskanje Arthurja me je spomnilo na mojega dedka. Spomnila sem se slik na podstrešju, jih grem iskat?« »Ja, izvoli. Hm, kaj pa te je spomnilo nanj?« »Tudi njega so iskali po vojni, ampak ga na žalost niso našli. Ne, da na kaj namigujem,« mu odgovori Katrina. Jamesa poboža po licu in se mu rahlo nasmehne, on pa zamiži in obraz nasloni na njeno roko. Ko se Katrina vrne s podstrešja, voda že vre. Pripravi čaj in ga prinese v dnevno sobo, kjer na naslonjaču sedi James in odsotno preletava časopis. Čaj nalije v skodelico in gre po škatlo s slikami. James odloži časopis in z roko obriše prah s škatle. Katrina se usede na rob naslonjača. »Dedek je umrl le nekaj mesecev po maminem rojstvu. Boril se je v Afriki. Spomnim se, da je babica vedno govorila, da bolj čistega srca ni v celi Angliji. Stacioniran je bil kot vojaški zdravnik. Med vojno se je za eno leto vrnil domov in takrat se je rodila moja mama. Nazaj je bil poslan, ker je vojski primanjkovalo zdravstvenega osebja. Pomagal je ogromno ljudem, tako svojim kot sovražnikom.« Počasi gledata slike. James odsotno dvigne skodelico k ustom in pogleda naslednjo fotografijo. Oster vzdihljaj. Skodelica pade po tleh in se

razbije. »James!« James le osuplo gleda v fotografijo. »Je to on?« vpraša in pokaže na moškega na fotografiji. Katrina pogleda: »Da, to je on. To je moj dedek Arthur.« James se naglo obrne k njej: »Kako mu je ime?« »Arthur.« Jamesove misli vihrajo kot razbesnel tajfun. »Kako je to mogoče? Je to res moški, ki ga je rešil? Saj je vendar mrtev že štirideset let! Tako jasno se spomnim njegovega obraza. Se mi meša? Mogoče se mi je res bledlo od bolečin ... Ne, nemogoče, kako pa bi sploh vedel, kako mu je ime, če se mi ne bi predstavil?« Katrina ne ve, kako bi reagirala. James stopi k oknu, noge mu ob vsakem koraku klecajo, roke ima potne. Nasloni se na okensko polico in s pogledom odstotno preletava razmočene londonske strehe. »Katrina ... Arthur, ki me je rešil, je bil tvoj dedek Arthur.« Katrina nagne glavo. »James ... si prepričan?« »Seveda sem, tega si ne moram izmišljati! Spomnim se njegovega obraza, njegovega glasu! Govoril sem z njim!« ji s tresočim, malce povzdignjenim glasom trdi James. Katrina stopi do njega in ga trdno prime za rame. »James, verjamem ti. Vse je dobro, globoko dihaj. Povej mi, o čem sta se pogovarjala.« Počasi ga pelje nazaj do naslonjača. James ji namreč ni povedal vsega, samo to, da mu je Arthur rešil življenje in da ga bo našel ter se mu zahvalil. Katrina ni hotela siliti vanj, razumela je, da je bila izkušnja preveč travmatična, da bi ji povedal vse. Poznala je svojega blebetavega moža, ki nikoli ni spustil še tako nepomembnega detajla. Nikoli pa ni lagal. James ji začne podrobno pripovedovati zgodbo. »... potem pa me je usmeril k drevesom, kjer so čakali drugi. Težko sem se spravil iz jarka in se odvrnil v zavetje. Potem je zakričal moje ime, obrnil sem se in rekel mi je: fantek bo.« Katrina trzne ob teh besedah. »Čudno, kajne?« James pogleda Katrino. Oči se ji nagajivo lesketajo. »Res ne razumem, kaj mi je hotel povedati s tem.« Katrina ga pogleda in se začne glasno smejati. James jo samo zmedeno gleda. »Mislil sem, da se meni meša, ampak moji ženi se je res zmešalo.« »James, resno?« ga zbode Katrina. Ko ji James odkima, se začne še bolj krohotati. Po nekaj sekundah med smehom začne stokati in se nasloni na okvir vrat in položi roko na spodnji del trebuha. James opazi gesto. Še vedno jo zmedeno opazuje. Nato se mu posveti. Katrino široko pogleda: »OH! To je mislil!? Katrina, prosim, ne igray se z mano!« Žena ga s solznimi očmi pogleda in mu samo pokima. James skoči z naslonjača, steče k njej in jo zavrti v zraku. Nato z rokami objame njen lep obraz in jo strastno poljubi. Med poljubom čuti Katrinine slane solze. Pade na kolena in z rokama objame Katrinin trebušček. Skozi sive oblake nanju posveti le en sam sončni žarek. »Koliko časa?« nežno vpraša James. »Zvedela sem nekaj tednov po tvoji vrnitvi. Hotela sem ti povedati za valentinovo.« James skozi solze nežno zašepeta: »Vem, kako mu bo ime.«

Jože Pečnik

Golobica

Šlo je za sinje modro ptico, ki je sedela v svisljih naše hiše. Tam zgoraj, kjer nisem mogel priti brez lestve. Pa tudi, kako bi, bosonogi šestletni fantič zlezal do vrha strehe brez pomoči odraslih. Ti pa tako in tako nimajo nikdar časa za take fantiče, razen, sosedovega Toneta, ki me je pošiljal po cigarete Drava, tiste v rjavem zavitku. Golobica! Bila je golobica, ker ni grulila in imela je drobceno glavico, tako, kot je golobji samci, nimajo. Tudi njene rdečkasto rjave oči so bile milejše, nekako vabljive, božajoče. Priletela je v deževnem popoldnevu, v oktobru. Bil je mrzel, moker dan. Nas fantiče je že kar zeblo v stopala, ki so še kar vztrajala gola. Sedela je tam na prečnem tramu špice ostrejšja in ni nič kazala, da bi odletela v dež. Gledal sem jo ves zavzet z mislijo, kako bi bila moja, samo moja, če bi jo lahko privabil na dlan ali vsaj v vežo hiše. Kako? S klicanjem 'golobička, golobičica', ni kazalo, da mi bo uspelo. Pri roki nisem imel ničesar, kar bi pritegnilo njeno pozornost. Ja, golobi, kot sem videl tiste na dvorišču gostilne ob Krki, so jedli koruzo, tudi kruh, ki so ga tam na tla metali gostje. Kruh, ja kruh! Mi ga nismo imeli v izobilju. Dragocen je bil, saj je bila kupljena štruca vsaj za dva dni, če ne več. Suhega, kaj suhega, sploh ni moglo biti, če pa je bil, je bil tisti, ki ga je mama uporabila za *prezle*, ki jih je s svinjsko mastjo popečene potrosila po krompirju v oblicah. Koruzo lahko dobim. Tam na vaških njivah je je gotovo kaj ostalo po spravilu in ličkanju. Ta ličkana je zdaj že v koruznjaku. Ravno nasproti mene, nad škarpo, je stal visok sosedov koruznjak. Zlatorumeni koruzni storži so se svetili med pribitimi latami, gosto nameščenimi, da niso mogli do koruze miške, podgane, pa tudi ptiči, zlasti vrabčki. Kaj pa golobi? Ne, tudi oni ne! Vendar, saj je kje kakšna razširjena lata in kakšno posušeno zrno le pade na tla. A, to bo vzrok, da sedi, zdaj že kar moja sinja golobička tu na prečnem tramu. Kaj, če bi ji jaz skrajšal to čakanje in ji prinesel prgišče naručene zlatorumene koruze, dar bogov pri Inkah in na Kitajskem, kot sem prebral kasneje v zgodovinskem čtivu *Obglavljene kulture*. To je prava zamisel in treba jo je uresničiti. Podal sem se dol po bregu na vaške njive tam proti Dvorcam in iskal na še ne posekani koruznici stroke. Še vedno je deževalo! Našel sem kar štiri manjše storže, še oblečene v ličkanje. Zmaga, sem si porekel. Dosti bo za danes in jutri za mojo sinjo golobičko. Čas je že, da jo poimenujem, ji dam ime. Naj bo, bo, ja, Sinja zvezdica, ker ima tako lepe oči. Pribito, ime že ima! Prišel sem v teku domov, naružil koruzo v pehar in koruzo ponujal golobički. 'Na, moja ptičica, prileti, in pojej kakšno zrnce! Samo zate

je, samo zate, da ne pogineš od lakote.' Govoril sem in mislim, da se je golobička le premaknila na boljše mesto, da poleti dol do mojega peharja, iz ržene slame pletenega. Nič se ni zgodilo! Čakal sem in čakal. Pa bo, sem si rekel. Odložil sem pehar in iz njega vzel nekaj zrn, jih nastavil na polico okna in se umaknil. Dan se je že nagibal v večer, ki oktobra pride kmalu. Stal sem skrit za vrati in opazoval Sinjo zvezdico. Naenkrat, glej! Razprostrla je svoje peruti in se spustila na okno. Trd je bil njen pristanek, ker ji leva stran peruti ni služila, kot bi bilo treba. Zdaj sem videl, da ji visi in da je v gornjem delu rdečkasta od krvi. Uboga reva! Gotovo jo je ranil skobec ali kragulj. Zasmilila se mi je v mojo malo otroško dušo. Rad bi ji pomagal, moji Sinji zvezdici. Jedla je koruzna zrna in me pogledovala, kaj hočem storiti, ko sem se približeval oknu, kjer je stala. Pohitel sem nazaj do pletenega jerbasa s preostankom koruze. Mogoče bom uspel premagati njeno poželjivost. Prigovarjal sem ji in jo ljubeče mamil s potresanjem koruze v jerbasu, kot sem videl sosedovo tetko, ko je hranila kokoši na dvorišču in je mednje priletel kakšen golob. 'Na, moja lepa! Na, saj ti nič nočem! Tu sem, da te obvarujem pred mačkami in kraguljem. Na, natrosim ti še koruze,' kar sem hitro storil, preden je hotela odleteti. Obstala je, me gledala, kljunila in pobrala zrno. Čakal sem ob njej, ves majhen in ubog. Kako sem si želel, da bi tu ostala. Mogoče jo primem v temi in ne bo zbežala. Saj ne more varno poleteti! Verjetno je tudi to vzrok, da ni že prej odletela. In bo sinja golobica v mojem varnem objemu toplih dlani. Opazil sem, da sosed gleda, kaj počnem. »Kar našeni goloba! Pobira koruzo in je brez koristi,« reče in gre v štalo pokladat živini. Ne, to pa ne! Moja bo, samo moja in jaz jo bom pozdravil, da bo lahko ponovno letela. Uspel sem, ko se je že naredila tema. Ko sem jo pokrtil z dlanjo, je kar vztrepetala. Hotela je ubežati, se skriti, vendar sem jo pokrtil še s peharjem. Bila je tu spodaj in počasi sem jo prijel z drugo roko in imel sem jo v svojem objemu. Kam z njo? Ja, v kuhinjo seveda, tam se dogajajo vse stvari, ki se tičejo naše družine. Moji, mama, sestra in brat so me le gledali, ko sem jo dal v *kišto* za drva. Mama mi je takoj priskočila na pomoč in mi podala škatlo za sušenje čebule in česna, ki je bila narejena iz drobnih deščic. Bila je kar prava, le pokrova ni imela. Tudi to sem hitro rešil in pokrtil vse s sestrično knjigo. Kasneje bom rešil tudi to, sem ji porekel, ko je že stegnila roko, da mi knjigo vzame. Moje drobno srce je bilo, da sem čutil utripe v prsih. Kakšna napetost, kakšna sreča. Zdaj imam nekaj svojega, samo zase. Moja sinja ptica je čepela v prisilni kletki. Povedal sem domačim, da ima poškodovano perut in ji je potrebno pomagati. Takrat se je zganil oče Franc in prinesel dve deščici in motvoz. Držal sem golobičko, ko ji je varno namestil povez in mi porekel, da mora nekaj dni mirovati, da se ji zarastejo

pretrgane mišice, ker kost, kot je ugotovil, ni bila zlomljena. Srce mi je kar plalo! Joj, bo še letela, bo, ko jo bom ponesel na dvorišče. Po dobrem tednu sem prvič ponesel sinjo golobico ven na dvorišče. Dodobra se me je v tem času navadila. Kar krotka je bila. Jedla mi je z dlani in mirno sedela na ramenu, če sem jo tam posedel. Tudi zunaj je bila na ramenu. Nikamor ni poletela. Ostala je tam in opazovala kokoši na dvorišču. »Kaj imaš to ptico?!« je porekel sosedov Karli. »Ja, to je moja Sinja zvezdica, ki sem jo rešil pred plenilci in zlobnimi ljudmi!« Ostala je nekaj mesecev, raje rečem vez zimski čas, saj je bilo tisto zimo veliko zapadlega snega. Kar dober meter ga je bilo. S poletjem je že letela in se mešala z golobi na štali spodaj ob Krki. K meni je hodila, kadar je bila lačna, ali se ji je zahotelo moje družbe. Nič se me ni več bala. Bila je moja ljubica, bi kdo porekel.

Kozolec na robu vasi

Po vseh pripovedih naših babic in dedov je tam ob robu vasice ob gozdu nad brežino vedno zelene reke Krke, na ledinsko poimenovanem predelu Zadnjih njiv, stal star lesen kozolec, toplar. Danes, v mojih zrelih letih vem, da gre za slovensko posebnost, pravo mojstrovino v gradnji, imenovano še *slovenska harfa*. Zares spominja na veličastni grški glasbeni inštrument, na katerega igrajo lepo oblečene harfistke. Gre za pripoved o kozolcu v Zadnjih njivah vasi Čatež. Spomnim se, da mi je stric Jožko pripovedoval, da je njegovo prvo srečanje na, v poletjih prašni vaški poti, kolovozu, pogled zastal na nekam čudni leseni mogočni stavbi. Starejši stric, brat, Franci, mu je pojasnil, da je to kozolec, v katerega kmet shranjuje snope rži, ječmena, pšenice, v jesenskem delu koruznico, pa repno perje in zlasti seno, če se ne utegne posušiti na travniku zaradi pogostih padavin. Dež ima v jesenskem delu koledarskega leta rad mlade, porečejo radi starejši na vasi. Tako je ta mojstrovina, kozolec, nadvse pripravno kmečko poslopje. Vendar moja črtica mora govoriti o življenju tega kozolca, toplarja. Babica Fani je sedeč ob topli krušni peči na ovalni široki klopi pripovedovala: »Ko sem bila še dečva, tam pri štirinajstih, sem rada pogledovala s poti proti kozolcu. Tam je bilo vedno življenje. Iz mojih spominov so tam še s cepci mlatili žito. Na betonska tla so v krogu polagali snope žita, tako pšenice, rži, ječmena, ajde, in z leseno napravo, držajem, in na močan jermen privezan kos lesene palice, tolkli po predelu snopa, kjer je bilo zrnje. Kako lepo je bilo že od ranega jutra poslušati pesem cepcev na vasi. Še

mukanje krav, volov, hrzanje konj, petelinje petje, vrišč gosi, petje ptic in rog vaškega pastirja Janka, je zamrl v enakomernem tolčenju mlatičev s cepci. Spominjam se tudi, da so mlatiči med delom peli ali plesali korake iz folklornih plesov. Stari Metod je učil vseh teh veččin mlade, ki so se radi zadrževali na prostoru poda v kozolcu. Konec posedanja, poslušanja in gledanja so s klici prekinile kmetice Tončka, Pepca, Reza, ki so od doma klicale vse k zajtrku, razdelitvi dnevnih opravil gospodarja. Živina je bila v tem času že odpravljena, položeno seno, repnica, nekaj zmletih otrobov in napojena pri kar treh studencih v vasi.« Studenci, ja to so posebna zgodba. Ob studencih so bila iz tesanega lesa, kamna ali betona narejena korita za napajanje živine, zraven še ploščat prostor za pranje perila in položen žleb za točenje studenčnice v pripravljeno posodo. To studenčnico je dajalo podzemlje hriba, Šentviške gore, ki je s svojim strminami visela nad vasjo. Že dedek je pravil, da je v tej gori veliko podzemno jezero, ki je na več predelih s studenci močilo tla. Tam na vzhodnem delu vasi je bil celo izvir s toplo vodo, kjer so kmečke ženske prale velike žehte oblek, zlasti hlač in kril, rjuh, posteljnine, zaves, vreč in v času kolin čistile svinjska črevesa za krvavice in kranjske dimljene klobase. »Vaški otročaji smo se radi tu namakali, kopali, umivali, le vode nismo smeli kaliti, ker so potem gospodinje na nas bentile. Dekleta, no, tiste pri rosnih letih, so se držale bolj ob strani, ko so svoja junaštva in podvige, razkazovali fantje. Večerne ure so bile tu rezervirane za starejše fante in dekleta. Slišala sem le vreščanje, kakšen obupen klic, ko so koga ali katero namočili v vodo, če ni hotel sam vanjo. Otročaji se še ogledovati nismo upali. Med večernimi kopalci so bili naši starejši bratje in sestre, ki niso dovoljevali kakšnega pohujšanja in zlasti govoric.« Kozolec je nezgrešljiv del slovenske etnološke dediščine. Je prava mojstrovina gradnje in smotrne porabe lesa. Gospodar, ki se je odločil za gradnjo novega kozolca ali popravilo starega, je z ogledom gozda točno preračunal, katera drevesa bo v zimskem času posekal. Priprave na dela so bila temeljita. Vse je bilo trikrat premerjeno, zapisano in predvideno za vsak del kozolca. Večeri in večeri so bili namenjeni pogovorom s sosedi, povabljen je bil še tesar, ki je vse nadziral. Že sama sečnja v gozdu je zahtevala veliko kmečke spretnosti, da so bila drevesa, običajno kostanj, javor, jesen ali hrast pravilno posekana, okleščena, speljana na prostor, kjer so tesarji les obdelali v tramove, ki so merili tam do šestnajst metrov. Potrebne plohe in deske ter late so krojili v vaški Vezani kozolec, ki mu na Dolenjskem pravijo toplar, ima dve enaki vrsti štantov ali oken, združeni pod eno streho, ki je bila ponekod narejena v obliki čopa. Tako so včasih pridobili uporaben prostor za shranjevanje in sušenje ter hrambo vozov in orodja ter lesa. Ob nevihtah so

vanj zapeljali tudi voz s senom. Srednji in zgornji prostor, ki sta bila namenjena shranjevanju sena, sta bila po navadi narejena s križno vezanimi obtesanimi trami, redko deskami. Nekateri toplarji imajo priključen še stegnjen kozolec. »Kozolec v Zadnjih njivah je nam v mladosti pomenil vaško igrišče. Zlasti ob nedeljah, po deseti maši in po kosilu smo se tam zbirali vsi mladi iz vasi. Koliko plezanja po rantah, tramovju je bilo. Lovili in skrivali smo se po senu, med vozovi, in drugim orodjem. Tu sem se prvič zaletela v Tončka, ga ob padcu objela, on pa me je poljubil na lice. Vsa rdeča in nerodna sem se pobrala, ga pogledala, se nasmejala. On je stal in mi hotel nekaj reči. Tako je to bilo. Še potem, ko sem kot dekle prihajala h kozolcu sem v spominu podoživljala ta trenutek. Pa je prišel pravi dan. Bil je sončen, pomladni dan, tam po pustu, ko je Tonček, zdaj že gospodar Tone, po odsluženem vojaškem roku prišel domov in me srečal na tej poti pri kozolcu, odložil tisti črni vojaški zaboj na tla in me pogledal in rekel: »O, Fani, kako si zrasla v dekle, ki bi ga gledal z veseljem in pestoval v naročju!« Tako je rekel ta moj Tone. Potem sva se večkrat kradoma dobila tu pri kozolcu. Zaprošil me je, naslonjeno na nosilni steber kozolca v Zadnjih njivah, v njegovem objemu. Postala sem mu žena. To so spomini!« V starosti sem videval babico Fani na poti, ko je zamaknjeno zrla v kozolec. Mogoče je tam videla svojega Toneta, ki je padel kot mož v partizanih, v gozdu, kjer so se borili za domovino in slovenski jezik. Kozolec so Nemci zažgali. Pogorel je do tal le ovalni podporni kamni so ostali. Zadnikov Franc je hotel kozolec obnoviti, vendar ga je prehitel čas. Tu na zadnjih vaških njivah teče avtocesta, ki so jo gradili dekleta in fantje v brigadah Titove Jugoslavije. Na poti nekdanjega kozolca lahko zdaj srečuješ le ženske, ki v rokah držijo Mercatorjeve vrečke, ko se vračajo iz trgovine. Kam je odšel tisti čas? Spomnim se, da so velikokrat starejši rekli:«Če delaš dobro, stvari živijo!» Živijo v nas, ki še hodimo peš po vaških poteh. »Kozolec na Zadnjih njivah, konec vasi, iz moje mladosti«, je rekla babica Fani in zatisnila oči ter se poslovila za vedno k svojemu Tonetu.

Jože Vidmar

Na zadnji postaji

Bilo je zgodnje popoldne. Ivan se je ravno vrnil s kosila v svojo sobo. Njegov sostanovalec je spal. Ivan Kmet je popoldneve v domu za ostarele po navadi preživel tako, da je gledal televizijo, poležaval ali pa igral šah z Viktorjem Kraljem. Viktor Kralj je bil lastnik podjetja, v katerem je bil Ivan zaposlen kot vzdrževalec strojev. Stanoval je v posebni, malo večji sobi. Sam - kot se za gospoda njegovega kalibra spodobi. Ivan je stanoval v sobi skupaj z Zdravkom Mencingerjem, ki je bil malo naglušen in ni prav veliko govoril. Ivan je bil star 78 let. Žena mu je pred petimi leti umrla za rakom. Imel je sina in hčer, ki tudi skrbi zanj, saj je v bloku podedovala njegovo dvosobno stanovanje. Ivan je namreč z leti opazil, da malo težje hodi. Hoja po stopnicah v četrto nadstropje mu je postala prenaporna in zato se je prostovoljno odločil, da gre v dom. Tu je sedaj že dve leti. Viktor je pri 85-ih imel dva sinova, ki sta po njegovi upokojitvi prevzela podjetje. Zavezala sta se, da bosta do smrti skrbela zanj, čeprav ima lepo pokojnino – zato, da se ne bi več vtikal v vodenje podjetja, kar je tudi po upokojitvi rad počel. Žena mu je umrla lani, na operaciji, potem ko si je zlomila kolk. Počutil se je precej osamljenega in zato odšel v dom, hišo pa namenil vnuku Domnu, ki ga je imel najraje. Ivan in Viktor sta imela skupno ljubezen - šah. Če sta le imela čas, sta šahirala. Ivana je šah naučil igrati oče Alojz, star partizan, ki se je šaha naučil igrati v eni od partizanskih bolnišnic, ko je bil ranjen. Najbolj pa je na Ivanovo znanje šaha vplivalo osemnajstmesečno bivanje v JLA, kjer je kot stari vojak igral z nekim zapitim zàstavnikom, ki je imel naziv mojstra šaha in je nekoč igral na turnirjih. Ko se je vrnil iz vojske, je premagoval vse. Viktorja je igranje šaha naučil nemški vojak, ki je večkrat prišel na šilce šnopsa k njegovemu dedu. Ni bil ravno neki as. V podjetju so mu podrejeni večkrat namerno puščali, da je zmagoval, samo da so imeli mir, ali pa da so mu, po domače, lezli v rit. Porazov namreč ni dobro prenašal. Na nasprotnika je stresel vso jezo in tudi kakšne kletvice so letele v smeri zmagovalca. Tako sta se stara znanca spet znašla skupaj. Okoli tretje popoldan se je Viktor pojavil na Ivanovih vratih. »Ti, kaj ko bi udarila kakšno partijo?« »Ali ti ni bilo dovolj tisto včeraj?« je vprašal Ivan. »Eh, tisto včeraj sem ti malo pustil!« je bevsnil Viktor in se nekam kislo nasmejalo. »Kakšen je najin skupni rezultat? Se kaj spomniš?« se je pošalil Ivan. »Mislim da 517 proti 11 zate,« je moral priznati Viktor. »Ampak to pri hudiču ni realen rezultat. Jaz sem boljši, le da tega na terenu ne znam pokazati. Pa tudi srečo imaš.« »No, pa dajva

še kakšno odigrati, saj nimam pametnejšega dela.« Tako sta igrala skoraj do večerje. Po deseti zaporedni zmagi je Ivan v navalu veselja vzkliknil: »Na, pa sem te spet premagal!« To je tako raztogotilo Viktorja, da je zakričal: »Kaj boš govoril ti, ki si se samo skrival po firmi in pil? S tabo tako ali tako ni bilo nikoli nič. Nobene stvari nisi znal popraviti. Samo plačo si vlekel. Pa bolniško. Misliš, da ne vem? Le kaj boš govoril. Jaz bom vedno nekdo, ti pa vedno nihče!« Ivan, ki je bil že navajen Viktorjevih izbruhov gneva, je priliz olje na ogenj: »Kaj boš pa ti meni govoril? V rajnki državi si bil postavljen za direktorja po partijski liniji. Kakor hitro je šla stara država rakom žvižgat, si za mali denar prevzel firmo in bil naenkrat v prvi vrsti v cerkvi. Misliš, da ne vem, kako si tajnice okoli vlačil, ženi pa si lagal, da si šel sam na službeno pot?! Da o polnih kovčkih denarja, ki so šli mimo davkarije iz države, bog ve kam, sploh ne govorim. Ko ste me ob kaki okvari potrebovali, sem prišel tudi ob treh ponoči, če je bilo treba. Na to si pa kar pozabil?! Pa sobote, pa vikendi, pa remont! Veš, kako sem bil včasih umazan, da me še lastna mati ne bi spoznala! Ti pa si ta čas pil Whiskey s kakšnim od poslovnih partnerjev. Toliko o tem, kdo je kaj delal. Ampak v šahu sem pa boljši in to drži kot pribito!« V tistem trenutku Viktor zaloputne z vrati in odvihra iz sobe. Za danes je bilo druženja konec. Do jutri pa se bo že ohladil. Naslednjega dne je bilo spet vse po starem. Po zajtrku posedanje na vrtu, druženje s svojci, čvek. Starejše gospe so lupile čebulo. Nekateri so pili kavo. In po kosilu? Po kosilu znova šah. Po šahu znova prepir. In tako so tekli dnevi, letni časi, leta. Nekega dne je gospa direktorica objavila, da bodo v domu pripravili šahovski turnir, glede na to, da prevladuje veliko zanimanje za šah. Seveda sta se prijavila tako Ivan kot tudi Viktor. Ivan je zelo hitro opravil s svojim nasprotnikom, Viktor pa je izgubil z bivšim občinskim hišnikom, ki ga nikoli ni maral. Spet se je grozovito razjezil, češ: »Kdo pa si ti, da boš mene, Viktorja Kralja, premagal v šahu?!« In se v navalu besa zgrudil. Rešilec ga je takoj odpeljal v bolnišnico. Po tednu dni se je vendarle vrnil spet v dom. Ivana je ravnokar obiskala hči. »Ti, Tatjana, a bi šla z mano? Greva nekoga obiskat.« In sta šla. Viktor, ki je bil še malo slaboten, ju je bil vesel. »Kako si?« je zanimalo Ivana. »Pravijo, da ni nič hujšega. Bil sem en teden na opazovanju. Baje sem se malo preveč razburil, kar ne prija ravno mojemu pritisku. Ti, Ivan, a si zmagal na turnirju?« je zanimalo Viktorja. »Sem,« je dahnil Ivan. »No, torej odpri predal v nočni omarici in vzemi iz njega šah, ki sem ga prinesel s poslovnega potovanja v Iraku. Zdaj je tvoj. Priznam, v šahu si res boljši od mene,« je priznal Viktor. »Ampak, veš, Ivan, samo v šahu.« Tisti večer se je še dolgo slišal smeh iz sobe Viktorja Kralja.

Obisk/Jože Vidmar

Čakava v vrsti
vsak s svojo masko
na obrazu

najine oči
za trenutek
iščejo rešitelja

če bi se srečala
že kdaj prej
bi v pogledu
verjetno našla oporo

tako pa stojiva
brez pozdrava
gledava nekam
v nebo
in pričakujeva
da naju
medicinska sestra
pokliče
gospod Čas
vam lahko prosim
izmerim temperaturo

Jurij Popov

Kaj, če bi nehali

... ženskam gledati pod *kikle*,
... obešati se na obrise *gatk* in rdeče *štikle*,
... obirat vsakega, ki samo mimo pride,
ta predebel je, oni je presuh, tretji pa prismoduh,
... verjeti, da pametnejši smo od nebes človeških,
... pamet solit vsem iz svojih lastnih solnic praznih,
... butce vodit do sklepov in dejanj poraznih,
... druge slepit, kaj vse vemo in kaj znamo,
a komaj s priročnikom olupit zmoremo banano
... nehali živeti v omami ljubezni do pameti šepave
lastne, tuje, strankarske al' versko poniglave,
... iz dneva v dan valjati se po politike kompostu,
prepustiti in spregledati jih kot romarje pri postu,
... če bi junake vikend vojn in ministrskih položajev
... vrgli čez rame in ne gledali jim več v usta in trebuhe,
... se poslovili od vse te nakopičene navlake
... vsi skupaj sedli na brzovlak,
ki odvlekel bi nas iz te bizarne mlake,
pa saj ne bomo, vem to dobro,
nič manj ne bo ne *tweetov* ne raznih pametnih postov,
čeprav vse to vodi nas bolj ali manj v *maloro*,
da iz republike banan postali bomo dežela oslov.

Iztrgano iz beležnice/ iz zapisa Trimesečje

"Čeprav jih ni hotela, so se vsak dan pojavljala – ponavljajoča se vprašanja in množila so se. Motila so jo, iskala je način, da bi ustavila njihov tok. Vprašanja iz njene glave in glav moralistov, po izlivu. Spravljala so jo v slabo voljo in obup, zaradi njih je postajala agresivna, pritiskala so na njeno vest. Kako je padla v takšno delo? Kako si ga opravičuje? Enkrat za vselej, ali vsake toliko časa znova? Kako je bilo prvič? Kako

drugič? Kako stotič? Se to sploh sprašuje? Ji je delo postalo rutina? Kako se spreminja ob njem? Koliko je vplivalo na njen odnos do ljudi, do moških? Koliko strank je že imela, vseh skupaj, si jih sploh upa šteti? Koliko jih ima v povprečju v enem dnevu, koliko jih je imela največ v enem dnevu? Kdaj je otopela, če je sploh kdaj? Kakšne izkušnje ima, prijetne, neprijetne? Koliko enih, koliko drugih? Jo njeni lastni spomini nadlegujejo ali sproti izginjajo? Je pri odgovorih iskrena sama do sebe ali si laže, se zavaja? Hoče ali noče ven, jo je strah? Česa, ostati znotraj ali iti ven iz tega? Zakaj vztraja, če ima odpor?" Koliko je bilo trimesečnih poti v sedmih letih in pol? Preprosta računsko operacija – najprej množenje in seštevanje (sedem krat dvanajst plus šest) in potem deljenje (skupek deljeno s tri) bi jo hitro pripeljal do odgovora. Toda tega luksuza si ni hotela privoščiti. Zakaj bi si obremenjevala spomin z neumnostmi. Vse, česar ni hotela, kar je odklanjala, kar jo je motilo ali bolelo, kar je sklenila odrivati sproti v pozabo, v luknjo brez spomina, vse to je imenovala neumnost. Ena sama beseda. Za vse nadležno je uporabljala po eno samo besedo, besedo, ki je pomenila poenostavljanje in krčenje pojma in vsebine do časovne in vsebinske neprepoznavnosti: to delo, termin, klasika, neumnost idr. Njen vsakdanjik ni nikoli poznal ene same nedeljive poti. Vedno je šlo za dve poti v eni, druga je bila vedno razdeljena še v nekaj pod-poti. Zgoraj opisana je pot od enega do drugega najemniškega stanovanja. V zadnjih sedmih letih in pol je imela vedno hkrati v najemu po dve. Svojega ni imela. V enem je živela, v drugega je hodila delat. Običajno dve hruščovki, za več ni imela denarja. Cenena stanovanja v blokovskih naseljih, podobna tistim iz petdesetih in šestdesetih let v Sovjetski zvezi, ki so jih poimenovali po tedanjem partijskem voditelju Hruščovu. Velika naselja, blok do bloka, polno stanovanj sumljive kakovosti in omejenega roka trajanja. V Moskvi jih množično rušijo. Prvi, daljši del poti je vodil od vhoda do vhoda, lahko pa bi napisal tudi od izhoda do izhoda. Od hruščovke do hruščovke. Kakor komu paše. Drugi del poti je bil od vhoda - zaradi boljšega razumevanja sem se odločil za to funkcijo vrat v blok - torej od vhoda v blok do vhoda v »delovno« stanovanje. Tu gre za tri vhode/izhode – v blok, v dvigalo, v stanovanje. Pot, ki jo je bilo treba premagati v čim krajšem času. Na videz nič posebnega, a vendar trije deli kratke poti, ki so se od dneva do dneva spreminjali in postajali vse težji, kot da bi hodila po vse bolj razbeljenih žeblih ali žerjavici ali vedno v isti hrib, njegove strmine pa bi se iz dneva v dan vse bolj postavljale pokonci. Težave so se začele že pred blokom in vhodnimi vrati. Ne takoj na začetku intervala, nekje na njegovi polovici. Do takrat je tudi že natančno določila ure, ko je prihajala in odhajala v in iz stanovanja

bordela. Ure, ko je bilo v bloku in okoli njega najmanj prometa. Stanovalci so že odšli v službo, šolo, na sprehod ali v trgovino, ali pa so se od tod vrnili. Bolj ko se je bližala vhodnim vratom, bolj se je ozirala, ali se jim približuje še kdo. Če se je, je upočasnila korak, da je šla ali šel naprej, vstopila ali vstopil v blok in da so se vrata za njo ali za njim zaprla. Ko je sama prišla do njih, jih je odprla kar se da naglo, ključ je imela že nekaj časa v roki, in skoraj stekla mimo stene z nabiralniki do lifta. V nabiralniku najetega stanovanja za delo tako ali tako ni bilo nič zanjo. K dvigalu je pristopila le, če ni bil v pogonu, če je bil, se je potuhnila na stopnice, ki so vodila v kletne prostore. V lift je vstopila le, če se je lahko peljala sama. V ogledalo se ni gledala. Pogleda nase ni prenesla, ker se je bala, da bi se hkrati odprl tudi pogled v njeno notranjost, ki je ni hotela videti. Ko je prišla v svoje nadstropje je imela v rokah že pripravljen drugi ključ, da je lahko iz lifta planila do vhodnih vrat, jih hitro odklenila in izginila za njimi. Ni bila naivna. Vedela je, da ljudje potrebujejo dober mesec, da se jim posveti, kdo je nova stanovalka in kaj se za njenimi vrati dogaja. Po prvih treh trimesečjih ji je bilo jasno tudi, da se ne sme oblačiti in ličiti vpadljivo, tudi takrat ne, ko je v sebi čutila potrebo po izzivanju ali kljubovanju, ki ju je težko krotila. Ko jo je imelo, da bi se zazrla v vse neizrečene očitke in zakričala: »Kurba sem, pa kaj, saj sem jaz, ne vi! Kurbe smo tako ali tako vsi!"

Razmišljam z glavo bedaka - Manipulacija manipulacije

Tema, ki jo imam v glavi, je dolga, vredno bi bilo napisati o njej še en esej več. Vprašanje je, komu to koristi, čemu napisati še nekaj, kar je že napisano in veliko premalo ljudi ve, da je napisano, še manj pa to bere. Ne da bi prevzemali – zato, da bi o napisanem premislili. Eden od stereotipov se začne tako: "Nikomur se niti sanjalo ni, da..." a izkaže se, da se v resnici avtorju niti sanjalo ni, da je bil o tem in onem že govor, je že bilo napisano veliko, le prebrati je treba. Ob koncu leta se je izbirala besede leta, menda je po izboru enega časnika *karantena*, po izboru drugih kakšna druga. Meni pa se zdi, da je beseda, ne le leta, ampak že kar nekaj desetletij, če ne stoletij *manipulacija*. Kdo vse in na kakšne vse načine vsak manipulira z vsakim in z ter o vsem. Beseda manipulacija je postala virus, ki ga nihče ne skuša omejiti, saj gre za virus, ki prinaša koristi vsakokratnemu manipulatorju, ali ta vsaj verjame, da mu prinaša koristi, mogoče pa le dober občutek. To je virus, ki neizobražene spreminja v genije, virus, ki *luzerje* spreminja v zmagovalce, to je virus, ki strahopetce spreminja v junake, ki slabe

spreminja v močne, debele v atletske, grde (značajsko) v lepe in tako naprej. Če se ozrem okoli sebe in si skušam odgovoriti na vprašanje, kdo vse skuša manipulirati z mano, ugotovim, da bom veliko prej našel odgovor na vprašanje, kdo ne. In manipulatorji nikoli ne prevzemajo nikakršne odgovornosti. Nikoli! Manipulirajo vsi tisti, ki mi kaj prepovedujejo, me v kaj prepričujejo, mi kaj dopovedujejo, in vsi tisti, ki tem nasprotujejo, skupno pa jim je, da o predmetu svoje lastne manipulacije ne vedo nič ali skoraj nič, sami pa verjamejo, da vedo vse. Pravzaprav sem hvaležen vsem tem manipulatorjem, saj se mi ob zavedanju, da vsak, ki mi kaj dopoveduje ali me v kaj prepričuje, v resnici skuša manipulirati z mano, vsak tak mi krepí zavest, da se moram zanesti na svojo lastno pamet. Pomaga mi, da preprečim zmaju, da še naprej bruha ogenj vseprek. Da pa bi se lahko zanesel na svojo lastno pamet, ni dovolj nasvet, da naj to počnem, pa če mi ga pošlje kakšen voditelj kviza ali politik ali že kakšen modrec, mogoče le zbiralec citatov, ampak moram za to svojo lastno pamet kaj narediti. In to zagotovo ni le branje do banalnosti absurdnih in bombastičnih naslovov prispevkov na internetu, ampak učenje - učenja pa brez branja ni. Ker smo si različni, eni ostajajo pri branju internetnih naslovov in seznamov citatov, drugi pa posegajo po drugih znanjih, ki jih je povsod dovolj, le seči je treba po njih. In spet sem se spomnil sosedu v garažni hiši, ki je pogosto govoril, navihano in s cinizmom: "Vse piše v knjigah, a knjige je treba čitati." Jaz v to verjamem, zaradi lastne izkušnje, zato ni knjige, ki mi je odprla oči ali spremenila življenje, kajti SO (množina) knjige, ki so mi pomagale na tej poti. Zato po svoje sodim, koga poslušam glede korone in cepljenja, glede omejevanja svobode ali ne, glede pravne države, politične kulture, omike in olike, estetike in anarhizma in vsega drugega. Pozoren sem na ljudi z referencami, ne blefom. To je moja maksima, ena od njih, druga je: *za vse obstaja rešitev*.

Moje drevo

Seveda ni moje, čeprav tudi je. Spletla sva posebno vez, kar spet ni najbolj res. Jaz sam sem spletel poseben odnos do tega drevesa. Dovolil sem si, da mi je všeč. Vidiš nekaj ali nekoga in ti pade v oko, ali se zatakne vanj. Tako pač človek deluje. In če ti pade v oko in ga iz njega ne odplakne dež ali ne odpihne veter, postaja tvoje. Ne dobesedno, simbolno, v resnici pa ti je všeč in začneš oblikovati svojo lastno pravljico, ki je vedno kombinacija stvarnega in namišljenega. Včasih se pogovarjam z njim, večinoma ne. Dotaknem se ga, sprehodim se s prsti skozi njegove duplje, vzamem si čas, da si ga

vedno znova ogledam in vedno znova v njem najdem kaj, kar prej nisem videl. Tiho vam zaupam, da sem mu celo spremenil spol, zato da ga lahko tudi objamem; ne redno, a kdaj pa tudi. Zakaj mi je to drevo tako "sedlo"? Najpreprostejši odgovor je - zaradi dinamike. Ko ga pogledam, začutim predvsem to - njegovo dinamiko. Dinamiko v obliki, njegovo deblo kot prožno telo, ne ravno togo, ne v vojaški drži, v mehki, elegantni drži baletke, plesalke, torej nakazuje gibanje, čeprav hkrati skozi številne elemente kaže tudi leta, leta in izkušnje, spoznanja, preživete viharje in vetrove, meglice in sončarice. Dinamika v njegovi krošnji, kjer se odmrle veje prepletajo z živimi, vse v harmoničnem labirintu vej in listov; številne duplje, ki so bile nekoč zapisane v številnih rojstnih listih ptičev vseh vrst, značilnih za širše območje Golovca nad Ljubljano. Vse to v videzu popolne sinhronizacije, soglasja, harmonije. Zame pomeni tudi, da sem prišel na cilj poti, hodim do njega in od njega se vračam, a tudi k njemu se vračam. Motiv torej. Všeč mi je, da ni izpostavljeno, v drugi vrsti je, ne izpostavlja se. Tudi to mi je všeč, všeč so mi takšni ljudje, ki imajo vse attribute za izpostavljanje, a vendarle stopijo korak nazaj in s tem omogočijo, da izstopijo kvalitete, ki jih delajo posebne. Ne vsiljujejo se, kot se tudi to "moje" drevo ne izpostavlja. Pred njim so drevesa in grmičje, ki ga zakrivajo in prav zaradi tega je toliko vidno, vsaj meni. Protislovje, čeprav mogoče tudi ne - biti neviden, da bi bil viden. Zanimivo. Siliti v ospredje lahko zamegli tisto, kar je najbolj vredno, da je vidno. Mogoče, mogoče tudi ne.

Razmišljam z glavo bedaka - Raison d'etre

Rad imam francoski aksiom *raison d'etre*. Vzel sem ga za svojega. Mogoče zato, ker je bila moja učiteljica francoščine, rekli smo ji Podobca, ker se je pisala Podobnik, tako posebna. Bila je stroga, rekli smo zmešana, toda pustila je sledi. V meni cel kup in zelo močnih. Imela je svoja pravila življenja in se jih je držala, nam pa je dajala ogromno znanja in snovi za premisleke. Ljubezen do alkohola - ali alkohol iz obupa - ji je vzel nekaj ugleda, vendar ne pri vseh. Pozneje, veliko pozneje sem spoznaval, kakšne vse in kako pozitivne vrednote je raztrosila med nas. Nismo jih vsi pometli. Če podrobno pomislim, ugotavljam, da sem že takrat, bilo je to v gimnaziji, imel rad posebneže. Intuitivno sem čutil, da niso *luzerji*, kot so jih predstavljali drugi. Imel sem rad ljudi, ki niso sledili vzorcem; ljudi, ki so jim rekli črna ovca; ljudi, ki so odstopali od povprečja in običajnosti. Ljudje, ki so se med rutino in ekstazo odločili za oboje, ne samo za rutino

in ne samo za ekstazo. Ljudje, ki so sledili namigu Markiza de Sada, ki se je v eni od svojih knjig spraševal, ali smo res dolžni slediti življenjskim pravilom, ki jih nismo sooblikovali. Kot bi bil vsak že z rojstvom vpisan v šolo za dresiranje "državljanov". Slediti pravilom, ki ustrezajo veliko bolj tistim, ki vodijo družbo, družbe. In so jih in jih še zapisujejo v vse mogoče dokumente, tako religiozne kot ideološke, ki naj bi jim sledili. Vrednostni sistemi, ki iz ljudi delajo poslušne sledilce, lahko obvladljive odvisneže, vse ostale pa razglašajo za *persone non gratta*. Vsi poznamo cone ugodja. Na voljo so nam. Življenje in *raison d'etre*. Kaj je resnični smisel življenja? Francoski filozof Georges Bataille je vse svoje zavedajoče se filozofsko življenje preživel v iskanju odgovora na vprašanje *Kaj je življenje?* In ne vem kdaj, najbrž pa pred koncem tega, kar imenujemo življenje v telesu, ugotovil, da je to *čas, ki ga preživimo od rojstva do smrti*. To je odgovor na prvo vprašanje. Kaj pa vprašanje: *Kako živeti življenje?* Tu pa se začne razkorak, konflikt konfliktov. Sam mislim, da univerzalnega odgovora ni. Ko se pogovarjamo o tem in smo neprizadeti, pogovor celo steče, če pa smo prizadeti, potem je vse drugače. Sam mislim, da res obstajajo dogovorjena načela (vedno znova, ne enkrat za vselej) življenja, ki skupnosti držijo v primernem skladju vse posebnosti vseh članov skupnosti. Gre za načela, ki jih skupnost potrebuje za sožitje, kot na primer rastline na divjem, pravzaprav naravnem travniku. Koliko različnih rastlin živi skupaj, delijo pa si vse - zemljo, zrak, vodo, sonce, noč, dan, letne čase ... Tako tudi ljudje. Toda pri človeku gre dlje. Deloma v smeri oblikovanja sprejemljivega sožitja, hkrati pa ves čas vse bolj za vzpostavljanje nadzora in prevzemanja vodilnih pozicij v družbi. Malo filozofiram, ali pa veliko, saj je vseeno, a vendar se ob vsem tem vprašam, kako je mogoče, da vse manjše skupine ljudi obvladujejo večino in jih preoblikujejo v svoje sledilce, kot bi bili liderji nogometaši ali filmske zvezde. Kot bi se ljudje ne odločali na podlagi lastne pameti, kot bi je ne bi imeli, kot da bi bilo grešno popravljati lastne napake, kot bi bil smrtni greh izstopiti iz cone ugodja in slediti svojim idealom, kakršnim koli, ki spoštujejo vse druge in vsakega drugega, kot bi bil edini smisel komunikacije prepir ali prepričevanje v svoj prav, kot bi pogovor ne imel nobene vrednosti več, kot da je bistvo vsega obstoja materialna dobrina, duhovna pa le za obstranec, kot bi bila vrednost le dopovedovanje brez poslušanja, kot bilo poslušanje in premišljevanje slabost, kot da bi bilo... (vaje, samo vaje iz pisanja in razmišljanja)

Ko sem videl vejo drevesa, se mi je zdela kot roka, posebna roka, ki se steguje k vsemu dobremu, pozitivnemu, primernemu, novemu, nečemu, kar prinaša vznburjenje, kar človeka lahko bogati, ne kot grabljenje k sebi, ne, ne to, ampak kot iskanje širine,

globine, svežine. Ob pogledu na vejo in njeno zeleno barvo, zame barvo rasti, sem pomislil na pričujočo misel in se poglobil vanjo - *raison d'etre* (smisel bivanja, op.lekt.). *Zakaj smo?* A ni dovolj že to, da preprosto smo? Ja, da smo. Vzeti življenje v svoje roke, ali ga živeti, tako, da ustrežeš drugim? Kaj je prav?!?

Poskus spomina na mojo staro mamo

Moja stara mama ni bila prav zelo šolana ženska, čeprav je živela v času, ko so po svetu že vedeli in tudi spoštovali modre ženske, lahko so celo postale doktorice znanosti. Čeprav je prihajala iz okolja kulturnega osredja, v katerem so cveteli takšni kulturniki in napredniki, kot so bili Trubar, Levstik, Stritar, je kultura v ožjem smislu ni prav zelo zanimala, kulturo v širšem pomenu pa je kot pobožna ženska zelo dobro obvladala - če bi govorili v besednjaku sodobnosti, bi rekli, da je bil njen kulturni vzorec, po katerem se je ravnila in živela na vseh lestvicah vseh časov nekje pri samem vrhu. Strašno omikana je bila moja stara mama in tako dober štrudelj je pekla pa poseben kruh, v katerega je zavila zaplato ajde, da se nikoli nisem mogel odločiti, kateri njen pekovski izdelek je boljši. In imela je vedno veliko stekleno kroglo, v kateri je bila arnika, ki je zdravila vse. Zame pa je vedno imela vsaj eno jabolko, saj je vedela, kako rad jih imam. Tudi sam nisem bil še pameten (saj ne vem, če sem to že postal), ko je umrla, tako da nisem o njej razmišljal, in tudi danes ne skozi kakšno posebno psihoanalitično teorijo. Dojemal sem jo po instinktu - čutil sem njen značaj, čutil sem njeno kmečko modrost, videl in doživljal sem njeno ponižnost, ki ni bila absolutna, videl sem njeno vdanost vsemu tistemu, kar ji je pomenilo in tisto, kar je za današnji čas skoraj neverjetno - vse te lastnosti so bile tiste, ki sem jih potem bral pri mnogih piscih kot najvišje človeške vrednote. Spoštovala in spoštljiva je bila do slehernega in ko je ugovarjala, je ugovarjala z argumenti, ki jim ni bilo kaj očitati. Vedno je bila nasmejana in vedno je njeno glavo pokrivala ruta. Ni veliko govorila, saj ji ni bilo treba. Vedno sem v njeni bližini čutil toplino kmečke modrosti in človeške plemenitosti, ki me je navdajala z mirom, spokojnostjo. Verjamem, da še kdo pozna takšne ljudi - oddajajo nekaj nerazumljivega, nerazložljivega, neopisljivega, kar človeka prevzame s prav posebnim ugodjem. Počutiš se varno. Nekoč sva gledala drevo v dvorišču hiše, v kateri je stanovala s starim očetom. Bil je december, drevo se je sleklo, listje je odpadlo. Rekel sem: »Kako lepo se mi zdi drevo brez listov, zdaj vidim v njegovo jedro, zdaj vidim njegovo okostje, ožilje, živčevje, ki se potem za tri letne čase obleče v liste, ki se vsake toliko časa prebarvajo.

Zdaj, ko gledam golo drevo, lahko razumem ali slutim, kakšno obliko bo imelo, ko se bo obleklo v liste.« Rekla je, da tako pač je in, da je to dobro. Dobro je, da se drevo vsake toliko časa sleče, da tako spravi s sebe vse, kar se je na njem nabralo slabega, predvsem prah, umazanijo, škodljivce, plesen, listne bolezni in še kaj. Dobro odmre, ker je dalo vse dobro od sebe in ga nima več in odmre zato, da se lahko porodi novo, mogoče boljše. Drevo se tako obnavlja, ima cikle, v katerih se vedno vrne na prvotno, da lahko daje od sebe plodove, ki jih deli z vsemi. Pa to ni le okusno jabolko, ampak tudi ugodje dobrega. Drevo se slači zato, da se znova obleče v sveže, rodovitno, zato, da se ne pokvari. Tako nekako je govorila moja stara mama, ki jo je nesrečna usoda njenih staršev odgnala z domače grude v mestno delavsko četrt, a to na njeno kmečko bit ni imelo vpliva.

Predsamostojna Slovenija

Zdelo se mi je, da se mi hoče oče odpovedati. Ne spomnim se, od kdaj, a zanj sem bil razočaranje. Mogoče vse življenje – ali pa je bil to zanj poseben pristop k vzgoji. Z nenehno kritiko vzbuditi v meni odločnost za izboljšanje splošnega stanja in da bi šel po poti, za katero je on mislil, da je najboljša zame. Nikoli si nisva prišla tako blizu, da bi se o tem pogovorila, zdaj pa je že dolgo mrtev. To je uvod, a še nisem povedal vsega. Zakaj bi se me oče hotel odpovedati? Zaradi študija, ki sem ga izbral. Novinarstvo. Novinarstvo, je skoraj zakričal, ko je to slišal. Po dolgih letih zatrdjevanja, da me zanima strojna fakulteta, čeprav se mi tudi sanjalo ni, kaj bi počel s to fakulteto, zdaj naenkrat žurnalizem. V resnici me je zanimalo igranje, vlekla me je arhitektura, po tretjem letniku gimnazije, ko sem začel pisati za šolski časopis, pa se mi je pobilisnilo, da bi pravzaprav rad bil novinar. Zame je bil to romantični poklic, tako ga razumem tudi danes. Največ vpliva na to je imela televizija, pravzaprav BBC-jevi dokumentarci. Gledal sem jih in občudoval, kako so narejeni. Name je še najbolj delovalo ozadje dokumentarca, ki sem si ga slikal po svoje. Najprej spoznaš neko novo področje, o katerem včeraj nisi vedel nič, zatem so tu potovanja v tuje dežele, spoznavanje ljudi, ki jih ne poznaš, govoriš tuj jezik. Angleščina me je pritegovala veliko bolj kot ruščina, za katero niti slišati nisem hotel. Čeprav je bil moj stari oče Ukrajinec, ki je prišel za graničarja na jugoslovansko-italijansko mejo v Planino pri Rakeku in se tam oženil. Oče pa je znal odlično rusko, saj je bil po vojni od leta 1945 do 1948 v Engelsu v Rusiji

na pilotski akademiji. Mene je zanimala angleščina in kot drugi jezik sem izbral francoščino. Lep jezik. Romantičen - tako mehko zveni v svoji trdoti. Pravijo, da pozna največ romantičnih izrazov med vsemi jeziki. Ne vem. Mogoče res. Jezik je meni lep. Po letih inženirstva zdaj pisunstvo. Katastrofa. Družinski konflikti, že prej stalni, so bili še hujši. Vztrajal sem. Novinarsko pot sem začel s prenašanjem Dela po stanovanjih. Pa naročnino sem pobiral. Enkrat mesečno. Pa na FSPN sem se vpisal, oče pa je bil nezadovoljen. Le on je štel doma, zato mnenje brata in mame nista bila pomembna. Tudi moje ne, ki je bilo vedno zgrešeno. Črna ovca pač. On pilot, podpolkovnik JLA, slekel se je, ko je bila ustanovljena Adria Airways, takrat smo se iz Beograda vrnili v Ljubljano. Mama in oče sta bila oba iz bele Ljubljane - takrat se je o mojem rojstnem kraju povsod govorilo tako. Bela Ljubljana, simbol urejenega mesta, lepega mesta, razvitega mesta, vzhajajočega mesta, tam doli v Beogradu se mi je zdelo kot nekje na tujem, v nekakšnem rajju, če sem takrat za raj vedel. Pa mislim, da ne. Otroško dojemanje simbolike bela. Bela, bela, bela Ljubljana. Sanjal sem, da bi tudi sam bil v njej doma in zgodilo se je. Oče je zamenjal modro pilotsko vojaško uniformo za modro pilotsko v civilnem letalstvu in vrnil se je domov. Mi pa z njim. V Beogradu ni bilo slabo. Hodil sem v šolo, živeli smo dobro, piloti so bili bolj plačani kot pripadniki artiljerije in pehote. Bolje menda le mornarica, ali pa so bili enako dobro kot piloti. Ne spomnim se več. V šoli sem bil odličnjak, imel sem veliko prijateljev. Doma smo govorili slovensko in nihče nas ni šikaniral. Mogoče, ker se to v vojski ni smelo. Kazni za šovinizme so bile nagle in hude, postopki za dokazovanje pa kratki in učinkoviti. Dovolj je bil samo namig in že so se začele težave. A nekaj ni štimalo. Ne vem, kaj. Mama je govorila, da sva se z bratom iz Slovenije vedno vrnila pred začetkom naslednjega šolskega leta lepo porejena. Komaj je bilo šole konec, včasih že kakšen teden prej, naju je odpeljala v Ljubljano k stari mami in očetu. V Moste, delavsko četrt Ljubljane. Očitno nama je bolj pasal zrak, pa voda, pa narava, pa hrana seveda. Ob odhodu iz Beograda sem bil star deset let. Dovolj, da bi za čim žaloval. Pa nisem. Res ne in poudarjam, nič mi ni manjkalo, nihče me ni odklanjal, bil enak med enakimi in spoštovan. Vsako leto v šoli sem bil nagrajen kot odličnjak. Bil sem drugim za primer. Učiteljica Zora Vučkov me je imela rada in jaz njo. A vseeno nisem doživel selitvene travme. Z lahkoto sem se vklopil v ljubljansko življenje in se začel učiti slovensko. Domača govorica je bila premalo - zlasti slovnica mi je delala težave. Stavke sem oblikoval v skladu s srbohrvaščino. Koliko vejic sem položil narobe - tudi danes jih. In še marsikaj, a uspelo mi je "vzrediti" spodobno znanje matrinega jezika. Dolg uvod. Vem. A potreben, vsaj

jaz tako mislim. V Beogradu sem se prvič zaljubil. Nada ji je bilo ime. Poleg šole je hodila na balet. Komaj prvošolec sem ostrmel pred izložbo fotografa v Novem Beogradu, v katerem je poleg drugih fotografij visela tudi njena slika. Nada v baletni opravi. Vsa v belem, kot je bila bela Ljubljana. Ima to kakšno zvezo z nadaljevanjem zgodbe? Ne vem. Danes se mi zdi, da bi jo lahko imelo, a vse je lahko le plod domišljije. Torej Nada v belem v Beogradu, jaz pa vsako leto v beli Ljubljani. Prebil sem se do študija, podrobnosti za roman, a ga ne pišem, še ne. V gimnazijo sem hodil pet let, eno leto so me zaradi t.i. vzgojnih namenov vrgli. Sam sem k temu izdatno pripomogel. Špricanje, tu in tam tudi pijančevanje, neizpolnjevanje šolskih obveznosti, jezikanje, dostikrat nepripravljenost, spričevalo je bilo bolj ali manj športna napoved: 2,1,0. Odličnjak se je razvil v *l'enfant terrible*. Težavni otrok. Komu vse nisem delal težav! Staršem, sorodstvu, učiteljem, tu in tam fantom, s katerimi sem se stepel, sebi. Nihče ni bil varen pred mojo težavnostjo. In potem se tale tip še odpove strojništvu in gre v luftarski poklic. Tako je govoril oče. Luftarski poklic - samo delomrzneži hodijo v tak poklic. Politična fakulteta pod vodstvom Staneta Dolanca. Ob fakulteti je imel svoj dom in dva miličnika, najbrž jih je bilo več, a skupaj sta bila vedno le po dva, ki sta ga varovala noč in dan. Dokler se ni preselil. Bil je še prvi letnik FSPN-ja. Prvi in drugi je bil takrat skupni za vse tri smeri. Ni jih bilo več: politologija, sociologija in novinarstvo. Eden izmed predmetov je bil tudi Politični sistem SFRJ. Predavatelj je bil meni ljubi profesor. Sram me je, a pozabil sem njegovo ime, čeprav sva se razumela dobro. Žal ga je kap pri šestdesetih. Njegovo ime imam na koncu jezika. Žal mi je in tudi sram me je, a tako deluje spomin. Čeprav sem bil študent prvega letnika, sem že pisal v nekaterih časnikih: v Ljubljanskem dnevniku, zlasti za legendarno ponedeljkovo športno prilogo Roto Foto Šport, pa tudi za Šolske razglede, učiteljski časnik, ki je izhajal kakšnih sedemdeset let, preden je ugasnil. Pisal sem o samoupravljanju študentov po letnikih. V resnici je bila takrat beseda samoupravljanje močno razširjena in pogosto uporabljana, pomenila pa je veliko več kot današnjim raziskovalcem pretekle zgodovine. Imela je pomen in imela je moč - pomenila je pomemben korak naprej v t.i. družbenem razvoju. Čutili smo jo kot danes čutimo besedo demokracija. Žal sta obe besedi naleteli na ljudi, ki so ju razumeli po svoje in razpon razumevanja je bil od popolnega zanikanja (podna, smo rekli včasih) do nebeško nedosegljivih višav. Za članek me je pohvalil, pohvalil je tudi nekatere druge članke. Nisem pisal samo o športu. Pravzaprav me je že takrat vse drugo bolj zanimalo. Pisalo se je leto 1974. Takrat je bilo večkrat slišati in prebrati, da Slovenija lahko obstaja le znotraj Jugoslavije, da bi

samostojna takoj propadla. Če se danes vprašam, zakaj je bilo tako, lahko razvozlam, zakaj. Takrat se je sprejemalo novo ustavo in eden najpomembnejših avtorjev je bil Edvard Kardelj. Zastavil je državo kot neke vrste konfederacijo in gotovo so bili odpori tradicioonalistov, ki so v tej organizaciji države videli tisto, kar se je zgodilo približno dve desetletji pozneje. Na eni izmed ur sem omenjenega profesorja vprašal, naj mi razloži, zakaj Slovenija ne bi mogla biti samostojna. Zakaj trdijo, da bi v naslednjem hipu izginila? Vzel si je čas. Celo uro nam je razlagal, zakaj tako. Govoril je zanimivo, slikovito, ne vem, koliko jih je prepričal. Ko je bilo konec ure, me je pogledal in vprašal: "Sem vas prepričal, kolega Popov?" Nasmehnil sem se - očitno tako, da je moj nasmeh razumel kot govorico telesa. Nasmehnil se je tudi sam in ob slovesu rekel. "Vidim, da nisem. Vidim, da nisem!" In ni bil žalosten, tudi zaskrbljen ne. Sedel sem v dnevno – informativni redakciji Radia Slovenija. Rekli smo jih DIR. Pri nas smo oblikovali vsa poročila in vse dnevno-informativne oddaje za vse tri programe. Nastopilo je nočno dežurstvo. Bilo je pred 27. junijem 1991. Za nami so bili neponovljivi časi. Kot novinarji smo sodelovali in bili priča razpadu Jugoslavije, vsakega detajla tega razpada posebej. Vsak dan in noč, vsako uro smo pisali o vsem, kar se je dogajalo in spročali ljudem preko radijskih valov. O teh in onih javnih nastopih starih in novih politikov, o teh in onih pismih, o vseh korakih, ki so kazali na to, da se razmere najprej iz meseca v mesec, nato iz dneva v dan, na koncu iz ure v uro zastrujejo. Jasno nam je bilo, da smo prišli v cono, v kateri lahko izbruhne najhujše. Ne spomnim se nikogar, ki bi omahoval, mislim na kolege, delali smo, kar smo sami po sebi razumeli, da moramo, ne da bi nam kdorkoli karkoli pridigal, ali nas ideološko ali religiozno usmerjal. Smo vedeli, kaj moramo narediti in to smo delali. Gre za nekaj deset novinarjev, ki smo v tej redakciji sprejemali, oblikovali v celote in pošiljali v eter, kar je veliko večja skupina novinarjev nabirala na terenu po domovini in tujini in nam pošiljala v urejanje in objavljanje. Na mizi v redakciji smo imeli tudi toki-vokije in podobne naprave in smo poslušali, kaj se dogaja na terenu - v vojski, v policiji. In komaj so tanki zapustili prostore vrhniške vojašnice, smo to spročili po radiu. Vsak premik vojske, vsako njeno početje - o vsem smo sproti poročali. Nič niso mogli narediti, da jim ne bi sledili in o vsem poročali sproti. Mednarodna javnost je spremljala vse. Nihče nam ni rekel nič, nekateri so bilo pozneje nagrajeni, ne vsi, a vedeli smo, kaj je naše delo in ga opravljali brez besed, brez pričakovanj na poplačilo, pogosto brez spanca. Tudi pozneje nismo imeli občutka, da bi nam ostal kdorkoli kaj dolžan. Čutili smo, kaj smo mi dolžni v takšnih razmerah ljudem in to smo jim dali. Takrat sem se pogosto spomnil na mojega pokojnega

profesorja, ki nam je približno dvajset let nazaj celo uro razlagal, zakaj Slovenija ne more biti samostojna. In ko sem se ob dogajanjih, ki so se nadaljevala z desetdnevno vojno, spominjal njegovega zaključka, se mi zdi, da tudi sam ni verjel tistega, kar nam je pripovedoval. In to se je dogajalo kakšnih dvajset let pred razpadom Jugoslavije. Kdaj se je torej začel razpad države, v kateri smo živeli toliko desetletij in spletli toliko in toliko vezi? Mnoge so se ohranile do danes, mogoče le preoblikovale v nekaj boljšega zdaj, ko smo vsak na svojem. Kdaj? In kako širok je seznam osamosvojiteljev?

Ljubica Lazar

Kje sem bila ob napadu na Slovenijo, 1991?

V naročju sem imela kup knjig, želela sem v knjižnico, ko je še 'stanovala' pod občino, a je bila že zaprta, ker so bile na cestah barikade. Grem proti Zdravstvenemu domu v Hrpeljah. Kar naenkrat grozno hrumi. Kaj je to? Ojoj! Zagledam dolgo cev, tank ... Tank?!!?!?!? Od šole v Hrpeljah proti Kozini je škripalo in rjovel. Počepnila sem za zid in stiskala knjige k sebi in jokala. Ne toliko od strahu, kar sem zagledala, temveč zaradi neverjetnega prizora, ki smo ga do takrat videli le v partizanskih filmih. Želim si, da bi vse orožje zginilo iz obličja sveta.

Lucija Beguš

Grof Korečnik in njegov srečni gumb

Nekoč je stal grad Gradina, danes so tam ostale le ruševine, a če dobro pogledaš, je še vedno tam. In notri v Gradini je živel dobri grof. Grof Korečnik mu je bilo ime. In imel je rad vse ljudi. A ker je bil poseben, nekateri bi rekli nenavaden in čuden, je na vsako vprašanje in pozdrav odgovoril: »Nesem ču«. Hodili so veljaki jezika od vsepovsod in se spraševali, le kaj to pomeni, to kar govori, ta grof Korečnik. Prebrali so vse debele knjige, tudi tiste stare bukve vse zaprašene, povsod odgovorov iskali in ga na skrito opazovali. A ko so opazovali, so ugotovili, ne glede na to, kdo pač je bil, da reče le dve besedi: »Nesem ču.« Potem so šli še dalje. Pomenkovali so se med seboj in skupaj dognali, da je mogoče iz rodbine Korečnik, tako se je namreč pisal. Kateri je bil njegov rod? A ga niso našli. Nikjer. Kako je to sploh mogoče? Nekdo bolj moder je morda kdaj izdaval, da je Korečnik, Koslovariš, Koslovar. In spet so iskali, a tudi tega ni bilo nikjer. Od znanja jim je skoraj počila glava, malodane eksplodirala, zato so si rekli: bomo samo opazovali, kdo je ta grof Korečnik! Nekega dne je šel gospod omenjeni mimo in nekdo ga je pozdravil. Kot navadno je odgovoril: »No, kaj, zdaj že veste, je ja jasno: nesem ču!«. Takrat pa se iz množice nekdo zadere: »To pomeni 'nisem slišal', kaj vam ni jasno?« Pa so iskali tistega, ki se je zadril, pa ga spet niso našli. A veljaki jezika so se zamislili in si dejali, da ima mogoče tisti prav, da »nesem ču« pomeni »nisem slišal«, saj bi bilo tako le razumljivo, najverjetneje je celo gluhi, a ker vidi in ne sliši, potem vsem govori »nesem ču«. A potem je bilo še bolj čudno, ker so vsi začeli razmišljati, češ čemu potrebujejo takega grofa, ki nič ne sliši in vedno govori le dve besedi, ki sta, kako že: »Nesem ču«. Naslednjega dne sprememba: ko je grof Korečnik šel na sprehod, je brez vsakega vprašanja ali pozdrava rekel: »Nesem ču, nisem vlak.« Vsi so kar zazijali: »Kaj je pa zdaj to?! To je pa preveč, da iz nas norce dela! Kaj govori, da nosi vlak?« Grof Korečnik se je obrnil in dvignil samo en prst. »To uganka je, vrla gospoda. Sem Korečnik, človek besede, ko govorim, a se že malo dolgočasim, naj vam razkrijem pomen besed. Nesem lahko pomeni nisem vlak, vlak je pač onomatopojija preprosta, vsi jo poznamo, kako že gre, seveda: »Čučuču ...« Lahko pa je tudi *nesem ču*, kar preprosto pomeni nisem slišal. In če vam kdo kdaj reče, da ni dobro biti drugačen in nenavaden, vam svetujem samo to - vi otroci ste prihodnosti, vsak v sebi naj najde, kar ga najbolj veseli in če vam kdo to ne dovoli, le recite *nesem ču* in pogumno vztrajajte in če vas še vedno ne bodo razumeli recite še: *stupte zad, stupte zad, čučučuču, pste me,*

de sm, kr čem bet.« Kako se pravca konča? Ker ljudje, vsaj nekateri, niso razumeli drugačnosti in niso videli v nenavadnosti veselja, so podrli grofu Korečniku grad Gradino in moral je oditi, je *mogu jet*. A čudeži se dogajajo ravno v vašem mestu in včasih se od tam, kjer so ruševine, in kjer stojijo ruševine gradu, sliši pesmica: Pesmca knof (knof=gumb - v podbrškem narečju)

Nkrat, ku j'blu, j' živu grof,

kuj na riti j' jemu knof,

ma j' blu taku, da j'pa štengah zljetu,

n' taku j' rjeku: dragi ljdje, pravca j' tu ta knof.«

Maček

Nekoč je živel maček, ki je bil nekaj posebnega. Čeprav je bil črn kot oglje, je imel en bel brk. Bil je ponosen na svoj brk in na to, da je drugačen od drugih, čeprav se je drugačnost razumela kot nekaj slabega. Ni razumel, zakaj vsi bežijo od drugačnosti, ko pa je tako lepo, če si nekaj posebnega. In potem se je zgodilo. Nekega jutra se je pogledal v ogledalo in belega brka ni bilo več. Le kaj se je zgodilo, se je spraševal. Kje za vraga je moj beli brk? Kje sem ga izgubil? Ali mi bo zrasel nov beli brk? Vse to se mu je podilo po glavi in ni in ni se mogel sprijazniti, da belega brka ni več. Postal je žalosten, saj je mislil, da brez njega ni več poseben. Mislil je, da je zdaj postal čisto navaden maček, a tako si je želel biti nekaj posebnega. Brezciljno je taval po cesti, ko je kar naenkrat izza dvoriščnih vrat prišel lep beli muc. In glej ga, zlomka, imel je same bele brke. Pazljivo ga je ogovoril: »Pozdravljen. Veš, izgubil sem beli brk in zdaj nisem nič več poseben, ti pa imaš toliko belih brkov in si res nekaj posebnega.« Beli maček je rekel: »Vem, da sem nekaj posebnega, mogoče sem tudi najboljši na vsem svetu.« Črni muc se je zamislil: »Kaj se je zgodilo? Zdaj nisem niti več navaden? Postal sem »podnavaden«, če je to sploh mogoče.« In je šel s sklonjeno glavo naprej. Ko nenadoma izza grma pokuka mačja glava in - meni nič tebi nič - ogovori žalostnega muca: »Kaj pa ti, tako žalosten?« Muca, ki ga je ogovorila, ni bila posebno lepa. Bila je čisto navadna tigrasta muca. Toda, kdo je v resnici lep? Muca na videz ni bila nič posebnega, a je vseeno spodbudila črnega muca, da je dvignil glavo pokonci in zastokal: »Izgubil sem

beli brk in zdaj nisem nič posebnega.« »Kaj je pa to posebno, če nisi nič posebnega? Že to je posebno, ker nisi nič posebnega.« Kaj pa ta govori, si je mislil črni muc, nič ne razumem. A ji je vseeno odgovoril: »Tudi ti na videz nisi nekaj posebnega, saj nimaš niti enega belega brka.« »Nič ne de, jaz sem posebnost iskala znotraj sebe,« je z nasmehom odvrnila muca. »Kaj to pomeni? Ne razumem, kaj je znotraj mene.« »To pomeni, da si na poti samoodkrivanja.« »Kaj moram odkriti, saj nisem pokrit?!« »Ha, ha, ne mislim tako. Moraš na notranjo pot, da se poiščeš. Da najdeš, kakšen si v resnici. In ko se najdeš, niso beli brki prav nič pomembni. Pomembno je, da najdeš v sebi vir veselja. Takrat te nihče ne bo mogel prizadeti. In moč se imaš spremeniti.« »Znotraj sebe, joj, kako je to zakomplicirano. Lažje bi bilo, če bi preprosto imel beli brk. A vseeno pametno govoriš. Gotovo je v meni tudi kaj, na kar sem ponosen in me dela posebnega.« »Gotovo. Včasih je že prijaznost dovolj, a kdo ve, kaj se še skriva v tebi. Zdaj pa grem, da ne zamudim večernega zatona sonca in prihajajočih zvezd na nebu. Lepo se imej in vem, da ti bo uspelo, saj si nekaj posebnega.« Muca je odvihrala, kot veter in črni muc ji ni uspel niti odgovoriti, a je slišal besedo 'posebno' in ne boste verjeli, tako se je tudi počutil. In beli brk ni bil več tako pomemben, saj je odkril, da biti lep ni najnujnejše na svetu. A kdo je lep?

O kobilici, ki je skočila previsoko

Bila je. Res je bila ena kobilica, ki se je nekega dne odrinila od tal, da bi skočila na okensko polico, a jo je odneslo na streho. In še nikoli ni bila na strehi. Niti ni vedela, kaj naj na strehi počne. A najhuje je bilo to, da je skočila tako visoko, da si preprosto ni upala skočiti nazaj. Že sam pogled v globino jo je navdajal z grozo. Zato je čemela tako na strehi in skoraj ji je šlo na jok. Pa tudi jezna je bila nase, ker je skočila tako visoko. Tako je čepela vsa nesrečna, tam na strehi, ko je mimo pribrenčala muha: »Hej, kaj pa ti na strehi? Še nikoli nisem videla kobilice tako visoko.« »Ah, me je kar odneslo. Niti sama nisem vedela, da lahko skočim tako visoko.« »In kaj boš zdaj? Najbolje je, da skočiš nazaj na tla.« »Eh, to si pa ne upam. Globel je pregloboka in lahko bi si polomila odskočne noge. In potem ne bi več bila kobilica.« »Ampak nekaj moraš storiti. Tukaj na strehi boš umrla od sončne pripeke in tudi hrane ni.« »Vem, vem. A tako je to, če skočiš in te nese tako visoko. Hotela sem samo na okensko polico, v cvetlični lonec, po razgled. Zdaj pa imam razgled. In to tak, da sploh ne razločim, kaj se spodaj dogaja.«

»Draga moja kobilica, jaz ti ne morem pomagati. Škoda, da nimaš kril kot jaz. Zdaj pa grem, pa srečno!« Kobilica je še vedno čepela na strehi. In vsakič, ko je pogledala navzdol, si je zatisnila oči, da se ji ne bi zvrtele. Pa pride mimo kačji pastir. Kot pravi rešilni helikopter se ustavi ob kobilici in vpraša: »A ti lahko kako pomagam?« »Spraviti se moram spet na tla. Previsoko sem skočila in zdaj si ne upam skočiti nazaj.« »O, to je pa težavno. Če bi bila lažja, bi te lahko odpeljal jaz. A tvoja teža bi naju oba raztreščila. Ne morem ti pomagati. In zdaj grem. Bodi dobro!« »Tudi ti bodi dobro in hvala za prijazne besede. Bom že kako.« Tudi kačji pastir je odkrilil naprej. In kobilica je ostala sama. Razmišljala je le o tem, kaj bi bilo, če skoči dol. Rekla si je: »Najprej bom pokukala z enim očesom.« In tako je storila. A hitro ga je zaprla nazaj. »Zdaj bom pogledala z obema očesoma.« Nekaj časa je zdržala, pa spet zaprla oči. Postavila se je čisto na rob, da bi skočila, a je vsa otrpnila. Takrat pa je zapihal vetrič in v zraku je zagledala polno padalc regratovih lučk. In ni premišljevala. »Prijela se bom za padalce in bo, kar bo.« In tako je tudi storila. S padalcem v roki je treščila ob tla, a njene poskočne noge so bile še cele. Bila je vesela, da je na tleh. In zaobljubila se je, da nikoli več ne bo skočila tako visoko.

Wad kot sma pršl/Od kod smo prišli (narečje kraja Podbrdo, Baška grapa)

Wad kot sma pršl? Stari lde sa gawaril, da je en krej, wat koder pridaja watroc. Da jih prnesa deuja woda wen z woske soteske, ku saj rekl Klowdra. Da sa tko gawaril, je lih zato, ku se nisa upal pavedat in razlagat, kako res rataja watroc npa zato, da nisa klabasal naumnasti, da watroc prnesa štokla. Tel sa bit bel pamatne in sa rekl, da pridaja watroc wen z woske soteske, ku člowk skorej na mora not. Tko prawja stare zgodbe. N jest b to vrjela, sej sma se kut watroc igral prow u te soteske, ku sma je rekl Plumf. Zanimiwa biseda. Plumf. In kajkrat sma se v te woske soteske tud kopal in plumflne-čoflne u woda, ku jbla mrzla kut led. O, čist sigurnu sa mel stari lde prow, da sa tko gawaril, sej wad kod pa watroc res pridaja, če ne prow z woske soteske in jih učasih prnesa tud deuja woda.

Stari ljudje so pripovedovali, da obstaja kraj, od koder pridejo otroci. Da jih prinese divja voda iz ozke soteske, ki so ji rekli Klowdra. Da so tako govorili, je najbrž zato, ker si niso upali povedati ali razložiti, kako otroci sploh nastanejo in najbrž tudi zato, da niso klobasali neumnosti, da otroke pač prinese štoklja. Hoteli so biti bolj pametni in so rekli, da otroci pridejo iz ozke soteske, skoraj neprehodne za človeka. A tako pravijo

stare zgodbe. In bi jim verjela, saj smo se kot otroci igrali prav v tej ozki soteski, ki smo ji mi otroci rekli Plumf. Čudovita beseda. Plumf. In velikokrat smo se v tej ozki soteski tudi kopali in plumfnili/čofnili v vodo, ki je bila mrzla kot led. O, čisto mogoče so imeli stari ljudje prav, da so tako govorili, saj od kje nekaj pa otroci res pridejo, če ne iz ozke soteske in jih včasih prinese tudi divja voda.

O bolhi

Bolha, ki ni bila navadna bolha, se je naveličala živeti v pasjem kožuhu in si rekla: "Podurhala jo bom v svet." Ničesar ni imela, kar bi vzela s seboj, le pozdravila je v slovo svoje boljše prijatelje in prijateljice ter odskočila s pasjega kožuha naravnost na cesto. Že v prvem hipu jo je skoraj povozil avto, a se je vseeno z veličastnim skokom odkotalila izpod koles na pločnik, kjer jo je v drugem hipu želel pohoditi velik čevelj, ki je sploh ni opazil. A priznajmo, tudi če bi jo videl, bi jo najraje in z največjim veseljem pohodil, saj bolh v resnici nihče ne mara. S pločnika je krenila dalje in iskala pot v kruti realnosti. Želela si je biti bolha brez pasjega življenja. Zagledala je miško. »Mogoče mi bo v mišjem kožuhu bolj zanimivo,« si je mislila. A miška jo je pocvirnala tako hitro, da ni bilo časa skočiti v mišji kožuh. »Ah,« si je rekla. »Mogoče je pa to dobro. Miško bi gotovo požrla mačka in kaj bi potem?« Pomislila je, da so mogoče prav v mačjem kožuhu boljše nebesa. Zato je odšla na pot, da bi našla primerno mačko, kjer bi se nastanila. A mačk od nikoder. Po poti je zavila na travnik, kjer je mrgolelo majhnih živalic, kot je bila sama. Najprej je srečala mravljo, ki je pridno nosila hrano v mravljišče. »Hej, mravlja, kako si kaj? Si mogoče videla kakšno mačko? Potujem v mačja nebesa, veš, in ne najdem primernega bivališča.« Mravlja se je zdolgočaseno obrnila k bolhi in rekla: »Ah bolha, ti si tako neumna. Nikoli ne boš našla mačjih nebes, ker jih ni v mačjem kožuhu. Nebes v resnici ni.« »A tako!« je rekla bolha. »A vseeno, treba je zreti naprej, četudi je dan temnejši od temnega. In če mačko srečam, jo srečam, če ne, bom morala iskati zatočišče drugje.« Nato je mimo priklobasal hrošč in prav nič se mu ni mudilo, zato se je ustavil pri izgubljeni bolhi in jo vprašal: »Kam pa kam, bolha?« »Ah, tako sem utrujena. Iščem pravi mačji kožuh, a mačk od nikoder.« »Zakaj si pa tako žalostna?« »Eh, kaj bi. Težko je življenje, če nimaš kožuha, v katerem bi živel.« »No, mogoče pa le najdeš kožuh, v katerem bi lahko živela.« »Ne verjamem več. Dolga pot je za mano in težkih preizkušenj ni ne konca ne kraja. A jaz bi tako rada, da

si končno najdem svoj notranji mir, kjerkoli že to je.« »Notranji mir. Le kaj je to?« »To je takrat, ko ti nihče ne skače po glavi in si v tem trenutku.« »Kaj pa klobasaš!« »Res je, živeti v tem trenutku brez motenj. To so moje sanje. In imeti upanje v boljše čase. A kot, da se ne da. Kot da mi ni namenjeno biti svobodna.« »Vsak je lahko svoboden, kot je lahko. Malo svobode pa je včasih treba ukrasti.« »Svobode se ne krade. A vsak išče svojo svobodo. Jaz sem jo našla v pisanju.« »Beh, v pisanju. Kaj pa je to takega. Piše lahko vsak. A le redki dobro pišejo.« »Pisati je zgolj pisati in četudi ne napisati dobro, je dobro že samo pisati.« »Kar grem, ker s tabo se ne da pogovarjati.« Bolha jo je mahnila naprej. Malo dlje je srečala murna. »O, kako lepo igraš, muren.« »Res je. Tega ne zna vsak.« »Prav lepo je slišati nekaj glasbe po takšni poti, ki ne vem, če kam pelje, saj še zdaj nisem našla mačjega kožuha, v katerem bi živela.« »Tudi ga ne boš. Mačke so prebrisane in ne želijo bolh na svojem kožuhu.« »Torej se moram naučiti živeti na prostem,« je rekla bolha. Toda, kako naj bolha preživi brez kožuhov, takih in drugačnih. Bolha rabi kožuh, da nekomu pije kri, drugače ni prava bolha. »Mogoče bom spremenila prehranske navade,« si je mislila: »Mogoče obstaja tudi življenje brez kožuhov. Mogoče je na tem svetu še kaj, kar se lahko naučim in mogoče mi ne bo treba vse življenje piti krvi drugim živalim.« Zato se je odločila, da jo ubere dalje po poti čez travnik, naravnost do morja. Tam je zagledala ribo, ki se je ravnokar prišla kopat v plitvino jutranje mesečine. »Pozdravljena riba, kako si kaj? Mi poveš, kako se ti prehranjuješ? Veš, jaz pijem kri drugim živalim, a ne najdem primernega kožuha.« »Prehranjujem se s planktonom in majhnimi živalicami v morju.« »Bljak, najti moram kaj drugega za pod zob. Že več dni nisem jedla in tudi ne najdem primernega kožuha, v katerem bi si našla svoje bivališče.« »Ni tako preprosto, draga bolha. Veš, mogoče nikoli ne najdeš primernega kožuha.« »Zakaj me spravljaš v malodušje? Gotovo morajo biti tudi zame mačja nebesa.« »Ne vem, draga bolha.« Zaključek A: »A, jaz vem. Še naprej bom iskala. Gotovo obstaja kakšna mačka, ki bi z veseljem dovolila, da ji pijem kri.« »To je pa malo verjetno!« »No, zdaj grem. Ubrala jo bom proti goram, tam so mačke bolj svobodne in niso še tako moderne in prefinjene. Pa lep pozdrav.« In je šla. Na poti je srečala potepuško mačko in jo vprašala: »Hej ti, ali imaš kaj bolh?« Mačka je leno odgovorila: »Nekaj pa gotovo. A iščeš pribežališče?« »Tako nekako in tudi jedla nisem že dolgo.« »Kar skoči gor in se seznanjaj s tu živečimi bolhami. Vse ti bodo razložile. Živimo namreč v simbiozi. In jaz se na boljšo srečo rada praskam.« »To je pa naravnost bombastično! Vedela sem, da obstajajo mačja nebesa,« je še rekla bolha, preden se je udobno ugnezdila v mačjem kožuhu. Če to ni sreča, potem ne vem,

kaj je! Zaključek B: »Tudi jaz ne vem. A treba je upati in zreti dalje. Mogoče ima moja pot vseeno kakšen pomen. In mogoče je prav pot v resnici moje življenje.« »Govoriš nerazumno. Tako boš lahko umrla od lakote.« »Eh, kdo je pa rekel, da se brez hrane ne preživi.« »Saj si čisto zmešana!« Mogoče res, a mogoče je še kaj, kar se moram naučiti in po poti grem, da izvem!« In ne boste verjeli, bolha še danes raziskuje skrivnosti, ki ji jih je namenilo življenje. Če ni že umrla, se ve.

Maja Sulčič

Camp Counselor izkušnja (CC USA)

Študirala sem na Filozofski fakulteti v Ljubljani, smer pedagogika in sociologija kulture. Vedno sem imela rada geografijo, rada sem spremljala oddaje, prebirala knjige, vodiče o različnih državah in vedno je v meni tlela želja po potovanjih. Žal doma ni bilo dovolj dohodkov za raziskovanje sveta, sem si pa vedno govorila, da bom potovala, ko bom velika. V času študija je kar nekaj mojih kolegov, sošolcev iz srednje šole odšlo na Erasmus izmenjavo. Naša smer na fakulteti ni imela še nekih zanimivih destinacij, me je pa, takrat že bivša cimra navdušila nad programom *Camp Counselor USA*. Kaj je program *Camp Counselor*? Veliko informacij lahko najdete na spletni strani: <https://student.nomago.si/delo-v-tujini/poletni-kampi-v-zda/>. Gre za študentsko delo v poletnih kampih v ZDA. Verjetno je že vsak gledal kakšen film o njihovih otroških kampih in to sem tudi sama izkusila leta 2004. Ves čas študija sem veliko delala preko študentskih servisov. Izkušnje z otroki sem pridobivala preko prostovoljnega dela in preko Medobčinskega društva prijateljev mladine Sežana (vodila ustvarjalne in mladinske delavnice, bila spremstvo Dedka Mraza, spremljevalka otrok na zimovanjih, poletnih taborih ipd.). Leto prej sem pospešeno delala, da sem čim več prihranila. Zanimivo, da sem pred odhodom v ZDA, opravila največje število izpitov, kar je bilo možno, saj je bila motivacija zelo velika. Je pa tudi res, da sem bila zelo na koncu svojega študija. Na odhod se pravzaprav pripravljala že vsaj pol leta prej. Najprej se moraš prijaviti in izpolniti kup obrazcev, priložiti moraš reference, ki ti jih napišejo mentorji, znanci – nekakšno potrdilo, da si primeren kandidat za delo z otroki. Priporočljivo je, da znaš igrati ali trenirati kak šport oz., da si aktiven. Seveda je vsa prijava v angleščini. Takrat je bil program pod okriljem *Student travel agency*, ki je ponujal program *Support staff* – tudi v kampih, npr. pomoč v kuhinji, vzdrževanja ipd., ne gre za delo z otroki. Tretji program je še *Work experience*, ki ponuja delo v različnih zabaviščnih parkih, nacionalnih parkih, golf igriščih ipd. Ob prijavi se dogovoriš za intervju v angleščini, da preverijo tvoj nivo znanja oz. razumevanja. Potem pravzaprav čakaš, kateri kamp te bo izbral. Na voljo je več vrst kampov in mene je izbral kamp Lawrence na otoku Bear Island (jezero lake Winnepesaukee) v državi New Hampshire. Gre za državo severno od New Yorka, na

vzhodni obali ZDA. Bil je fantovski kamp, kjer smo bile ženske oz. dekleta le osebje, pa še teh nas ni bilo veliko. Žal se ne spomnim točnega datuma, ko sem prejela pošto, ampak vem, da je preteklo nekaj mesecev od prijave. V maju smo imeli informativni sestanek s predstavniki STA, urediti smo si morali delovno vizo na ameriški ambasadi v Ljubljani in dobili smo letalske karte s točnim datumom odhoda. Prijavljeni smo leteli v zelo različnih terminih, moj datum je bil 13.6. Z Brnika smo najprej leteli v Budimpešto, od tam pa v New York. Isti termin nas je imelo približno sedem študentov, ki smo odhajali vsak na svoj konec. Lažje je bilo, ker nisem bila popolnoma sama. Na letališče JFK v New Yorku so nas prišli iskat delavci programa CCUSA (Camp Counselor USA) in nas peljali na univerzo Columbia na Manhattnu. Spominjam se, da se mi je zdelo, kot bi bila v filmu, navdušenje je bilo enormno. Potovali smo od jutra in ker je New York šest ur za evropskim časom, smo imeli zelo dolg dan. Namestili so nas v študentse sobe in nam dali navodila. S Slovenci, ki smo potovali skupaj, smo že tisti večer začeli raziskovati New York, se sprehodili po kampusu, sedeli na znamenitih stopnicah Columbia univerze, najbolj pa se mi je vtisnila v spomin trgovinica, ki je prodajala našo Frutabello. Naslednji dan smo imeli spoznavni sestanek, kjer so nam podali vsa navodila. Večina študentov je takoj odšla na svoje destinacije (ali z vlakom, avtobusom ali letalom), sama pa sem ostala še eno noč. Izkoristila sem dan in še s tremi Slovenkami obiskala kar nekaj znamenitih točk New Yorka. Naslednje jutro sem še z dvema Rusinjama, ki sta bili dodeljeni kot kuhinjsko osebje v istem kampu, odpotovala proti cilju. Z avtobusom smo se odpeljale do Bostona, ki je oddaljen približno štiri ure vožnje. Tam sta nas pričakala dva bodoča sodelavca in nas peljala proti kampu. Ker pa je kamp na otoku, smo uporabili še ladjico z imenom *The bear* (precej stara barka, ki pa je popeljala vse otroke v kamp). Kamp je sestavljen iz glavne jedilnice, pisarne, otroških koč (cabins), koč za osebje, ambulante, kapelice na prostem, pralnice, delavnice za ustvarjanje. Spala sem še s petimi dekletimi (dvema Rusinjama, Belorusinjo in Poljakinjo) in edine smo imele svojo kopalnico v koči. Vsi ostali so imeli skupne wc-je in kopalnice. Kamp je ponujal najrazličnejše dejavnosti za otroke: plavanje, lokostrelstvo, učenje z vrvmi, košarko, nogomet, ameriški nogomet, *Arts and crafts* – to sem sama vodila (ustvarjalne delavnice, kjer smo risali, oblikovali z glino, lesom, žagali ipd.), streljanje z zračno puško, kajak, kanu, tenis, odbojko, smučanje na vodi, jadranje, baseball idr. Ustvarjalne delavnice sem vodila skupaj z Ukrajinko Tanyo iz Kijeva. Otroci so se lahko prijavi v 4 termine po 14 dni. V vsakem terminu je bilo čez 100 otrok, dečkov od 8-16 let, ki so imeli vsak svoji dve vodji, ki so spali z njimi.

Vodje so bili mladi fantje, ki so tudi sami hodili leta in leta v omenjeni kamp in bili so dodeljeni kot vodje skupinam. Opraviti so morali tečaj, kjer so opravljali najrazličnejša dela (imenovali so jih *CIT – camper in training*, na koncu pa ni bilo nujno, da so lahko prišli naslednje poletje nazaj v kamp). V 14-dnevnem terminu so si otroci izbirali po dve dejavnosti dnevno – dopoldansko in popoldansko. Njihov dan je potekal približno takole: ob 7-ih bujenje s trobento, dvig zastav (vseh zastav tistih, ki smo tam delali); zajtrk, dopoldanske aktivnosti, kosilo, počitek, razne igre, popoldanske aktivnosti, večerj, večerne aktivnosti (petje ob tabornem ognju, družabne igre, nastopi, ples, športne igre ipd.), spanje okrog 10h. Pred prihodom otrok smo opravili enotedensko usposabljanje, kjer smo opravili izpit iz prve pomoči, si pripravljali delovni prostor, čistili, urejali površine idr. Čas se v kampu odvija zelo hitro. Dnevi so zelo pestri, večkrat zelo naporni, saj ni počitka. Tedensko si prost 24 ur (mi smo bili od 17. ure prvega dne, do 17. ure drugega dne). Če si želel imeti več prostega časa, si npr. delal 14 dni prez prostega dneva in potem si bil 48 ur prost. Ampak bilo je vredno. Domov sem klicala enkrat tedensko iz navadne govornice, saj mobilnega telefona nisem imela s seboj. Staršem in prijateljem sem pisala pisma in e-maile, smo pa imeli zelo počasno internetno povezavo in je vse skupaj postalo precejšen izziv. Ko sem imela proste dneve, smo se povezali skupaj z ostalimi sodelavci in odšli z njimi. Američani so nas povabili na svoje domove. Enkrat sem šla v Boston, enkrat v počitniški dom enega od sodelavcev. Tam nam je njegova mama pripravila okusno večerjo, oče nas je z gliserjem vozil po jezeru. Američani so bili vsi zelo gostoljubni. Za svoj rojstni dan sva si s sodelavko iz Nove Zelandije sposodili avto enega od delavcev iz kampa ter odšli na obalo Atlantika. Vsi ti izleti so bili nepozabni. Tudi v kampu smo imeli »posebne dogodke«. 4. julija smo odšli z barko v bližnje mesto pogledat ognjemete, na sladoleđ, spet drugič smo imeli večdnevno tekmovanje *Orange and Grey*, ko se je cel kamp razdelil na dve ekipi in tekmoval v najrazličnejših igrah. Pa pričetek Olimpijskih iger, ko so fantje-vodje pripravili *Olympics Tableau* (žive skulpture). Spominov je ogromno. Spoznala sem veliko super ljudi, z nekaterimi smo še vedno v stiku preko Facebooka ali e-pošte. Tujci smo bili iz najrazličnejših koncev, od Rusije, Belorusije, Ukrajine, Velike Britanije, Švedske, Kanade, Nove Zelandije in seveda Slovenije. Večina jih ni poznala naše države, zato sem jo promovirala in jih vabila v naše konce. Leto po tem poletju me je obiskala Melody iz Nove Zelandije, sama pa sem šla k njej v London, saj je imela delovno vizo še za Veliko Britanijo in je odšla po svetu za dve leti. V Angliji sem obiskala še Jona, ki je študiral na vojaški akademiji v Southhamptonu. Še po tolikih

letih privrejo spomini na plano. Zlahka rečem, da je bilo to eno izmed najboljših poletij moje mladosti. Po koncu otroškega kampa sem podaljšala delo na otoku še za približno deset dni, saj je bilo delo bolje plačano. Gostili smo *Family camp* (družinski kamp), kamor so prihajale družine in prav tako vodili delavnice. Bilo pa je vse skupaj precej bolj sproščeno, saj smo se lahko zabavali in se družili tudi z ostalimi družinami, ki so nam na koncu pustile precej napitnine. Zaslužek v takem kampu ni visok, je pa tudi res, da ne veliko zapraviš. Sama sem privarčevala skoraj celoten znesek in po zaključku dela v kampu odšla potovat po vzhodni obali z Melody in Jonom (Novozelandska in Anglež). V Bostonu smo spali pri sodelavcu, obiskali mnoge znamenitosti, jedli v različnih restavracijah, šli na baseball tekmo njihove ekipe Red sox, kjer je bilo 60 000 navijačev. Iz Bostona smo z avtobusom šli preko New Yorka v Washington. Tam smo spali v hostlu in nenehno spremljali vremensko napoved, saj je bil čas orkanov. V Washingtonu smo v dveh dneh obiskali nekaj muzejev, videli Capitol, Belo hišo, Arlington pokopališče. Na srečo so se nevihte umirile in smo lahko leteli na Florido. V Miamiu smo malce spremenili naše načrte in prej odšli na Key West, se potapljali, jedli znamenito Key West limonino pito, doživeli enega najlepših sončnih zahodov, žal pa so otok začeli pripravljati na evakuacijo, saj se je približeval orkan Ivan, ki je pustošil po Jamajki in Haitiju. Zanimiva izkušnja, ko vidiš, kako zabijajo deske na okna, zapirajo vse trgovine. Na srečo je orkan spremenil smer in ni dosegel Key Westa. Po poti smo obiskali še Everglades in farmo aligatorjev. V Orlandu smo šli v Disneyland, od tam pa leteli v New York. Jon naju je zapustil, z Mel pa sva sami vandrali še nekaj dni po New Yorku - mestu, ki nikoli ne spi. Zanimivo, da sem na potovanju srečala nekaj Slovencev in z enim skupaj letela nazaj v domovino. Domov sem priletela konec septembra. Tako poletje, kot sem ga sama doživela, privoščim vsakemu. Ni mi dalo samo novih izkušenj dela z različnimi otroki, ogromno sem pridobila na jeziku, saj čez čas začneš že razmišljati in sanjati v angleščini, pridobila sem na samozavesti, predvsem pa mi je dalo ogromno širino v smislu pogleda na potovanja in svet. Žal mi je, da se nisem opogumila že prej. Potovanja te posrkajo, okužijo; vedno si rečeš, kam pa naslednjič?

Manca Švara

Mira in Danijel

Kako je zanimivo življenje. Danijel je bil rojen 13.07.1914 v Ljubljani, v času, ko se je kuhala prva svetovna vojna. Mira pa v Bolzanu 13.09.1918, v času, ko se je takratni svet kar konkretno spreminjal po prvi in še vedno najbolj grozljivi vojni po številu mrtvih. To je bil čas epidemije španske gripe in konca prve svetovne vojne, v tej končnosti obdobja mogoče podoben občutek ob današnji epidemiji, ampak začenjalo se je nekaj novega, začeli sta se njuni življenji. Mirino življenje ni bilo lahko, čeprav so bila prva leta z obema staršema vseeno lažja, prva leta je tudi tekoče govorila nemško, saj je bila mati Maria Bachmann sudetska Nemka. Iz neznanih razlogov se je 1925 leta in po smrti enega od otrok (to dejstvo sem rekonstruirala sama) Maria odločila zapustiti slovenskega moža geometra in se preseliti nazaj k staršem v Bolzano. V tej selitvi pa je v Kraljevini SHS pustila Miro. Že skoraj družinska legenda govori o tem, da jo je mati, ker pri sebi ni imela dokumentov, zapustila na vlaku, sama pa prečkala mejo in odšla v Italijo. Miro so žandarji odpeljali nazaj k sorodnikom v Ljubljano. To dejstvo je v zadnjih letih svojega življenja, ko je bila v domu za upokojence, pogosto podoživljala. Rekla je, da »čaka na vlak«, kar se mi sicer zdi, da je pogosta metafora dementnih starostnikov, ampak jaz sem si vedno rada predstavljala, da je na ta način čakala na tisti vlak izpred desetletij in da je čakala na neko simbolično mamo. Mojega dedka, Danijela, je spoznala v srednji poklicni šoli, ko se je izučila za frizerko. Danijel je bil živahen in razposajen mladenič, telovadec, zabavljač, kasneje po poklicu brivec. Slišala sem, da je zelo rad igral karte in hodil na turnirje daleč po Primorskem in zamejstvu. O njemu sicer težko pišem, ker je umrl, ko sem imela komaj pet let, ampak v spominu imam podobo, kako me je prihajal iskat v vrtec in kako sva nazaj grede v belem fičotu prepevala pesmi. Pa nimam veliko spominov iz otroštva, ampak spomini z njim so res najlepši in najbolj veseli. Tudi Dane je sicer prihajal iz družine, ki so jo zaznamovale težke preizkušnje. Oče mu je umrl, ko je bil še zelo mlad, med drugo svetovno vojno pa je izgubil tudi polbrata, ko se je le-ta vračal iz koncentracijskega taborišča Dachau. Pri njegovih mami, ki je pokopana na Viškem pokopališču, je znana predvsem delavnost in vztrajnost in to, da ji je uspelo z veliko truda in odrekanja kupiti lastno hišo v Rožni dolini. Po drugi svetovni vojni sta se Dane in Mira leta 1955 odločila preseliti se v

Koper, kjer se je po dokončni razglasitvi Cone B, ki je pripadla Jugoslaviji, odprla možnost dela na Primorskem. Ker je bilo območje še relativno nerazvito, je ljubljanska sekcija frizerjev iz Ljubljane na Primorsko pošiljala kader, s katerim so želeli izobraziti nove obrtnike. Dane je tako 1955 leta v Kopru, v prostorih Triglavskega stanovanjskega bloka, odprl *Frizerski in brivski salon* in bil eden prvih brivcev na Obali. V tem času sta bila menda tudi ena prvih, ki sta organizirala modne revije sekcije frizerjev pri Obrtni zbornici na Primorskem. Kasneje je na lastno podjetniško pot odšla tudi Mira in leta 1963 na Tominčevem trgu v Kopru odprla *Frizerski salon Maja*. Mama je obrt nadaljevala in se preusmerila v kozmetiko. Tam je še danes *Kozmetični salon Maja Kolnik Švara, MKS*. Pri vsem tem mi je najbolj zanimivo ravno to, da sta si za svoje delovanje izbrala Primorsko, čeprav razumem, da je takrat šlo za pragmatične odločitve. Kakšno leto pred Mirino smrtjo smo odkrili, da se je Maria Bachmann, ki je našo družino zaznamovala s tem, da je Miro zapustila, poročila z moškim, ki se je rodil v Izoli, kot italijanski državljani, Attilio Markovich. Zadnja leta sta tako Mira kot Danijel preživela v Izoli, kamor sta se preselila v družinsko hišo, skupaj z mojo mamo in očetom, ter nami, vnuki. Življenje je zanimivo, ker na nek način smo vedno povezani in to bolj, kot si mislimo.

Manica Radivo

Danes se jutro dolgo prebuja

Danes se jutro dolgo prebuja,
pokrito samo z mesečino,
pretegne se, čez vse strani neba.
Kot tančica travnik pokrije meglica,
nad njo oblak trepeta.
Veter diši po ljubezni,
slišim, kako šepeta.
Neslišno se ljubijo kapljice,
brez sramu, v sivini neba.
Neizrečene besede so pesem,
ki jih le jutro pozna.

Kar vidim

Kar vidim, ni v ogledalu,
zato bom zaprla oči, skrila pogled.
V duši so drugi svetovi,
izginja, kar uničuje moj svet. //

Ne pustim zaslepiti pogleda,
nočem laži, hrupa in pregnanih otrok,
želim svobodne oči in trden stisk rok. //

Ne maram hladnih pogledov,
jaz hočem sebe, tišino in tople dlani.
Zaplesati hočem kot veter,
pisati na prazne strani. //
To je pesem za zaprte oči,
za trenutek, ki ga živim.
Kar gledam je del moje zgodbe,
čeprav tu pa tam zamižim.

Rada imam

Trenutke brez skrbi,
božanje vetra,
svoj notranji glas, ki miri.
... dolge in strme poti,
gozd, skalo, travo,
kruh, pogum in čokolado.
Rada imam ...
Skrita zavetja in sanje,
objeme in čas za kavo.
In drobce sebe, ko sem sama s sabo.

Matjaž Kos

O afriškem šoferju

Na delovišču v Alžiriji so vozili poleg naših šoferjev tudi domači. V spominu mi je ostal možakar, ki je prihajal iz podsaharske Afrike. Majhen, droben možic, črn tako, da nisi niti vedel, ali je res tako črn ali pa tudi zelo fajn umazan. Odličen šofer. Vozil je velike tovornjake, največkrat za prevoz agregatov. Bil je človek z velikim in dobrim srcem. Svoje vozilo je parkiral tako, da si samo gledal. Res ga je obvladal. Preden se je zaposlil v našem podjetju, je delal v hrvaškem podjetju, ki je bilo na alžirskem trgu prisotno več let. Naučil se je tudi nekaj »jugo« besed, največ tistih sočnih. Na gradbišču je bilo vedno najbolj veselo, ko se je iz dopusta vrnil kakšen izmed delavcev. Še bolje, če jih je prišlo več. Takrat so prinesli alkohol pa tudi slikovno gradivo, v katerem so nastopale ženske osebe. Marsikateri delavec je pregloboko pogledal v kozarec in seveda naslednji dan ni bil sposoben aktivnega dela. Alkohol je bil v muslimanski deželi prepovedan in ni bilo prijetno, če so ga varnostni organi pri komu našli. Pa so se znašli naši ljudje, predvsem tisti, ki so delali v ajdovskem Primorju. V sosednjem podjetju, v katerem so v alu vrečke polnili sokove, so te napolnili z alkoholom in jih prinesli na delovišče sokove. Prepovedane so bile tudi revije s pomanjkljivo oblečenimi dekletmi, pa so vseeno našle pot k uporabnikom in ko je zadnji prišel na vrsto, že niso bile več uporabne. Afriški šofer je bil kot musliman navajen na alkohol, a le, če v bližini ni bilo nikogar. Podobnosti smo vajeni v bližnji okolici, še posebej v sferi gradbeništva. Ko sem se tudi sam vrnil iz dopusta, me je prišel pozdravit in dejal: »Kos, ima milk?« Kar je pomenilo, če sem prinesel viski. »Ima,« sem odgovoril in ga povabil v bivalni kontejner. Ponudil sem mu stol, a se je usedel pod mizo. »Zakaj?« sem ga vprašal. »Alah gleda!« in pokazal navzgor, »a pod mizo ne vidi.«

O sindikalnem zaupniku v Alžiriji

Sindikalni zaupnik za lokalno delovno silo je bil sila zanimiv možakar. Po pogodbi, ki jo je naše podjetje sklenilo z investitorjem, je bilo na delovišču zaposlene polovico lokalne, v glavnem nekvalificirane delovne sile, pa tudi dve pomožni kuharici, dve čistilki. Možakar je bil mudžahedin, ki se je v alžirski osvobodilni vojni boril proti Francozom, v našem podjetju pa se je zaposlil kot pomožni nabavni referent, hkrati pa

se je trudil za čim višje delovnopravne pravice domačih delavcev. Po osvoboditvi se je država zgledovala po francoski ureditvi, kjer je bilo sindikalno gibanje vedno na preži in močno. Tako je tudina našem gradbišču deloval sindikat, ki pa ga je več ali manj predstavljal mudžahedin sam. Možakar je seveda mislil, da bomo »zelenci«, ki smo prišli v njihovo deželo, poslušali njega, ko je želel izbojevati čim višje plače in druge ugodnosti za svoje državljane. Ni pa vedel, da so se tudi pri nas že kazali zametki kapitalistične ureditve in da je bilo tudi naše vodstvo namazano z vsemi žavbami. Dovolilo je najmanjše možne plače, ki so bile po domači zakonodaji še vzdržne, z željo po čim večjem dobičku. Že takrat, ko je pri nas veljalo socialistično gospodarstvo, so se že nakazovali trendi po čim bolj izkoriščani delovni sili, kar se dandanes še bolj potencira. Seveda je bila med sindikalnim zaupnikom in direktorjem na gradbišču vseskozi prisotna napetost. »Saj bi ga odpustil,« je dejal direktor, »pa ga ne morem. Preveč ve o naših mahinacijah. Ena takih je bila, ko so po pogodbi namesto novih vozil pripeljali že rabljene iz Iraka. Samo prebarvani so izgledali kot novi, večkrat pa si lahko kar s prsti prebil karoserijo, ko jo je napadla rja. Svoje pa je naredila tudi sol, saj je bila mehanizacija dlje časa shranjena v carinskem skladišču na obali Sredozemskega morja. Ko se je možakar naveličal vsakodnevnih napetosti, je dal odpoved in dejal: »Ko sem se boril proti Francozom, sem nosil belo srajco, sedaj, v svobodi pa ne zaslužim toliko, da bi se lahko primerno uredil.« In seveda, vsaka primerjava z našo vsakdanjostjo je le naključje.

O zaljubljeni prevajalki

Na začasnem delu v tujini je bilo predvsem v gradbeništvu zaposlenih skoraj 90% odstotkov moških. Tistih nekaj žena in deklet smo seveda bili veseli in našo pozornost so nekatere znale izkoristiti. Bila je prevajalka, ki je bila zaradi močnejše postave (v arabskem svetu je obilnost simbol lepote) nesrečna in vedno slabe volje. Hotela je hujšati, zato je malo jedla, ni imela energije, vedno jo je zeblo, čeprav je bilo zunaj vroče. Delo ji ni bilo nikoli na prvem mestu, prav tako ne njenemu šefu, ki je na projekt prišel po zvezah. Čeprav je bila njegova naloga proučiti in spremljati delovno pravno zakonodaje države, sta jo skupaj s prevajalko proučevala kar na lokalnem bazenu tudi v delovnem času. Seveda to njuno početje ni bilo všeč direktorju in sta delo na projektu kmalu končala. Prevajalka na žalost neprijetno. Po odnosu njenega šefa se je zapletla v

romanco z mlajšim geometrom. Doživela sta prometno nesrečo, v kateri se je ona poškodovala. Organizirali smo prevoz z letalom v domovino. Šlo je za zapleten logistični primer, v katerega je bila vključena policija, zdravstveno osebje in letališko osebje. Ko smo dobili dovoljenje, da ob pristanku letala lahko z reševalnim vozilom peljemo k avionu na pisti, je akcija stekla. Ko se je vozilo ustavilo ob letalu, se je kabinsko osebje spraševalo, kje je potnica. Bila je še v reševalnem vozilu, a ne sama. Z njo je bil tudi njen dragi in med poljubljanjem se nikakor nista mogla ločiti. Vem, da se mi je tlak dvignil in dobro, da so me prehiteli stevardi, ki so jo hitro prenesli v letalo na dva rezervirana sedeža. Potovala je v ležečem položaju in zanjo je zglede poskrbelo kabinsko osebje. Kasneje sem gospodično v Ljubljani še večkrat srečal, vendar razen vljudnih pozdravov nisva komunicirala.

Mirko Juriševič

Duh na vrhi sela (narečje vasi Golac, Čičarija)

Uvo štoriju mi je povidala moja mama Mila Juriševič (Ivančič – Stipanova) iz Goca. To se je zaris dogodilo jene politne noči na vrh sela u Gocu. U maloj hižici na vrh sela su bivali Pepo i Jerca z malim ditetom. Dite je bilo bolešno i je podnevi puno plakalo. Jedino ponoči, ki je bilo bolj tiho, je spalo. Ljudi u selu su cija čjedan delali od ranoga jutra do škuroga. Jedino u nediljah in praznikih su si po božjih zapovedi uzeli cajt za počinit. Zjutra su upravili poli blaga i šli k sveti maši. Po maši su se ustavili u oštariji poli Cepčovih. Muški su ča popili i vrgli koju na bale. Ženske su malo počakulale i pošle kuhati ručenje. Dica su se lovila, kričala i popila rančatu. Kad je zazvonilo podne, su svi pošli doma. Fanti i pupe su se pod noč zbrali pod lipom na vrh sela. Svega su si imali za povidati i tudi koja simpatija se je rodila. Cajt jim je hitro pasa i kad se je zmračilo su pupe pošle doma, fanti pa su pošli ča popiti u oštariju. Kad su se vraćali ud oštarije, su se ustavili na vrh sela i koju zakantali. Ma toga kantanja ni bilo kraja. Tako, da se dite ud Pepeta i Jerce zbudilo i počelo plakati. Tako se je dogajalo svaku nedilju ponoči. Ma Jerca je bila furbasta ženska. Namisto, da bi se karala s fanti, se je domislila jenu drugu stvar, kako se rišiti nočnog kantanja. Rekla je Pepetu: »U nedilju ponoči, kad budu fanti opet kantali, češ jih ti ustrašiti! Priko sebe češ vrči bilu ruhu i se skriti za drivo pred hižom. Naslednju nedilju ponoči, kad su fanti opet kantali, se je dogodilo. U škurini priko ceste na vrh sela za drivom se je slabo vidilo. Pepo, skrit za drvom, pokrit z ruhom, je par puti zaplahuta. Kad su fanti zapazili tu prikazen, su umuknili, zakričali i se razbižali. Drugi dan se je razširila govorica, da na vrh sela straši Duh. Ud unoga dneva, kad se je zaškurilo se nidan ni več ustavlja na vrh sela.

Papar iz Amerike (narečje vasi Golac, Čičarija, Občina Hrpelje Kozina)

Uvu štoriju mi je povida moj tata Mirko Juriševič (Tomašov) iz Goca. To su bili cajti po prvog svitovni vojski. U Čičariji je bila uni put velika siromaščina. Zemlja je slabo rodila, da bi lahko nahranila velike družine i tudi drugoga dela ni bilo. Tako je puno mladih pošlo s trebuhom za kruhom po svitu. Največ jih je pošlo u Ameriku i Australiju. Ma tudi tamo se ni cidija med i teklo mliko. Tribalo je trdo delati manj vridna dela ud

škuroga do škuroga. Ma Čiči su bili najdljivi i su se hitro znašli u tujom svitu. Jedino s cajtom jih je prijalo domotužje i je potekla koja suza. Jedina veza z domačimi je bilo pismo i koji paket, ki su ga poslali. Tako je jena družina dobila paket iz Amerike. U paketu je bija lip zašraufan lončić. Kad su lončić udprli, je bija u njemu siv prah. U paketu ni bilo nič napisano, ča bi bija ta prah. Stara mati je mudrovala, da je to sigurno »amerikanski papar«. Tako kad so ručali ali večerali, su si malo »popaprali«. Po dugom cajtu je došlo pismo iz Amerike, u kojom je pisalo, da je ta prah ud umrloga žlahtnika, ki si je želija biti pokopan u domačoj zemlji. Stara mati ni jimala dlaku na jeziku i je svakom povidala, da su svojega žlahtnika pojili. Lahko, da je bilo sve to ris, ki zna.

Nataša Bodlaj

3.a.dj v Sovjetski zvezi - 1988/89 (... 1986 pa Černobil)

Predgovor

Opis maturantskega izleta pišem že nekaj let in vedno me nekaj zmoti, da se nekje na sredi odločim, da bom imela kratek ustvarjalni odmor. Ko želim nadaljevati, zapisa ne najdem ali pa mi napisano ni vseč. Najprej naslov. Moja prva ideja je bila, da zgodbo naslovim »Maturantski izlet v Sovjetsko zvezo« pa se mi je zazdelo, da bi kdo mislil, da je zapis nekakšna promocija ali priročnik za dijake. Nato sem se odločila za naslov »Izlet po Sovjetski zvezi«. In spet pomislek – to ni potopis, je zgolj retrospektiven pogled na tedanje dogajanje skozi moje oči. Poigrala sem se z idejo, da bi zgodbi dala naslov »O Sovjetski zvezi z ljubeznijo«, ampak bi jo lahko kdo zamenjal za uspešnico Iana Fleminga o James Bondu. Končno sem se odločila za sodoben virtualno esemesovski naslov, ki ga razumemo vsi, ki smo bili deležni usmerjenega izobraževanja in smo živeli v času, ko je še obstajala Sovjetska zveza. Potem pa – optimistično sem verjela, da imam slonji spomin, ampak žal – sem le človek in z leti sem kakšno podrobnost že predaleč potisnila, da bi jo lahko ponovno izbrskala na površje. Morda se potek dogodkov ni odvijal v takšnem vrstnem redu, kot se spominjam. Vsekakor pa se je vse, kar je zapisano, resnično zgodilo, kar je bistvo zapisa. Morda zgodba ne bi nikoli nastala, če me k pisanju ne bi spodbudila sošolka Patra in zavest, da smo minljivi (v tem času so nas, žal, zapustili že trije sopotniki po SZ in zapustila nas je tudi tedanja SZ).

Odločitev

Prvi letnik družboslovno-jezikoslovne smeri usmerjenega izobraževanja. Poznala sem le tri sošolke: Amino, mojo sošolko iz osnovne šole, in Patricijo C. ter Damjano, ki sta hodili v paralelko. Bili smo kar pisana družčina. Štiri sošolke so bile iz Obrova. Mislim, da sem takrat prvič slišala, da obstaja naselje z imenom Obrov, pa so me sošolke hitro poučile, da je to blizu Kozine. Zabavalo me je, da se kar tri od njih enako pišejo, vendar niso v sorodu. Tri so se po prvem letniku odločile za preusmeritev na ekonomsko, ena pa je ostala – Patricija. S Patricijo sva kasneje postali dobri prijateljici in skupaj z Amino smo bile *tercet za znoret*. Ampak to je druga zgodba. Največ sošolk je prišlo iz piranske osnovne šole, ena iz Izole, ostale pa iz koprskih šol. Na srečo razred ni bil čisto

dekliški. Naš »kokošnjak« so obogatili štirje petelini. Eden se je preusmeril po prvem letniku, v razredu so ostali trije. Dragi naši sošolci – Mladen je bil že tedaj humorist, ni čudno, da je postal *stand up* komik. Spominjam se, da je rad pripovedoval zgodbe o Jamesu Bondu na humoren, malce ironičen način. Dimitrij je bil umetniški tip, igral je klavir in imel slikarsko žilico. Umirjen in preudaren dečko, ki je znal prijetno presenetiti s humornimi vložki. Marko je bil sprva zaprt in tih modrijan, ki pa se je kasneje pokazal kot iskren in dober prijatelj. Z Markom sva dolgo prijateljevala. Obiskala sem ga v Mariboru, kjer je 'oddeloval' vojaščino, bil je pri meni po moji poroki, in ko sem rodila sina. Ko mu je umrla mama, so se najini stiki prekinili. O Marku žal ne vem ničesar, saj ne hodi na naša srečanja in nima stikov z nikomer. Pa tudi to je druga zgodba. Po nekaj mesecih, ko smo se že spoznali, je Margit načela temo maturantskega izleta. Ustaljena praksa je bila, da so maturanti hodili na jug Jugoslavije ali pa v Grčijo. Mi, posebneži, smo želeli drugačno izkušnjo. Margit je predlagala, da bi šli na maturantski izlet v Sovjetsko zvezo. Vsi smo se s predlogom strinjali in že v prvem letniku skovali načrt zbiranja denarja, da bi bil končni zalogaj nižji. Ena od mam je odprla račun na Banki Koper, kamor so naši starši mesečno nakazovali določen znesek za izlet. Skratka, pred izletom je ostal le še nižji znesek za plačilo vseh stroškov potovanja. Z Janezom Mateličem, grafikom, sem se dogovorila, da nam za simbolično ceno izdelava broške (*badge*), ki naj bi jih odnesli s seboj na maturantski izlet. Idejo za grafično podobo sva dala Dimitrij in jaz, Dimitrij pa je vse še spisal in narisal. Na broški je v krogu pisalo: *We are going from heaven to hell, god save us*. V sredini je bil narisana ognjeni zubelj, v katerem je pisalo 3.a DJ. Broško imam še danes in ko mi pride pod prste, me spomin odnese v dan, ko smo odpotovali v tedanjo Sovjetsko zvezo.

3, 2, 1, pojdimo!

junij, 1987

Tisto jutro sem vznemirjena pripravljala potovalko in z ušesom sledila maminim nasvetom. Oče je bil še bolj navdušen kot jaz, saj je sam že bil v Sovjetski zvezi in je imel o njej zelo visoko mnenje. S seboj sem vzela še nekaj parov najlonskih nogavic in žvečilni gumi, kar bi lahko tam prodala (na črno, se ve, za kak dodatni rubelj). S seboj sem imela 300 nemških mark. Oče je svetoval naj jih 200 zamenjam v rublje, 100 pa naj jih imam za rezervo - ni vedel, da je 200 mark že trikratna ruska mesečna plača, zato sem zadnji dan izleta vložila kar veliko truda v to, da sem denar porabila, saj rublje nisi smel prenesti čez mejo. Lahko si predstavljate, kaj vse sem kupila (celo zelo lep

jedilni pribor, od katerega imam nekaj kosov še danes), zaradi česar sem morala nabaviti dodatno potovalko. Popoldan smo se zbrali na koprski železniški postaji in se z vlakom odpeljali v Ljubljano. Naši spremljevalci so bili profesor Kovač (naš razrednik), Mlekuž (podravnatelj) in profesorica Šturm (učila je psihologijo). V Ljubljani smo morali še dobro uro in pol čakati spalnik do Beograda. Kaj naj pošten »maturant« počne tisto uro in pol na bedni železniški postaji, kjer obstaja le nabito poln bife? Z Amino sva najprej tekli do trgovine po cigarete in vino, da bova lažje zaspali. Kupila sem si celo škatlo rdečih Winston, mehko pakiranje. Ko sva se vrnila na postajo, smo z Markom zavili še v bife, kjer smo se kar dobro načakali, da smo dobili pijačo. Končno je prišla ura, da se vkrcamo na spalnik. Kupe je bil namenjen štirim osebam. Seveda je bil naš tercet skupaj, k sebi pa smo povabile tudi sošolko Damjano, ki je bila v celem razredu najmanj opazna in se z nikomer ni zares družila. Niti sanjalo se nam ni, da ima Damjana močno sladkorno, zaradi česar si je morala dvakrat dnevno vbrizgati insulin. Tako se je Damjana zleknila na spodnji del pograda, medtem ko smo me povabile sošolce v naš kupe na zabavo. Celo noč smo peli, kričali in se smejali, zato smo v Beograd prišli vsi pomečkani in neprespani. Vedno sem se spraševala, če je Damjana res spala, ali se ji le ni ljubilo pridružiti se naši žurki. Na železniški postaji smo imeli nekaj časa, da se osvežimo ali si kupimo kakšno malico. Sama sem celo napisala razglednico staršem. Ko smo se vsi zbrali, smo se odpravili na avtobusno postajo, kjer nas je čakal turistični avtobus. In takrat smo ugotovili, da ne bomo edini potniki.

Od Beograda do madžarsko-ruske meje

Pred avtobusom je stal droben, plešast možic, ki je nosil očala na debeli verižici. Veselo nas je pozdravil z globokim glasom, ki je bil v popolnem nasprotju z njegovo 'meter-čevap' postavo. Povedal je, da bo naš vodnik in da so na avtobusu tudi drugi potniki. Voznik je bil visok in krepak moški. Z našim vodnikom sta delovala kot Olio in Stanlio. Ostale potnike sem tedaj le ošinila s pogledom, saj sem komaj čakala, da si poiščem sedež. Prvi, ki smo ga opazili, je bil tršati Makedonec, ki je s seboj prinesel cel kolut ovčjega sira. Sir je radodarno ponujal potnikom, torej vsem nam, na avtobusu. Prve tri dni je bil sir še sprejemljiv, kasneje pa je dobil poseben vonj in je začel smrdeti. Vonja se je navzel tudi Makedonec, zato smo se mu začeli izogibati. Ko smo ga videli, da prihaja s svojim zaudarjajočim sirom, smo »odglumili«, da spimo. Tudi ob ogledu kulturnih znamenitosti, smo se trudili, da mu nismo stali preblizu. Druga je bila

»Profesorica«, upokojena beograjska profesorica, ki je hotela omrežiti našega razrednika. Profesor Kovač, ki mu je sprva pozornost laskala, je kasneje začel pred njo bežati. »Profesorica« je bila sicer zabavna ženska in nas je večkrat nasmejala s kakšno iskreno izjavo. Spominjam se para iz Doboja. Prijeten in umirjen zakonski par, ki verjetno ni pričakoval, da bo avtobus delil s hordo mladih Slovencev. Mislim pa, da smo ju zabavali. Na koncu sta nam dala celo njun naslov - če bi se slučajno nahajali v Doboju. In češnjica na smetani – ljubljanska *Cruella de Ville* z materjo in sinovoma. *Cruella* je bila zelo gospodovalna in vajena, da se ji ustreže. Spočetka smo ji šli na živce in je odkrito negodovala. Kasneje se je sprijaznila in postala skoraj ljubezniva. S sinovoma sem enkrat govorila in sta bila prav prijetna, čeprav se je zaznalo, da sta pod stalnim nadzorom malomeščanske matere. Pot je vodila po Madžarski. Ustavili smo se ob Blatnem jezeru. Žal sem bila preveč skrokana, da bi se lepot kraja spominjala. Nekdo me je fotografiral ob jezeru, oblečeno v rdečo adidas trenirko in obuto v univerzalke. Po tem postanku sem trdno zaspala. Zbudila sem se okoli devete ure zvečer, ko smo prispeli na madžarsko-rusko mejo. Kar sem tam doživela, se je dalo videti le v kakšnem filmu o 2. sv. vojni. Na naš avtobus so usmerili reflektorje. Okrog in okrog so bili postavljeni stražni stolpi, kjer so vojaki s puškami merili v nas. Ob izstopu smo prečkali madžarsko mejo in bili - ob vstopu na rusko stran - pospremljeni v nekakšno zastekljeno čakalnico, kjer smo morali na formularju označiti, koliko denarja imamo s seboj in če pemoremo kaj zlata ali fotoaparata. Predati smo morali revije ali knjige, če smo jih imeli. Zdelo se mi je, da smo neskončno dolgo zaprti. Vstopil je ruski policist, ki je pobral formularje in vrnil revije. Vsem, razen Marku, ki je imel s seboj Anteno. Revijo so zaplenili zaradi sličice v velikosti večje poštne znamke, na kateri je bila naga mladenka. Marko je malo zagodrnjal, mi pa smo se smejali. Končno so nas povabili, da vzamemo prtljago in gremo na pregled. Naš vodnik nas je že prehodno opozoril, naj na vrh prtljage položimo škatlico cigaret, saj se bomo s tem izognili podrobnejšemu pregledu. Potovalko sem postavila na pult. Carinarka je odprla zadrgo. Ko je zagledala škatlico cigaret, me je vprašala: »Poklon?« S kar najbolj vljudnim glasom sem rekla: »Da.« Brez besed je pospravila škatlico, zaprla zadrgo na moji potovalki in mi pomignila, naj nadaljujem pot proti avtobusu. Tako smo vsi zlahka prišli skozi, razen profesorja Kovača, ki darila ni imel, poleg tega je bil sumljiv, ker je imel malo prtljage, zato mu je carinarka odredila telesni pregled. Ob prihodu na avtobus se je tresel od jeze. Res se mi je zasmilil, saj se je najbrž počutil ponižanega in osramočenega pred

nami, dijaki, ni pa mogel vedeti, da so njegovi dijaki vse pozabili isti hip, ko je avtobus štartal proti prvi destinaciji – Kijevu.

Kijev

V Kijevu se nam je pridružila ruska vodička: majhna rjavolaska z nežnim, skoraj otroškim glasom. Govorila je srbsko. Najprej smo naredili krožni ogled mesta z avtobusom. Naj se opravičim Ukrajincem: Kijev me ni posebno impresioniral. Spominjam se le reke Dnjeper, ki me je očarala z izrazito barvo in katedrale s pozlačeno streho (op. Sveti Mihael). Ko smo se ustavili, je vodička predlagala sprehod po centru mesta in pol ure prostega časa. Sprehoda se komaj spominjam. S Patro sva se izmuznili, ko se je le dalo. Šli sva v trgovino, kjer sva kupili razglednico. Zagledali sva čudoviti srebrni zapestnici in se odločili, da ju kupiva kot darilo druga drugi. Kupila sem še neko inačico ukrajinske babuške, ki še danes krasi mojo komodo. Ob trgovinici je bila slaščičarna. S Patro sva se zagledali v velik kos lepe orehove torte, ki je vabila, da bi zagrizli vanjo. Ker je bil kos res velik, sva se odločili, da kupiva le enega. Ko sem požrešno zagrizla v prvi košček, sem doživela razočaranje. V torti je bila začimba, ki je še do danes nisem uspela razkriti in grenila je in hkrati nudila zelo neprijeten okus. S Patro sva se spogledali in obe hkrati odložili plastični žlici. Torta je pristala v bližnjem smetnjaku, začimba pa nas je, žal, spremljala skozi celotni maturantski izlet. V Kijevu nas je naš srbski avtobus zapustil in se odpeljal spet proti meji, mi pa smo pot nadaljevali z Rdečo strelo (puščico) – z nočnim vlakom. Naš vodnik se je pohecal, da Rdeča strela vozi samo ponoči, da ne bi videli revščine ob progi. Seveda je pazil, da tega ne bi slišala ruska vodička, ki jo je v pogovor zapletel Makedonec. Ubožica, pred njim ni imela miru celo potovanje.

Z Rdečo strelo v Moskvo

Zjutraj smo prispeli v Moskvo. Tokrat sem bila spočita, saj sem spala celo noč kot ubita. Na izhodu iz železniške postaje nas je čakal avtobus (tokrat ruski) z resnim, tršatim šoferjem, ki je kljub temu, da smo ga vljudno pozdravili, le pokimal. Najprej smo se odpeljali v hotel. Hotel je bil večnadstropen, zato smo se v sobe odpeljali z dvigalom. Sobe so bile triposteljne in z velikimi kopalnicami. Sicer pa v socialističnem slogu. Imeli smo nekaj časa, da smo se preoblekli in šli na zajtrk. Za zajtrk smo imeli točno odmerjene porcije. Vsak je dobil žlico masla, žlico marmelade, žemljico in skodelico čaja ali mleka. Skratka, zajtrk nas ni ravno nasitil, ampak na srečo smo imeli s seboj še kakšen priboljšek, da smo lakoto potešili. Nato pa – krožna vožnja po Moskvi. Najprej

sem opazila, da povsod visijo jumbo plakati s socialističnimi parolami. Na plakatih so bili nasmejeni otroci, oblečeni v modra in rdeča oblačila, nasmejane vojakinje ali vojaki; in plakati, ki so na eni polovici prikazovali Lenina, na drugi polovici pa tedanjega predsednika, Gorbačova. Vsem plakatom je bil skupen simbol srpa in kladiva, ki je kukal iz levega ali desnega zgornjega kota. Avtobus nas je »izvrgel« v bližini parka, posvečenega ruskemu pesniku Maksimu Gorkiju in mimo njega smo se sprehodili do gledališča Bolšoj (Bolšoj teater). Ko so kasneje Scorpionsi naredili pesem *Wind of change*, kjer je omenjen taisti park, sem ponosno oznanila vsakemu, ki me je želel poslušati, da sem tam že bila. Ravno v parku sem se osredotočila na ljudi in opazila, da so najstniki oblečeni tako kot pri nas starejši ljudje. Fantje so nosili moške obleke (»veštite«), dekleta pa kostume (s krilom) ali popolnoma asexualne obleke. Vsi so nekam hiteli in razen nekaterih, ki so se opogumili in želeli od nas kupiti kavbojke, hlačne nogavice, žvečilne gumije ali superge, smo bili za večino nevidni, kot da nas ni. Šele kasneje sem izvedela, da »druženje« s tujci ni bilo željeno s strani sistema. Še med policisti so le redki imeli pooblastilo za pogovor s turisti. Sovjetska vlada se je očitno bala, da bi pogled z druge perspektive slabo vplival na prebivalstvo, zaradi česar Sovjeti niso smeli potovati v tujino. Potem pa prava pustolovščina: moje prvo srečanje z rusko podzemno železnico. Vlak je vozil tako hitro, da smo se morali krepko držati. Občudovala sem domačine, ki so se držali z eno roko, z drugo pa brali časopis ali knjigo. Metro je bil vis-a-vis našemu hotelu, kamor smo prispeli malo pred kosilom. Za kosilo smo dobili riž z mesom in omako. Riž bi bil še užiten, če ne bi bil prelit z mesno omako, v kateri je bila spet tista čudna začimba. Po dveh grizljajih sem krožnik odrinila in se lotila kruha. Po kosilu smo imeli uro odmora. Ugotovili smo, da so naši sosedi Arabci. Le eden, najstarejši, je bil oblečen v arabska oblačila. V večnamenskem prostoru so boski sedeli po turško in igrali karte. Vljudno smo pozdravile po angleško, nakar so nas poučili, da je njihov pozdrav *merhaba*. Zanimivo, ampak ves čas, ko smo bili v Moskvi, smo jih srečevali na enak način – pri igranju kart. Ves čas sem se spraševala, če hodijo sploh ven, ali so ves čas le v hotelu. Po kosilu smo se odpeljali do Parka zmage, kjer so bili razstavljeni tanki, topovi, *katjuše* in drugo orožje. Ob zidu Kremlja smo si ogledali menjavo straže, ki je pri naju z Amino sprožil val smeha. Zdelo se mi je, kot da gledam marioneti, ki korakata in se spektakularno zamenjata. Dekleta in fantje naše starosti. Ko smo tako hodili nazaj proti hotelu, sem začutila, da moram nujno na malo potrebo. Izrazila sem željo, nakar se je oglasila še sošolka Mojca. Vodička naju je zato peljala do javnega stranišča. Javno stranišče je bilo v predoru. Do njega so vodile strme stopnice.

Že sredi stopnic je v moj nos vdrl smrdljiv vonj po urinu, blatu in nečem nedoločljivem. Obe z Mojco sva si majici povlekli čez nos. V stranišču naju je čakal grozljiv prizor. Stranišča so bila turška. Vsako je bilo polno dreka in scaline, tako da se mi je obračal želodec. Mojca je celo malo bruhnila in stekla k izhodu, sama pa sem imela na izbiro dvoje: ali se polulam v hlače ali odtočim tukaj, kolikor strašno je že bilo. Prisilila sem se, da nisem gledala okoli sebe in poiskala najmanj umazano stranišče. Mislim, da tako hitro še nikoli nisem spravila urina iz sebe in še hitreje sem stekla po stopnicah, saj sem obupno potrebovala kisik. Mojca je nato rekla, da sem herojka, sama pa se še dolgo nisem otresla misli na grozljivo izkušnjo z moskovskim javnim straniščem. V nadaljevanju sledita še dve moji »lul« dogodivščini. Pred večerjo sem se stuširala, kot bi želela smrad, ki sem ga bila deležna, sprati s sebe. Večerja je bila spet neužitna – nekakšna riževa čorba. In podobne jedi so se nadaljevale v različnih oblikah, ampak vse neokusne. Po večerji smo Amina, Patra in jaz skočile v trgovino za tujce (nekakšen *duty free shop*), kjer smo lahko kupile alkohol, saj je v Sovjetski zvezi vladala prohibicija. Pred trgovino sta stala ženska in moški, ki sta nama v roke stiskala rublje in prosila, da jima kupimo vodko. Nekoliko presenečene smo rublje sprejele in jima vodko tudi kupile. Tedaj sem pomislila, da smo lahko srečni, da živimo v Jugoslaviji, kjer lahko kupimo, kar želimo in nam nihče ne omejuje odhoda v tujino. Pozneje smo še večkrat naleteli na Sovjete, ki so nas prosili, da jim kupimo alkohol, vendar jim vedno nismo mogli ugoditi. Večer je bil miren, v našo sobo sta prišla Marko in Marjana, nato pa se je od nekod narisal še Mlekuž, ki je slišal, da imam Winston cigarete in je želel izprositi škatlico. Ostal je nekaj minut, nato pa odšel. Po bornem zajtrku smo sedli na avtobus, s katerim smo se odpeljali do cerkve Vasilija Blaženega. V prostem času smo obiskali blagovnico Gum. Z Amino sva si tam kupili oblekici v stilu 50-ih, Amina belo, jaz pa svetlo modro. Kupili sva tudi parfum, ki se je imenoval Moskva. Preden sva odpotovali v Sovjetsko zvezo, nama je znanec Kostja dal nekaj rubljev, da mu kupiva rusko srajco. Z Amino sva ves prosti čas zapravili v iskanju ruske srajce, nato pa sva Kostji kupili navadno belo srajco, s katero seveda ni bil zadovoljen. Zelo me je presenetilo, da so prodajalke računale na abak in to hitreje kot pri nas, kjer so že v vsaki trgovini imeli elektronsko blagajno. Po kosilu smo imeli prosto, saj smo zvečer nameravali v restavracijo za tujce. Restavracija nas je prijetno presenetila. Luksuz. Končno smo se najedli, tudi pri alkoholiziranju nismo varčevali, zato sploh ni bilo čudno, da smo rahlo okajeni po kulturnem programu še sami zasedli oder. Začeli smo peti in ko je Margit začela peti *Oj, svijetla majko moja*, so na oder začeli skakati neki ljudje, za katere smo

kasneje izvedeli, da so Črnogorci. Ja, takrat je še vladalo bratstvo in edinstvo. Na ta večer smo profesorja Kovača prepričali, da je prižgal prvo cigareto. Pojma nimam, kako se je počutil naslednji dan. Najbrž ne najbolje. Na podzemni sem spoznala soimenjakinjo, Rusinjo, s katero sva se nekako sporazumeli. Bila je nekaj let starejša. Mislila sem, da ji je vseč Mlekuž, saj je ves čas pogledovala v njegovo smer. V glavnem, našo sveto trojico je Nataša povabila k sebi domov na večerjo. Naslov je napisala na blagajniški listek. Naslednji dan smo šli na Rdeči trg v Leninov mavzolej. Pred mavzolejem se je vila dolga vrsta ljudi, ki so si želeli ogledati balzamiranega Lenina in tam je stalo kar nekaj vojakov in eden med njimi je bil očitno zadolžen, da ljudi z glasnim »Psst!« opozarja, naj bodo v mavzoleju tiho. Blazno smešno. Lenin v krsti je bil takšen kot na sliki, le siva polt je nakazovala njegovo neživost. Ljudje so se priklanjali, križali ali le molče strmeli v njegovo truplo. Z Rdečega trga smo lahko videli Kremelj v vsej svoji lepoti. Mojo pozornost je pritegnila nekoliko manjša kolona, vzporedna z našo. Radovedno sem vprašala, čemu kolona, nakar sem ugotovila, da je prvič v Rusiji na prodaj italijanski sladoled. Seveda smo se takoj postavili v vrsto, saj je bilo ozračje soparno in suho. V nekem trenutku se nam ni dalo več čakati in smo prehiteli kolono in dobili sladoled. Danes sramotno, takrat mladostniško brezskrbno. Sladoled je bil zavit v navaden papir, da smo ga komaj odvili. Bil pa je zelo okusen. Popoldan smo naredili krajši sprehod ob reki Moskvi in naredili načrt za večerni *pižama party*. Brskajoč po torbici, sem našla naslov, ki sem ga dobila od Nataše. Z Amino sva se takoj odločili, da si bova privoščili pustolovščino in odšli na večerjo. Patricija se je slabo počutila in ni želela z nama. Morda je bila le previdna, kar midve z Amino zagotovo nisva bili. Nameravali sva k neznanki v neznanem mestu, v tuji državi, kjer bi lahko izginili brez sledu. Seveda nama takšne misli niso padle na pamet. Patricijo sva zaklenili v sobo in ključ pustili na recepciji. Kot zaupljivi goski sva se v mraku odpravili na podzemno postajo. Zadrega. Kam zdaj? Pojma nisva imeli, na kateri vlak vstopiti. Nenadoma je pristopil fant, približno najinih let, ki nama je v dokaj dobri angleščini poskusil prodati kaviar. Razložili sva mu, da kaviarja ne bova kupili in ga prosili za pomoč. Pokazala sem mu naslov in široko se je nasmehnil. Rekel je, da naju bo pospremil do tja in povedal, da mu je ime Saša. In sva šli. Nikoli nisem pomislila, da bi naju fant lahko odpeljal kam drugam, enostavno sledili sva mu. Morda zaradi širokega nasmeha, ali pa prikupnosti. Nataša ni bila presenečena, da naju vidi. Ni je presenetilo niti, da sva pripeljali nekega Rusa, ki sva ga pobrali na podzemni postaji. Za lepo pogrnjeno mizo so sedeli Natašini starši, babica in brat. Vsi so se do nas

obnašali kot do starih znancev in dobrodošlih gostov, zato sem se hitro sprostil. Postregli so nam z okusnim narezkom in nama nalili vina za dva prsta. Z Amino sva se spogledali in gospodinja nama je nalila poln kozarec vina. Kasneje sem šele pomislila, da je vino verjetno kupila na črno in za njega odštela kar nekaj denarja. Po večerji je Nataša vzela kitaro in nanjo nekaj zaigrala. Tedaj se je oglasil Sašo. Nisem razumela, kaj je rekel, ampak Nataša mu je predala kitaro in Sašo je začel brenkati. Vsi, razen Amine in mene so peli in vzdušje je bilo krasno. Potem se je babica poslovila. Z Amino sva želeli oditi, nakar je Natašina mama prestrašeno začela mahati z rokami. Sašo je povedal, da se ponoči ne smemo gibati okrog, zato bomo noč preživel tukaj. Zjutraj bodo poklicali taksi, ki naju bo odpeljal v hotel. Čez kakšno uro so vsi nekam izginili. V kuhinji sva ostala le Kolja, Natašin brat in jaz. Kolja je slabo obvladal angleščino, vendar sva se nekako sporazumela, da oba poslušava rock. Kolja je skuhal ruski čaj in poiskal edino rusko rock pesem, ki jo je imel na kaseti. Raskav moški glas je kriče opeval ljubo babico (baba luba). Pesem sem nato poslušala celo noč in ob tem spila kar nekaj skodelic ruskega čaja. Okoli sedmih se mi je pridružila Amina, ki je rekla, da je spala. Sašo je izginil, Kolja pa je že poklical taksi. V hotel sva prišli ob času zajtrka. Na recepciji sva vzeli ključ in odšli do sobe. Pred vrati naše sobe sva zagledali list. Amina ga je pobrala in prebrala, kaj piše. Nato se je začela glasno smejeti in mi potisnila papir v roko. Papir je pod vrata potisnila Patra, ki je nanj napisala: »Molim vas, da me odključate jer mojih drugarica još nije u hotel.« Tudi sama sem se začela smejeti, medtem ko je Patra že nestrpno čakala, da ji odkleneva vrata. Ko smo prišle na zajtrk, so bili že vsi v jedilnici. Na srečo se profesorjem ni niti sanjalo, da z Amino nisva bili v hotelu. Ker smo vse tri zamudile, so si mislili pač svoje. Sošolci pa so bili na naju z Amino jezni, saj sva pozabili na *pižama party*. Najbolj jezen se mi je zdel Marko, ki ga je verjetno skrbelo, da se ponoči potikava okoli. Po zajtrku smo spakirali in se odjavili iz hotela. Medtem ko smo čakali na avtobus, ki naj bi nas odpeljal na letališče, sem zagledala znano postavo. Kolja. Prišel se je posloviti od mene. Prinesel mi je rabljen angleško-ruski slovar, razglednice s podobami Moskve in Leninovo značko. Bilo mi je nerodno, sploh, ko je Tanja rekla, da se je Kolja očitno vame zaljubil. Kolja je stal ob meni, dokler me ni odrešil avtobus. Pomahala sem mu in vstopila. Čeprav mi je Kolja v slovar napisal svoj naslov, mu nisem nikdar pisala. Kaj naj bi mu pisala, če je bila njegova angleščina tako slaba, moja ruščina pa še slabša. Tudi Babe lube nisem slišala nikoli več, čeprav sem jo iskala.

Z letalom v Leningrad

Moskovsko letališče je bilo veliko. V preddverju je stala stojnica s spominki: babuške, majice z napisi, Leninove značke in znamke, razglednice idr. *Check in* je hitro potekal, zato smo se kmalu znašli pred letalom, ki mi ni deloval ravno v najboljšem stanju. Zbledela in okrušena barva, komaj viden napis, zamegljena okna. Moj prvi let. Morda malo prestrašena, predvsem pa neprespana sem kmalu po vzletu zaspala in se zbudila šele, ko smo pristali v Leningradu (današnji Sankt Petersburg). Pred letališčem nas je čakal avtobus z mladim in vedrim voznikom, ki nas je veselo pozdravljal. Odpeljali smo se v hotel, kjer smo imeli na razpolago nekaj časa, da se osvežimo, nato pa je bilo na vrsti kosilo. Naša »Profesorica« je ob vstopu v restavracijo glasno vzkliknila: »Jao, opet pirinač. Kao da sam u Kini.« Njena izjava je povzročila salvo smeha, čeprav smo se vsi z njo strinjali. Sama sem si v glavi naredila celo scenarij, da tisto, kar nam ostane od kosila, dobimo v drugi obliki za večerjo. In – nič boljše kot v Moskvi. Popoldan smo šli na krožno vožnjo po Leningradu. Mesto me je v trenutku osvojilo. Če mi je Moskva delovala nekoliko kičasto, je bilo v Leningradu vse ravno prav razporejeno. Čez mesto se je leno valila reka Neva, ki se je na severnem delu Leningrada izlivala v Baltsko morje, natančneje v Finski zaliv. S številnimi mostički čez reko je hotel Peter Veliki ustvariti videz Benetk, kar mu je ob turkizno obarvanih palačah tudi uspelo. Vsekakor pa je Leningrad zmagal, ko sem zagledala morje in ne tako zelo daleč še finsko obalo. Sprehodili smo se do trga svetega Isaka, kjer je stala istoimenska cerkev s pozlačeno kupolo in dvanajstimi kipci angelov okoli nje. Cerkev je bila spremenjena v Muzej zgodovine. Na trgu sta stala še bronast kip carja Nikolaja I, ki je bil upodobljen kot vitez na konju, in čudovita Marijina palača, ki jo je Nikolaj I dal zgraditi za svojo najstarejšo hčerko. Imeli smo nekaj prostega časa, zato sem šla po cigarete. Izbire ni bilo veliko. Kot imam v spominu, so prodajali tobak, cigare in le dve vrsti cigaret. Kupila sem cigarete Moskva. Bile so daljše in nekoliko debelejše, na vrhu pa stisnjene, zato da delavcem ni bilo potrebno sneti rokavic, ko so kadili. Ko sem cigareto prižgala, se mi je kar zavrtelo, tako močne so bile. Hvala, cigarete Moskva, zaslužne ste, da sem manj kadila. Medtem ko smo se pripravljali na večerjo, je v sobo prišel ravnatelj Mlekuž, češ da moram na recepcijo, ker me neki Rus kliče po telefonu. Glede na to, da v Leningradu nisem z nikomer komunicirala, sem rekla, da ta Rus verjetno želi govoriti z Natašo Oblak. Ko je Mlekuž odšel, je Amina vprašala, če sem Kolji povedala, da gremo v Leningrad. Naj sem še tako napenjala možgane, nisem se spomnila, da bi s Koljo govorila o naših potovalnih načrtih. In spet, tudi če je bil Kolja, kaj naj bi se z njim

pogovarjala, ali še bolje, v katerem jeziku? V glavnem, Mlekuž se ni vrnil in čez nekaj časa je bil dogodek pozabljen, čeprav me je nekoliko pekla vest. Po večerji smo še nekaj časa sedeli v jedilnici in klepetali, nato pa smo se polagoma porazgubili po sobah. Zajtrk je bil tokrat prijetno presenečenje. Na mizah se je bohotilo pecivo, ki je spominjalo na princeske. Seveda, spet odmerjeno. S Patro sva tokrat sedeli z našo *Cruello & company*. Moja roka je kar sama segla po drugem kosu, nakar me je *Cruella* prijazno opozorila, da je za vsakega le en kos. Tedaj je Patra rekla, naj kar mirno vzamem še en kos, ker ona peciva ne bo jedla. Presenečeno sem jo pogledala, če misli resno. Spodbudno je pokimala, zato sem proti njej ustrelila hvaležen pogled in hitro zmazala še en kos, da si ne bi slučajno premislila. Po zajtrku smo se z avtobusom odpeljali do poletnega dvorca Petra Velikega, ki me je osvojil takoj, ko sem ga zagledala. Zpomnila sem si, da je car Peter sam izrisal načrt za dvorec in si ga zamislil kot vrsto palač in vrtov. Zgledoval se je po Versajski palači. V spominu so mi ostali številni vodnjaki in osrednji bazen z vodomatom ter čudovit park, po katerem smo se sprehodili. Car Peter je bil tudi svojevrsten humorist, ki je postavil stezo iz kamnov, od katerih jih nekaj špricne vodo v zrak, ko stopiš nanje. Tako je nagajal dvornim damam in morda užival ob pogledu na noge, ko so dvorne dame v strahu, da se ne bi zmočile, svoja krila dvignile. Žal je svojo prvotno priljubljenost zapravil z uvedbo zakona, ki je prepovedoval nošenje brade. Tudi notranjost glavne palače je bila nekaj posebnega, čeprav se ne spominjam ravno vsega. Spomnim se množice različnih slik, predvsem pa dejstvo, da je imel kar nekaj sob opremljenih v kitajskem stilu. Če me spomin ne vara, je bilo sob trideset, vendar vse niso bile namenjene ogledu. Ko smo si ogledali palačo, smo se kot kakšni upokojeanci zleknili na klopi, uživali v pogledu na razkošje okoli sebe in počakali, da nas profesorji pokličejo. V tisti tišini sem si obljubila, da se bom enkrat zagotovo vrnila, tako velik vtis je Petrov dvorec naredil name. Po kosilu so nam pustili prosto, ker smo zvečer spet imeli večerjo v eni od restavracij za tujce. Z Amino sva sklenili, da poiščeva trgovino za tujce, da kupiva nekaj vodke za domov, nekaj pa za takojšnje použitje. Ne vem, zakaj z nama ni šla tudi Patra. Morda je potrebovala počitek. Ko sva se z Amino ležerno sprehajali, sem nekaj opazila. Če so v naši državi vedno opevali lepoto ruskih žensk, sem bila sama očarana nad lepoto leningrajskih možakarjev, sploh tistih uniformiranih. V Leningradu je bila, kot sem kasneje izvedela, akademija za vojaške oficirje, zato je veliko mladih in postavnih kadetov korakalo po leningrajskih cestah. Vsi so bili visoki in vitki in zdelo se mi je, da uniforma prav poudarja njihovo svetlo polt. Še danes ne vem, ali je bilo moje občutenje lepote

objektivno, ali pa so se z menoj že poigrali hormoni. Ko sem o tem spregovorila z Amino, sem ugotovila, da tudi ona enako razmišlja. Sva bili le pohotni sedemnajstletnici? Zvečer smo se v internacionalni restavraciji dobro najedli, se napili in se ob koncu kulturnega programa peš odpravili proti hotelu. Nekje na sredi poti pa je moj mehur začel protestirati. Naj sem se še tako ozirala, nikjer nič odprtega ali pa tako skritega, da bi lahko odtočila. Nenadoma sem zagledala stražarja neke zgradbe, pojma nimam, katere. Pogumno sem stopila do njega in ga po angleško vprašala, kje je najbližje stranišče. Stražar je nemo bolščal mimo mene in mi ni odgovoril. Mislila sem, da me ne razume, zato sem z rokami in zvokom pokazala, da moram lulati. Spet nič, kot bi bila nevidna. Moj mehur je zdaj že pel Internacionalo, zaradi česar sem stražarja prijela za kravato in potegnila, da me je končno pogledal. Pa je spet umaknil pogled. In takrat me je prešinilo. Ob njegovi stražarnici je rastlo drevo. Stopila sem k drevesu, počepnila in opravila svoje. Stražar se je za hip obrnil proti meni, se namuznil in se naslednji trenutek spet postavil v prvotni položaj. Sošolci so se glasno smejali, saj si nihče ni mislil, da bom kaj takega naredila. Ampak, sila kola lomi, sploh če je nekoliko podkrepljena z alkoholom. Ko sem dogodek nekoč opisovala znancu, ki je bil pravi poznavalec Sovjetske zveze, mi je razložil, da stražar ni smel govoriti z menoj, poleg tega pa bi lahko bil resno kaznovan, če bi njegov poveljnik ravno v tistem trenutku prišel mimo. Jutro je prehitro potrkalo na naša vrata. Vse tri bi še spale, ampak ni bilo kaj. Čakal nas je zimski dvorec Petra Velikega – Ermitaž. Ermitaž je ogromen muzej, kjer je razstavljena vsa nekdanja lastnina ruskih carjev: od kovancev, slik, orožja, kipov, knjig, dokumentov in drugega. Najbolj všeč so mi bile mačke, ki v muzeju prebivajo kot čuvajke. Ni mi bil všeč le en maček – moj, saj veste orkester je šel, bobnarja pa pustil. V začetku sem še pozorno sledila kustosu, ki je o vsaki zbirki znal toliko povedati. Žal v ruščini. Potem smo morali čakati še, da je naša vodička vse prevedla. Pritličje in prvo nadstropje sem še prenesla, potem pa me je premagala žeja in neizmerna zaspanost. Previdno in tiho sem se odplazila proti izhodu in glej ga zlomka, za mano se je priplazila še Amina. Nisva se pogovarjali, poiskali sva kiosk s hladno pijačo, si kupili vodo in nato sedli v senco. Tako sva na pol dremali, dokler nisva zagledali sošolcev, ki so prišli iz muzeja. Na avtobusu smo vsi zaspali. Ko je Kovač opazil, da spimo in ne poslušamo vodičke, se je razsrdil in nas okregal, nato pa zagrozil, da bo povedal profesorici Pečarič (prof. zgodovine), kar je pri nas povzročilo pritajen smeh. Do konca maturantskega izleta je bil na nas jezen in z nami ni spregovoril več besede. Razveselila sem se novice, da lahko popoldan počivamo, ker nas čaka polarni dan in si bomo privoščili nočni

sprehod po dnevni svetlobi in ob obali, s pogledom usmerjenim proti Finski morda dočakali tudi polarni sij. Mislim, da sem zaspala takoj, ko se je moja glava dotaknila blazine. Zbudila me je Patra, ki mi je povedala, da se bliža večerja. Previdno sem dvignila glavo in ugotovila, da je tudi 'bobnar' odšel drugam. Po večerji smo se pripravili na polarni dan, nekaj kar doživiš le tukaj, na skrajnem severu. Okoli devetih smo se peš odpravili do obale, saj bi lahko tam ujeli polarni sij. Pot je bila dolga, a bili smo veselo vznemirjeni in spočiti. S seboj smo imeli popotnico – nekaj vodke, ki smo si jo kar med potjo podajali. Mislim, da smo hodili kar debelo uro in končno zagledali morje. Dan je bil jasen, zato se je finska obala odlično videla. Čakali smo in čakali, dokler se ni nekaj zabliskalo kot kakšna dlje trajajoča strela. Skratka, daleč od tega, kar si lahko videl na televiziji. Seveda, vseeno smo bili predaleč. Pa nič zato, že dejstvo, da je ura skoraj polnoč in je še vedno svetlo kot ob dveh popoldne, nas je fasciniralo. In potem je naš tercet naenkrat ostal sam. Ne vem, kaj se je zgodilo, ampak znašle smo se same ob morski obali. Intuitivno smo zavile v neko ulico in kmalu zaslišale neubrano petje. Naše sošolke so plesale in pele, med njimi pa so bili trije ruski dečki. Profesorji so stali ob strani in se pogovarjali s sošolci. Katja me je takoj pograbila v nekakšen kolo-ples, zato sem se znašla med njo in nekim Rusom. Nekaj časa smo tako poskakovali in se drli in spet – *mi scappa la pippi*. Fanta ob sebi sem po angleško vprašala, kam grem lahko na stranišče. Prijel me je za roko in me peljal v ozko ulico. Sledila sem mu. Peljal me je v neko ruševino, kjer se je kavalirsko obrnil stran, da opravi svoje. Ko sem končala in se dvignila, me je naenkrat objel in približal svoj obraz k mojemu. Kdo ve, kaj bi se zgodilo, če ne bi slišala glasu, ki je kričal, da prihaja taksi. Rahlo sem ga odrinila in pokazala, da moram iti. Spet me je prijel za roko in stekel z menoj. Taksiji so že čakali. Mlekuž me je potisnil v taksi, nakar je v taksi skušal sestiti tudi »moj« Rus. Seveda, ga je Mlekuž potisnil ven in pomignil taksistu, naj odpelje. Z dogodkom se nisem obremenjevala, le včasih pomislim, da bi se lahko stvari iztekale drugače, a se na mojo srečo niso. Zadnji dan Leningrada sem preživela tako, da sem se skušala znebiti večine denarja, kar sem ga še imela. S taksijem sem se peljala do trgovskega centra in se nato vrnila v hotel. Ne spomnim se, zakaj z menoj nista šli še Amina in Patra. Po kosilu smo spakirali in nato ob hotelski recepciji počakali, da nas pride iskat avtobus, ki nas je odpeljal na železniško postajo.

Z Rdečo strelo v Lvov

Rdeča strela. Vkrkali smo se okoli 17.00 in zjutraj prispeli v Lvov (današnja Ukrajina). Lvovu verjetno delam krivico, ampak po obisku Leningrada, se mi je Lvov zdel kot siva miška. Zapomnila sem si le (kako morbidno) pokopališče, kip Tarasu Ševčenku, ukrajinskemu pesniku in pisatelju, ter Operno hišo. Pa gospodičen, ki so čez najslonske nogavice nosile sandale. Nekje na griču je stala katedrala. Naredili smo le kratek sprehod po mestu in se nato vkrkali na avtobus.

Z avtobusom do rusko-madžarske meje

Ruski avtobus nas je odpeljal do rusko-madžarske meje, kjer smo se poslovili od naše vodičke. Jasno, da se je Makedonec še zadnjič prišel slinit po njej. Počakali smo, da avtobus odpelje in se odpravili do meje. Zanimivo, ampak formalnosti je bilo veliko manj kot pri vstopu v državo. S prtljago smo šli čez rusko carino. Večinoma so potovalne torbe le odprli, pogledali in spet zaprli. Madžarski cariniki se še s tem niso ukvarjali. Z roko so pomignili, naj nadaljujemo pot. Na madžarski strani nas je čakal srbski avtobus. Šele, ko sem sedla na avtobus, mi je postalo jasno, da nisem več v Sovjetski zvezi. Zbogom SZ, pozdravljena Madžarska.

Budimpešta

Avtobus nas je pripeljal v Budimpešto. Ne vem, zakaj sem vseskozi do takrat mislila, da je Budimpešta zakotno madžarsko mesto, saj se mi je zdela Madžarska manj razvita od Jugoslavije. Resnica je bila povsem drugačna, kar sem ugotovila po krožnem izletu po mestu. Budimpešta je bila prekrasna. Most čez Donavo je združeval dva mestna predela: Budim in Pešto. Povsod so stale zanimive palače in okusno opremljene trgovine. In takšne železniške postaje še nikjer nisem videla, da ne govorim o parlamentu in Operni hiši. Avtobus nas je odpeljal v lepo opremljen hotel z diskoteko v kletnih prostorih. Ko smo se namestili, je bila na vrsti zgodnja večerja. Medtem ko smo sedeli v okusno opremljeni hotelski restavraciji, smo ugibali, kaj neki nam bodo dali za večerjo. Vse nas je bilo strah, da bomo spet dobili riž. In tedaj so natararji pripeljali vozičke. Ob pogledu na hrano smo začeli spontano ploskati. Na vozičku so bili krožniki s pohanim mesom, pomfrijem in zeleno solato. Ne vem, kaj so si natararji mislili, ko smo požrešno planili na hrano. Vsaj zase lahko trdim, da je bila večerja prvi dostojni obrok v času celotnega izleta. Zvečer smo se odpravili v diskoteko in se znašli v inačici Footlosa. Medtem ko smo bili vsi v kavbojkah ali celo trenirkah, so bili ostali

gosti urejeni od nog do glave: same Barbike in Keni. Po nekaj kozarčkih smo pozabili na izgled in se prepustili ritmom glasbe. Po dobrem zajtrku brez odmerjenih obrokov smo nadaljevali pot proti domu.

Ponovno v Jugoslaviji

Ni dolgo trajalo, da smo prestopili madžarsko-jugoslovansko mejo. Kdo ve, kaj je tedaj spopadlo našega voznika, da je vstavil kaseto s slovensko narodno-zabavno glasbo (Avsenik ali Slak). Nisem ravno ljubiteljica 'goveje' glasbe, ampak takrat je bila prava. Morda zato, ker sem po dolgem času zaslišala slovenščino, morda zaradi občutka pripadnosti – vsekakor se mi je naredil v grlu cmok in naenkrat sem se zalotila, da skupaj z ostalimi ploskam v ritmu glasbe. V takšnem vzdušju smo prišli v Beograd, kjer smo se poslovili od šoferja, vodnika in ostalih potnikov. Sledilo je čakanje na spalnik, ki smo ga nestrpnost pričakovali, tako da se nam ni dalo potikati naokoli. Menim, da je neznana sila vse sošolce z mano vred vlekla proti domu. Vožnja s spalnikom je bila tokrat bolj umirjena. Nekaj časa smo še klepetali, potem pa zaspali, kot bi si želeli čim bolj skrajšati čas. Iz spalnika smo zlezli na vlak za Koper, kjer so nas pričakali starši. Profesor Kovač je jezen odvihral in nas ni počakal, da izstopimo. Tako sta na morebitna vprašanja staršev odgovarjala profesorica Šturm in profesor Mlekuž. Doma je bil potreben seveda cel raport – z izpuščanjem določenih podrobnosti, se ve. Še danes, če me kdo vpraša, kako sem se imela, povem, da je bil moj maturantski izlet res nekaj posebnega, saj sem ga preživela s posebnimi ljudmi v posebni državi.

Epilog

Danes Sovjetske zveze ni več. Ni več Jugoslavije in ni več usmerjenega izobraževanja. Ni več Kovača, pa Nataše in Margit. So pa spomini, ki ne morejo izbrisati nečesa, kar je bilo. V spominih nekaj traja večno, nekaj pa utone v množici informacij, ki se vsakodnevno vtisnejo v možgane. Res si želim, da bi enkrat ponovno šla po isti poti. Se pa sprašujem, kako bi danes doživljala omenjena mesta in spremenbe, ki so jih bila deležna. Morda bi se mi zdelo pust, ker ne bi bilo sošolcev, zaradi katerih je bil izlet bolj zanimiv. Morda bi pogrešala profesorje, ki so bdeli nad nami. Ubožci, niso bili v zavidljivem položaju. Morda, morda, tisoč morda-jev. Morda bi pogrešala mesta, ki jih morda že ni več. Vsekakor bom delala na tem, da se nekega dne spet znajdem v bivši SZ in se sprehodim po poti spominov. In takrat bo nastala druga ali drugačna zgodba.

Avdicija

Vloge: Filip M. – režiser, Blaž R. – snemalec, Keli – jeclja, Danaja – hitra bralka, Dina, Tadeja – siamski dvojčici, Sara – tiha bralka, Lara K. – se ji zatika, ko bere, Lara Đ - poje, Milica – ne govori slovensko, Pamela – govorna napaka, Nadia – tajnica, Nika – kričačka, Lea G. – počasna bralka, Lea L. – ne vidi brati, Emi – lepotica

Režiser (govori po telefonu): Ljubica, danes me ne bo. Veš, avdicija se bo zavlekla pozno v noč in bom spal kar tu. Ampak, zjutraj te presenetim z odličnim zajtrkom, velja? (poslušaj) Tudi jaz tebe, tudi jaz tebe. Moram iti, snemalec je že tu. Ciao.

Režiser (po telefonu): Miška, zjutraj ne bom utegnil. Saj veš, avdicija. Te pa peljem na kosilo v McDonaldsa, kaj praviš? (poslušaj) Tudi jaz tebe, tudi jaz tebe. Ciao.

Režiser (po telefonu): Pikica, za kosilo ne bom utegnil. Sem pa zvečer prost. Kaj praviš na eno romantično večerjo. (poslušaj) Tudi jaz tebe, tudi jaz tebe. Ciao.

Režiser (snemalcu): Uffa, ne privošči si treh bejb naenkrat. Je prenaporno. Nadia, kavo – pa še danes.

Nadia: Ja, ja. Tudi vam, gospod?

Snemalec: Ne, ne, sem spil že štiri. Se mi bo tresla roka in ne bom mogel snemati.

Režiser (kriči): Nadia, Nadia!!! Pa kje je ta baba.

Nadia (nosi kavo): Vašo kavo sem kuhala.

Režiser (spravljivo): Že prav. Koliko jih je danes?

Nadia: 13, gospod. Nesrečno število. Ta avdicija bo slaba.

Snemalec: Zame je 13 srečno število. Takrat dobim plačo, ki bi jo moral dobiti desetega, pa se vedno čudežno prikaže komaj trinajstega.

Režiser (govori Nadii): Poslušaj, a je med njimi tudi kakšna bejba?

Nadia: Ne znam oceniti gospod. Zame so vse ženske iste.

Snemalec: Nerad prekinjam pogovor, ampak začeti moramo.

Režiser: Nadia, pripelji prvo kandidatko.

Keli: Ke-keli sem, Ječlič.

Snemalec: Me veseli. Čim bolj doživeto preberite besedilo.

Keli: So-so-sončni ža-ža-žarki so-so obje-jeli oba-balo. OOOtroci so-so za-za-zaplavali. Bibi

Režiser (jo prekine): Stop. Pa kaj je to?!

Snemalec (režiserju): Gospodična jeclja. Nadia, vljudno jo pospremi ven in ji povej, da ne ustreza liku, ki smo si ga zamislili. Previdno, da je ne užališ. In potem, pripelji naslednjo.

Nadia: Ja, ja. (odpelje Keli in pripelje Niko)

Nika (kriči): Sem Nika Glasna.

Snemalec: Res imate pravi priimek. Kar izvolite.

Nika: (kriči): Sončni žarki so objeli obalo.

Režiser (jo prekine): Vsi dobro slišimo, ni potrebno, da tako kričite.

Nika (še vedno kriči): Kaj ste rekli?

Snemalec (režiserju): Mislim, da je gospodična malo gluha. Nadia, saj veš, kaj moraš narediti. (odpelje Niko)

Režiser: Komaj dve kandidatki, pa me že boli glava. (Nadia pripelje Leo G.)

Lea G. (zelo počasi): Sem Lea Počas.

Snemalec: Me veseli. Kar izvolite.

Lea G. : Sončni žarki so objeli obalo.

Režiser: Stop. Lahko malo hitreje, prosim. Da nas ne preseneti noč.

Lea G. (zelo počasi): Otroci so zaplavali.

Snemalec: Nadia!!! Nadia!!!

Nadia: Sem slišala. (odpelje Leo G, pripelje Emi)

Emi: Pozdravljeni, sem Emi, lepa Emi.

Snemalec: Kje pa imate besedilo?

Emi: A besedilo? Saj ga ne potrebujem. Glejte, jaz sem ključ do uspeha. Ljudje bodo kar drli v kino, samo, da bi me videli. Videli, ste razumeli. Ne pa slišali. Kar oglejte si me? A nisem bejba?

Snemalec: Časi nemega filma so že davno mimo. Če še niste opazili, igralci danes tudi govorijo. Nadia!

Režiser: Počasi, počasi. Nadia, gospodična naj pusti svojo telefonsko številko. (se obrne k Emi in pomežikne) Vas bom kaj poklical.

Snemalec: A niste rekli, da so tri bejbe preveč, vi bi pa še četrto.

Režiser: A nisi videl, kira huda bejba?! A si slep!?

Snemalec (zamahne z roko): Nadia. (pripelje Dino in Tadejo)

Dina, Tadeja: Jaz sem Dina Siam. Jaz pa Tadeja Siam.

Snemalec: Kar začnita.

Dina, Tadeja: (bereta v kanonu, da se nič ne razume)

Režiser: Stop, stop. Pa to je noro, a je to kakšna skrita kamera.

Snemalec: Zdaj pa še siamski dvojčici. Nadia! (odpelje Dino in Tadejo in pripelje Danajo)

Danaja (zelo hitro): Sem Danaja Hitra.

Snemalec: Izvolite.

Danaja (zelo hitro) Sončni žarki so objeli obalo. Otroci so zaplavali.

Snemalec (režiserju): Na, še spidi Gonzales je manjkal. (Danaji) Malo počasneje, gospodična.

Danaja (zelo hitro): Sončni žarki so objeli obalo. Otroci so zaplavali.

Režiser: Nadia!!! (odpelje Danajo, pripelje Leo L.)

Lea L.: Sem Lea Očalnik.

Snemalec: Beseda je vaša.

Lea L. : Gospod, pozabila sem očala za vid. Ničesar ne vidim. Bi mi morda lahko povečali črke, tako za kakšnih petkrat.

Režiser: Nadia! (odpelje Leo, pripelje Milico).

Milica: Milica, Milica Bosnič

Snemalec: No, kar dajte.

Milica: Sunčni žarki grle obalu. Deca plivaju u moru.

Snemalec: Kakšno besedilo je pa to?

Milica: Pa znate, ja sam iz Bosne. Ne znam još slovenački al eto naučit tu.

Režiser: Nadia!! (snemalcu) Idrija, danes, prava Idrija.

Sara (čisto potih): Sem Sara Tišina.

Snemalec: Kar, gospodična.

Sara: Sončni žarki so objeli obalo. Otroci so zaplavali.

Snemalec: Glasneje.

Sara (čisto potih): Sončni žarki so objeli obalo. Otroci so zaplavali.

Režiser: Nadia! (odpelje Saro, pripelje Laro K.)

Lara K.: Sem Lara Nebralič.

Snemalec: Besedilo.

Lara K.(odsekano): Sončni ... žarki ... so... objeli ... obalo.

Režiser: Stop. Pa kaj vam je!?!

Lara K.: Imam disleksijo pa slabše berem. Ampak besedilo se bom naučila. Bom pa potrebovala malo več časa.

Snemalec: Nadia. Koliko jih je še?

Nadia: Samo še dve.

Snemalec: Hvala Bogu. Upam, da bosta vsaj ti dve normalni.

(Nadia odpelje Laro K.)

Lara Đ: Sem Lara Pojalič.

Snemalec: Besedilo.

Lara Đ. (poje): Sončni žarki so objeli obalo.

Režiser: Stop. Saj ne snemamo mjuzikla.

Lara Đ: Drugače ne znam. Ko berem, vedno pojem. Tako mi je lažje. No, pa saj lahko spremenite scenarij in naredite glasbeni film, a ne da. Z mojim krasnim glasom.

Snemalec: Ste se že kdaj slišali? Nadia ! (odpelje Laro Đ)

Režiser (obupano): Kaj v celih Šmarjah ni ene normalne babe?!

Snemalec: Morda bo pa ta zadnja ustrezala merilom. Če ne, gremo jutri v Koštabono.

Režiser: Nadia!

Pamela (z govorno napako): Sem Pamela Motič.

Snemalec. Izvolite.

Pamela: Sončni žarki so objeli obalo. Otroci so zaplavali.

Snemalec: No, ta je pa res češnjica na smetani.

Nadia (odpelje Pamelu).

Režiser: Dovolj imam, grem domov. Glavo mi bo razneslo. Ta avdicija je res nora.

(se obrne in gre)

Nadia (bere): Sončni žarki so objeli obalo.

Snemalec: Gospod. Kaj pa, če bi naša tajnica igrala v filmu?

Režiser: Ha, tajnica in igralka. Ni slabo. Ampak plača bo samo ena. Si razumela.

Nadia: Da, gospod. (ko ostane sama). Jupi!! Končno. Ha, režiser sploh ne ve, da sem sama izbrala igralko za avdicijo. Najslabše od najslabših. In zdaj bom igralka. Samo še vprašanje časa, kdaj bom prišla v Hollywood. Grem hitro poklicati mamo, da ji sporočim čudovito novico.

(op.ured. igro je zaigralo KUD Šternca 2023 v KD Hrpelje)

Današnji dan

So dnevi, ki v tebi prižgejo nevidno luč.

Razprejo tančico, ki se je sčasoma ovila okoli tvojega srca.

In ti prinesejo mir. In nerazumljivo veselje do sveta.

Nadeneš si rožnata očala in daleč stran odrineš vse strahove, vse skrbi.

To so tisti dnevi, ko si lahko prijazen in sočuten do ljudi. //

So dnevi, ko nate pade težka senca, ki te stiska in duši.

Svet zdi se siv in neprijazen, poln oblakov in meglic,

groteskne so podobe vseh ljudi.

Takrat zbudi se vse, kar te teži, vsa jeza in žalost prejetih udarcev usode.

To je dan, za katerega si želiš, da čim prej mine,

saj grenka misel na vse trpke spomine res boli. //

So dnevi, ki se jih sploh ne spominjaš, kot da jih nikdar ni bilo.

Le datum na koledarju te opominja, da dan je šel mimo,

ne da bi pomahal v slovo. //

In je dan, kot ta danes, ko trenutek te prevzame in v tebi nora čustva prebudi.

Samo en dan, en nevsakdanji vsakdan, iz katerega se boljši človek rodi.

Neta Vergan

Burja »kočanka«

Saj res, docela smo pozabili, na našo slavno divjo burjo »kočanko«. Morda pa so podnebne spremembe vplivale tudi nanjo, ali pa se je samo potuhnila in čaka na priložnost, ko bo z obnovljeno močjo prihrumela in uničila vse pred seboj. Odkrivala bo strehe, ruvala drevesa, trgala električno napeljavo, skozi špranje vdirala v domove, živali bodo iskale zavetje, tudi ptice se bodo pred njo umaknile na varno. Vasi Trpčane, Kuteževo, Podgraje in Zabiče ležijo pod vznožjem Gur, so najbolj izpostavljene, ko se burja »kočanka« prebudi. Divje in glasno se prikotali v dolino in lomasti po vsem, na kar ji pride na pot. Do Bistrice se sicer malo unese, a nobena luknjica v stari hiši ni varna pred njo, saj dodobra prezrači vse koticke v njej. 8. februarja, na Prešernov dan, so v kinu Svoboda vrteli zelo lep barvni film na širokem platnu. Za živo glavo ne bi zamudile tako lepega filma, kot je bil Kamniti cvet. Pa je »kočanka« ravno tistega dne dobila mlade. Prijateljica Vera se je močno oklenila moje roke, ko sva se korajžno spustili po vaškem klancu navzdol in se kot dve spretni mački ogibali razbitinam salonitk in električnim žicam. Pri vaški cerkvi sva se za hip ustavili, se prekrižali in Sv. Ani obljubili, da nobene maše ne bova zamudili več. Pri domači gostilni Gršče sva krenili za Ilirsko Bistrico. Na drugi strani koseškega mostu nad reko Reko do bistriške gostilne pri Spetiču je svoj čas rasel zelo lep kostanjev drevored. Ko se je proti nama valil glasen in močan sunek burje, sva z Vero kar se da hitro smuknili za velik kostanj in počakali, da se je unesla. V novejšem času jo prepoznamo kot navadno burjo, ki razcefra kak rastlinjak, drevje in grmovje okraši s plastičnimi vrečkami, razpiha jesensko listje, raztrosi semena daleč naokoli, mogoče pa kakšno pristane tudi na bližnjem planetu. Tako, za vsak slučaj, če bomo kdaj morali zapustiti zemljo. Nam bo dano, da uničimo še en planet?

Cepljenje

Medicina si mora postaviti in odgovoriti na pomembno vprašanje, v kolikšni meri in do katere mere se sme vmešavati v brezmejno kompleksen in medsebojno odvisen mehanizem človeškega obrambnega sistema, da trajno ne poškoduje njegove ekologije. Ideje lahko zvenijo oholo ali samoprečljivo. Strinjam se, da takšen pogled lahko

deluje kot masovno zanikanje dosežkov medicine, trdim pa, da to definitivno ni moj namen. Vse, kar v tem trenutku predlagam je, da se konvencionalna medicina odpre in inteligentno razčleni vprašanje celostnega zdravja. Navkljub navidezni skrbi varovanja zdravja in reševanja življenja, ni realno ocenila dolgotrajnih spremljajočih učinkov običajne prakse varovanja zdravja. Ocenitev resničnega stanja zdravja v zahodnem svetu: v ta namen bi morali popolnoma zaustaviti ogromno porabo farmacevtskih medikamentov, ki so trenutno v modi. Šlo bi za zanimiv eksperiment, ker bi omogočil, da pridemo do prave slike zdravstvenega stanja v svetu. Da bi do tega prišli, bi morali nehati uporabljati anksiolitike, antipsihotike, medikamente za epilepsijo, vse medikamente za blaženje bolečine, sedative ipd., nato pa opazovati posledice. Verjamem, da bi se pred nami odprle apokaliptične scene. Izbruhnili bi nasilje in norost, ki sta bila tako dolgo potisnjeni. Soočili bi se z uboji in samomori, slišali bi jok in stok in agonijo, videli bi epileptike v krču, invalide v bolečinah, norce, ki se pogovarjajo z duhovi in ljudi, ki trpijo zaradi krčev, histerije in strahu. Tedaj in samo tedaj bi videli zdajšnje pravo stanje zdravja v svetu. V resnici na vemo točnega stanja bolnih oseb. Mislim, da ni pretirano trditi, da več kot polovica prebivalstva zahodnega sveta trpi zaradi močnejše ali blažje kronične bolezni in da so ljudje podvrženi neki vrsti zdravljenja. Obstaja majhno število ljudi, ki ne jemlje nobenega zdravila za zdravljenje težje ali blažje oblike bolezni. Ali lahko trdimo, da smo uspeli ozdraviti bolezen samo zaradi tega, ker smo uspeli ublažiti nekatere njene simptome? Mar so kavkaški prebivalci, ki živijo dlje kot kdor koli na tem planetu, svojo dolgoživost pripisali »čudežu« alopatske medicine? (povzeto po Novi put do zdravlja - Homeopatija, Autor prof. George Vithoulkas - leta 1996 je dobil Nobelovo nagrado za zdravje)

Polhi na podstrehi

Polhova družina je potrpežljivo čakala očeta, ki je kot po navadi zamujal. Ko je ata Polh le prišel in se udobno usedel na vejo, je s prijaznim pogledom objel mladiče, tete, strice in bratrance do tretjega kolena nazaj. Z jasnim in močnim glasom je naznanil: »Dragi moji, selimo se.« Mali je dregnil spečega polha in mu šepnil na uho: »Si čul, kaj pravi ata Polh, da se bomo selili?!« Sivi si je pomencal očke in skušal dognati, kaj se je dogajalo, medtem ko je on vlekel dreto. Ni utegnil dognati. Kot bi mignil, je spet utonil v sanjski svet. Teta Lin je odločno rekla: »Jaz ne grem nikamor. V gaju je hrane več

kot dovolj za vse nas.« Stari so teto Lin podprli in se pridušali, da ostanejo skupaj. »Vav, to bo kul!« se je nad selitvijo navdušila mladež. Sivi, ki se je medtem le zbudil, je dvignil roko in prosil za besedo. »Na robu gozda, kjer sonce zahaja, stoji čisto nova lesena hiška z razkošno podstreho. Prostora bo več kot dovolj tudi za strice in tete, če si premislijo in gredo z nami.« Po izrečenem je nastala gosta tišina. A ne za dolgo. Tete in strici so se umaknili, da niso bili napoti mladim, ki so komaj čakali, da gredo na pot. Stric Fric pa je sebi v tolažbo zamrmral: »Star sem, plezanje po vejah me utruja, ne zmorem vas več dohajati.« Hiška na robu gozda je bila res vabljiva. Blizu nje je rasla velika, stara divja češnja. Po veji, ki je segala do strehe, je ata Polh popeljal svoj zarod. Skozi odprtino pod napuščem so se zmuznili na podstreho sanjske lesene hiške. Mali je pocukal srčkano polhovko in ji šepnil na uho: »Bod moja.« »Sm že tvoja,« se je zahihitala mala polhovka. Vsak dan se je pozno zvečer četica odpravila na lov. Lovili so žuželke in majhne ptice, ki jih imajo polhi najraje. Za izvrstne lovce, kakršni so polhi, ujeti ptičko ni bil mačji kašelj. V letu dni so se namnožili, da je podstreha ječala, ko se je mladež igrala igre brez meja. »Dragi moj, zelo mi je žal, da morava te ljubke živalce pregnati iz hiše. Midva ne znava živeti na drevesu in ne moreva jesti žira,« je modrovala modelka. »Tudi zime ne prespiva tako, kot jo oni,« se je strinjal model. »Polhom ne bo hudo. V prostranem gozdu si bodo zlahka našli nov dom in hrano,« sta ob kozarcu belega vina modro zaključila priletneža. Poletno nebo je žarelo v soju zvezd, ko je On odrezal češnjevo vejo - edino pot, po kateri so polhi imeli dostop do podstrehe. Štela sta zvezdne utrinke, srkala hladno pivo in potrpežljivo čakala, da se četica polhov z nočnega lova vrne domov. Ko je ata Polh dojel, da je veja krajša in da je skok do podstrehe tvegan, se je obrnil in pristal na tleh. »Gromka strela, kaj živega vse toka,« je butnilo iz njega. »Spet se selimo!« je veselo zabrundal Mali in objel svojo srčkano polhovko. Ko je Ona zagledala v stranišču pod školjko prestrašenega polha, ni mogla verjeti. Da je ne bi ugriznil, ga je pokrila z brisačo in odnesla pod češnjo, v dobri veri, da bo mladič našel sled in se pridružil svoji družini. Pomirjena se je vrnila v hišo.

Vsakdanji dan

Ko sem na kolesu in vrtim pedale in vijugam po brkinskih stezah in poteh, dobim navdih za pisanje. Tokratni je prav zanimiv. Knjiga Danice Pardo ima pomenljiv naslov: *Ne bom te več iskala, mladost*. Jaz pa ne bom več brskala po boleči - kot tudi

manj boleči - preteklosti. Pred tremi leti nam je popra dala korona. Prebolela sem korono, nisem se cepila. Kar dobro sem jo odnesla, glede na pričevanja ljudi, ki so bolezen preboleli z zmernimi ali hujšimi posledicami. Mrtvi pa so ostali brez besede. Ne vem, komu naj bom hvaležna, da me je kolektivna norost zaobšla. Jezljivost je dobila krila, ko sem prišla v trgovino in me je prodajalka vprašala po osebni izkaznici, ker bojda potrdilo o preboleli koroni ni bilo zadosti. Na potovanju po Franciji niti ni bilo tako hudo. Tu pa tam nama niso postregli s kavo, ali pa naju niso sprejeli v kamp, ker nisva imela testa. Test je bil plačljiv, približno enak nočitvi v kampu. Lekarna pa tudi ni bila za vsakim ovinkom. Ihta korone se je umirila. Rusi so napadli Ukrajino. Grozljivka, ki ji ni videti kraja. Brezmejno razdejanje nas bo osupnilo, tako kot po prvi in drugi svetovni vojni. Seveda, če preživimo. Orožje, ki je mnogim, še posebno v Ameriki, na dosegu rok, nas lahko v hipu zbrise z našega lepega modrega planeta. Medijsko poročanje je mešanje megle s smogom. Laž je dobila dolge noge, velika ušesa in dolg jezik, zdrav razum pa se je skrilo na varno v podzemlje. Živimo dokaj brezskrbno, dokler je vojna tam daleč in vsakega prvega dobimo penzijo. Trenutno so trgovine še vedno nesramno dobro založene. Ni da ni. Ko zvečer ležem na udobno posteljo in se pokrijem s čisto posteljnino, začutim moč hvaležnosti. Tega v otroštvu nisem bila deležna. Namreč tople in čiste postelje in še marsičesa drugega ne, za kar se mnogim med nami še sanja ne. Kot začetek uporabe interneta v Sloveniji štejemo prvo povezavo s protokolom IP, ki je bila oktobra 1991 vzpostavljena med Inštitutom Jožefa Stefana in nizozemskim inštitutom za jedrsko fiziko (NIKHEF). Vrhnja domena ».si« je bila registrirana leta 1992 po osamosvojitvi Slovenije. Tako piše v Wikipediji. Prvi računalnik, s katerim sem imela opravke, je bil majhen, počasen in nezanesljiv. Ko so trg preplavili veliko boljši, zmogljivejši računalniki, je kmalu za tem na moji pisarniški mizi stal nov računalnik. Na bistriški gimnaziji sem opravila 60 urni brezplačni tečaj, ki mi je odprl vrata do samostojne uporabe interneta. Všeč mi je. Ne mine teden, da se ne naučim česa novega. Veliko zadev lahko opravim prek spleta, kar mi prihrani čas in denar. Recimo: naročanje recepta za zdravila in obisk zdravnika. Tudi nakup prek spleta. Tehnološki razvoj je tako hiter, da ga moje sive celce komaj dohajajo. Da ne govorim o pametnem telefonu, pametnih domovih. A svet je videti vse bolj zmeden in nor. Malo me je res strah, ko nas strašijo z AI umetno inteligenco. Znanost pravi, da se bo AI polastila naših možganov. Medtem, ko znanost AI priznava nad inteligenco, zanikuje človeško inteligenco. Mogoče bo znanost dojela, da ona razvija in upravlja z AI in ne obratno. Mogoče jo upravljajo vesoljci? Veliko dobrega smo deležni z razvojem

uporabne znanosti. Ko sem čakala na operacijo sive mreže v bolnici VID v Krombergu, sem bila hvaležna do vseh povezujočih delov, ki so prispevali k operaciji sive mreže.

Mlečni zobek

»Mama, mama, zobek mi je padel,« se je drla Metka, kot bi jo pičila osa. V roki je držala droben mlečni zobek. Mama se je usedla na pručko, Metko vzela v naročje in ji povedala pravljico o punčki, ki si je grizla nohte. Pomirjena je razprla dlan in od blizu pogledala svoj droben mlečni zobek, ki se je svetil kot gorski kristal. »Naj ga zakopljem v zemljo, tako kot sem našega Pipca kanarčka, ko je umrl?« je zaskrbljeno vprašala mamó. Mama jo je prijela za roko in peljala h kuhinjskemu oknu, ki je slabo tesnilo, ko je burja Kočanka, ki je privihrala v Bistrico, prezračila tudi njihovo kuhinjo. »Metka, tu pod to špranjo položi zobek in ga priporoči mišku Filipu. »Pa ga ne bo pojedel?« je močno zaskrbljena Metka vprašala mamó. »Ne bo, miši ne jedó zobkov, zanje so pretrdi,« jo je potolažila mama. Metka je umila mlečni zobek in ga dala v kronski čep ter ga skrbno odložila pod večjo okensko luknjico. Ko so CIK CAK zajčki na TV odigrali svoj mali večerni šov, so se pobrali spat. Njej pa se še ni spalo. »Marš zobke umiti in spat,« je resno rekel Metkin ati. Tisto noč je Metka sanjala, da je ostala brez vseh zobkov. Ko se je zbudila, se je tresla kot šiba na vodi in stekla v sobo staršev, se zrinila na sredino med mamó in atija, še nekaj časa smrkala in nato zaspala. Ko se je Metka zjutraj zbudila dosti prej kot po navadi, je zdirjala na hodnik, zdrsnila na gladkem linoleju, padla, se hitro pobrala in planila k oknu, da vidi, če je Filip res vzel zobek. Na mestu, kjer je bil prej zobek, se je zdaj svetil kovanec za 5 dinarjev. Vzhičena je poklicala starejšo sestro in ji rekla: »Meri, pridi greva na plac k stricu Fičotu na sladoled.« Spotoma sta se ustavili še pri prijateljici Mojci, ki je poskočila od veselja nad nepričakovani povabilom. S kornetom sladoleda v roki so se skrile v vežo gasilskega doma, da jim ga placarski mulci ne bi izpulili iz rok. Placarski mulci so še nekaj dni vihali nosove, ker jim placarske pupe niso privoščile kepice sladoleda. Zrasli so novi zobje, z njimi tudi naša Metka. Ko se je v šoli naučila pisati in brati, je s svinčnikom v zvezek napisala zgodbo o prvem zobku.

Življenje je čudež

Ni lahko, raje bi rekla, da je skoraj nemogoče v zmešnjavi informacij dojeti stanje sveta, ki ga je zaznamoval virus covid-19. Zemljo, vodo in zrak smo zasmradili, zastrupili, posledice so kronične neozdravljive bolezni. In prav te bolezni napada covid-19. Vprašala sem se, kaj lahko naredim, da mu ubežim. Ni mi bilo treba čakati na odgovor. Na YouTube-u sem našla Qi gong masažo, ki jo vodi mlad simpatičen menih. Qi gong masažo izvajam dvakrat na dan. Po dveh tednih že čutim blagodejne spremembe. Telo postaja vse bolj lahkotno, poskočno. Za nedoločen čas sem se odpovedala pitju kave. Kar ne pomeni, da tu pa tam v dobri družbi kave ne bi pila. Neka misel se je vrtinčila v glavi, ki me je odvrčala od savne. A me je prvo savnanje hudo navdušilo. Dala bom vse od sebe, da se moje telo okrepi, da postane bolj odporno na mikrobo, predvsem na virus. Smo na pragu nove dobe, novega človeka, ki bo znal ceniti zdravo telo.

Nives Mahne Čehovin

Prigode z neskončnostjo, spiralami in turkizno Sočo

Soča je neskončna, saj se nikoli ne ustavi. Tudi neskončno turkizna in meni neskončno lepa. Odpravimo se kampirat, samo za eno noč, čim bliže Soči. Najdemo svoj prostorčič v kampu in dobimo leseno deščico s številko kampirnega prostora. Kampirali smo 8. 8., na deščici pa številka 88. Ko jo tako gledam, postrani pritrjeno na šotoru, vidim, da sta na njej v bistvu dva znaka za neskončnost. Torej imamo štiri neskončnosti, za vsakega eno. V želji, da bi v dveh dneh doživeli čim več vode, smo vandrali od reke do rečic, od slapa do slapkov. Na poti do slapa Kozjak, na začetku, srečamo starejši par z majhnim psom, ki počasi prisopiha bliže in nas vse štiri po vrsti povohlja. To širše-kot-daljše bitje, ki je uradno pasme mops, je očitno strašno cartavo, saj se kar ne more odtrgati od božajočih otroških dlani. Ali pa se one ne morejo od njega. Proti večeru se spustim po stezici k Soči in najprej potopim stopala v mrzlo vodo, potem pa uporabim formulo: gravitacija + koncentracija = meditacija. Po domače povedano, misli zalučam v deročo reko in začnem zlagati stolpke iz kamnov. A tokrat je moje vajeništvo v umetnosti gravitacije drugačno, saj sem v imenitni družbi moje male vajenke. Njene drobne dlani zavzeto pretipavajo kamne, nato pa z mirnostjo zenovskega mojstra delajo stolpiče blizu mojih. Niso še toliko visoki, a osupneta me tako nenavaden izbor kamnov kot njena vztrajnost, ki sega do neba. Naslednji dan jo že zjutraj mahnemo do slapa Virje, samo nekaj ovinkov iz Bovca. Ojej, obiskovalcev več kot kapljic vode! Škljocanje fotoaparatorov, čofotanje, selfiji na tisoč in en način. Rada bi šla bliže, čisto do slapa, a kar ne morem. S pogledom samo ošinem mladeniča z dolgimi lasmi, ker me bolj pritegneta dve veliki tetovirani angelski krili na njegovem hrbtu, ki kukata izpod pramenov las. Uf, lep tatu. Še enkrat zavzdihnem ob pogledu na gnečo in za začetek se na robu tolmunca usedemo na ploščad, zbito iz ličnih desk, kjer v miru malicamo. Ozrem se in med zelenjem opazim ozko stezico. Nekaj me pocuka, da hitro pogoltnem še zadnje grižljaje in se sama odpravim navkreber. Oprijemam se korenin, potka pa zavija vedno bliže slapu. V minuti stojim na ploščati skali – uaaaau, kdo bi si mislil, da lahko stopiš na vrh slapa! A šele, ko obrnem glavo nazaj, obnemim. Tam na vrhu, skrito očem, se odpira manjša jama, nekakšen sifon, v njem tolmunček in še naprej jezerce in še ... Sonce posije z vso močjo in gladine se zalesketajo, da stojim tam kot vkopana. Vse misli

se izklopijo, začutim odpiranje prostora in nekaj časa vse živo 'downloadam'. Nato z drobnima solzicama v koticah oči samo še diham. Pozneje spet sedim spodaj na skali, moji trije pa vsak na svoj način raziskujejo vodovje in zelenje. Želim si, da ne bi bilo toliko ljudi. Res si želim tišine, samo šumenja vode. No, gospodič angel, bi lahko kaj pomagal? Ozrem se, če je tisti fant še tu, a ga ne najdem. Obsedim in umirjam misli. Počasi počasi začne z okroglega oblaka nad nami pršeti. Nekdo je očitno pritisnil na gumbek. Ljudje hitro pospravljajo svoje stvari in drug za drugim izginjajo. Končno čas, da pobožam slap in mu zložim kak stolpek. Popoldne se premaknemo proti severovzhodu, vse do Šunikovega vodnega gaja v dolini Lepene. Nepopisno lepo ... oči in ušesa niso edina čutila, ki delajo s polnimi obrati. Ko se po nekaj urah odpravljamo domov, obronki gora mečejo že goste sence, do avta pa je samo še nekaj minut. In kdo nam pride naproti? Tisti širši-kot-daljši mops, ki prepozna najmlajša človečka od prejšnjega dne in se ju tako hudo razveseli, da se od hitrosti skoraj zakotali do njiju. Starejši par se tudi smeje in izmenjamo nekaj besed. Ne vesta, da je bilo prvo srečanje čisto na začetku, to sedaj pa čisto na koncu naše vodne odisejade, čeprav sta minila cela dva dneva in je med obema krajema skoraj deset kilometrov! Za konec še ena družinska fotka, potem pa res gremo. Najdemo kotichek, kjer so v ozadju brzice, a kaj ko na fotoaparatu utripa znakec za prazno baterijo! Imamo kvečjemu še eno sliko, zato ne tvegam in raje nastavim samosprožilec, potem pa iščem dober položaj za fotoaparat na bližnjih skalah. A sploh ni treba, saj po potki prihaja mlad, simpatičen par. Ona odloži nahrbtnik in nekaj išče, zato prosim njega, naj nas slika. 'No problem,' reče in si popravi čop na vrhu glave. Nasmehneva se, ker na verižici nosi obesek s spiralo, podobno moji. Samo en škljoc in objektiv se že sam zapre, baterija je res prazna. Vrne mi aparat in se obrne ... Na njegovem hrbtu pa ogromni angelski krili! Hahaha, pa saj ni možno, to je tisti fant! Od prej do zdaj je minil cel dan in od tistega koticčka do tega je več kilometrov!

Na poti domov razmišljam, da je čas vse prej kot linearen, kot si ga naš um predstavlja, saj ga tako najlaže dojamem. Spomnim se, kaj vse sem že brala o tem in koliko doživela, kar se res ni ujemalo s tem, kar oko vidi, in tistim, kar smo si popredalčkali v sistem. Čas kot tak ne obstaja, vse so samo cikli, na milijone 'spiral' – in vse potekajo sočasno. Včeraj in jutri sta dejansko percepcija, imamo samo zaporedje trenutkov TU in ZDAJ. Že ko to bereš, si ves čas samo v ZDAJ. Razmišljam o hologramskem vesolju in teoriji superstrun. Znanost vsega tega še ni uspešno pojasnila, seveda, vendar že dolgo in poglobljeno raziskuje. Bolj kot raziskuje, bolj kompleksno postaja vse skupaj, ker se ves čas odpirajo nove možnosti. Še slavni Stephen Hawking je že večkrat 'popravlil' svoje

teorije. Vesolje se širi in vse je še odprto. No, po teoriji superstrun naj bi obstajalo 11 dimenzij, v fizičnem prostoru lahko doživljamo samo štiri: 3D + dimenzija časa, ostale pa so nekakšni cikli, spirale. Če to še drži. Živimo v svetu, ki ga dobesedno sproti soustvarjamo in ves čas preklapljammo med različnimi realnostmi, v skladu s tem, kar vsebujejo naše misli, ki so najbolj kreativna sila v vesolju. Hud koncept, a ne? Deluje kot znanstvena fantastika. Kot zanimivost: a veš, da so dokazali, da se med poskusom kvantni delec obnaša drugače, ko ga opazuješ, torej vanj usmeriš svojo misel, kot takrat, ko ga ne? Le kaj torej vpliva nanj, če so vsi ostali laboratorijski pogoji enaki!?! To je samo drobec, a znanost in duhovnost si morda končno podajata roki. Ob neskončno turkizni Soči, kjer se raztapljajo še tako trdni oklepi, smo se srečevali sredi neskončnosti, v ciklih, spiralah. Vprašam se lahko, v katero realnost vsakič preskočim. Na kaj poMISLIM? Kaj obČUTIM? S čim se naPOLNIM? Zavibriram navzgor ali navzdol? To je tisto, kar dobesedno kreira moj naslednji dan.

Vilinske prigode s stopali

Jama Vilenica, le nekaj ovinkov od doma, je ime dobila po vilah. Gre za poseben prostor v drobovju kraške zemlje. Ko si v njej in ugasnejo luči, se tudi jama sprehodi po tebi. In ni samo podzemlje vilinsko, tudi okrog jame je krajina srce božajoča in lepa. Preden se prepustim kozmogramom na skalah pred jamo, najprej sezujem čevlje, jih skrijem v grm in se odpravim malo naokoli. Stopala požgečka trava, sprva še krtačkasto pokošena, ki nato postaja vse višja, ko zapustim urejeni del. Zaidem v gozd, vsakič v drugo smer. Hodim kar naprej, za nosom, kjer ni več utrjenih stezic in so sledi človeških nog bolj redke, če sploh so. Kdaj pa kdaj vidim uležano travo ali razrito zemljo. Tu domujejo gozdna bitja, ena kosmata, druga pernata, tretja brenčava in še tista - izmuzljivo samosvoja. Stopam dokaj hitro, ne da bi razmišljala ali gledala pod bose noge, z občutkom, ki ga ne zmorem opisati. Čuječe bi bila najbližja beseda, saj stopala na svoj način začutijo tla, tik preden se jih dotaknejo, in zmehčajo korak. Če je karkoli ostrega, bodljikavega, grobega stopala zaznajo in spontano stopijo drugače. In tako je hoja po gozdu ves čas mehka. Četudi traja uro ali več. Na koncu poti nimam niti ene praske, ranice, trna ali česarkoli, le topla in prebujena stopala. In prebujeno sebe. Neko poznopomladansko jutro sem se še pred službo bosonoga odpravila po visoki travi, da so mi kapljice rose močile tudi kolena, nato pa še malo pomižim v sonce. Vrnila sem se prerrojena, čeprav sem tisto noč intenzivno sanjala in se mi je zjutraj zdelo, da nimam

več moči za novi dan. Čez dobro uro me je med običajnimi sporočili posebej razveselilo eno, ki ga je prijateljica kar tako, za lepši dan, zaključila s pesmijo meni ljube pisateljice Alenke Rebula. Prva kitica gre takole: »Blagor ženskam, ki znajo hoditi kot vile, zemlja lahko zadiha pod njihovimi rahlimi stopali.« Sama bi dodala: »Blagor nam, ki še imamo jezera, slapove, gore, travnike, potoke, morje, gozdove ... in še lahko stopamo bosí v te svetove.«

Oskar Bohm

Ovčereja in kozjereja v slovenskem Primorju v letih 1946-1952, kot smo jo spoznavali ob zatiranju malteške bruceloze, da bi razumeli epidemiologijo bolezni, str. 105

Področje Brkinov, doline Brkinske Reke in Čičarije (drugi areal selitvene kraške ovčereje) je obsegal Brkine in povirje Brkinske Reke ter slovenski in hrvaški del Čičarije. Na tem področju ovčereji preko poletja služijo v glavnem srenjski pašniki po obsežnih kraških goličavah. Brkinski ovčarji, zlasti iz Podgore (povirja Brkinske Reke), pa so poleti pasli tudi na pašnikih po Snežniškem platoju, čeprav so tam po drugi svetovni vojni večino rovtov in lazov kosili. Ovčje črede v Podgori smo našli v vaseh Kuteževo, Podgraje, Trpčane, Vrbovo, Jablanica in Dolnji Zemon, po Brkinih v Preložah, Ostrožnem Brdu, Pregarjah, Erjavčah, Tatrah, Suhorju, Brezovici, Rodiku in Slopah. Ovčarske so bile skoraj vse vasi v Podgrajskem podolju (na meji med Brkini in Čičarijo): Starod, Račice, Podgrad, Hrušica, Male Loče, Obrov, Poljane, Golac, Gradišče, Brezovica, Rožice, Markovščina, Skandanščina, Hrpelje in Tublje. Sem je sodil še zahodni rob Čičarije, ki je že močno pod vplivom bližnjega morja. Tu so nekatere slovenske ovčarske vasi Prešnica, Črni Kal, Podpeč, Zazid, Podgorje, Movraž, Rakitovec, Sočerga in še nekatere. V hrvaški Čičariji so bile glavne ovčarske vasi Velike in Male Mune, Vodice, Dane, Slum, Jelovice, Trstenik, Račja vas, Lanišče in Brgudac. Brkini – kot že omenjeno – so pasli svojo drobnico poleti v glavnem po pašnikih v gorah Pivke, sredi snežniških in javorniških gozdov. Doma so imeli malo ovčje paše. Večje črede se preko poletja sploh niso pasle po domačih pašnikih. V začetku in sredi 20. stoletja so Brkini pasli na Javornikih, Počku in na ovčarski postojanki Nad Koritnico, ki je ležala pod Snežnikom. V povojnih letih so si nekateri uredili večji ovčarski obrat v Padežnici, na večji jasi pod samim ovršjem Snežnika. Za streho so izbrali velik bunker. Tam so pasli in pridobivali sir z okrog 500 ovcami iz Pregarij, Prelož in Ostrožnega Brda. Pozneje so se ovce iz Prelož pasle tudi na Grčarevici, ki je bila nekoliko južneje od Padežnice. Sem so zahajali z drobnico tudi ovčarji s Kastavskega krasa. Tudi ovce iz vasi Brezovica, Slope in Rodik so bile preko poletja vedno daleč od doma. V letih po vojni so se izmenoma pasle na Javorniku, na pašniškem svetu zahodno od Planine in celo na Nanosu na planini Lipa, potem na Vremščici, zadnja leta pa največ na Slavniku, torej v Čičariji. V Čičariji okrog Vodice so se pasle vsaj na jesen, če ne vse poletje, tudi

ovce iz Pregarij in iz Malih Loč. Pred 1. svetovno vojno so po Brkinih gospodarili z ovcami še v večjem obsegu, toda z ovcami so prihajali v domače vasi kvečjemu na jesen. Pastirji so torej živeli kot pravi nomadi. V živi tradiciji je npr. spomin na tako ovčerejo v vasi Barka nad Vremskim poljem. Paša po Brkinih ni bila tako kakovostna kot po Krasu. Razen tega je skrajševal življenjsko dobo ovac, ki so se pasle po strmih rebrih, tudi droben laporni in peščenjakov pesek, ki se je v dežju nabiral po travi. V vasi Suhorje po zobeh sploh ni bilo mogoče določati starosti. Zobje so bili črni. Obrabili se tako naglo, da je bilo treba izločiti že mlade štiri- do petletne plemenice. Ovčereja in kozjereja v slovenskem Primorju v letih 1946-1952, kot smo jo spoznavali ob zatiranju malteške bruceloze... 105 Po pašnikih Snežniškega platoja se je včasih paslo – sodeč po ustnem izročilu – preko 5.000 ovac. Glavni pašniki, ki jih sedaj povečini kosijo, so Fabški Lazi za Goljakom (25 do 30 stotov sena ali paše za 500 ovac), Padežnica (30 do 40 stotov sena ali paše za 800 ovac), Grčarevica (30 do 40 stotov sena ali paše za 300 do 400 ovac), Dugarišče blizu Police (že na hrvaški strani, čez 100 stotov sena). Povsod se je še vedno paslo po nekaj glav goveje živine in – od časa do časa – so se pasle tudi ovčje črede. Manjši trop ovac smo našli poleti na paši celo na Snežniku, v goličju nad gozdno mejo. Vasi v Podgori so izkoriščale le najbližje pašnike po Snežniškem platoju, s katerih so se ovce več lastnikov vsak dan vračale v domače vasi. Tak pašnik je bil na Derakih pod Kožlekom (paše za 100 ovac), na gorah nad vasjo Kuteževo (paše za okrog 300 ovac), Podgrajska gora, planina gradu v Zabičah, na kateri je celo goveji hlev. Paše je bilo za 40 do 80 jalovih krav ali 400 do 500 ovac. Ljudje, ki so bili vajeni preživljati se z rejo ovac, so v letih, ko smo jih obiskovali zato, ker se je ovčereja omejila, pogosto potarnali, češ koliko manj je prireje sedaj, ko namesto ovac redijo govedo. Vasi v severnem podnožju Čičarije ležijo malodane vse v brkinskem flišu, njihove srenje pa so segale tudi v zakraselo Čičarijo. Te vasi pasejo svoje ovce čez poletje po večini po obsežnih srenjskih goličavah. Prav tako je bilo tudi v osrednji ovčarski Čičariji. Večina čiških ovčarjev, predvsem pa brkinski, gredo na zimo s svojimi čredami k morju, v glavnem na zahodno obalo Istre, zlasti v Bujščino, Poreščino, tudi v Puljščino, manj pa po šavrinskem gričevju (po Koprščini). Zimska paša na zahodni obali Istre na splošno ni tako bogata kot na Soški ravni. Tam je bilo več kraških pašnikov in pašniških gozdov, na katerih se je tudi preko poletja redila drobnica. Ovčarji selivci so si sicer poiskali najboljše terene. Tudi tu je veljalo načelo, da je moral biti na razpolago kraški pašnik ali “boško”, ker v deževnem času ni bilo mogoče pasti po polju. Ovčarji iz slovenskega dela Čičarije in iz Brkinov so pasli v glavnem po Bujščini in Poreščini. Najboljši pregled

nad arealom zimskih ovčerejskih teritorijev, ki so se jih posluževali naši ovčarji v Istri, dobimo, če navedemo naselja, tj. vasi in zaselke, v katerih so si poiskali hleve za ovce, prostor za sirarnico in stanovanje zase. Paše v Koprščini, razen onih v izsušenih solinah okrog Koprskega zaliva in v dolini spodnjega toka Dragonje, so bile bolj slabe. Tudi med prebivalci je bilo precej odpora proti ovčarjem, zlasti na pomlad, ko so ovce utegnile na kulturah napraviti obilo škode. V Bujšćini so bili pašniki bolj prostrani, prav tako pa so tam bila tudi večja ravna polja, zasejana z deteljo in žitom. Ovce so bile pozimi vse rdeče od prsti na poljih, po katerih so se pasle. Podobno je bilo tudi v Poreščini. Marsikje pa je služil ovčji paši tudi obsežnejši južnjaški gozd. Na pašnikih so se naši ovčarji povezovali z ovčarji iz hrvaške Čičarije in z drugimi istrskimi ovčarji. Zato nam je nemogoče presoditi, koliko ovac je bilo mogoče prerediti v posameznih delih zahodne Istre. To še toliko manj, ker nismo dobili podatkov, koliko ovac iz notranje Istre je prezimovalo ob morju. Do migracij je prav gotovo prihajalo po sušnih letinah. Zahodni obronki Čiškega hribovja so že pod neposrednim vplivom morja. Tam so zime še toliko ostre, da oljka ne obstane, vinogradi pa le v zavetnih legah. Vendar sneg nikoli ne obleži dolgo. Za silo je bilo mogoče manjše ovčje trope pasti po domačih srenjah in po polju tudi preko zime. Vsak gospodar je imel le manjši trop ovac in samo izjemoma se je kateri po slabši letini pridružil s svojim tropom pravemu selitvenemu ovčarju. Zimska paša po teh kraških goličavah pa je bila, v primeri z ono ob obali, precej revna. Kljub temu so v povojnih letih, ko se je z novo mejo zaprla Furlanija, mnogi ovčarji s Pivke in iz Brkinov ter iz Čičarije začeli goniti svoje črede na zimo v ta mejni predel med Čičarijo in Koprščino, in sicer v vasi: Smokvica, Movraž, Popetre, Gračišće, Kubed, Zabavlje, Brezovica, Črni Kal in Gabrovica. S Pivke so enkrat prezimovali z ovcami celo na Ročkem polju v srednji Istri. Ovčarji z oboda Kvarnerskega zaliva so prezimovali povečini po domačih vaseh, poleti pa posamezni med njimi združevali svoje ovce v večje črede in jih pasli po pašnikih Snežniškega platoja in celo po Gorskem kotarju. Ovčarji iz vzhodnega podnožja Učke so pasli ovce čez zimo in rano spomladi v bližini morja, kjer so izkoriščali spomladansko pašo po košenicah (kraških ogradah). Nato so se umaknili višje na Učko, kjer imajo zgrajene ovčarske dvore. Na jesen so se zopet vračali na košenice v bližini morja.

Patricija Dodič

Košček iz mozaika pranonota (po mamini strani) Jožeta Franka iz Brezovega Brda

Njegovi hčeri Cveta Frank Bisiacchi in hči Meri Frank Baruzza sta že delali v Trstu. Teta Meri pri družini Cecchi, ulica Coroneo 26, nekaj korakov od tržaškega zapora. Poznala je stražarja, ki ji je povedal, da je bil oče Jože Frank v zaporu in da ga bodo poslali v Nemčijo iz tržaške železniške postaje. Istočasno je bila njegova hči Slava (moja nona po materini strani) v zaporu pri Rimskem gledališču v Trstu. Hči Cveta, ki živi v Trstu pravi, da je v vasi živel Janez Palonin, ki je bil *špijon*. Tam v okolici je bilo mnogo partizanov. Nemci so jih iskali in odpeljali tiste, ki so partizane podpirali. Vdrli so v hišo in našli puško. Nono so naložili na tovornjak - ker ni dobila dokumentov oz. dovoljenja, so hoteli odpeljati tudi njo. Zažgali so hišo in živino. Hči Slava se je skrila v gozd. Sin Andrej je bežal s partizani. Sin Albin je pravil, da so Nemci nekoga obesili na drevo pri cerkvi in ga držali za vrat, da je gledal. Vse se je dogajalo istega dne. Sin Mirko je bil mali deček in je brcal Nemce in jin kričal: "Bek domov!" Hči Albino so poslali kopat luknje, v katerih so se Nemci skrivali. Eden izmed Nemcev se je zaljubil in jo je čuval, da jo ne bi ubili ali posiljevali. Hči Slava je naslednjega dne šla, skupaj z malim Mirkom v Materijo, kjer je bila zaprta mati, in je jokala in prosila, da ji bi mater izpustili, saj je bilo doma kup otrok in prosila, naj vzamejo njo na njeno mesto. Nek oficir se je je usmilil in izpustil nono, hčer Slavo pa so poslali blizu Rima (Frosinone) in jo zadržali tam deset mesecev. Z Jožetom Frankom (op. ki je oče Franeta, Vlastinega očeta, od katere sem zgodbo dobila), so v taborišče poslali tudi botra Tonkovega (ki je preživel in potem umrl v bolnišnici Maddalena v Trstu), in botra Jernačovega (umrl je v vrsti za vstop na vlak prosti svobodi, je padel v nezavest in so ga še živega vrgli na kup k ostalim nepreživelim). Moj pranono Jože Frank se je vrnil, vendar je tehtal 36 kg. Veliko časa je bil v bolnišnici Maddalena tudi on.

Grjemo na kafe h Štjefanovim, spominska brbunčica (jezerinsko narečje, Občina Hrpelje Kozina)

U Jezerini nejsmo imeli duosti obisku in kdr so pršli, je biu ze ns sz sestro praznik. Ana bajta je bla, kmr je bla zapeščena tovarna, tm so bivali Hrvatini, ki dns bivajo u Obrovi, naprt od tm po ani puoti smo bli ta prvi mi, Pitančovi, po ta drugi puoti pred tovarno pa Tuorkovi, malu neprej Krkočovi, zad za nami pa Pogranovi in še neprej kka dva kilometra še Štjefanovi. Pole je bla neprej še Pješnova bajta, ma je bla vre tkrt sam zidina. Štjefanovi so bli meni zelu posjebni. Drgač so živelu u Rejki, so pa prhajali u Jezerino anbot ne lejt, ne vikend, kukr se po modernu reče, čeprou so bli tm tud po več mejscu. Stric Rude je biu *otmen* člouk, prhajou je od neći, al sz Vodici al tm neći, zmerej prjazn sz nami otrucmi, njegova žena Bernarda pa je bla, čeprou sz Brćinu doma, pomeščanjenu dete, ki je nepopisnu obožavala naše mačke. In seveda, prepuoznou si jih, če si biu magari nutri u bajti, kdr so prhajali na vikendašenje, po Bernardini klicanji mačk, ki je blu podobnu cviljenji prascu, kdr se jih kuolje (taku u heci rečenu). *Mici mici mici*, je sopranla neokuli, ma do uotruk nej bla glih nekej hudu prjazna in tud nm nej prnesla kkih bonbonu al čega, vsej ne, da bi se js spunla in uotrk, sploh če nema sladkarij in igrač in usega boga, kr jemajo zde, si še kaku zepune, kaj mi kk odrasu da, kaj mi reče, kaj mi prnese in sploh. Nu, Bernarda in Rudi Štjefanovi so imeli anga sineta u Franciji, ki je biu u tujski legiji (in vnuka Denisa, ki je anbot pršu ne obisk, in sm se pr šestih lejtih zeljubla vanj, zetu ki smo se igrala ne anmi ćupi pejska ure in ure in se pogovarjala u motrah, in tbot sm se zeljubla tud francuoščino, ki sm jo kšnje doštjidjirala; in nevejsto Renée, ki je bla ekstravagantna in odštekana do amena in sm jo vzljubla vle in mi je ratala poleg Mortisje sz Adams femili uzor; in hćer Nevenko, ki biva še dandns u Rejki. Nevenka je bla prelejpa ženska, nrbrž je še, ma jma ormaj lejt kukr tkrt Bernarda, in zmjeran je hudu lipu dišala (po muoje je jimela kk hudu drag pfrumčič, de je taku dešou) - še dandns bi nrbrž prepoznala njen uonj. Taku kukr prepouznam druge uonje, če se pojaujo kdrkoli: uonj čiklaminu, ki je nrlepši ne svejti, uonj prviga pokuošenga sena, uonj trau spomladi, uonj polejtnih kapilj ne zemlji itd.. Teta Bernarda pa je delala, tkrt še nm neznan, nrbuuuulšiiiiii tiramisu ne svejti - in tistu, kr dns kličejo tiramisu, je navadna sladica, nnka pod raznu podobna tistmi od tete Bernarde. Nevenka je imela dve hćere, jeh jma še, nu, Natašo in Lejo, Nataša je bla, je še, anu lejt mlajša ku js in je ratala zuobarca in je bla tkrt u španoviji ze jeh špičit sz mano, Leja, ki ne znam, kaj dns dela in je bla anaku stara ku moja sestra in

hudu dještra, pa je delala dišpjete vščjep sz muojo sestro. Smo ble zmerej u dveh taborih in si delale dešpjete, nemejstu de bi se zestuople in se igrate magar uščjep. Nu, tistu, kr sm tela povejdat in kr je meni hudu in ze zmjerej ostalu u spomini, je biu porejdk obisk pr Štjefanovih, ki so imeli to suojo vikendico prbližnu ana dva kilometra od ns pruti Javrji. Naša nuona nej bla duosti od hodit po v'si, tud do Pogranovih, ki so bli stu metru od ns, ne. Ma vsku tulku se ji je pa zazdelu, de bi blu prou jet an mičkenu poč'kulat do Štefanovih, in ns je uzjela u ta vječji vročini, kdr nej blu kej delat, ku počivat. al pa zvečer, kdr je blu vre ponerjenu, ma še pr videži, sz sabo. Ma kašnu veselje! Nm dvem se je vsk odmik od bajte, ki je biu daljši od ta duge njive, zdeu ku an praznik. Šle smo huodit, se zna, zad za Pogaranovmi – tle si mugu p'sat pr ani zidini od njihove stare šiše, kmr je bla doma ana duga črnica, ki smo jo zaobjdle in šle neprej. Meni je guozd zmerej kukr dum, u guozdi se počutim nrjblj js js, in poznala sm vsko bilkico in travco in drevce in tista steza, ned kitjero so se kukr baldahin raztejzale veje drevjes ... Ma blu je kukr huodit po kšni pravljici in taka je bla cela puot. Razn tm pod Javrjm, navpičnu duol, je blu anu močvirje, ki je še dandns močvirje in tm mi je blu an malu mrzku huodit, ku nigdr ne znaš, kulku globuoku pod uno travesino lhku zebruodiš, pa kukr uotrk ne znaš kaka vse golazn se skriva u močvirji. Nu, čez ane pu ure smo pršle do Štjefanovih, mret prej, mret puole, ne spunem se cajta, ki cejt ze uotruoke an malu drgač paseva kukr odraslim. Ne hribčići ns je nrprej pričakalu stranišće ne štrbunk. Ma kašnu stranišće! Naše doma je blu táku, de buh pomagej, de si se bau an malu dlje ret razkomotit, de ne padeš u luknjo, puno dreka, ma Štjefanovu stranišće je blu kukr sz pravljice, nu, vsej meni se je vse njihovu zdelu kukr sz pravljice ceu cejt. U glavnem, blu je plavu-zelene farbe, tkrt bi ji rekli šiptarska, ma nrbrž se je sam tisto dobilu, al kaj js znam. Kukr koli simpatičnu, mičkenu, tulku de si p'sou nutr in tudi vse ta drugu je blu taku skrbnu stapeciranu sz nekih tapet sz druobnimi roužcami znutrej, de se je vse zdelu, kukr da si na kkmi travniki blj ku u stranišći. Se zna, da so prhajali sz mejsta in se zna, da so bli blj razgledani kukr mi hmječći bumbarji, pa vseglj je blu taku lepu vse tu vit, potipat, ne nazadnje ns kukr otruoke nej blu strah km pst u kk drek, ki si ga u stranišćih itak da gledou z oči u oči. Nakar si se spestiu po lepu obdelanih štengicah-škrľcah do njihove bajtice. Prtlična, stara, pobeljena sz japnm ku anbot, sz debjelmi zidi, sz majhnimi uoknci, sz prepíšnimi suobcami in sz ano veliko lisjeno šišco ze pupke; puno pupk, prostuoru, mobiljic, čudežu ze ns dveh, ki smo imele mret ano pupko vska in še tisti smo vztrajnu strigle luose, da bi jim zrasle. Šišco in še mrskej so imele Nataša in Leja, zetu ki njihou uoće je biu kapetan neke ladje in so imela

dnarja ku solate. Ne primer pupko-dojenčka, ki je juokala in klicala mamo in pela u nemščini al taljanščini in kr smo midvej sz sestro zestuople kukr: *điro điro tondo terekahapterondo bije ziben ziben cahten zibenun ajagun zibe nun cahten hip hip kohenbil* (ma muoreste ze podrobnejše razumevanje besedila uprašat muojo sestro, uona me je tu grn besedilu učila puole pod našo jablano ne vrti in js se še dns režim ku ana mona, kdr se spunem te brezsmiselne pejsmce) ... in taku naprej. Sigurnu nej pomenlu neč, ma nam dvem se je zdelu kukr, de puoje ta zarejsn uotrok in sploh smo ta prvi buot obstale ku kka strašila - do tbot kke take igračke sploh vidle nejsmo, nnka po televizji ne. Čistu zravn bajte je tjeku puotk, sej je tud pr naši bajti tjeku, ma tisti je tjeku lejpše in blj čudežnu, čeprou je šlu za an in isti puotk. Čjeznj je stric Rude nerediu ano lejpo lisjeno brv in odzdola je biu kukr an majhn btačič in u njemi so švigale čje pa les ribce. Prou zad ze bajto so imeli ano veliko lipo al je biu kuostanj, ma prej kka lipa al kk str hrast, se ne spunem, znam sam, da je bla hudu velika in lejpa in ne nji je nerediu stric Rude ano duuuuugo penzalco in se zna, de smo se ure in ure penzale ne tisti penzalci, ki te je ponesla do neba in nezaj - če nejsmo špičle kej družga, spjet razdeljene u dva tabora, dvej pruti dvem. Pred kkim lejtm smo šla sz Tomažm na an sprehodić. Hudu rada huodmo in zekaj ne bi nerdila điro po Jezerini, pa pasamo pr naši bajti od zad do Pogaranovih pa puole do Štefanovih in zdej so nerdili Javrce še tako fanj puot do Vidance, kmr je od anbot zvjerk in hudu duobra uoada in evo ns dveh, se odpravmo in grjemo. Kulku spominu grje skuzi muojo glavo! In kulku jih še muorem zepisat. In vam povem, da je Pitančova bajta zepeščena, ma nnka ne, ki hodjo muoje tete vikendašit, zdej nnka uone ne, ki smo prevzjele »ta mlade« (kau de nejsmo? Seveda smuo mlade!;) in nrblij muoja sestrična Maria. Pogaranov Frane je šou u Ritameće in ta stara bajta sz starinsko velbano čuhnjo in zidano pečjo, ki sm jo zmeran občudevala, je pala vase, Štjefanove bajte nejsmo sploh njdla, ki je pala vase, in je vse zarščenu in puot do Vidance je vse nekej družga kukr tbot, kdr sm bivala u Jezerini. Sz sestro smo vsej anbot ne tjedn hodile sz vojaškim nuonotovim rucakm u Javrje h Kovačovim u bitejgo, po ta glavne stvari, in kljele puotko, ki se nam je tbot zdela hudu strma in jo nej blu nigdr kuonca ne kraja (če dns pomislim, so ns neramnice od rucaka, kdr je biu pun, rejzale svinjsku u rame, zetu nrblij). Prva bajta, ne kitjero smo gor sz Jezerine neletele nrprej, je bla od Maríce z Javrja, nej več živa buoga, in ouna nm je bla ku ana nuona, zmeram ns je povabla u bajto h šprgerti in nam dala čaja in biškotu. Pa nuonce Klajpsove se hudu spunem, ma tu je vre zgodbica ze drugi buot. Jezerina je bla živa, zdej je sam še ostank slejpe doline in še an malu pa bo sama sebe požrla, sej se teren

vdira ze metr globuoku in kke tri metre u dužino ne lejtú. Je tak teren. Ma zgljeda, da taku muore bit, kaj čmo. Spomini pa ostanejo in tu je hrana ze duščo, vse ostalu buo pa narava lipu zreciklirala, tud če ns ne buo.

O ljubezni tako in drugače - zgodbe iz sveta (prevedeno iz neta)

***Nekega dne je žena, ki je imela zelo dolge lase, prosila moža, da ji kupi glavnik, da si bo potem lahko počesala lase in izgledala lepo. Moškemu ni bilo v redu, a moral ji je reči ne. Razložil ji je, da nimajo dovolj denarja niti toliko, da bi zamenjali pas na njegovi uri. Ženska ni vztrajala pri svoji zahtevi. Ko je možki odhajal v službo, se je ustavil ob uri, prodal poškodovano uro po nižji ceni in šel ženi po glavnik. Zvečer se je domov vrnil z glavnikom, pripravljen, da preseneti svojo ljubljeno ženo. A presenečen je ostal sam. Prodala je svoje lase in kupila nov pas za njegovo uro. Seveda sta jokala oba. Zaradi ljubezni. Ljubiti in biti ljubljen, je vse. Nikoli ne jemlji ljubezni za samoumevno.

***Možakar, star 85 let, vedno drži ženo za roko kamorkoli gresta. »Alzheimerjevo bolezen ima,« pove. »Če bi jo izpustil, bi se ne spomnila, kdo jo je izpustil. Že več let me ne prepozna. Pa vendar jo vsak dan vodi po poteh, četudi ga ne prepozna. Pa se rahlo nasmehne in pravi: »ne ve, kdo sem, vem pa jaz, kdo je ona: ljubezen mojega življenja.

Posvečeno inteligentnim ženskam (prevedeno iz neta)

Četudi ni bila preveč 'jezersko navdahnjena', se žena odloči, da gre z barčico na jezero. Prižge motor in se oddalji od obale. Tako primerno oddaljena, ugasne motor, vrže sidro in se namesti, da ji bo branje prijetnejše. Pa se približa varnostnik, tudi z barčico, in reče: »Dober dan, Gospa, kaj pa počnete, če smem vprašati?« »Berem,« odgovori ženska, misleč: a ni jasno vidno?! »Gospa, nahajate se na območju, kjer je prepovedan ribolov,« pridoda stražar. »Oprostite, vendar kot vidite, ne ribarim, berem.« »Da, da, vendar imate vso potrebno opremo in lahko bi začeli vsak trenutek. Morate z menoj na policijsko postajo.« »Če me odpeljete, gospod, vas bom tožila za posilstvo.« »Pa saj se vas sploh nisem dotaknil,« se upre varnostnik. »Res je, vendar posedujete vso potrebno opremo in lahko bi začeli vsak trenutek.« »Vam voščim lep dan,« je še rekel varnostnik

in odšel. *Morale della favola/Poanta: Nikoli se ne razpravljaj z žensko, ki bere – obstaj možnost, da zna misliti ;).*

Tinktura iz regratovih korenin

Spomladanski čas je ravno pravšnji, da si razstrupimo telo in začnemo toplejše dni polni energije in elana. Pri tem nam zopet pomaga naša čudovita narava. Spoštujemo jo in jo imejmo radi, pa nam bo dala vse, kar potrebujemo. Omenjena tinktura zelo pomaga, da na naraven način razstrupimo telo, predvsem jetra. Ker imajo močan diuretični učinek, delujejo pri težavah z mehurjem, ledvicami, jetri, pri težavah z visokim krvnim tlakom in je odlična izbira pri napihnjenosti v času pred menstruacijo. Uporaba tinkture se uporablja pri uravnavanju krvnega sladkorja, pri bolečinah v želodcu, čisti kri, pomaga pri krvnih boleznih, presnovi, pri lenem črevesju, slabem apetitu, pri težavah v delovanju žolčnika. Pomaga tudi pri revmatizmu, bolečinah v sklepih, vnetju išiasa. Odpravlja ledvične in žolčne kamne, preprečuje vnetja v telesu. Spodbuja izgubo odvečne teže in zmanjšuje celulit. V regratovih koreninah se skriva prava zakladnica zdravilnih snovi. Nekatere raziskave so pokazale, da uživanje regratovih korenin preprečuje nastanek nekaterih vrst raka in uničuje že nastale rakave celice. Tinkturo uporabljamo tako, da 25-30 kapljic vmešamo v vodo in jih uživamo 1-3x na dan. Prah iz regratovih korenin pa lahko zmešamo z malo vode, da dobimo pasto. Namažemo si akne, ki potem počasi izginejo. Iz regratovih korenin si lahko skuhamo tudi kavo. Korenine sprazžite, tako kot pri cikorji, zmlejte in jih uporabite namesto kave.

Potrebujemo: visokoodstotni alkohol (žganje), regratove korenine

Korenine očistimo in drobno narežemo, damo v stekleno posodo in prelijemo z alkoholom. Namakamo 4 tedne, nato precedimo in shranimo v zaprti steklenici. (Jemljemo lahko po eno žlico pred obroki za spodbujanje prebave.)

Iz dnevniškega zapisa

18.1.2019

Ena izmed mojih izobrazb je tudi univ. dipl. slovenistka. Če vam pač ti nazivi karkoli pomenijo. Meni malo. A diploma daje boljšo samopodobo, samozavest - vsaj meni jo

je, da o pridobljenem znanju (po starem programu) ne govorimo. Vedno sem trdila, da so slavistke/slavisti posebneži. Ne pa slovenisti (gre za novejši izraz, sama sem pa itak čudak, ki je šla slovenščino študirat v Trst, ma pustimo to, predolga zgodba.) Danes berem v časopisju pripombek Jožeta Hočvarja, s katerim se ravno glede jezika zelo strinjam. Morda mnogim ne bo prav, kar je napisal. Vem. Spomnim se, da nam v OŠ absolutno ni bilo dovoljeno govoriti v narečju, kar me je izredno motilo, saj je vzdušje v trenutku bolj uradno, ne-domačno. Morda je bil le moj takratni občutek tak, ampak vidim, da je tako tudi danes. Ko šolarji obišejo knjižnico in z njimi učiteljice, govorijo strogo knjižno slovenščino, si ne upajo niti pisniti, kaj šele, da bi vzljubili na tak način karkoli. Morda se motim, ne vem. Sama bolj čutim vse to. Občutljivi otročki smo pač občutili vse. Danes narečje ali neke vrste pogovorni jezik uporabljam vsepovsod, seveda, malo tudi iz principa, ki ga v nadaljevanju omenjajo ... *"Narečje je mati slehernega knjižnega jezika. Vsakdo, ki se ima za pripadnika tega naroda, bi moral preganjati plevel v knjižnem jeziku, nepotrebne tujke, neprevedene računalniške izraze, ljubljanski sleng itd. Knjižni jezik bi bil omrtveli invalid, če bi ostal brez zakladov živega narečnega jezika, ki se ves čas poraja, prenavlja, dopolnjuje, plemeniti z novimi izrazi, pojmi in besedami iz stvarnega vsakdanjega življenja. Brez živega jezika po narečjih, bi mrtvi knjižni jezik ne mogel ostati mlad, napreden. Narečja so v slovenski govorici še kako potrebna."* Res je, jezik v knjigi je bogat, saj so v njem zapisane vse besede, s pomočjo katerih so se pogovarjali, dogovarjali in razumeli naši predniki od Trubarja do danes in izredno cenim in ljubim naš jezik, vendar ga mnogi ne in potem tisti, ki ga, postanemo malo principielni. Evo, tujka. No, sama pri ustnem nisem tako stroga in včasih namerno in zavestno kršim vse po spisku, v pisnem jeziku pa sem stroga, vsaj do sebe, je pa res, da lektorji vsak po svoje delamo, kar je tudi zgodba zase. Zanimivo je, da je mladim angleščina (v katero sem bila tudi sama kot srednješolka zaljubljena) bolj pomembna od slovenščine. In kdo takšno izbiro ustvari? Po mojem in zagotovo učiteljice slovenščine v osnovni šoli. Ne grajam jih, le drugačen sistem bi morali iznajti. Ne da otroci zasovražijo slovenščino že v startu. Ker jo. Potem si pa pomislim, da sem zelo razkurjena, se pa ja najbolj pristno kregam v maternem jeziku, ali ne, pa četudi za kletvice uporabljam tuje jezike? In ravno ta in noben drug jezik, ki je moj materni, najbolje pove, kako tisti moment čutim. Pač. Moja razmišljanja na glas. Ampak ja, vsak govori, kot si izbere. Menda.

4.2.2021

Bila je huda zima in na drevesu je, ves zmrznjen, sedel ptiček in žalostno čivkal. Bilo je tako mraz, da je kmalu zmrznil in padel z veje. Ravno v tistem trenutku je prišla mimo krava, ki se je pri drevesu podelala, in ptiček je padel direktno v njen drek. Bilo mu je tako lepo, ker je padel na toplo, da je začel prepevati na ves glas. Petje je slišala muca, ki je bila v bližini, pritekla je do ptička in ga veselo pojedla. Nauk te basni je: Ni vsak, kdor te v drek porine, tvoj sovražnik, in ni vsakdo, kdor te potegne iz dreka, prijatelj. In še za konec: če si že v dreku, bodi vsaj tiho.

4.2.2021

Psiholog je hodil po sobi, medtem ko je poučeval občinstvo o obvladovanju stresa. Ko je dvignil kozarec vode, so vsi pričakovali, da bo vprašal, ali je ta kozarec na pol prazen ali na pol poln. Namesto tega je z nasmehom na obrazu vprašal: "Koliko je težak ta kozarec vode?" Odgovori so bili različni, od 80 pa do 500 gramov. Psiholog je odgovoril, da absolutna teža sploh ni pomembna. Odvisno je od tega, kako dolgo ga držim. Če ga držim eno minuto, sploh ni problem; če ga držim eno uro, bom imel bolečine v roki; če ga držim en dan, bo moja roka otopela in paralizirana. V vsakem primeru se teža kozarca ne spremeni, vendar dlje, kot ga držim, težje postaja. Nato je nadaljeval: "Stres in skrbi so v življenju kot kozarec vode. Razmišljaj o njih kratek čas in nič se ne bo zgodilo. Razmišljaj o njih dlje časa in začnejo boleti. Razmišljaj o njih cel dan in počutil se boš paraliziranega in ne boš sposoben narediti ničesar." Zato: Ne pozabi odložiti kozarca!

26. januar 2021 ob 09.45

Kot mladenka sem se udeleževala literarnih šol preko JSKD-ja. Takrat so trajale teden dni, vsako leto zapored, bile so po različnih krajih Slovenije. V enem tednu nam je takratna vodja, odlična Dragica Breskvar, pripravila odlična, super kvalitetna predavanja odličnih predavateljev iz različnih fakultet in institucij, iz književnosti, gledališča, drugih umetnosti ... Kasneje je JSKD-jevske literarne šole malce posnela Beletrina pa še kakšna zložba. In udeležila sem se vseh. Ali skoraj. Ena izmed literarnih šol je bila tudi konec tedna v Izoli. Takratni mentor za poezijo Esad Babačič, za prozo Aleš Čar. In bili smo v Manziolijevi palači in predstavili so nam takrat zelo rosnega in začetniškega Rudija Bučarja, ki je meni že takrat obetal mnogo. In evo ti ga na, tu je,

slaven in odličen kantavtor. Z nekaj mojimi reminiscencami. Esad pa: »Nimam vas jaz kaj učiti pisati, gremo mi na eno pivo.« In tako smo prebili tri dni po izolskih oštarijah in tudi nekaj ustvarili. Menda.

26. januar 2021 ob 09.32

Ma danes sem en malček patriotska. Se spomnim, ko smo šli na maturantski dneva 1987/88, leto po Černobilu, pazi! (pa nam nihče ne bev ne mev ni rekel, da je kakšno sevanje ali kaj podobnega) in ko sem zadnjič prebiral Černobilsko zgodbo, sem se zgorzila. Ni čudno, da smo eni takšni, kot smo, še dobri smo, Kijev-Moskva-Leningrad, 14 dni, in smo poslušali cel čas samo ruske melodije, mi stari rokerji, pankerji, darkerji, pa smo prišli z avtobusom po 14-ih dneh na madžarsko/slo mejo in ob prestopu na slovenska tla je šofer na ves glas nabil Slake in Avsenike in smo si vsi oddahnili in zapeli in zavriskali, jes, domača tla, domač jezik, domača glasba. Toliko o ljubezni do domovine. Ki je in obstaja, itak da, sploh, če si zdoma dlje. Zato ob tej priložnosti pozdravljam vse Slovence po svetu, res jih pozdravljam iz srca.

Griže (Kako sva se spoznala)

Prijatelj, ki sta mi ponudila prevoz in glasbeni nastop sta ves čas vožnje klepetala in navijala svaljčice, ki smo jih seveda pridno kadili do Griž. Primerno ime. Bomo videli, kam bodo pes ali volk ali lisica tačico pomolili. Kam se bo zasuknilo vse skupaj po dolgih letih iskanja. Neiskanja, pardon. Kaj le se obeta? Vse ali nič. Kraji po Sloveniji so tiste sorte, ki kličejo, da bi jih obiskal, ko imaš čas; niso predvideni in namenjeni divjanju. Se mi zdi. Dežela hmelja in menda dolina pijančkov. Takih je v Sloveniji za vsakim vogalom. Se mi zdi. Dolin namreč ☺. Pred večerom, še za vida, smo priromali na parkirišče pred dvorano, ki se je za eno noč prelevila v kraljično kavarno. Zagledam malce obilnejšo moško postavo, ki krili proti avtomobilu, nakar se zaustavimo, ob pomisli, da pa vendarle ta tip maha nam in nam kaže, kam se umestiti v tem velikem tujem svetu. Vinsko rdeča majčka, v stilu, si rečem, napet trebušček kake petmesečne nošnje v drugačnih primerih, kavbojke, nepopmembni čevlji in tisti: »aha, ti si ta!«. Ko mi pomoli roko v pozdrav, mu rečem, da so mi ljubši objem. Nakar me pogrezne v svoje medvedje naročje, iz katerega se ne rešim že deset nadaljnjih let. Nastop, katererga je vodil preljubi mi možakar, je trajal najmanj tri ure. Pogovor, glasba, veliko smeha, zakuska, ob koncu tudi ples, ples nastopajočih in ples občinstva. Pomešano veselje,

vrtenje, radost, življenje. Združitev v objem ob koncu nastopa, naju še danes ne izpusti, objem in 'faflce' so še vedno najin vsakodnevni očenaš, smeh in zaklenjenost v ravno tiste zenice oči pa začinjeni s še večjo ljubeznijo, če večja lahko sploh obstaja. In ne neha, ne neha in traje. In naj traje v nedogled in hvala vesolju, da nama je dalo možnost in priložnost spet srečati se v tem in v vseh življenjih.

Primož Hieng

Tanki imajo gosenice in dolge cevi

Jutro je bilo podobno jutrom, ki sem jih doživljal povsem enako in s povsem enakim obredom. Obred, ki je nekoliko naporen za voznika brez vozniškega dovoljenja, živečega v Kamniku. Zgodnje vstajanje, kuhanje kave, prva cigareta in listanje časnika. Nekje v ozadju igra radio, voditelj napoveduje točno uro. Dežurni novinar pripravlja in bere poročila. »Jebenti, kaj pa zdaj to pomeni?« so bile prve besede, ko iz radijskih poročil 26. junija 1991 izvem, da so tanki krenili iz vojašnice na Vrhniki in nadaljujejo pot proti Ljubljani in naprej proti letališču Brnik. Treba bo v kopalnico, na avtobus in potem v službo. Že trinajsto leto delam na lokalni radijski postaji Radio Glas Ljubljane. Takih novic v tem obdobju še nisem slišal. Tanki, tisti čisto pravi, z gosenicami in dolgo cevjo in z oznako JLA, so krenili na svojo uničujočo pot. V avtobusu je čutiti nemir. Pogovori z naključnimi potniki so si podobni. Kaj nam je pa tega treba? Tanki so v nas zasejali strah. Zdaj imamo svojo državo, svojo domovino in zdaj nam jo hočejo že takoj na začetku prepovedati, uničiti. Bodo tankisti ubijali svoje brate, če smo bili še včeraj bratje in sestre v skupni državi SFRJ? Šofer avtobusa pojača zvok radijskega sprejemnika. Spet novice o tankih na naših cestah. V nas se naseli tesnoba. Ko iz Kamnika prispemo v Domžale, moram izstopiti. Šofer pove, da so tanki že v Trzinu in da po cesti ne gre naprej. Naj gremo na vlak, ki kmalu pripelje iz Kamnika. Potem se zares odpravimo na vlak, ki naenkrat postane nabito poln, da komaj dihamo. Vlak mirno drdra po svojih tirih in čez nekaj trenutkov zares skozi rahlo zarošena stekla vidimo pošasti z gosenicami in dolgimi cevmi. Pokajo še ne. Naprej gredo, na letališče Brnik. Osnove vojskovanja. Najprej onemogočiti povezave. V Ljubljani zadihamo svež junijski zrak, ki nakazuje, da bo dan spet vroč. S tesnobo v srcu, duši in po vsem telesu se odpravim v službo. Ki sploh ni služba, je neprestano razdajanje za vsakdanji nekoliko boljši kruh. Ob devetih je sestanek redakcije, kjer nas seznanijo z aktualnimi informacijami o novi državi. Urednik deli naloge. Izbira najpogumnejše. Tehnična služba je v tedaj še skromnih časih izvrstno pripravljena. Lahko bomo oddajali neposredno s terena, sporočajo. Urednik išče žrtve. Tiste ali tistega, ki bi se žrtvoval, da bi šel na teren. Počasi, kot v šoli, dvigujem roko. Kar pomeni, da sem tako rekoč izbran in pečen. V mislih se mi rišejo zemljevidi skritih poti, ki jih poznam iz nekih

drugih zgodb. Poti, ki vodijo čez gozdove. Polja in njive. Vse do letališča. Katrca, ki so jo izdelali v Novem mestu, sicer ni terensko vozilo, ampak lahko poizkusimo. Potem gremo. Tehnik v svoji primarni vlogi in kot šofer. In jaz. Ki vem o tankih le toliko, da imajo gosenice in dolge cevi. Nisem bil vojak. Zdaj sem vojni poročevalec. Hitiva, Bojan in jaz, s tisto modro katrcico. Kam že morava? »Jebenti, pa ravno na letališče Brnik morava,« potožim Bojanu. »Nimava druge izbire. Z jugozahodne smeri se bova najlažje približala letališču,« dodam in narekujem pot po vaških kolovozih, poljih in njivah mimo Vodice vse do letališča. Na cesti ne smeva. Zaradi tistih dolgih cevov in gosenic. Tanki so že na letališču, so bile moje prve besede, ko sem se oglasil v radijski eter. In potem so me oblile solze. Naprej raje ne razmišljam, kaj vse smo doživeli. Trenutek sem ohranil v žalostnem spominu: Začela se vojna. Mar je to sploh res, 26. junija 1991?

Primož Polh, Licijow s Barće

Kaku se ćuha šnopc (narečje vasi Barka, Brkini)

Taprvu nebereš čješpe. Jh dneš u kado, jh pmčkaš sz kšnim drvm. Puli zčnejo ćuhat. Tu dra ane šternajst dan, lhku več, lhku pej tdi mnj. Zavisi, kulku je gorku. Ku sćuhajo, jh na vrhi zamažeš jn zadihtaš (če jh n boš takoj ćuhu). Kr se zmisliš, da bop ćuhu, napraviš kotu. Sz kade pbereš an malu ta gwstga proč jn daš presjetam, ku tistu je slabu in nč ne da. Tabulša za ćuht j tista župca vd zdolej. No, tu dneš u kotu. Kapo napuneš sz wodo. Jn zanetiš. Jn poli gajšaš pd kotlm jn čakaš. Ta prvu prteče belka. Tu je špirit. Tu spraviš pasjebej u flajšo vd usačga kotla an in pu deci. Tu je finu za glide mazat. Poli pej teče šnopc. Ga loviš, če d anih 35 gradu, naprej je žwnta. Tu laviš p starmi, dkr še gari. Pol žwnto zliješ h ta drujmi kotli, kdr ćuhaš. Čjšp na brćinšćimi kotli nej treba prećihavat. Če ćuhaš tjpće, japka, hrušće, brinj pej ja, ku ta prvi bot teče sam švh. Tu je pasjbn kotu jn jma zarad tiste bučce na redi dvujnu vretje. Ku gredo hlapi sz kotla gor, se u tisti bučci vahladijo. Alkoholni hlapi gredo u kapo, vuoda pej, ku je težka, poslezi nezaj u kotu. Zdej jmaš use swrte th izbulšanj kotla jn postopku. Ma tu je taku. Moje mnenje je, da je ta bulše ćuhat p starem na str brćinski kotu, zatu ku taku j beu tdi nrjen. Novi kotli jmajo mudern bakr, ki ne j taku čst ku str jn je tud šnopc drgačn. Kdje je beu tu po vaseh an velik družabn dogodk. Pzimi so mwži zjutru pagljдали ći p vsi se kadi sz kamina jn šli će paćišavt. Kr je bla dobra letna, je punu mwžu zgarelu vd šnopca. Varejci, kr so ćuhali šnopc, so ga hadili na Barko ćipavt, ku so spili use spd kotla.

Rafael Vončina

NATO

Še pomnite, tovariši je bil naslov radijske oddaje, ki smo jo poslušali ob nedeljah dopoldan. Živelimo smo v Jugoslaviji, državi narodov in narodnosti. Pa smo se razšli. Zakaj? Vladal nam je neki *šlosar*, za nekatere danes kriminallec, maršal Tito. Pa vendar je vodil partizansko vojsko, ki nam je z zavezniki priborila svobodo. Tudi moj oče je bil partizan, na kar sem zelo ponosen. Bil je tudi komunist. Na Titov pogreb je prišlo kraljev, predsednikov in drugih. Je bil *mafiozo*? Med voditelji neuvrščenih, med ustanovitelji sta bila tudi Naser in Nehru. Neuvrščeni so bili ravnotežje med bloki zahoda in vzhoda. Afriški voditelji so izjavili, da jih je obiskal Tito in za spremembo nič ni odnesel. Po njegovi smrti je šla Juga na kose in Slovenci, samostojni, čim prej v EU, no, še prej v NATO. Obstajala je UDBA in vohala za nami. Kaj dela Google danes? 24.3.1999 napade NATO Jugoslavijo, brez vojne napovedi. NATO, o katerem se ne sliši nič. Da so nas 6.4.1941 napadli nacisti pa polna usta. Pravzaprav - napadli so Srbijo: z naboji, polnjenimi z osiromašenim uranom. Po celi Srbiji so naredili škodo, bombardirali so kitajsko ambasado - očitno jim je bila napoti, tudi njo so napadli z osiromašenim uranom. Srbija tudi danes nima jajc, da bi jih tožila. Kakšna mednarodna organizacija je NATO? So miroljubni, branijo svoje člane, skrbijo, da je povsod demokracija, svoboda? Ali je vse to res? Ne pozabimo, da je tudi Slovenija v tej organizaciji. Pustimo razpravo, kako so vpeljali demokracijo v Libiji, Iraku, Afganistanu in še kje po svetu. Kako je bila razdrta naša skupna domovina Jugoslavija pa se nas še kako tiče. Prof. dr. Alek Račić iz Beograda je leta 1999 - takoj po končanem bombardiranju Srbije in drugih krajev - naredil raziskavo o škodi, ki jo je naredil NATO. Med prvimi so v Beogradu bombardirali Narodno knjižnico in pri tem uničili veliko starih knjig, pričevalk njihove zelo stare zgodovine. Ne vojaških objektov. Zadeli so kitajsko ambasado in se opravičili – češ, ups! bila je pomota. Razbili so rafinerije, podrli mostove. Škode za najmanj 105 milijard \$ - do sedaj ni bilo povrnjenega nič. Pa ne zaradi NATO-ja, ampak zaradi domačih izdajalcev na delu. Zaradi prodanih duš. Pri tem so uporabljali osiromašeni uran in danes je zaznati povečano število rakavih obolenj vseh vrst, ki so veliko trdovratnejša kot dosedanja obolenja. Bombardirali so že prej v Republiki Srbiji. Bombardirali so tudi na Kosovu in v Metohiji, jasno, vse

oplemeniteno z osiromašenim uranom. Metali so tudi tomahavke, ravno tako obogatene. In danes so tam v mednarodni mirovni misiji KFOR ali UNPROFOR tudi naši vojaki v t. i. mednarodnih mirovnih misijah. Kdo ve, kako je z njimi? Ista slika tudi v Bosni. Ko so se letala vračala na letališče v Aviano (Italija), so odvrгла neuporabljene bombe v mednarodne vode pred Benetkami. Kako je z radioaktivnostjo v naših prelepah obmorskih krajih? Za prelete na bojišče so jim naši dovolili prelet preko Slovenije. Smo poskusni zajci, ki so nas prodali naši podkupljeni politiki. Vse skupaj se zdi kot pravljica za majhne otroke. Nas sedaj čaka hladna vojna? No, saj še s kovidom nočejo končati. Smrtonosen, neznani virus kar naprej mutira, čedalje bolj nevaren, obvezno se cepite, pravijo. Lažna borba proti lažnim vestem. Ne moreš imeti lastnega mnenja. Naša oblast je čigava? Ali izdaja domovino? Naši so v štirih sosednjih državah kot manjšina. In kaj počne Ljubljana? Za HARP ste slišali? Gre za napravo, sedaj v rokah ZDA, ki lahko uravnava vreme, med drugim točo velikosti moške glave, dež naliva kot nor, mimogrede še kašen potres naredi. In ne boste verjeli, krave prdijo in nam kvarijo ozračje, smrtno nevarno! In naenkrat so Rusi vsega krivi, res neverjetno! Proti ekološkim spremembam bomo vpeljali vetrne elektrarne ali pa sončne. Da bo to dražje in ne bo nobenega učinka. Kaj to koga briga? Vsi ti ukrepi so metanje denarja stran. In delanje velike škode.

Sanje ali razmišljanje ob 30. letnici osamosvojitve Slovenije

Se spomnite Vojnovića? Napisal je roman *Čefurji raus*. Govori o odnosu Slovencev do prebivalcev drugih republik, genetsko, naših sorodnikov. Pravzaprav se je začelo, ko smo dobili idejo, da izstopimo iz vlaka, imenovanega Jugoslavija - naše skupne države. Od kod ideja in odločitev? Kdo je dal idejo razbiti Jugoslavijo? Pa smo začeli kazati našo vojaško moč, napenjati naše mišice, kljub temu, da je bila JLA nekajkrat močnejša. V tistem času sem bil dežuren in treba je bilo na teren, ko te je kdo potreboval. Pa telefonira Pajer, ki je poveljeval enoti TO iz karavle v Repnu, da so našli zamrzovalne skrinje, polne mesa. Je morda meso zastrupljeno? Ugotovili smo, da ni nevarnosti zastrupitve, saj je očitno JLA zapustila karavlo nenadoma. Pozneje sem izvedel od komandirja sežanske milice, kako je šel razorožiti karavlo pri Lipici. Zapeljal se je z džipom na dvorišče karavle in zahteval od dežurnega, da se razorožijo. Rekel je, da so obkoljeni in če ne izročijo orožja, bo začelo v kratkem času obstreljevanje. Brez

pomisleka so izročili orožje. Klicali so me na Vrabče. Krava na telitvi, tele zasukano. Ker je bil lep dan, sem predlagal, da kravo pripeljejo ven. Namestili naj bi jo na brežini, da jo z vrvjo podrem na tla. Takrat priletijo letala JLA in bombardirajo oddajnik na Nanosu. Še dobro, da se naši v poročilih niso hvalili, da so cilj zgrešili. Vojna pri nas je končala v desetih in na žalost osvoboditelji po tridesetih letih še niso odnehali s samohvalami. Na samem začetku je TO sestrelila helikopter JLA, ki je peljal kruh v kasarno na Vrhniki. Pilot je bil Slovenec, ki se je dogovarjal s TO o preletu treh helikopterjev k njim. Seveda se takšnih akcij ne dogovarjaš javno in glasno po UKV. Helikopter ni bil oborožen, kar je protizračna obramba dobro vedela. Pilotiral je Toni Mrlak, sestreljen nad Rožno dolino, za malo zgrešil naseljeno stanovanjsko hišo. Tudi mi smo bolj papeški od papeža. Koliko naših državljanov, rojenih v drugih republikah, je bilo izbrisanih iz registra prebivalcev? Kako je bilo v drugih republikah? Že Hrvati so namenoma začeli svojo sveto vojno, da bi se rešili Srbov. V akcijah Grom in Blisk so pobili kdo ve koliko Srbov. Zaplenili so njihovo premoženje. Na oblast so prišli ustaši iz diaspore, ki jim še vedno diktirajo njihovo politiko. Srbijo, Kosovo, Bosno, Črno goro je NATO bombardiral z osiromašenim uranom. Srbijo so bombardirali še dan, preden so jo prisilili, da je podpisala premirje. Uporaba radioaktivnega streliva in kasetnih bomb je z mednarodnimi konvencijami prepovedana. Očitno niso vedeli?!? Bombardirali so najprej Nacionalno biblioteko in jim uničili veliko artefaktov, nenadomestljivih, zgodovinskih. Tudi Kitajsko ambasado so bombardirali in so bili tihi. In slovenska oblast je dovolila prelet njihovih letal preko našega ozemlja. Kdo smo? Letala so se vračala nazaj v Aviano preko Jadrana, kjer so v mednarodne vode odvrgli neuporabljene bombe z osiromašenim uranom. NATO vodijo očitni trgovci z našimi interesi, vrhunski prevaranti. Hiperinflacija v EU? Kaj pa drugega, če se denar *druka* brez vsakega kritja? V Grčiji so pustili na oblasti polkovniško hunto, kljub temu, da je le-ta pobijala lastne ljudi. In sedaj zahtevajo vračilo nekega izmišljenega dolga. Ravno tako Pinoče v Čilu - pobijal je svoje ljudi in daroval rudnike bakra ameriškim korporacijam, ki nikjer ne plačujejo kakršnegakoli davka. Franko v Španiji? Na oblast so mu pomagali nacisti, kjer je ostal na oblasti do smrti. Sedaj pa Katalonce, ki se hočejo osamosvojiti, zapirajo. Picasso je naslikal Guernico. Zakaj je bil ubit Gadafi? Sadam Husein? So bili nevarni? Komu? Iranci in njihov atomski program? Seveda imajo nafto, ki jo niso hoteli prodajati Amerom, pravzaprav njihovim kompanijam. Vprašanje je pravzaprav delitev plena - oni to imenujejo demokracija. In danes super smrtonosen, neznani virus Kovid 19. Še vedno nas hočejo cepiti. Virus pa menda mimogrede mutira.

Ako nećeš milom, onda silom. Marsikatera država je nehala z eugeničnimi ukrepi, zaradi redčenja prebivalstva. Kvazihumanizem. Kdo ve, kako se bo končalo?

Rok Valenčič

Spomin ob obletnici osamosvojitve

Bil je topel junijski dan, ne vem točno, kateri, saj mi je bilo komaj sedem let. Prišel sem domov iz šole in zunaj, na napeljani vrvi za perilo so visele uniforme bivše JLA. Nisem takoj vedel, kaj se dogaja, a bilo je sila neprijetno. Razložili so mi, da je tata dobil poziv in da mora v vojsko. V redu. Kot otroci nismo vedeli, kaj se dogaja. Oče je že kakšnih štirinajst dni poprej odšel v rezervo, kerj smo ga nekajkrat obiskali. Spomnim se možakarja s puško in trakom okoli glave (kot Rambo). Po nekaj dneh je prišel oče za dva dni domov in s seboj imel orožje (škorpijon). Bilo je zanimivo, hrati pa strašljivo. Prišel je dan, ko smo otroci naredili svoj bend in igrali na doma narejena glasbila. Medtem ko smo igrali, so se naši starši pogovarjali, da so na poti tanki. Do mene je prišel brat in me prosil, naj mu posodim kolo. Kaj hitro je prispel nazaj in rekel, da se približujejo tanki. Mama mu je v tistem prisolila zaušnico, češ s tem se ne gre šaliti, pa ji je zatrjeval, da je res. Ni minilo veliko časa in že je bilo slišati zvoke, ki mi še danes dvignejo dlake, ko slišim kak kombajn ali goseničaja. Na cesti se je že vil konvoj tankov in tovornjakov. Odhiteli smo v hišo, kjer smo opazovali iz drugega nadstropja. V danem trenutku je eden izmed njih obrnil kupolo tanka proti oknu. Brez besed. Stali so ravno pred našo hišo, saj niso mogli naprej zaradi barikade. Nato so poskušali po ulici mimo naše hiše, a je bila preozka. Obrnili so in 50 m metrov nazaj odšli po drugi poti proti mejnemu prehodu Italija - branit mejo. Začelo se je mrzlično iskanje inzulina za nono, saj je bila srčni bolnik z močno sladkorno. Na cesti smo doživeli brezglavo vožnjo nekega xy-ilona. Napoved letalskih napadov. Mama nama je razložila o kasetnih bombah. Pri postelji smo imeli deke, s katerimi bi se pokrili v primeru napada. Nedelj adopoldan, uro okrog desetih začnejo tuliti sirene za letalski napad. Dogovorili smo se, da gremo k sosedovim, saj imajo veliko hišo v treh nadstropjih in tri betonske plošče. Naša pa lesena. Mama nam je dala ukaz, naj gremo k sosedovim, a mene ni bilo. Našla me je v garaži, kjer sem iz hladilnika nalagal hrano v naročje. »Kaj delaš?« me je vprašala, mi zbila hrano iz rok, me prijela za roko, češ gremo. Letala so preletela našo hišo in nekje nad Kokoško obrnila ter se napotila bombardirat oddajnik na Nanosu. Sosed me je miril, da imajo veliko šterno (vodnjak) in veliko pšenice, da ne bomo lačni ne žejni. Ko smo bili že nekaj časa pri sosedih, sem mamu vprašal, ali je s seboj vzela denar, zlatnino in dokumente. Seveda jih ni. Minila sta dva tedna, ko nismo vedeli, kje

se nahaja oče. Na srečo je vse skupaj hitro minilo. A na naši cesti še danes slišimo kolesnice tankov, ko se voziš po njej. Ni bilo lepo. A me je dodatno utrdilo.

Stojan Ržek

Pesmi

Predzadnji zasliševalec vsakodnevnih besed

mi je ponudil cigareto.

A potem sledi strelski vod. Sedimo

sredi deroče vode in preizkušamo moč preoblikovanja.

Vsiljive drobne kapljice, ki spreminjajo tudi tok.

Tok, tok. Je kdo doma? Smo lačni in žejni brez vsega.

Bi se radi spet posedli okrog bele mize

(pozorni bralci, se bodo spomnili, da sem to mizo že večkrat opisal)

in se samo pogovarjali. O vremenu, o kruhu, o ženskah,

kadar za mizo sedimo sami mi in so one po nakupih.

Drugače pa je danes dan odličen za popuste

in neverjetne akcije. Za vsakim vogalom

sredi vsakega mesta (preverjeno) vedno leži

kup smeti, kupček pasjega drekca in nikjer ni

kupčka za podiranje. A vsi smo ga nekoč podirali.

Že vem. Za naslednji vogalom bom enostavno vstopil,

obsedel in vas vse počakal ob beli mizi. Prvi.

S kozarcem, z rožami. Eni bi radi z rožnim vencem

ali celo z obrezanimi vrtnicami in solzami.

Od bolečine in besa bom samo sedel. Za belo mizo

in si počasi čistil škrbast nasmeh. In potem.

Čigav si pa ti?

Vprašam ali vprašajo vedno z one strani

bele mize. Za bele krste drevesa pač še ne rastejo.

Dodam lahko samo še -

Na zdravje !

Vem, samo zgodba sem

Nekomu pomenim veliko več kot rama.

Sem tukaj, da se potrudim in poslušam. Srce. Besede.

Aja, moje srce in besede brez ritma skačejo vame. Zakaj

si nočem odrezati kosa kruha in popiti kozarca vina,

če imam vse pred seboj na tisti veliki beli mizi

in se s konicami prstov dotikam rezila

velikega lovskega noža. Tistega za paranje trebuha,

tistega, ki je vedno pri roki, kadar srna obleži

sredi cestišča. Tistega velikega lovskega noža,

pozabljenega na mizi, na kateri ostajajo

skriti poljubi in stiski rok in sledi njenih in mojih nog, ko sva potovala v neskončne svetlobe

bivanja tu in tam onstran. Tisti oster nož,

ki kriči vame kot preplašeni otrok.

Ta hip so mu zamenjali plenico, a je še vedno sam

sredi vseh toplih besed in dotikov. Vse je v redu.

Samo čuden občutek v meni poseda kot ptič,

ki je v tem trenutku preletel nebo, polno

rafalov. Res, čigava zgodba sem sredi mesta,

v katerem ptice posedajo daleč stran od misli,

ki jih nihče domislil?

Matr.

Zmagovalec mrtvih besed sem

Tukaj oživim vse.

Misli potujejo ven, iz mojega telesa rastejo

kot suha drevesa brez zelenih listov. Kot zima

v pokrajini ujeta v tisoč vsečkov. Ena

delitev je dovolj, da se ponovno postavim pred ogledalo.

Kaj pa, če je vse res, vprašam. In odgovori sledijo.

V nenavadnem časovnem intervalu kot valovanje
telesa pred spočetjem novega. Pa ti si nor.
Si govorim pred razbitim ogledalom, ki me ponavlja
v tisoč drobnih svetlečih koščkih. Je vse skupaj začetek.
In samo pravilno izpisovanje besed dovoli
preprosto razmišljanje o vsem in o vremenu.
In čakam. Košnjo in čisto spluženo cesto. In čakam
zvonove. Zvonenje v ušesih je ves čas tu.
Na dosegu roke. Imam telefon. Oznaka. Ne moti.
In čakam. Drevo, da ozeleni. Dež in sonce,
da se izmenjujeta in dogovorita, kdo bo prvi.
Pač čakam. Bi se odpravil na potovanje,
ampak dogovor je, da čakam. In zato čakam.
Si vrtam po nosu in pijem teran. Že spet.
Vse skupaj postane veliko in udobno počivališče
telesu in besed. Ne, temu pa se še ne bom odrekel.
Pač čakam.

Tamara Mihalič

Kaj, ko bi bila O.K. že zdaj?

Kaj, ko bi bila okej že zdaj,
še preden se naučiš drugače odzvati na vedno iste *triggerje*,
še preden izgubiš maščobne blazinice na tistem delu telesa, kjer te najbolj iritirajo,
še preden zaključiš še eno delavnico, ali prebereš še eno knjigo za samopomoč?

Kaj, ko bi bila okej že zdaj,
še preden lahko rečeš, da si ustvarjalka svojega življenja,
ali da imaš stvari pod nadzorom,
še preden si pobarvaš narastek, da bi skrila prve sive lase,
in kaj, ko bi oblekla mini krilo, še preden se depiliraš?

Kaj, ko bi bila okej, še preden vsako jutro meditiraš,
še preden je vsak tvoj obrok slavospev zdravju,
še preden pobrišeš prah s knjižne police
in vrneš vse knjige, ki si si jih nekoč izposodila – in nikoli dotaknila?

Kaj, ko bi bila okej še danes, še preden zvečer zaspiš,
še preden pride jutri, nov dan in nova priložnost, da si drugačna?

Kaj, ko bi bila okej še preden začneš stvari početi drugače -
recimo zdaj, ko si spet storila isto stvar,
zaradi katere ti je bilo še vsakič žal,
recimo odrla moža, ker ni pospravil krožnika od večerje,
ali zavpila na otroka, ker te preveč spominja nase,
ali ignorirala klice najboljše prijateljice
in se zaprla v svoje majhno Podzemlje,
stran od tujih pogledov, kjer se lahko v miru sramuješ dejstva, da nisi popolna?

Kaj, če bi bila okej že zdaj,
ko si *work in progress*, in ne kljub temu,
ampak ravno zato, popolnoma cela, polna, polnokrvna?

Kaj, ko bi bila okej že zdaj,
ko greš na vrt, da bi poslušala ptičje petje
in je vse, kar lahko slišiš vse, kar moraš

danes storiti – pred deveto zjutraj?
Kaj, ko bi bila okej že zdaj,
ko ješ, ker si pod stresom tudi, če se tega zavedaš,
še preden posodobiš vse sisteme in inštaliraš zaželeno nadgraditve,
ker tvoje telo in tvoja duša pač nista stroj,
ampak živo bitje z lastno resnico in pravico do besede?
Kaj, če bi bila okej že zdaj ... ta trenutek?
Ta trenutek
je ZDAJ.
In ZDAJ.
In ZDAJ.
In če ga ne živiš zdaj – da se v njem ne okopaš,
ga ne zares zavohaš in občutiš in vidiš in slišiš
in se ga dotakneš in se mu odpreš, da se te še on dotakne –
pride še stokrat nazaj.
Čisto zares.
Če ne živiš trenutka zdaj,
pride vedno znova nazaj
in živiš isti trenutek ZDAJ ...
in ZDAJ...
in ZDAJ -
dokler ga ne sprejmeš, dokler ga ne živiš.
Kaj sploh pomeni zares živeti?
Pomeni biti
to, kar si,
v tem, kar je.
Pomeni biti okej v vsem, kar ni okej.
Eternal sunshine of the spotless mind
je urok patriarhalne duhovnosti,
ki želi, da postanemo hrčki in večno vrtimo svoje kolo,
v upanju, da nekoč pridemo tja, kjer je sreča doma.
Eternal sunshine of the spotless mind
je urok patriarhalne duhovnosti,
ki želi, da pozabimo, da se življenje v krogu vrti,

da poletju zima sledi, da dnevu noč sledi,
da izgubi sledi žalovanje, žalovanju pa modrost.
Kaj, če si okej že zdaj, že ti, točno takšna kot si,
popolnoma nepopolna v svoji človeškosti,
v točno tem trenutku, ki je, in nehaš živeti za dan,
ko se boš lahko popolnoma sprejela
in s tem popolnoma ljubila,
ker boš končno postala neka ljubezni vredna prihodnja različica sebe?
Kaj, če si okej ... že zdaj?
Kaj, če si okej ... že zato, ker si?

Slavospev običajnosti

Ne zanima me več veličastno življenje,
zavidanja vredno življenje.
Ja, z njim bi morda očetu resda končno dokazala,
da si zaslužim ljubezni,
tudi če nisem sin, ki ga je želel,
ampak ne, hvala.
Ja, z njim bi morda mami resda končno dokazala,
da si zaslužim spoštovanje,
tudi če nisem hči, kakršno si je želela,
in ne živim tako, kot naj bi po njenem živela,
ampak ne, hvala.
Ja, z njim bi morda vsem tistim,
ki so me vso osnovno šolo zafrkavali,
da sem debela,
resda končno dokazala,
da sem nekaj postala, dosegla, uspela,
in da sem tista, ki se bo zadnja in najslajše smejala,
ampak ne, hvala.
Ne zanima me.
Ne zanima me več impresivno življenje,
v zgodovinskih knjigah omembe vredno življenje.

Ne zanima me, koliko ljudi se me bo po smrti spominjalo,
in moje zgodbe ob ognju govorilo,
in ne zanima me, ali bodo literarni teoretiki
kdaj moje besede secirali in analizirali,
ali bodo morda sežigali moje knjige,
ali jim bo pač premalo mar,
da bi jih sploh s polic pobirali.

Ne zanima me.

Ne zanima me več spektakularno življenje,
če takemu življenju botruje stremljenje,
tisto večno neumorno prizadevanje
za večje, boljše, višje, dlje,
ki služi samo temu,
da prikrije in utiša trpljenje,
ki z vsakim utripom srca
v vsaki moji celici odmeva:

“Jaz bi se rada samo dokazala.”

Dokler me je zanimalo impozantno življenje,
sem živela v zaporu same sebe,
tavalala sem po ogromni prazni hiši,
in zrak obupano spraševala:

“Ali me kdo vidi? Ali me kdo sliši?”

Stremljenje je osamljen poklic.

Ne zanima me.

Ne zanima me več grandiozno življenje.

Hočem samo takšno,

kot ga že imam,

takšno, ki je moje,

tisto, v katerem sem doma

in tisto, ki ga pogrešam,

ko vandram naokrog.

Nikomur mi ni treba več nič dokazovati,

svojega obstoja upravičevati,

računov polagati za vsak atom zraka,

ki ga podiham s svojimi
nepopolnimi
nerazsvetljenimi
povprečnimi
ekstatičnimi
pljuči.

To je ultimativna svoboda,
to je zibka miru:
to, kar pričam in za čimer stojim,
kar počnem in kar živim,
ni zato, da bi nekaj postala,
si kaj prigarala,
koga priigrala,
se do kakšnega cilja prignala.

Ne.

Tukaj sem.

To je dovolj.

In to je to, kar me zanima.

Ne zanima me več pot do zmage;
v svojem povprečnem avtomobilu
zavijam z avtoceste do uspeha,
ne grem se več dirke za nekim pomenom,
ne grem se več ravne črte do smrti,
raje bom lepo počasi,
po vijugasti gozdni poti
odvijala svoj klopčič življenja,
z dvignjeno zastavo,
ki pa ni bela, o, ne, ne,
moja zastava je rdeča,
rdeča kot strast, rdeča kot kri
in na njej je krog,
simbol boginje.

Dovoljenje, da odložimo kopja in sekire
in samo uživamo v svoji čudoviti običajnosti.

Preporod alias čas, ko si dobesedno v pizdi

En dan prejšnji teden sem imela totalen kolaps. Tema je bila ista, začimbe so bile druge, jaz pa sem se dotaknila vlažnega, trdega dna. Bam! Zato sem šla v gozd, da bi dihala in pisala in jokala. Res sem v gozdu počela vse te stvari, ker se mi zdi, da mi vsaka od njih in še posebej vse skupaj pomagajo, da lažje pogledam resnici v oči. In ko sem povsem polnokrvno sprejela to, kar sem – v tem, kar je, sem zaključila, da sem v pizdi. Ja, včasih z največjim užitek izpljunem kakšno mastno, ampak na splošno nisem ravno nekdo, ki bi preklinjal kot mornar. Sem pa nekdo, ki verjame, da za vse obstajata prostor in čas. In sem nekdo, ki verjame, da dano situacijo včasih kletvica oriše bolje kot vsakršna politično-korektna besedna zveza. Kot denimo v zgornjem primeru. Bila sem v balončku, v katerem sem čutila hkrati žalost in jezo in obup. In kljub temu, da sem vedela, da ne bo za vedno tako, sem se počutila precej brezizhodno. Imela sem občutek, da sem v ozkem, temnem tunelu in pred sabo sem videla svetlobo, ampak tam še nisem bila. In če zdaj vse, kar sem pravkar napisala o tem, kako sem se počutila, pogledamo na simbolni ravni, lahko opazimo naslednje:

»Bila sem res v enem takem balončku (beri: amniotski vrečki), kjer sem čutila žalost in jezo in obup (beri: stres). In kljub temu, da sem vedela, da ne bo za vedno tako (beri: vedela sem, da sem v procesu), sem se počutila precej brezizhodno (beri: stvari nisem nadzorovala). Imela sem občutek, da sem v ozkem, temnem tunelu (beri: v porodnem kanalu), in pred seboj sem videla svetlobo, ampak nisem še bila tam (beri: ne rabimo razlage).« Bila sem dobesedno v pizdi. Tako dobesedno, da bolj dobesedno pač ne gre. In ko sem doumela, sem se spomnila zgodbe o Nut, ki sem jo povedala pred kratkim v svojem vlogu *Polnokrvno prebujanje*. Nut je egipčanska boginja mati, katere telo je bilo zvezdno nebo. In Nut vsak večer pogoltne sonce, ki potem ponoči potuje skozi njeno telo, in ga na vsako novo jutro rodi iz svoje nožnice. In tista rdečina, ki jo vidimo na nebu ob sončnem vzhodu je kri, ki se pocedi iz nožnice, ko Nut rodi. Egipčani so Nut slikali na notranjo stran sarkofagov in si tako lažje predstavljali, da so jih s poleganjem mrtvih k počitku, dajali Nut, da jih pogoltne. V njenem telesu so nato duše pokojnih Egipčanov počakale na preporod – na čas, ko so se tako kot sonce, prerodile iz njene nožnice. Hm. Kaj, če je še vedno tako? Kaj, če še vedno rečemo, da smo v pizdi takrat, ko doživljamo preporod? Kaj, če še vedno rečemo, da smo v pizdi takrat, ko smo dejansko v ozkem, temnem porodnem kanalu velike matere, ki nas je pogoltnila in skozi čigar temno telo smo potovali tekom temne noči duše in pristali tukaj, od koder

na koncu tunela že vidimo svetlobo? Kaj, če preporod od nas terja, da se skozi ozek temen tunel iztisnemo na svetlobo – in tu zacvetimo?

Tina Milostnik

Ne nosi mi rož (ob 8. marcu, prazniku žena)

Danes mi ne nosi rož in *bonbonier*. Ker nisem pokojna in me čokolada ne vleče iz depresije. Ne prinašaj mi parfumov ne rdečega perila, ki mi bo tako ali tako preozko, ne mešalnika ali tiste čudežne metle iz televizijskih oglasov. Mojega obstoja ne skrči le na eno vlogo in ne pripisuj mi prevelike šibkosti ne ogromne moči, ker sem takšna kot ti. Človek. Vem, da veš, da je danes dan žena. Praznik žensk. Na to te že od valentinovega skuša opomniti vsaka izložba. Nisem pa čisto prepričana, če res veš, čemu je ta dan namenjen. To, da sem ženska, ne pomeni, da je vse, za kar so se še pred manj kot stoletjem borile moje prednice, samoumevno. Da bi me, če bi rekla, da je na svetu še na milijone brezpravnih žensk, odpravil z besedami, da Slovenke nismo med njimi. Da bi me še vedno debelo pogledal, če bi rekla, da bom družino preživljala kot voznica tovornjaka, in bil presenečen, če bi ti rekla, da v tem življenju ne želim biti ne gospodinja ne mati. Bilo bi ti nerodno, če bi ti dejala, da sem lezbijka. In obsojal bi me, če bi si nadela burko. Ker vsaj malo pričakuješ, da bom kot ženska iz revij. Vitka in naličena, brez dlak pod pazduho, fatalka, gospodinja, mati, prijateljica, dobra delavka, pokončna in krhka obenem, da bom nosila tri vogale hiše in tvojo kariero. Ker vem, da si skoraj prepričan, da so ženske, ki so v preteklosti razbijale zidove s svojimi glavami, da bi v druge glave zasadile pomen enakopravnosti, dosegle svoje. Ker smo imeli premierko, ker imamo ženske kvote in Merklovo. Ker lahko ženska postane mehanik in predsednik in ker za pretepeno in psihično ponižano žensko poskrbijo v varni hiši. Pa ti povem. Dokler se vsaj eno od naštetih stvari še kdaj postavi pod vprašaj, ali je o njej treba razpravljati, dokler čisto vsaka z ženskami povezana stvar ni tako samoumevna kot sonce, ki zjutraj vzide, do takrat mi za 8. marec ne nosi rož. Raje se bori z mano, da bova Človeka.

Tomaž Mahkovic

Dejstva

Opozorilo: Pesem ni primerna za otroke do 12. leta starosti
in za 400.000 registriranih slovenskih intelektualcev s pedigrejem.

Opomba: Pri ustvarjanju te pesmi ni trpel ali bil ubit nihče iz kraljestva
rastlin niti iz kraljestva živali, tudi ljudem je bilo prizanešeno.

Neizpodbitno dejstvo je, da so partizani
edini in edini pravi zmagovalci 2. sv. vojne ideologij.

Dejstvo je, da so morali ubijati,
ne vsi, pa vendar.

Za zmago, upravičeno.

Dejstvo je, da so 17. 3. 1942 pomorili
tudi peščico ničvrednih ciganov,
izdajalcev slovenskega naroda,
upravičeno in pošteno;
po takojšnji vnaprejšnji obsodbi;
po hitrem postopku.

Zatorej je dejstvo, da na ta dan
ni primerno, ni pravično in se ne spodobi
imeti dneva spomina na žrtve.

Kakšne žrtve neki!?

Izdajalce!

Vendar
pa je dejstvo tudi to,
da so preiskovalci v soteski Iške,
na morišču št. 666,
med
14. okostji moških izdajalcev,
12. okostji žensk izdajalk,
1. okostjecem zarodka izdajalčka
in 25. okostji izdajalskih otrok,

našli tudi
okostji 2. psov,
ki pa nista bila izdajalca!
Živaloljubci pa nič?!?

Nič.

Nič.

Nič.

Sram vas bodi!

SRAM VAS BODI!

Zatorej:

živaloljubelec Mali princ, ki ti Slovenija in Slovenci niso intimna opcija,
s svojimi kučkami in hijenami;

SRAM TE BODI!

Zatorej:

živaloljubka Nikakova,
s svojimi ščeneti;

SRAM TE BODI!

Zatorej:

živaloljubelec Jeničla,
s svojimi cirkuškimi medvedki na biciklih;

SRAM TE BODI!

Zatorej;

živaloljubelec Lažnivi kljukec Robert Vasezaljubljeni,
s svojimi potuhnjenimi, a ščeperečimi se ptiči;

SRAM TE BODI!

Zatorej:

živaloljubka ljubka Tina, državna konkubina št. 1,
s svojo psico in svojimi nutrijami;

SRAM TE BODI!

Zatorej:

živaloljubka, krušna mati šimpanzinje Urške,
afna Urška;

SRAM TE BODI!

Zatorej:

živaloljubka Tanaša Nataša, ki se ne oglašča, ko bi se morala,
s svojimi belcebubovskimi muhami;

SRAM TE BODI!

Zatorej:

živaloljubka Fajna Tajna,
s svojimi rdečimi podlasticami;

SRAM TE BODI!

Zatorej:

živaloljubec Luka z lune,
s svojo koko;

SRAM TE BODI!

Zatorej;

živaloljubci z informburoja erteve,
s svojimi gaga-joči-mi novičarskimi racami;

SRAM VAS BODI!

Zatorej:

spoštovani policisti,
če želite biti popadljivi psi čuvaji tem živaloljubcem;

SRAM VAS BODI!

Če ne

pa pričnite izpolnjevati zavezo,
ki ste jo dali Sloveniji in Slovencem.

Bodite ljudje!

Prosim vas: Bodite ljudje!

Zatorej:

še kolikor toliko spoštovani tožilci,
če želite biti slinasti cucki tem živaloljubcem;

SRAM VAS BODI!

Če ne

pa pričnite izpolnjevati zavezo,
ki ste jo dali Sloveniji in Slovencem.

Bodite ljudje!

Prosim vas: Bodite vendar ljudje!

Zatorej:

še bojda vedno spoštovani sodniki,
če želite biti leglo kač, ki pleše po zvokih svireli teh živaloljubcev;
SRAM VAS BODI!

Če ne
pa pričnite izpolnjevati zavezo,
ki ste jo dali Sloveniji in Slovencem, ki dobro v srcu mislijo,
da rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak.

Skrajni čas je:

Bodite ljudje!

Prosim vas: Bodite vendar ljudje!

Zatorej:

Ljubi Slovenci,
če želite biti podgane v greznici teh živaloljubcev;
SRAM VAS BODI!

Če ne pa,

Slovenci kremeniti;

Slovenci po narodnosti in državljanstvu,

Slovenci po domovinskosti in čutenju

le stopite na plan.

Pokažimo tej gospodi,

ki v propast nas vodi,

da znamo stati!

Inu obstati!

Povsod,

kjer živi slovenski rod,

odprite svoje duri,

vsak dan ob isti uri,

ko pozove vas srce,

stopite na plan ljudje,

pokončno, častitljivo,

kulturno, ljubeznivo,

a vztrajno in spoštljivo,

junaško, pomenljivo,

na ulice, na ceste:

svobodni ste! Še veste?
Stopite pred domove.
Stopite na Slovensko:
na Štajersko, Gorenjsko,
Prekmursko, Prleško,
Primorsko in Dolenjsko,
na Kraško, Notranjsko,
na Koroško, Belokranjsko,
na Porabsko, na Tržaško
in na Solnograško.
Doma in po vsem svetu
stopite na plan!
Zbudite se ljudje!
Za Slovenijo zdaj gre!
Za narod, za slovenstvo,
za tisočletni sen: našo državo.
Za domovino gre!
Vsi stopimo na plan,
kot na plebiscitni dan
in povejmo tej svojati,
ki se s kriminalci brati,
ki vsak dan bolj nas blati,
ki drugega ne ve,
kot grdo le lagati.
Povejmo jim Slovenci,
povejmo jim ljudje,
povejmo kar jim gre,
da počasi doume,
naj seže jim v srce.
Povejmo jim ljudje;
četudi le molče,
s pripetim sporočilom
na junaške prsi,
naj celi svet to ve;

povejmo, kar jim gre:

SRAM VAS BODI!

Postanite ljudje!

SRAM VAS BODI!

Postanite ljudje!

SRAM VAS BODI!

Postanite ljudje!

Če ne,

pa

SRAM NAS BODI!

Ljudje!

Ljudje?

Ne se bat - Vsi smo pod kontrolo (zbirka izbranih aforizmov)

Živalski primerki

Človek je trdovratna invazivka. /// Ne se bat biti suženj. Gospodarji psov jim pravijo prijatelji. //// Za kozle streljat ni treba biti lovec, dovolj je biti politik. Tudi politiki pripadajo kraljestvu živali. /// Najboljšemu prijatelju vstop prepovedan. /// Od 70-ih milijard udomačenih živali, je le milijardo in pol goved. /// Človek je edina žival, ki kroti in za druge udomačuje samo sebe. /// Smo kakor komarji: samci srkajo nektar – samice pijejo kri. /// Človek človeku – volem. /// Moški – žival z glavo na repu. /// Marsikoga žre izven zakonska panterica. /// Neredke ženske so kot ribe ustnače – v začetku so samice, kasneje pa se spremenijo v samce. /// Seks ji je bil konjiček, pa se je poročila s konjem. /// Slovenci smo dobili najprej blaženega, zatem plemenitega – čakamo le še plemenskega. /// Neredka naša političarka je vešča svojega poklica. /// Vsak 'poslanec' nosi v sebi 'osla'. /// Pred časom je v Belgiji varuh za pravice živali streljal ljudi. Pri nas pa vsi varuhi za človekove pravice streljajo kozle. /// Beseda ni konj, a brcne. /// Kamor bik – tja tudi krave. /// Kdor ne tuli z volkovi, je na volkulji. /// Kdor visoko leta, se z jastrebi srečuje. /// Ko je miš na prestolu – vsi podložniki mežikajo. /// Ko kronaš podgano, se varuj nje zob. /// Ljubezen ti da krila. A kot veliki rdeči mravlji, le-ta, po ženitvi odpadejo. /// Mnogi so kot bogomolke. Z rokami sklenjenimi k molitvi davijo druge. /// Mnogi so kot ribe usto noske – iz ljubezni bi požrli svoje otroke. ////Mreža z velikimi luknjami je mreža za velike ribe. ///Pes, ki ne

laja – ga grizejo. /// Podgana kralj – raja v greznici. /// Tudi slepa kura skobca najde. /// Tudi vegetarijanke se zaljubljujejo v goveda. /// V katerem grmu tiči zajec – ve pes. ///»Prisegam, da bom ravnal po svoji vesti,« je dejal volk – in ovce so si oddahnile.///Počutim se kot drobnoživka. Živim po drobcih. ///Nehali so nas striči kot ovce – nas že odirajo. ///Tudi tistemu, ki *nafuka* kot pes, se lahko po fuku toži. ///Počutim se kot mlad cucek – kar naprej me kuzla liže. ///Odkar je slovenska neuradna himna *Kdor ne skače ni Sloven'c*, pričakujem, da bodo dobili slovensko državljanstvo vsi avstralski kenguruji. ///Slovenija gre naprej – rakovo pot. ///Več, kot je vodilnih volov, več je za njimi telet. ///Ni vsak, ki pride do korita, prasec – lahko je črv iz pomijnika. ///Čemu bi delali iz muhe slona, če se da iz slona narediti ogromno muh?! ///Kdor ne tuli z volkovi, strelja kozle! Bolj, ko streljaš kozle; bolj si grešni kozel. ///Kjer osel leži, tam konj dela. ///Bolje vrabec na strehi kot golobjek v roki. ///Ob dobri mački je še pasje življenje dobro. ///Tudi golob miru, ti lahko na glavo serje. ///Večji pes si med ljudmi, manjši cucek si med volkovi.

Erotični dražljaji

Ali baba: »Sesam – odpri se!«///Eni kavsajo, drugi najebejo.///Že od nekdaj da rada nekaj nase. Zato smo že vsi bili na njej.///Največkrat je soproga – sosednja proga.///Tudi barabe so lahko nedolžne. /// V nožnici se vsak meč umiri. ///Ženske me nimajo preveč rade, ker jih imam preveč rad.///Naj vam ne bo nerodno ljubiti, tudi vaš predsednik se ljubi.///Ljubezen se ne poleni – le preseli.///Vse vas imam rad, ker so med vami tudi tisti, ki jih imam rajši. Najraje imam odprte ženske.///Bolj ko ljubim ženske – manj mi je do poroke.///Če zmorem ljubiti svojih pet otrok, zakaj bi ne zmoget ljubiti, njihovih pet mater?!///Rada se nisva imela, ljubila sva se pa dostikrat.///Če že leposlovja ne mara, vsaj leporečje ljubi.///Ne ljubi svojega otroka, kdor se vanj zaljubi. ///Tudi samo-vase-zaljubljeni hočejo več.///Mnogi zaljubljeni se vedejo, kot bi snemali film vsak po svojem scenariju.///Vase zagledani ne rabijo ogledala.

Zdravstveni anali

Blagor ubogim v duhu, kajti njih je kraljestvo slovensko.///Naše i-glavce še vedno napada rdeča gniloba.///Zdravstveno stanje naše države je zelo neresno.///Ne rabiš droge LSD, če te LDS omamlja.///Boli, če vdanost, ti je edina danost.///Celo pametni imajo nore sanje.///Motijo se tisti, ki mislijo, da celibat – celi bat.///Mladost je most za norost.///Najbolj boli šus – od šusa.///Tudi pozaba je zdravilo.///Kdor sanja, ni

nujno, da spi.///Tudi vino te lahko strezni.///Sam si pomagaj in Bog ... Oblast ti ne bo.///Živite zdravo! – brigajte se zase. ///Zaradi vdora krvi v ud, sem moral evakuirati spermo. Rada me je naskočila v pomoč.///Vedno vem več, kot pa je zame zdravo, in premalo, da bi se pozdravil.///Gospodarstvu gre na žalost slabo. Gospodarstvenikom pa na srečo še ne.///Tudi laž te nauči resnice.///Jaz sem resno motena oseba. Vsi mi kalijo mir.///Naglušnost je najglasnejša.///Kdor ni informiran, je deformiran.///Pravijo, da nisem čisto gladek, čeprav sem z vsemi žavbami namazan.

Literarni izlivki

Aforizem je kompresiran roman.///Ne se bat. Tudi jaz ne razumem vsega, kar zapišem.///Največ sranja preberem, kadar mi FB servira najboljše zgodbe.///Slovenija je dežela poezije, kar se kaže predvsem po metaforično spesnjenih zakonih, pravilih in političnih diskurzih.///Bralec se do knjige vede kakor do prijateljice, pisatelj kakor do žene, država pa kot do prostitutke.///Več ko razumem, manj sem razumljen.///Mnoge ideje pridejo na svetlo, šele ko napisane poromajo v peč.///Najboljše knjige so nekje založene.///Ne obleka, beseda naredi človeka.///Vse napisano je resnično. Ni pa vse res.///Če je pesem slaba, jo oblecite v glasbo.//////Slovenija je pravljica dežela – polna pravljic.///Presenečen, da je pasiv v Sloveniji trpnik?///Če je že vse napisano, bom pa prepisal – diplomsko nalogo.///Molk je največji jezikovni napredek.

Modri citati

"Odgovorno kupujte darila."///»Sodišče je prekoračilo obseg dela.« /// Prosimo za manj lopovščin. Hvala za razumevanje.///»Ljudske stranke pri nas in po svetu, delujejo na podeželju, vendar zajemajo tudi del mestnega okolja, a se tega ne sramujejo.«///»Vreme postaja bolj zanimivo.«///»Noč je potekala mirno. V Koreji je bil potres.«///»Ponoči je bil potres vzhodno od Ljubljane; blizu Podčetrтка.« ///»Ob včerajšnjem potresu v Koreji je 135 oseb umrlo; 215 je ranjenih; najmanj 1000 pa jih še pogrešajo. Zdaj pa pogledjmo še nekaj drugih pomembnejših dogodkov.«///Gospodarstvenik: »Kaj neki mi hočete?! Saj vendar zastopam le svoje interese!« (To bi bila prav lahko tudi izjava posiljevalca) ///Politik: »Tega ne bom storil, da mi ne boste očitali, da to delam zato, ker sem nekoč obljubil in sedaj hočem biti vzvišen.« (Vzvišenost res ni lepa čednost; držati obljubo pa.) /// »Znižanje plač sodnikom resno ogroža učinkovitost njihovega dela.« (Znižanje delavskih plač resno ogroža kvaliteto večine državljanov, a ga ni sodnika, da bi kaj čmrknil.)///»... kjer

dobre stvari stanejo manj ...«(kot slabe?!) ///»Dali smo hitrosti ime!« (smrt?)//»Sodnik je na naši strani.« (zato pa ne vidi, kaj se na nasprotni dogaja.) //Novodobni dialog: »Sodišče je ugotovilo, da ste kradli in sprejemali podkupnino.« (Hja, vsak ima pravico do nekega svojega mnenja.)//Trubar v političnem žargonu: »Srati inu obstati.«

Telesni deli

Tudi tiste, ki vam gredo na *kurac*, si lahko izbirate sami.//Jezik globalnega imperija denarja ni angleščina temveč ameriščina.// Tisti, ki jim je odnašal riti, so mu spodnesli stolček izpod riti.//Odkar se je enkrat vzel v roke, mu je prišlo v navado.//Bobnanje na ušesa gluhih prebudi speče.//Ko je spregledal, mu je padel mrak na oči.//Vsem nam je jemala dih – usta na usta.//Ljudstvo misli, da levica in desnica udrihata druga po drugi, a si le ploskata.//Tudi če ni petična, ima lahko pet tičev.//Od sladkih besed politikov so že vsi ljudje zagrenjeni in mnogi možgani skisani.//Večkrat rit ukazuje glavi, kakor glava riti.//Ko vzame ženska stvar v svoje roke; moški zavrti oči.//Politične stranke pri nas najdejo skupni jezik le, če se zližejo.//Manjša je rit, lažje sedi na stolčku.//Kdor drugim leze v rit, ima polna usta dreka.//Kjer ni, se razmetavati ne da, zato le v prazni glavi red velja.//Kri se vpije po maščevanju.//Laž ima kratke noge, pa visok stolček najde.//Načela so vse manj stvar čela – vse bolj stvar riti.//Tudi nevodljive vlečejo za nos.//Moj budžet je tak, da bi si lahko brezskrbno zašil žepe, če me ne bi potlej v roke zeblo.//Cene so spet padle – po mojem hrbtu.//Ni vsak, ki se v roke vzame drkač.//Čeprav nisem ženomrzec, mi gredo mnoge ženske na *kurac*.//Da me je lahko ovila okrog prsta, se mi je morala prej oviti okrog drugega uda.//Tudi tisti, ki ti po glavi serje, mora imeti hrbet upognjen.//Včasih zadostuje, da komu rešiš rit, le brca vanjo.//Več, kot je oči, lažje se miži.//Zgledi vlečejo tudi za nos.//Tako dolgo sem jo prosil za roko, da mi je dala – nogo.//Mnogim gre delo hitreje od rok kot k rokam.//Kdor ne misli s svojo glavo, misli z ženino.//Vzel je stvar v svoje roke, pa so ga zaprli.

Umetniški vtisi

Življenja nam ne oblikujejo kreatorji, temveč kreature.//V Sloveniji je najbolj spoštovana gospa, gospa Govorica.//Ta svet je le slika Dorian Gray.//Ženski je težko biti lepa kot slika v času moderne umetnosti. //Ker pravljice uspavajo, že vsi Slovenci spijo.//Politik je kot dramski igralec – dela tudi izza odra. //Politik je umetnik, ki ve, da je za lepo sliko potrebno dobro ozadje.//Slovenci smo narod kvant-

avtorjev.///Tudi zasoljena šala je lahko neslana.///Politična resnost je tako podobna burkaštvu, da politiki v humoristih vidijo nevarne konkurente.///Bolje kot lipov list, bi slovenstvo simbolizirala krizantema (kriza in tema).///Iz nekaterih bruhajo ideje – za bruhat.///Mnogi domišljavost zamenjujejo z domišljijo.///Zaradi vicev so že marsikoga vicali.///Politiki so kot umetniki inštalacij – inštalirajo možgane.///Odvzemi današnji umetnini podpis, pa ne bo več umetnina.///Kar politika ustvari, še najbližje je utvari.///Ko je spoznal razliko med govoriti in povedati, je obmolknil.///Moj sin bo zagotovo državnik (že obiskuje Lutkovno gledališče).

Barvni odtenki

Tudi, ko je bila že vsa plava, je modrica verjela, da je modro molčati.///Med vsemi političnimi barvami pri nas, prevladuje mavrično spremenljiva.///Kdor se v mladosti črnega kruha brani, bo še v starosti belega hrustal.///Če hočeš postati moder – stopi v ring.///Mož moder, žena plava.///Črne sence sedanjosti nam postavljajo sceno svetle prihodnosti.///Pavliha ljudi gliha – politik jih štriha.///Bolj ko politiki razsvetlujejo svoje ideje – manj se ljudem svetlika.///Če vidite le črno-belo, boste lažje šahirali.

Nedelovne navade

Delo krepi bolečine.///Niste lenuh, dokler šibate okrog (sonca) 30,287 km/s.///Ne se bat, če so vaši podrejeni na najnižji ravni sposobnosti delovanja. Tudi Golobovi so.///Nedelja ni namenjena izključno nedelavnim.///Kdor ne dela, ni nujno brezposeln.///Prijetno je delati z ljudmi, če nisi berač.///Skozi življenje se je prebijal s trdim delom – telesa.///Moj poslanec ve, da kdor dela greši – zato raje spi.///Užival je v pešačenju, kljub temu pa se je v službenem avtomobilu rad vozil.///Moški si želi idealno žensko najti, ženska si želi idealnega moškega narediti.///Kdor ne pokleka – kleca.///Dekle od flosanja kaj hitro pride do splavljanja.///Slovenci nismo več hlapci – le še hlapci.///Upokojimo vse Slovence in vsi bodo delali.///Čič ne da nič – ali pa poslansko plačo.///Aleksander Veliki bi se spotil od dela v teh časih, ko so vozli v glavah.///Mnogi se ukvarjajo s sabo zgolj zato, da so delavni.///Manj ko delam, lažje jém.///Delo zatira ustvarjalnost.///Delo mnogih je, da se delajo, da delajo.///Kako naj opravljam dobra dela, če še slabih ne znam?

Denarni preliv

Vsi so moji denarnici prijazni.///Zastonj je še dražje od poceni.///Čudeži se mi dogajajo: ko služim denar je debeliž, a ko ga trošim je drobiž.///Čudno. Komunizem

mi ni dovolil komune. Kapitalizem mi ne da kapitala.///Moj gmotni položaj je vse bolj motni položaj. /// Naj bo še tako slabo, stroškov mi nikoli ne zmanjka.///Kjer se prepirata dva, ni dobička za tri.///Denar je edina merska enota, katere točen standard se ves čas spreminja.///Vzel sem dolgoročni kredit - za kratkoročni dopust.///Dvigovala je noge za denar, bila je smučarka.///Odkar je čas denar, sem multimilijonar.///Plače zavirajo rast podjetij, a si je nihče od gospodarstvenikov ne ukine.///Najboljše stvari na tem svetu so zastoj. Zato mi nihče nič ne plača.///Žene kupujejo po svoji želji – možje po svoji ženi.///Zaradi pomanjkanja denarja postajajo žene nezveste in možje zvesti.///Ko mi zmanjka denarja, celo oštir ugotovi, da sem pijan.

Verske skrivnosti

Skozi nasvete svetih se vseskozi sveti.///Bog je ustvarjal iz nič, banke ustvarjajo iz ničel.///Imel se je za radodarnega – rad je sprejel vsak dar.///Nekatere ljudi je naredil bog, druge naredi obleka.///V neskončnem vesolju je prav VSE mogoče – celo bog.///Manj ko je stvarnih dokazov za obstoj nečesa, bolj v to verjamemo.///Tudi ateisti se naučijo pravilno braniti 8. božjo zapoved: nakradi.///V tej ženski sem našel spovednico. Zdaj redno hodim vanjo.///Vera je v razcvetu – mnogi so zrasli nad bogove.///Mnogi so kakor bogovi – po lastni podobi ustvarjajo svet.///Svetohlinstvo ni omejeno zgolj na vero.///Hudo je, ko spregledajo spregledani.///Bolj ko je politik posveten, bolj se ima za posvečenega.///To so za otroka vice, če mati živi v devetih nebesih, medtem ko oče trpi peklenške muke.///Mnogi so v imenu boga sposobni narediti celega hudiča.///Ljudje že od pamtiveka največ govorijo o stvareh, o katerih ne vedo nič.///O tem, kaj naj verjamem, me poučujejo vsi tisti, ki mi ne verjamejo.///Ničesar ni sredi ničesar.///Kolikor točk v prostoru, toliko različnih vidikov.///Četudi se vsi iščejo, se nihče ne pogreša.///Kar je nekomu dušno, lahko druge duši.///Prijetno se je posipati s pepelom iz žare nasprotnika.///Glede na vse, kar Cerkev pripisuje Hudiču, je imel Bog skrbnega podizvajalca.///Dokler ne umre zadnji ateist, se o bogu ne bo nehalo govoriti.

Praznična oblačila

Tudi nedelja je lahko dolga kot ponedeljek.///Tudi za 8. marec je ženski dovoljeno ostati ženska in prenašati moške(ga).///Na Dan OF vam je dovoljeno biti na off.///Vse je minljivo – tudi prazniki.///Enim je praznik vsakdan – drugim je vsak dan praznik.///Enim je življenje praznik, drugim je življenje prazno.///1. maj je praznik

dela – ne delavcev!///Prvi november – dan mrtvih, drugi november – dan odpadkov.///Tudi vsakdanježi imajo praznične dneve.

Znanstveni zapredki

Ne se bat misliti, čeprav obstoj misli še ni znanstveno dokazan.///Napredujemo. Kar bi našim prednikom uspelo uničiti v 300 letih, smo mi sposobni izbrisati v 30-ih minutah.///Vse resnice so samo dogovori.///Neskončnost je vsesmerna.///Ko bo Monsanto patentiral spermo vseh tipov moških, nam ne bo treba več delati otrok.///Misel je hitrejša od svetlobe.///Tudi neobičajnost sčasoma postane povsem običajna.///Zbližala naju je kemija – razdružila pa matematika.///Sem bio človek – povsem naravno pridelan.///Bolj ko je družba urbana, manj je ubrana.///Znanost resnico pridelava, politika jo predelava.///Prešel bi preko vseh meja, če si jih ne bi sam postavljajal.

Kulinarične skrivnosti

Vsakdo je nekomu hrana.///Ni nam hudega, če smo že vsega siti.///Včasih je od vsega, kar se najde na FB, najbolj užitna fotka kakega kosila.///Mleko v tetrapaku je trajnejše od vaše službe.///Moderen moški jé lahko hrano, pije lahke pijače, kadi lahke cigarete, se druži z lahkimi ženskami in lahkó prazni denarnico.///Mnoge ženske želijo biti kot olivno olje – ekstra deviške.///Kdor se z žajfnicami hrani, mehurčke bruha.///Trezen odnos do alkohola lahko goji le pijanec.///Če otroka tolažiš z bonboni, bo kar naprej tulil.///V slovenski politični kuhinji je še vedno glavna milanska omaka.///Če pomije dobro začiniš, utegnejo postati gosposka hrana.///Eni ližejo smetano – drugi ližejo smetani podplate.///Kdor jé z malo žličko, je že pri posladku.///Kdor se z ognjem igra, bo jedel pečenko.///Ko zmanjka kruha, vsi iščejo drobtine. /// Mnogi mislijo, da žejnemu pomagajo že s tem, ko ga opljuvajo. /// Pregovora *Kar si skuhal, sam pojej!* ne sme izrekati berač. /// Jém samo še lahko hrano. Lahko za žep. ///Še dobro, da nisem vsejedec: človeško meso je bojda zelo sladko. ///Če mi ne daste jesti, bom pa še naprej gladovno stavkal. ///Lačni in prenažrti se gledata preko TV ekrana. ///Če želiš biti velik, moraš veliko požreti. ///Ko se veliki oblizujejo, se majhni slinijo. /// Forma mize: da se (nad njo) grize.

Številske operacije

Dva sta le par; šele trije so družina. Zato imajo eni ljubice. ///Če že nisem edini, sem pa edinstven. ///Tudi končnost je neskončna. ///Stvarnost ni omejena s petimi čutili.

///V naši politiki so ženske številčno omejene. Moški tudi, a ne številčno. ///Drugi stan je lahko prvi le v slovarju. ///Prva gode, ker mi druga godi. ///Zakoni so podobni vlažilnim likalnikom - več ko imajo lukenj, dražji so. ///Na življenje najraje gledam tridecionalno. /// Še sem mlad: še vedno na dvomestni številki.

Kmetske slike

Marsikdo, ki gre predaleč – pride do korita. ///Kjer ne seješ, ti ne morejo požeti. ///Sosed ga skrbi – nič ga ne skrbi. ///Za polivanje gnojnice ni potrebno biti kmet. ///Vlada v senci vlada senci. ///Če jablano preveč oklestiš, ne bo rodila. ///Eni posajajo drevesa, namesto da bi poiskali senco. ///Kar splava po vodi, nekje pristane. /// Tisti čas, ko je Eva dala Adamu jabolko, je ta iz njega delal jabolčnik. /// Kdor se ne odreže, ga odžagajo. ///Četudi pred svojim pragom pometaš – se sosedom pod nos kadi. ///Ko bogatina nesreča oklesti, prične k siromaku po pomoč lesti. ///Ko sadiš drevo, ne razmišljaj, kam se bo nekoč podrlo. ///Mnogi so prepričani, da zorijo, tudi ko gnijejo. ///Včasih so se vsi spoznali na kmetijstvo; s tem, da so bili eni veliki kmetje, drugi pa bajtarji. Danes se vsi spoznajo na računalništvo in še zmeraj so eni veliki kmetje. ///Z revolucijami je podobno kot s prelaganjem drv – ko je vse končano, so na vrhu tista, ki so bila prej spodaj. ///Moški grejo v oštarijo, ženske v depresijo. /// Vsega, kar politika poseje, se ne da požeti, vendar mora ljudstvo vse požreti.

Čiste resnice

Šele, ko sem vam pričel lagati, ste mi pričeli verjeti. /// Zagotovo pridemo do čiste resnice. Vlada ima več kot odličen čistilni servis. ///Že danes so dovoljene sanje o boljšem jutri. ///Laž je politikova večna resnica. ///Za vzpostavitev notranjega miru, ne rabite molotovke. /// Strahovi so le sestavni elementi vaše kletke. ///Kadar resnica laž osvetli, takrat se sama znajde v temi. ///Svet je točno takšen, kakršnega vidite. ///Fant postane moški le z žensko pomočjo. ///V fris vam povem: Eni ste ful face, drugi pa obični ksihti. ///Um domišljavo omejuje domišljijo. ///Sem točno to, kar mislite, da sem. /// Vedno sem resen v svoji neresnosti. ///Pri nas najbolj sanjajo tisti, ki ne spijo. ///Teško je biti moški v deželi, kjer je moškost ženskega spola. ///Mnogi nosijo bremena tistega, česar nimajo. ///Navajam se živeti brez navad. ///Nismo vsi ljudje – vmes se najde tudi kakšen človek. ///Človek je dvospolno bitje.

Časovne definicije

Bolj ko ste urni – bolj ste minutni. ///Vse se spreminja – tudi zgodovina. ///Tudi ponedeljek je pred nedeljo. ///"Tu" in 'zdaj' ne bivata v času in prostoru, temveč v razsežnosti zavesti. ///Večina ljudi hiti, ker se drugim mudi. ///Hudi časi nas ne čakajo, nas kar spremljajo. ///Prepuštil se je toku časa in izginil v vrtincu vsakdanjosti. ///Evropska skupnost je svoj čas imela modelni parlament; mi imamo pa še vedno v parlamentu same modele. /// Prej se ni nikomur pustila zapeljati, sedaj je pa vsa povožena. ///Četudi počasi živiš – smrt dohitiš. ///Nekateri pridejo na svoj račun le v času inflacije. ///Vsaka danica postane večernica. ///Zimo bi rad preživel v parlamentu, kjer se temperatura konstantno dviga. ///Lepota ne mine – če ne pride.

Poštena enakost pravic in dolžnosti

Sem levičar – v ogledalu. ///Ne se bat. Pravice do opravljanja vsiljenih vam dolžnosti, vam ne bo nihče okrnil. ///Ne se bat smrti. Prvo vajo v umiranju ste imeli že takoj po rojstvu, ko so vas odnesli od mame. ///Obvezno služenje vojaškega roka se vam je pričelo že ob rojstvu. ///Če niste iz istega plemena, ste pa enak plen. ///Ko vam nekdo na FB reče *Tole ti pa kradem* in ste ob tem nadvse ponosni, se le trenirate za življenje, ki se dogaja izven virtualnega sveta. ///Niste edini, ki je samolepljiva etiketa lastnega jaza. ///Ženska, ki si ne želi biti zapeljana, mnoge zapelje. ///Niso se zedinili o tem, naj ga zapró ali pozabijo nanj; pa so ga najprej zaprli, zatem pa pozabili nanj. ///Ženske so si priborile enakopravnost; zdaj so moški na vrsti. ///Tako, ko so ženske moškim prevzele vladavino, so jo predale svojim otrokom. ///Na mladih svet stoji, da bi stari lažje po njem tacali. ///Mladi naj se učijo od nas starih – tudi mi smo se učili od samih sebe. ///Zaradi vse več otrokovih pravic, so nam kršene starševske dolžnosti. ///V Sloveniji plačujemo davke, ko da bi že pred seksom plačevali alimente. ///Največji dvom politika: »Kako naj držim obljubo, če sem jo že dal?!« ///Ko je vrednota le še 'lepota', je miss lahko tudi morilka. ///Mnogim je etika – le etiketa. /// Ne govôri tátu, da poskusiti ni greh. ///Mnogi si predstavljajo poštenje kot nekaj poštnega. ///Nasilje v demokraciji nima enakovrednih pravic. ///Prvi mislijo, da je svet njihov – a drugi mislijo tako kot prvi. ///Pravica je predpravica pravih. - Predpravica je pravica pravih. ///Kadar imajo vsi prav, gre gotovo vse narobe. ///Živim vse bolj nevarno, da bi bival varno. ///Tudi z vašimi ponarejenimi podpisi, lahko izrazim svojo dobro voljo. ///Skrenil je s prave poti in zašel v politiko.

Krizni štab

Tudi strašljive je strah. ///Tudi lahke ženske znajo biti težke. ///Dokler se ni pričela lepotičiti, je bila še lepa. ///Karantanci – Slovenci – karantenci. ///Prisegam: »Ne želim biti predsednik države, pač pa bivši predsednik države.« ///Kdor se gre, nikamor ne pride. ///Tako dolgo smo bili uvrščeni med neuvrščene, da se ne znamo nikamor več uvrstiti. ///Ona stoji trdno na tlu, mož je pa čisto na tleh. ///Kdor visoko leta – nizko serje. ///Bali smo se vstopa v Evropo, saj bi s tem utegnili izgubiti ne-dolžnost. ///Državlјanska nepokorščina pri Slovencih upada – napram državljanski nepokončnosti. ///Nacionalni interes seže do prvega portfelja. ///Slovenci bi rabili – etično čiščenje. ///Če bi bilo v slovenskem sodstvu manj meditacije, bi bilo znatno več mediacije. ///Bedaki niso nevarni – dokler niso šolani. ///Če se te ne morejo odkrižati – te križajo. ///Evropejci niso Balkanci – je pa na žalost obratno. ///Kdor ti stoji ob strani – te najlažje spotakne. ///Kdor se preveč napenja – se slej ko prej poserje. ///Kjer je veliko svetlobe, je veliko senc. Zato bi eni najraje imeli temo. ///Marsikdo je zaveden, le ker je zaveden. ///Mlačnežem se v življenju dogodi le smrt. ///Priklenjeni preklinjajo; preklinjani priklenjajo – priklonjeno. ///Slava je lepljiva. Vsak drek se nanjo lepi. ///Spomin je goljufiva priča. ///Vsako rojstvo si zasluži smrtno kazen. ///Tudi dobre lastnosti so lahko napake. ///Vsa naša dejanja so ponavadi narobe razumljena – zato se razumemo. ///Tudi fine dame doživljajo drame. ///Ne govôri resnice! – Ljudje si želijo slišati kaj lepega. ///Tudi iskri duh je lahko izkrivljen. ///Ni dobro imeti preveč zvez, da se ti ne zavozlajo. ///Mojo izvenzakonsko partnerico vse bolj skrbi moja zakonska žena. ///Ne varam žene z drugo, temveč sebe z ženo. ///Zapletal sem se z njo, dokler se ni zapletlo. ///Sladkost življenja mojega je grenka. ///Bolj ko ubogam – bolj sem ubog. ///Tudi sranje je potreba. ///Tudi življenja polni so lahko neživljenjski. /// Slovenci smo na pravi poti, obrnjeni v napačno smer. ///Misli slovensko – ne misli (si). ///Gaj Julij Cezar v Sloveniji: prišel – videl – scagal. /// Kdor najde smisel v iskanju smisla v nesmislih, postane politik. /// Redukcije elektrike ne bo – redukcija plač ostane. ///Dostikrat so demonstracije, le demo – frustracije. /// Bolj ko je kriza resna, bolj kupujemo neresno. ///Vsevedni – vse vedno *zajebejo*. /// Odkar me poslušáš, se s tabo ne da več pogovarjati. ///Osnovna razlika med moškim in žensko je v dojemanju besede 'pospravljeno'. ///Najhitreje doživiš hladen tuš na vročem stolu. ///Mnogi s tujo modrostjo povečujejo svojo neumnost. ///Če bi se ne trudil biti boljši, bi bil boljši. ///Kar se Janezek nauči, to Francek izkoristi. ///Tudi jaz bi bil dober kandidat za slabega predsednika. ///Dostikrat

nešolani izšolajo šolane. ///Gradovi v oblakih postanejo stvarni, ko se ti zrušijo na glavo. ///Mnogi, za katere verjamemo, da nam stoje ob strani, se v resnici držijo ob strani.///Marsikdo ni srečen, če ni nesrečen. ///Če nehaš razmišljati, te pohodijo tisti, ki še razmišljati niso začeli. ///Najlažje je prepričati prepričanega, da te je prepričal.

Tržne komunikacije

Trgovina je seme vojne. ///Ne se bat biti iztrošen. Živite v potrošniški družbi. ///Ne se bat, če želja porodi potrebo. Tudi potreba je rodila željo. ///Idioti so taki kot so, le v vaši interpretaciji stvarnosti. ///Bil je trgovec z belim blagom; kupčeval je s športniki. ///»Dobro blago se samo hvali,« je vzel dobesedno in kandidiral. ///Lepo je v naši domovini biti – turist. ///Na vsakih volitvah se pojavi kakšna nova stranka, katere člani so vsi stari. ///Tudi, če prodajate sami sebe, prodajate kar ni vaše. ///Četudi ste rojeni brez navodil za uporabo, ste uporaben trgovski artikel. ///Nehal sem cenit ljudi. Ne ukvarjam se več s trgovino. ///Politiki so hitropokvarljivo blago. ///Biti ali imeti – to je zdaj vprašanje. ///Ko se človek enkrat najde, ga tudi drugi več ne iščejo. ///Če revežu ukradeš, se ne pozna veliko. ///Ni vse takó, kot se sveti. ///Obljuba dela dolg dolg. ///Bodi ti ti. Ponaredkov je že dovolj. ///Pri vseh izdelkih je najpomembnejša zadnja dodelava – listek s ceno. ///Brez konkurence ni razvoja in kvalitete. Zato zagovarjam mnogoženstvo. ///Kdor je samemu sebi dovolj, ga imajo kmalu tudi drugi zadosti. ///Dovolj imam vsega. Hočem več. ///Popusti so zato, da popustimo.

Srečne igre

Ne se bat otroka v sebi, saj se le igra. ///V neskončnem prostoru je neskončno možnosti, da se v nekaj zapičite. ///Kdor ne cilja, vse zadene. ///Čeprav je bil škis, se je imel za asa. ///Tako dolgo se je igrala, da se je zaigrala. ///Glavna so vedno stranska vrata. ///Kdor je zadnji – se kisko smeje. ///Kdor pozablja, ne sovraži. ///Kogar ne morejo spotakniti, predobro sedi. ///Lahko je igrati z odprtimi kartami, če jih prej potegneš iz rokava. ///Na cedilu te pustijo tisti, ki so padli skozi. ///Tudi na račun drugih lahko prideš na svoj račun. ///Ne morem sodelovati, če moram zmagati. ///Vsak srečen konec se mi tragično zaključí. ///Redkim Slovencem je hazarderstvo zaposlitev, je pa večini zaposlitev hazarderstvo. ///Tako dobro igra, da se sam pred sabo pretvarja. ///Kdor se zadnji smeje, je po navadi sam. ///Heroj se rodi, ko umre. ///Od tistih, ki živijo v oblakih, so realna tla še najmanj posrana. ///Mladi so le tisti, ki si še želijo biti stari.

Naravne nesreče

Mnogi so sami sebi naravna katastrofa. ///Kdor plava v oblakih, ga kaj hitro lahko udari strela. ///Tudi realna tla zamaje potres. ///V vsaki situaciji se znajdem – v dreku. ///Nesreča nikoli ne počiva – komaj minejo poplave, nas obiščejo politiki. ///Stranka upokojencev ima vse več podmladka. ///Če se ti realnost pooblači, še ne pomeni, da živiš v oblakih. ///Tako so me zasuli z besedami, da sem ostal brez besed. ///Potres najbolj razrahlja realna tla.

Napovednik

trajnost gesla jugonostalgikov najprej v ove čase
popravni dom za kolesa razširil svoje pristojnosti
na klancu je mlado dekletce postalo kosmat dedec
katolibani krote s križem podganarji domoglupci in
nazadnjičnjaki bodo končno le sankcionirani zaradi
nestrpnosti in sovražstvenega govora ki ga raztrošajo
furijske so obnorele ves strah sram in krivdo naroda
iz buratinovega nosu bo vlada naredila špencirštok
alessandro bianchi siciolidr je zajedljivo mizoginski
naše jadranje v jedrno evropo uspešno sledi bonaci
kronični stres se pozna tudi v ustih - šok za oralce
luškana fotografija je seksistična izjava žali fotopub
klimatizirani roboti lažje opravljajo pisarniška dela
s koso težko 790 kil lahko samo martin krpan kosi
vojna proti rusiji doživela velik preobrat momenta
posledice naše suše so dobro zaznane še po poplavi
novim obetom ni videti finančnega konca ne kraja
berite naše novice vse dni in izvedeli boste kdo ste

Eni rabijo zraka drugi vetra

samo tri dela opravljaj človek kot se spodobi in tvoje bo veličastvo po smrti
ubogaj delaj molči še jesti ti kaj prida ni treba obstajajo namreč shujševalne

kure in kure v vladi in kura na zemljevidu univerzuma brez uma univerzalnega temelja ne moti da na njem stoji bolha pasja uta ali velemesto testo za pico drek ali drekobrbec je pač je če ga kdo vidi ali pač ne saj ni denar sveta vladar vlada umetnost vojne senčnih slik fatamorgan miškulanc in sorodnosti z vip filozofijo naroda ki premaguje svoje mentalne in duševne ovire že tisočletja in zdaj gremo gremo gremo na čakanje da bo slovenski avtohtoni opičji kruhovec zrasel prek neba in se nekje usidral in delal senco povodnemu možu ki išče in išče toda ne najde in vrača se ves skesan v drekasto vodo pijan ko čep od obljub in od vsega lepega zadet brez strgane plahte a žlahten do amena

Tu in zadaj

poročila so povzročila neurje in plesni tečaj tečaj na vratih pa škripa ko pipa na sodu če bi jo zaprli bohvarji bi bili vsi tovariši žejni in ne bi mogli več veslat po naši kleti težko se je odvaditi z leti vsega tega lepega početja in petja dretja ter veseljačenja sodoma in gomora sta le dve mesti ki ju bog nesramno oklesti brez veze z realnostjo povsem je stari za časom k nam naj pride če si upa preklet letijo mehki cilji za trde razmere na kup na pleča naroda pod skalco ki je naš peter klepec nikakor ne dvigne kot martin kobilico ko ustvarjaš in gradiš delaš vsak dan ves teden cel mesec vse leto ko nagajaš je dovolj enkrat na mesec biti žleht in si vse naredil da drugi zgleda nesposoben in če še jamraš kako ti je hudo si nagrajen on ga pa faše u dupe bi rekli južni bratje in pivski bratci tudi veliki vezir in poštni golob na poti stare slave zreta naprej v proti jadrno jedrno jedrsko jadramo k ustavi žogo sizif resnica ne tekmuje z nikomer sprijazni se je kar je stari

Od pamtiveka do pamtiveka

če hočem biti ženska bom ženska in ne boš mi govorilo da ne da nisem in take nebuloze in dokler mi ne odpade jošk v župo in si ne premislim sem ki sem in le to in nič drugega drugačnega pa brčni v rit in ga brčaj kot da pretepaš šnicle vegetarijansko-veganske zato misijonarji vseh ver in ideologij združite se v eno samo samoto in delajte sramoto drug drugemu mu mu mukajo ogljični odtisi in svet so mi uničili predniki beli beli kot ajdov cvet in tatari ki so ga prinesli sem na svet kjer lepše rož'ce ni kot je ta vinska trta ki stori da za kazen zakopavamo živega krta da ne bi ubogih glist jedel in bi se spreobrnil na bolje na hrbet da ga

počehljamo in se hehljamo ob uspehu projekta nazaj k naravi s silikonom v glavi

Pravljica za lahko noč

Uvajanje

Vabljeni v svet domišljije;
svoje lastne – to se ve.

V gozdu moje kraljevine,
kjer prostora je za vse.

Sem prišli ste, plemeniti,
z lastno pametjo, mar ne?
Prav nihče vas v nič ne sili.
Paž vam vrata zdaj odpre.

Pa ste notri. Sredi uganke.
Jörmungandr vas je ovil.
Je del Lokijeve zanke.
a se je ta hip že skrtil.

Dal vam je le znak, da veste:
da ste že pred odprtjem vrat
bili v luknji kjer Perkmandeljc
skriva bajni svoj zaklad.

Torej že tam v vaši glavi
nek vražič je rešetal,
saj vas je TU sredi gozda,
s sabo vstopit v gozd pozval.

Spada k tistim čudnim škratom,
pamtiveku znanim že,
ki te speljejo z migljajem
preden se sploh kdo zave.

Ves čas se nam krohotajo,
Parkelj si spodvija rep,

Maje pa graditi znajo,
da grad vidi tudi slep.

Mrgoli teh čudnih bitji
TU v deželi na pretek,
vsi so med seboj domači,
Paradoks je njihov pek.

Peljal vas bom skozi svetove,
ki jih redkokdo pozna.
Izpustite iz duš strahove.
TU so krotki – so doma.

Niste TU, da bi garali,
TU še delo ne živi.
TU ne boste kupovali.
Trgovina stran beži.

Trgovina je Meduza.
Ima kače mesto las.
Vendar TU v tej kraljevini
zrak ji stiska ozek pas.

No, zdaj nekaj ste spoznali.
Nekaj veste, nekaj ne.
Neka slutnja tam za vami
pa vam pravi: nič ne de.

Jaz se zdaj opravičujem,
vas bom pustil TU postat.
Malce se okrog razglejte.
Pridem kmalu. Že enkrat.

Vmesni prostor

Spet sem TU. In TU sem vedno,
kar je Zvitorepcu v čast,
saj tako je TU napravil,
da sledi mi kakor last.

TU in zdaj sta vedno skupaj
in še tretji, ki je skrit,
ko postane ta očiten,
pa ne zmore več to bit.

To je čuden tročan škratov:
premene brat je paradoks,
ki igra od pamtiveka
skupaj s stanjem z vami boks.

TU veljajo tri števila:
nič (0) od vseh najmanjše je,
eno (1), po željah izboru
in največje, ki je vse (∞).

TU ni treba nič vam znati,
vedeti, ne slutiti,
TU je moč opazovati;
uvideti, okusiti.

Trojstvo si vsak sam sestavlja,
v lastno eno, kar je vsak;
naj zaveda se v modrosti,
naj je v umnosti bedak.

Sem, živim in bivam, sveta
je trojica vsakogar.
pa naj ščurek je, rastlina,
suženj, hlapec, gospodar.

Zdaj pa vam predlagam nekaj:

TU si vsi sestavite
iz gomil vprašanj perečih
sebi lastne tročane,

v povezavi s sabo; živim,
bivajočim, kar pač ste.

TU vas zdaj pustim pri miru
za tren hipa. Vrnem se.

Predstava

Glej ga Zlomka! Kaj mi dela!
Toliko me zmedel je,
da vam nisem še predstavil
kdo sem, kaj sem, kaj me žre.

Med Zemljani, kot človeka
me večina vidi oči,
vendar to je le obleka;
v njej pa *sem, ki sem*, živi.

Sicer znan iz druge zgodbe,
a za čuda je povsod.
V vseh svetovih se nahaja.
Miš pozna ga, in gospod.

A, kot človek, sem le Eno,
ki ga dograjujem sam,
vedno skupaj s pomočniki,
ki jih vseh sploh ne poznam.

Tole Eno dograjeno
stoodstotno ni – ne bo.
Je rastoče le število
in nič drugega kot to.

Vse, kar se mu kdaj pritakne,
mu v procent ni dano nič,
Eno z vsem v njem to ostane,
s pričami ali brez prič.

Torej *sem, ki sem. Sem* človek.
Hkrati *sem* Zemljan, Slovan,
moški, sin, brat, oče, znanec,
mož, prijatelj, nepoznan.

Sam izbiram, sam prenašam.
vse nazive, ki jih imam.
kot vso drugo ropotijo,
ki tovoriti jo znam.

Zdaj ko je predstava mimo,
veste vse: da sem, in kdo,
znate me opredeliti;
nič ne slutite, kaj bo.

Opazujte svojo slutnjo,
kaj vam vlačí od povsod
in ne dajte v nič ničesar.
Jaz grem v vse z njo na sprehod.

Izlet v neznano

S svojo umnostjo prispeli
ste v kraljestvo TU-kaj sem.
Pamet vaše je vozilo,
po vam meri, če kaj vem.

TU parkirajte ga nekam,
na pretek prostora je.
Jezdite TU fantazije,
TU drugače sploh ne gre.

Fantazije so živahne,
ješče in prebrisane,
če katera vam umakne,
nič za njo ne tekajte.

Kar korakoma za mano,
stopite in vse bo kul,
fantazija bo pritekla
in za njo nešteto mul.

Gremo zdaj skozi kraljestvo,
eno mnogih, kar jih je
dano mi v oskrbstvo imeti,
a mogoče skozi vse.

Glejte! TU je vse vrtljivo,
kakor klopotav tolmun,
TU je vse živahno živo;
kamen, misel in kopun.

TU-kaj znanost iz življenja
fizike ni spulila,
ne kemije, kemikalij,
ne atoma enega.

TU je vse kar je, v naravi,
prav ničesar izven nje,
TU se vse samo popravi,
ker živi spreminjanje.

Sem pogledjte! TU atomi
frfotajo skoz vseмир,
brez bojazni po delitvi
na vse drobnejši drobir.

TU tvarine se med sabo
neprenehno ljubijo.

Energije, glejte, TU-le
orgije prirejajo.

Vse drgeče v sladostrastju,
vabljeni ste tudi vi.
Ostanite nekaj časa,
saj se nikam ne mudi.

Jaz odjezdim do ljubezni,
ki napaja TU-kaj vse.
To je sila domorodna,
ki jo hranit treba je.

Ko nakrmim energije,
v hipu vrnem se nazaj,
zagotovo vas popeljem
videt še kak čuden kraj.

Zankanje zgodbe

TU sem, z vami, a sem zunaj,
Honsu zvit, je čas zvozlal,
ta trenutek, ko ste TU-kaj,
najbrž sem v WC-ju sral.

Zdajle seksam kje na plaži,
vam se pa ekran blešči,
daste se za nos voditi
zroč te prazne besedi.

Prav mogoče je, da berem
v izvensvetu tole reč;
vi poslušate v dvorani
z mislijo: saj ta je preč.

Vse ničesar ne pomeni,
tudi smisla ni v ničem,

a povsod so sopomenke
in spomenke o nečem.

Z njimi besi ropotajo;
temne sence tvornega,
in z odsevi se igrajo
na pročelju umnega.

Gremlino k bistvu. Od nikoder,
iz voda pripovedi
sem vam sem prinesel zgodbo,
ki se res zgodila ni.

A je sveža, čeprav stara,
kakor je stoletni som,
ki takojci po ulovu
cvre se nad štedilnikom.

Spet je tukaj množstvo škratov!
Vidite kako frle?
Še tiskarski se hihoče,
s fračo strelja lapsuse.

Pa pustimo tole zgodbo,
za kdaj drugič. Vam je prav?
Šla ne bo vnemar, v pozabo,
jo bom v kuhinjo poslal.

Hotel sem vam jo postreči
vso hrustljivo kar se da,
A so veščeci moteči,
utrli plamen upanja.

TU se od duhov spočijte,
niso delat zgag prišli,
nikar koga ne ubijte,
v tem dejanju haska ni.

Vidimo se spet ko zora,
lunin sij bo lizala,
da vas peljem do prostora,
kjer so čateži doma.

Kaotično redosledje

Tole TU je polomija,
se oproščam kar se da:
v kuhinjo ne da se priti,
vrata so zapahnjena.

Oh! Hoteli smo k demonom.
Se oproščam drugikrat,
pa čeprav mi džin šepeče,
da bilo je že večkrat.

In še mnogokrat bo, pravi.
Pa naj bo. Tako pač je.
Ko stoji ves svet na glavi,
Šiva plesati prične.

Smo zašli! V spominov sobo.
TU spomini dremajo,
moram vas opozoriti:
se neradi stiskajo!

Kar dotikajte se svojih,
drugih bolje ne, ker žgo.
Peče, kot bi med koprive
stresali žerjavico.

In ne vlačite jih venkaj
v vaš katerikoli svet,
ker le TU so mili, krotki,
izven – divji za znoret.

Sicer vam na razpolago,
je vse TU, kar hočete,
torej vsa opozorila,
mirno ignorirajte.

Vtisi grejo sami z vami,
Drugo pa odnašajte,
Kar vam ljubo, kar vam prija,
vse kar nujno rabite.

Če pa TU, kaj izgubite,
bo ostalo, ne odšlo,
vaše drugim je nevidno.
Vsi le svoje vidimo.

Nekaj čudnega dogaja,
iznenada se! Kajne?
Kot potres je zadrhtelo!
Čudapolno čudno je ...

Mar nam Jaga Baba meša,
divje, godljo za obed,
Nas, kot veter list, prenaša;
s čadom nam megli pogled?

Padli smo v vrtinec Cagna?
V vijoč medsvetni tobogan?
Mar Zmij spletke v čase vpleta?
Bom moral parat jih vsak dan?

Res ne vem, kaj se dogaja;
vse se je premešalo,
Glej, še metriko mi lomi,
da je Pegazu hudo.

Zdaj grem v šir po opraviilih,
vi pa TU počakajte.

Če kak kljukec se pojavi,
mu lepo pomahajte.

Saj ste kar potrpežljivi.
Marter nosite s seboj?
Kaj, ko bi ga odložili,
da počijete nocoj?

Kraljevska kuhinja

Spet smo v novi miškulanci.
Vremo v kotlu vseh zmešnjav.
Star mag poka od krohota,
Nas je v kozji rog ugnal.

Moral vam bom razodeti,
da smo v kuhinjo prišli,
a je videli ne boste,
s hrano smo dostavljeni.

Mag je čarni prašek sipal
nam po glavah, dni nazaj,
njega moč učinkovito
nas prestavi v marsikaj.

Vdel nas v sredo je živila,
vkup z vsem, kar nam znano je;
z Zemljo, s stvarstvom naokoli,
v kolikor zanj znanost ve.

Mikrodelec smo procite,
vstavljene v golobiča,
spretno vdetega v drobovje
zajca, v drobu purmana,

danega v prašičev trebuh,
v vampu vola ta dreži,

ki nadetega na ražnju;
stari Praprabog vrti,

Na pojedino božansko
nas je zvitež pripeljal,
ne da bi nam kaj odvzemal,
niti, da bi nam kaj dal.

Videli nikdar ne boste,
kod vse slina se cedi,
kje odrinjene boginje,
križem mešajo jedi,

da je Enbog tudi zraven,
in da zadnji izmed vseh.
na latrini čepeč sega
po razstavljenih jedeh.

Moral bom opisovati,
kar ne vidite samí.
Glejte, že je tu med vrati
Šetek, ki vsevprek soli.

Kuhinja je gromozanska,
z zbirko ognjišč od vsepovsod.
Urejena še po starem,
saj ima jedilni kot.

Čukunčukunčukunbože
iz pozabe je prispel,
poleg Zadnjega je sedel,
da bi malce poprdel.

Vse ta lakotnik pogoltne,
kar mu Veste nudijo.
Ker je iz časa animizma
ga vsi radi gledajo.

Kajti, ko jé, se spreminja
v tisto bitje, ki najbolj
mu grižljaj použit ustreza,
ne glede na vrsto, spol.

Ravnokar je še čebela,
použiva cvetni prah.
Že spod sebe med pobira,
in zdaj človek je namah.

Vse izločke in živila,
mu dostavljajo vsevprek.
Rep si žroč, je Uroboros.
Glej ga! Muha! Srka drek.

Res smo vsi na tej gostiji,
a vam ni kaj mar za njo,
pa se bomo poslovili
in šli v drugo čumnato.

Malce zdaj si oddahnite,
od naporov zadnjih dni.
In nikar ne pozabite:
Vse je hrana! Vse živi.

V vrtincu zmešnjave

Nekaj moram vam priznati.
Ne, da sem vam kaj lagal.
A za vsakimi sem vrati
drugobit pričakoval.

Pa sem vas ves zmeden vodil,
kot vas tudi bom naprej,
vendar sem dolžan povedat,
da ta svet več nima mej.

Vse se vmes je premestilo,
vsa posestva so drugod.
Nič ni tam, kjer naj bi bilo,
razen TU, ki je povsod.

Najbrž Kaos je premešal,
kraljevino kot koktajl.
Da ni nič več zagotovo,
niti majordom ne kralj.

Torej bomo šli na slepo,
kot gre svet, od koder ste,
a ne bo vam nič bolj znano,
sicer pa vseeno je.

Glej! Prešli smo križni hodnik;
vseh metafor kuloar,
ki kobilice so selke
TU – nadleže vsakogar.

Ni jih več povsod v kraljestvu
TU mogoče videti.
Vihale so nos nad kmeti,
zdaj so le še v umetnosti.

Ta umetnost je iz uma,
Baal ve, kakšnega prišla,
hoče le, da bi Natura
se ji zvesto klanjala.

A pri nas, TU, se prikloni
redko uporabljajo.
Le pred nizko dreva vejo,
se orjaki sklonijo.

A ne bom vam naših zdrah TU
natovarjal na hrbét,

zdelo se je le, da prijal
bo prijateljski klepet.

Vi se s sabo pomenkujte,
jaz pa v srž pogledat grem,
če so *cegli* stvarstva celi.
Pridem sem in vam povem.

Temeljna trojstva

TU sem. Z vami, vi pa z mano.
Le povedat sem prišel,
da je res, kar sem pred časom
vam govoril in odšel.

Divji mož je bojda blodil
skozi srčiko sveta,
s tem je trojstva lomil, mešal,
ko da brat je Kaosa.

Vendar, ker je TU vse živo,
žive tudi trojke so.
Bo se samo obnovilo,
le načrt poiščemo.

Tročani so kot trikotne,
mikroskopske legice,
v trojstvu trojstev se spojijo,
v tanke dolge kačice.

Tvorijo iz kač oblike
malodane prav vsega.
Vsaka zase je celota,
kot v babuški babuška.

Med babuškami praznina
iz plasti sestavljena,

je posebna kraljevina;
tudi ta babuškasta.

V njej vzporedni so svetovi:
umski, srčni, čustveni,
ki kot nitkasti trakovi,
svet žgečkajo fizični.

Vse babuške skoz svetove
raznolike rastejo,
skoz vzporednosti vsesmerno
z dihom se raztezajo.

Vsako si najmanjše Eno,
dela štorje trialog,
naj, iz čudenj, sanj, hotenja,
naj, iz muke, zla, nadlog.

Vse iz sebe je spočeto,
a je tu še velik nič.
Kar od tam je k nam pripeto
pa je prazen črn hudič.

Čudež stvarstva tiho vpleta,
v vse očito skrito vse,
tudi v *sem*, izborno eno,
ki še sebi skrito je.

Sem povedal vam sestavo,
le kraljestva tega TU,
ne razbijajte si glave,
če tamsvet stremlje k temu.

Kar preverjajte svetove,
ki ste jih sprejeli v *sem*
in *prebekslijajte* sotrojstva,
da se spnejo v blagi zven.

Jaz odhajam do počela,
v fundament kraljestva TU,
da preverim, če brsti že
in potem grem spat domu.

Sistemske motnje

Temelji so vsi še celi.
Čatež ni po njih tacal.
Saj globoko so v globeli,
kjer bi se še sam strah bal.

Žiti, biti, stati; trojček –
temeljni je kamen TU.
Radost, zdravje in ljubezen;
pa pritaknjeni so mu.

In ker TU je samožitno
vse, kar biva – biva vse,
samo se naprej sestavlja;
v vis v zaupanju se pne.

To sistemi so v sistemu,
sanja peč jih čarodej.
Znani širom so po temu,
da so v mejah, a brez mej.

To so bitja, kot rastline,
v svetu zrastejo idej
hipoma se pnejo višje,
v upovedovalni dej.

Tam se vejnato razprejo
skoz posodje besedí
z viticami se pripnejo
v um, srce in drob ljudi.

Ko sistem se usidra v koga
ga kot sužnja zasvoji,
da le njemu je pokoren,
drugega več mar mu ni.

Zunajsvet zato prepleta
gozd sistemov od povsod.
V njih zavetju trgovina
skrbno vzreja mladi rod.

S kačjelaso glavo grize
v mlado bilje, ki brsti,
strup vbrizgava mu v ožilje,
dokler ga ne zasvoji.

Kar pogledajte TU skoz okno
v širni zdolaj nori svet,
s kakšno ihto trgovina
hoče križem vse požret.

To zabavna je predstava.
kar oglejte si jo od TU.
TU na varnem ste pred vsemi,
ni bojazni, ni strahu.

Zgodbnja soba

Dobrodošli v sobo pravljic,
duh Kvasač skrbi za njih,
jih klonira, pari, cepi,
a je danes povsem tih.

TU so zgodbe od povsodi,
z vseh vetrov se stekajo.
TU nekje v kosmati štorji
volk je Rdečo kapljico.

Slišite? Med stavčne zvoke,
hušknila je božica!
Vak, besedja ustvarjalka.
Je kaj v vest pritaknila?

Koder koli se pojavi
nekaj ušpiči za dešpet,
v póved črko ti postavi,
spremeni pomen besed.

Res je smešno, če 'pripoved'
nam v 'prepoved' spremeni,
takrat se ljudem v um vmeša
'prav' z 'narobe', z 'je' pa 'ni'.

Takšnih je zmenet še nekdej.
Glej! Kolovrat! Kje je skrit?
Ravnokar v besedo *nekaj*,
uspel je črko D zabit.

TU pretakajo se misli
in ideje z vseh svetov.
TU so števki številne sage;
eno vzamem si domov.

Ta, devet v vsesmerje niza,
kakor tudi šest in tri.
V njej devetišestdesetka
poza je neskončnosti.

V trojni števkah je devet,
slutenje popolnosti,
trojček trojk se v njej pretika;
žre mit stoprocentnosti.

S temi števki križ božji
na človeka je pribit,

da računajoč verjetje
mora križev pot potit.

Glejte! TU račun se zvija,
kot črviček spod kopit,
ki neštevna energija
mu napaja čisto bit.

Malce brskajte po mitih,
pravljicah in zgodah TU,
Vidimo se v kratkem. V vicu,
ki prijezdil bo na psu.

Če beseda vam izpade
s kakšne zgodbe nič ne de;
bržčas le meso postane,
kozle streljati prične.

Pogled v izvensvet

Šale rade vzbrbotajo
v najbolj razmeštranih dneh
in takrat se poigrajo
s čustvi v zmedenih ljudeh.

Kar pogledajte TU skoz okno
v izvensvet, kjer se godi
nekaj, kar se še zgodilo
bojda več stoletji ni.

Zmaj Vicmohar se je zbudil,
v gobec si je del Zemljó,
kot žvečilko jo prežveka,
slab zadah odpravlja z njo.

Od vsebine ust njegovih
ves planet ogrožen je,

saj ljudi po celem svetu
mikroskopski virus žre.

Naravnajmo fokus v točko
kjer dežela majhna čmi,
kakor koklja, ki nad jajci
sedeč perje ščeperi.

Tam ljudje so v histeriji.
Vsevprek tulijo, noré.
V nerazsodnosti utapljuje
eden drugega krivé.

Brenkajo moralne strune,
drenja se obtožb cel kup,
vsak premik odločevalcev
je pod stotinami lup.

Bolj ko resni so, bolj smešno
je vseh njih obnašanje.
Ni več plodnih dogovarjanj;
cmeravo spotikanje,

Kar je dobro za umljive,
za deželo in ves svet,
z jezo hranjeni, brezvestno,
bi hoteli vse podret.

Klovni takšne klobasajo,
da zavida jim sam Vrag.
Kaj vse ti ljudje požrejo?
Pita jih vsak dušni spak.

Vsi zastonjkarji zbudili
so se, da bi špotali,
namesto, da bi bodrili
ljud in mu pomagali.

Vsa človečnost je upadla,
kakor v vadijih vode,
vsi prerekajo se o blatu,
ki iz zgodovine vre.

Ah, pustimo jim zabavo,
kaj bi čofotali tja,
saj ima vsak svojo glavo,
da po svoje z njo ravna.

Vi, če hočete tja iti,
kar pojdite, saj vesté,
kje od TU ven ključ dobiti
in kako vrniti se.

Jaz pa tja ne bom več hodil,
me minilo je te dni,
raje bom ostal s kapiči
izogibal se ljudi.

Babuškast svet

Spet ste TU. Kaj mi je reči?
Radi v tej deželi ste,
ki v resnici jo gradite
z delci moje pravljice.

Vozimo se v domišljiji
z domišljijo. Mar ni res?
Si domišljamo vozilo
in deželo in splet cest.

Zdaj zamislite si nekaj.
TU vam dana možnost je.
Ste pion na stari mizi;
najmanjši kos babuške.

Ne poistovečajte se,
pa z ničemer. Še guru
vas bo zaslepil, da večno
boste tam, čeprav ste TU.

Ta pion nadvse drugačen
je od babušk, ki nad njim
tvorijo neskončno tvorbo,
vsem neviden je, dočim

v ideji, v prapočelu,
bil je isti kakor vse,
vendar tvorba doprinese
drobcene spremembice.

Nima luknje, a pod sabo
nosi čisto drugi svet,
saj sedi na mikroprašku,
ki med njim je in mizo uklet.

Po neumljivi žreca čari
ta je prašek ves obstoj,
ki vsebuje vse stvarjenje
vključno z vami in z menoj.

A ker vrač je to ustvaril,
da nevidno je očem,
pravimo mu nič – praznina –
in smo zadovoljni s tem.

Ostanimo v zadovoljstvu,
ki nevedenje ga da,
pa četudi drev iz raja
meče sadeže na tla.

V vsakem sadežu stvarjenja
vsega seme tiho ždi,

v njem načrt stet iz ideje
v polju nič se svetli.

Spet se vse je zameštralo!
Zdaj odkrito vam povem,
srce mi prišepetava,
da v resnici nič ne vem.

Od nevednega v nevidno
je pred nami dolga pot,
da jo lažje osvojimo
sedimo na tale hlod.

Malce si spočijte ude
in oddahnite si TU,
dolga pot je še pred vami,
ki ji videt ni sledu.

Igrarije

Izstopili ste iz šaha,
ki z ljudmi igra ga Črt.
Mu pioni ste, brez kralja;
vsak drug lik je hitro strt.

TU ste figurine v špani,
ki brez igre se igra,
sami sebi ste pravilo,
plošča, kocka, domina.

Nič ne skrbite, če TU, le
firbce pasete okrog.
Tudi jaz samo flankiram
kakor pravi mali bog.

V svet, od koder vi prišli ste,
sem rodil se na dopust,

vozim se TU sem ustvarjat,
misli izločam preko ust.

Sejem kot sejó bogovi,
svoje nebuloze v dim,
ne, da bi kaj prida maril,
če kaj z njimi pridobim.

Ne verujte na besedo.
Vera porojeva prav,
ki ga je kurir Garuda
naopako v nič poslal.

Verniki na vse mogoče
se načine kujejo.
V obče je z ljudmi tako, da
v vsak neum verujejo.

A so hkrati nejeverni,
saj popravljajo vdilj svet,
ki ga bojda Bog ustvaril
dovršeno je za pet.

Eni sence bi gradili,
drugi zidali odsev.
Jezo s tem si povzročijo,
ki norosti je odmev.

Še ta štorija je kafra,
ki izgine brez sledu,
nikdar ni je moč ujeti
brez posebnega daru.

Ker je vse v vsem, nič ne vemo.
Eno le gotovo je:
vsem nam je ta možnost dana,
da izbiramo za sé.

Vendar je vse postorjeno,
TU v deželi, ki je ni,
da četudi ne obstaja,
se dopušča slutiti.

Med to vse pozaba spada.
Ne pozabite na njo!
Včasih jo zapolni tisto,
kar enačimo z lažjo.

Laž je lažja od resnice,
a je ne nadomesti,
le pomaga, da svet misli
um z lahkoto uredi.

Potlej pa tako vse mine,
le sprememba se podi
skozi vedenja, spomine,
skozi dver ničevosti.

Kar bo tukaj izpuhtelo,
se sestavi kje drugje,
kot se širna morja voda
zliva v curkih vrh gore.

Temu ni nikoli kraja.
Vse je valoviti dim;
vse se ohranja in razkraja,
jaz pa se vsevdilj učim.

Sem naučil se med drugim
da zaključkov delat ni,
saj spremembo neopazno
paradoks v rokah drži.

Z njo odklepa nam naključja,
da zaključki padajo,

včasih ključ zaluča v daljo,
ko se v njej pojavimo.

Zdaj še jaz bom stran zalučal
vse kar nisem, in odšel.
Zmedo to kar TU pustite.
Pan pospraviti bo prišel.

Ta čas, ki se odgaja

Ste spazili kozjebradca,
ki TU-svet je potacal;
celo stvarstvo preokrenil,
preden sem ga stran odgnal?

Spet bomo po drugi poti
morali pohajkovat.
Naj vas to preveč ne moti,
TU je vse en preobrat.

TU sem v nekem drugem času.
Zdaj vam pravim, da me ni,
ždim doma v idejnem pasu.
Štos je v tem, da TU ste vi.

Ste pred rezidenco časa,
Iz trenutkov zidana
vam nevidna je, a kmalu
se bo rahlo slutila.

Ura bo ta čas veliko,
če bo tekla kakor zdaj;
vedno bo vsaj nekoliko,
še če ubere pot nazaj.

Čas ima TU svoje muhe,
ki vas obletavajo,

a njih vestno stare buše,
z repno žimo opletajo.

Čas ne rabi Belcebuba,
da brenčačke bi krotil,
On se je povil sam vase,
se v akaši izgubil.

S skoraj neopaznim planjem,
vas zazibal bo v svoj sen.
Če se mirno prepustite,
uvidite, da ste že ven.

Čeprav spi, ima sposobnost,
da se v hipu izgubi,
kadar ga hlepe kdo grabi,
ko ga ne, pa občepi.

Ko je žalost prevelika,
kadar vzhičenje gori,
čas je skrit, ju ne obišče,
a vseeno v vek drsi.

Kratek čas je vedno z nami,
dolg čas pa lovi mu rep,
slednji v temo zre pred vami,
prvi pa je čisto slep.

Nimam časa kratkočasit
vas, da bi vam vpregal v voz
zadovoljstvo, ki brezčasje
vozi z mopedom za kros.

Zdaj se TU spet poslovimo,
vi pa se zazrite v vek,
ki je ravnokar šel mimo,
brez vsega, še brez oblek.

Modra karirasta srajca

Prvi del

»Še vedno se spomnim, kaj si bila oblečena, ko sem te prvič videl,« je navrgel nedavno, ko sva se slučajno, ali pa mogoče ne tako slučajno, srečala. Res je hecno, ko včasih čisto nehote misli bežijo k osebi, s katero so se poti razšle, potem pa to isto osebo malodane povoziš na prehodu za pešce, ko od nikoder skoči pred avto. Ali takrat, ko sva se po naključju srečala sredi Beograda in druženje končala v vogalu temne, prašne ulice. Pogovor je previden, tipajoč, med nama je vrv, kot jo imajo v muzejih, ki preprečuje radovednežem z mastnimi prsti, da bi oskrunili razobešene slike in replike dragocenih eksponatov. Ne smeva se dotikati občutljivih spominkov na policah, mogoče se kaka steklena figurica razsuje v fin prah ali se vznemiri kak čemerer poltergeist, skrivajoč se v zaprašeni "I love you" skodelici ali železni vrtnici, ki si jo naredil zame. Takrat, ko je ljubezen bila še otroška, čista in nedolžna, ko je prvič odkrivala topla telesa in drhtela v pričakovanju dotikov, ko so zasanjani pogledi strmeli skozi okno z *The boys are back in town* v ozadju, in sva bila prepričana, da bo za vedno. Tudi jaz se spomnim tvoje belo modre kariraste srajce s kratkimi rokavi in vojaških kratkih hlač in širokega nasmeha. Prav tako dobro, kot se ti spomniš mojih živo zelenih svilenih indijskih hlač. In začetka poletja in začetka prve ljubezni. Še vedno znam na pamet tvojo telefonsko in vem, kje imaš skrito tisto lepотно piko. Še vedno se spomnim, ko sva ukradla avto in se vozila brez izpita, rahlo okajena in brez najmanjše skrbi in sva obtičala v jarku sredi ničesar ob treh zjutraj. Takrat sva bila stara 16, mogoče 17 let. Mogoče ti bom nekoč povedala, česa vse se spomnim in se bova skupaj smejala najinim pustolovščinam. Morda boš, ko se naslednjič nenačrtno srečava, dodal stvari, ki sem jih pozabila. Morda se skupaj s spomini in z osebami, ki jim sledijo kot predolg povodec, vrnejo tudi priložnosti za nadaljevanja. Morda pa ne, nič zato. V shranjene datoteke lahko vedno dodaš popravke. Ali pa vse skupaj izbrišeš. Izprazni koš. Življenje se skozi disperzijsko prizmo razprši na nešteto možnosti, "slučaje", variacij na temo. Lepota, ki se je ne zavedamo, je v tem, da je popolnoma vseeno, kateri odtenek

izberemo. Ljubezen sije skozi vse barve in ob vseh časih in spomini se nikoli ne končajo. In prav morda ti to naslednjič, ko se srečava povem s točno temi besedami, ki bodo kot skrivno geslo za odpiranje tvojih okovanih vrat. »Ja,« odvrnem, »tudi jaz se spomnim.«

Drugi del

Martin. 28 let mlad. Julij mesec, delo po dvanajst ur, ostalo pivo. Vikendi: bend, bar in še več pive. Sobota zvečer, Cura, polno omizje ljudi in alkohola. Vsi Boštjančiči, Barbara, Tina, Sila, Korenčki, Poklar, Aleks, še Čebokli je prisedel. Med izjemno slabo pevsko vajo z bratom pokojnega Briža mi zavibrira telefon. "Hmm, najbrž Mršnik. Kurc, ni, ker sedi za sosednjo mizo. Še vedno kao ne vem, zakaj. Kdo mi piše v soboto ob 23-ih zvečer? Malenkost sem že slutil, katero ime bo *displejček* zopet - po cca. pol leta, izpisal. Ursus Ursus: "Hej, sorry ki sm taka mona. Ma kaj maš cajt za kaku kafje?" Jaz: "Zdej sm u curi na pivi, mi ne paše kafje. Ki si ti?" Ursus Ursus: "No sej nesm misla lih prou zdej." Jaz: "Sometimes life makes you stop a project to start a new one." Zadeva se ustavi. Najbrž je njen ubogi fant blizu, ne sme opaziti mojega imena na ekrančku. Naslednji dan, sončna nedelja dopoldne, se mi hudič dere z leve rame na uho in rad mu ustrezem, napišem nov sms: "Kdaj bo kafe, jes sm doma" Ursus: "Je že 3-krat kuhanu Kaj med tednom te ni?" Jaz: "Nope." Ursus Ursus: "Alora, drugi put." Kaj? Nč jasno. Čarli mi je djaj, da gre Ursus Ursus v kratkem v hribe. Sama. Sama? Kaj je z njenim, obstaja šansa, da ga ni več v igri? Hmm. Mimo gre še en delovni teden, služba in bicikl ter pivo. In čiki. In razmišljanje. Hmm. Četrtek zvečer - hudič mi spet sede na ramo, pripravljam že nov sms: "Kaj si šla u hribe, čujem?" Ursus Ursus: "Jess." (uro kasneje). Zbudim se ob 4:30, preberem, odpišem: "Mal sm ti fouš. Uživaj!" Čez eno uro dobim poleg budilke nov sms, ki posumi v mojo foušijo, pove tudi, da se vrača zaradi slabega vremena. Nov sms vpraša še: "Kku si ti?" Hja, kako sem jaz; delovno in veselim se dopusta naslednji teden. Obvezno sledi vprašanje: "Kku tu, da si šla sama?" "Ma en mesec dopusta mam, drugi nima noben cajta, pa sm šla sama. Prou fajn je. Sej najdeš po poti kke odbitke." Big like, celo še več, srček like. "Tu itak, najlepše je jt sam okuli. Ala, ustavi se na kafe, če grš mimu Ljubljane." Takoj dogovorjeno, dobimo se na železniški, petek po šihitu. Hmm. Pripeljem z avtom, se sprehodim peš do avtobusne. Vidim jo, obrnjeno s hrptom proti meni - poskoči, ko jo presenetim od zadaj. Takoj

prevzamem situacijo, objamem jo kot medved in ne pustim niti sekundice potencialno nerodni situaciji. Vrne mi objem, kot bi se razlila in seveda je, kot vsakič - v teh sedmih letih - tudi ta trajal vsaj milisekundo dlje, kot bi bilo v danih situacijah to primerno. Ne upam si vprašati, niti po najdaljših zavojih, kaj je z njenim fantom. Iskreno: me niti ne zanima. Vseeno brez posebnih zadreg odkorakava na kavo. Odličen izgovor za sprehod skupaj: le kje je kakšna dobra kafana - sredi Ljubljane? Vmes debate o hribih in vsa podobna *chit-chat* navlaka. Do centra torej peš, pa še naprej do Reformatorja. Sedeva za mizo nakar natakara: "Kaj prinesem?" Oba se strinjata, da je pozno za kavo. Torej bo prinesel dva Bernarda. Sledi dolg površinski pogovor. Tipanje, testiranje, kaj si misliš o tem in onem. O vsem se strinjata. Dobesedno čisto o vsem, tudi o novih dveh pivah. Kasneje še o dodatnih sedmih. Kar naenkrat zagledam njeno najboljšo prijateljico. S fantom in njegovo družbo koraka po ulici mimo gostilne. Nerodna situacija, polna miza praznih piv, za njo pa dva stara znanca - en samski in ena v vezi. Seveda, zopet prevzamem situacijo: "Ooo! Pa ki ste vi? Ki se srjčamo! Boste pršli na eno pijačo?". Po tem, ko smo se vsak z vsakim rokovali in objeli, so prisedli. Sledi še več besedne navlake o vsem možnem. Med drugim tudi o mojem bližajočem se odhodu v Afriko. "Kaj boš pa počel tam??" vpraša »RTV novinarka« iz družbe fanta prijateljice. "Jeklene hale postavljamo za nemško vojsko." "Aha, zanimivo. Kaj pa ti točno počneš?" "Vse po vrsti," odgovorim na kratko, neželetč razpravljati o svoji funkciji, nakar se kaj hitro oglasi protagonistka zapisa: "Dej, kaj lohka jest povem? On je projektant, on riše te hale." Očitno res ceni moj poklic, hmm. Pogledam v tla, pogovor omizja se preseli vstran. Kasneje nas (na najino srečo), zahvaljujoč koronskim ukrepom, natakara opomni, da se lokal zapira. Prijateljica jo vpraša: "Kako boš ti prišla domov? Bi prespala pri nas?" "Ne, ni panike, sej me bo Luka menda peljou domu, al pa bom Samanto poklicala." Vedoč, kaj razmišlja, zanjo komaj slišno zamrmram: "Lohka ti ponudim kavč, če rabiš prespat." Itak, kako pa drugače. Poslovimo se in odpravimo peš na sever. Vrata stanovanja zaklenjena, cimrova punca pustila ključ v ključavnici. Skoraj jih podrem, ko iz stopnišča kričim na cimra. Razkažem ji svojo sobo, prinesem pijačo, pogovor itak neprestano teče že od železniške dalje. Bo kar dovolj pogovora zaenkrat: "Radna sobota je sutra, bo treba počasi počint." -"Ja, ti se rabiš mal naspat, jest sm itak na dopusti," se smehlja. Probam bit uvideven: "Bom jest na kavči, izvoli ti pwsljjo, so čiste rjuhe, mal prej sm jih menjou." -"Sej lohka spiš tud ti na pwsljji, sej se poznamo, je placza za oba." Ležimo na hrbtu, ko

gledamo strop, neskončne debate zaenkrat kar naenkrat zmanjka. Tišina, dolga le trenutek, nič daljši, kot bi le ta moral biti - tik pred tektonskim zdrsom, ki je sledil. "Ma kaj se ne boš nč stisnla h mni??" Zalepila sva se kot dva neodimska magneta. "Tudi jest sm razmišljala, kaku nej te tu vprašam," je na pol sramežljivo priznala. Vzel sem jo k sebi v objem: "Ti sam pridi sm, tuki te nej blu že dugu, taku sm te pogrešou." -"Joj, niti sanja se ti ne, kaku sm jest tjebe pogrešala." -"Ki si hodila tulku cajta?" "Bala sm se, da me nemaš vč rad." "Urška, tu je enostavnu nemogwče." "Nonstop sm mislila nate, nikoli mi nesi šou z glave." -"Kulku cajta je, odkar smo šla narazn?" "Mislm, da ene sedm let." "Tu ni malu cajta, ma sm najbolj srjčn člouk, zdej ku te držim." Božala sva se in vzdihovala, v srcih je postajalo vedno bolj vroče. Začela me je z roko drgniti, še naprej in še bolj sem jo z vsemi stotimi rokami otipaval in gnetel. Poljubljal sem jo in grizel in stiskal k sebi. Od strasti sva se zibala drug ob drugega in postajala vedno bolj vlažna in vedno bolj naga. Vsa potna je spolzela name. Pogledala me je in pod sabo prijela za najtršo erekcijo doslej. Čvrsto sem jo vklenil za boke in čez vrat. Od užitka so se ji oči obračale, ko je počasi drsela navzdol bližje meni. Po prsih me je grabila in praskala, stisnil sem mokra telesa še bolj skupaj. Ok, malenkost me je zaneslo. Dalje pišemo skupaj.

(p. s. urednice: Urška in Martin živita skupaj in imata malega lepeeeega Marka, ki bo kmalu velik. Ne vem, ali se je spočel takrat, ali pozneje. Niti ni važno. 😊 Happy end story. Take imamo najrajši. Nisem preveč popravljala, ker želim, da bralec zazna situacijo.)

Vesna Šare

Recimo temu ljubezen

kaj pa tole
ko imaš črn jezik
in ne veš
kdaj je počrnel
prej ali šele sedaj
ko si odložil kozarec
z žensko dlanjo
in tistimi črnimi bonboni
v njej
kaj pa vsa papirnata letala
ki so vedno zadela cilj
v prostoru brez ljudi
s prsti
ki so ostali tam
in popravljali
dvignjeno krilce
kaj pa mravlje
ki so gomazele
navzgor
po vsaki nogi
ki si je drznila
biti mravlja
in se premikati
po sebi
kot ena
kaj pa vonj
ki se je natlačil
v redke pore

ki so še ostale
prazne
in tihe
in oddaljene
in na pol zelene
kot vonj
zaradi katerega
potlačiš glavo
v najmanjšo
kaj pa dolga strma roka
po kateri pelješ
voščene lutke
in drobne množice
in prosojne pojave
brez katerih
ne bi nikoli
odlepila
najdaljšega hodnika
pri gospodu darcyju
kaj pa nenehen tok
okoli vogala
in njegovih usedlin
oprezanje za senco
z lasmi kot mesečev srp
z rokami naprej
in srcem na bucikah
kaj pa moja usta
kot brezno
široko odprta usta
ki so odpoljubila
bitke s tvojih hlač
in jih natrpala vase
dokler ni v tebi ostal
le počasen upor

ki ga je zanetil
dotik
z omahujočo svečo
kaj pa recimo temu ljubezen
ki se je spotaknila
na mojem pragu
in ostala tam
kot predpražnik
kdo jo bo pobral
kdo jo bo pobral

Mene ni

mene ni je rekel in izginil v mene ni
ko so se okoli nog zapletale rumene trave
mene ni v tvojem vonju preveč sonc je dalo
predpražnike na ogled z mene ni so kapljali
zvonovi brez ritma v razvitih kozarcih
mene ni v ostankih ki ostajajo v zastalem dnevu
ali veš so rekli mene ni in se dvigovali nad sebe
da so svojo pojavo nadgradili v mene ni skozi
slepa očala skozi brezzobe žabe in slinarje
v razpoki mene ni v sobah ki se vrtijo okoli
obešencev in molijo svoje maziljence mene ni
na vrhu gore v kriku ptice z umetno perutjo
mene ni v šepetu posekanih mater
mene ni je drevo čisto tiho in samo korenina
diha v štrcelj z zamolklim mene ni se razprejo
goliči sveta in na led zdrhti mavrično jajce
z napisom ki ga ni za mene ni mene ni mene

One

Zelo rada se igrata. Že stoletja. Tako sta se tudi tisti dan. Lovila sta se čez drn in strn, mimo pritlikavih hiš in preko visokih blokov. Ko je eden ulovil drugega, sta se zamenjala in nadaljevala. Brez počitka in razpravljanja. Vse je bilo dobro utečeno, za okolico sta bila nevidna in neslišna. Do tistega trenutka. Na njuno običajno pot je nekdo (le kdo?) postavil posodo z barvo. Zelo prilagodljivo posodo z nenavadno barvo. Ko jo je A325 hotel preskočiti, je zrasla. Do naslednje galaksije in še naprej. Ko jo je D106 poskušal zaobiti, se je razširila, kolikor je bilo mogoče in še bolj. Zaprla sta oči in tekla naprej. Nikoli nista ugotovila, kdo se je prvi dotaknil posode. Morda pa se je niti nista dotaknila in je bil dovolj piš vetra, valovanje njunih teles in misli ali dih. Posoda se je zelo počasi nagnila, se prevrnila in vsa barva je stekla iz nje.

*

Ona se je opazovala v ogledalu. Tako kot vse one, njene prijateljice, sestre in sosede. Pomerjala je različna oblačila. Primerna za vsak dan in za posebne priložnosti. Moška in ženska. Prevelika, ki so visela z nje globoko v tla in premajhna, ki so se je oklepala kot druga koža in tesno dihala z njo. Med preoblačenjem je bila nekaj časa gola. Brez oblačil se je počutila dobro, bila je lahkotna in sproščena. Ni pa bilo zanimivo. Z njenim telesom se ni nič dogajalo, ogledalo ji je vedno kazalo enako monotono podobo. Samo obleke in krila, hlače in majice so prinašale spremembo. Nešteto enobarvnih in pisanih krpic, ki jih je potem nosila ali pa tudi ne. Vsakdanji ritual. Do nekega točno določenega dne.

*

Barva se je razpršila in kot dež padla na drug planet. Ampak to ni bil navaden dež. Bile so komaj vidne kapljice kožne barve, ki se je spreminjala glede na barvo telesa. Poiskale so one, gole one, ki nase še niso nataknille oblačil, in se prisesale nanje.

*

A325 in D106 sta hotela popraviti, kar sta nehote naredila. Vrniti vesolje v prejšnje stanje. »Odrtaj barvo!« »Saj poskušam. Dajva skupaj!« In sta vlekla. »Dajva s slamico!« »Vsak s svojo, vsak svojo kapljico.« In sta sesala.

*

One so pričele dobivati večje prsi.

Vso dolgo pot je bila ženska

Ko je vstala
in zatrepetala s krili,
valujočimi kot senca
nečesa mogočnega.
Ko je opazovala svojo nogo,
dolgo dolgo nogo,
ki se je rdeče daljšala in daljšala,
kot elastika,
na enem koncu jaz,
na drugem ti.
Ko je zavalovila skozi prehod
in so se mesečevi otroci razkropili
loveč njene krike
kot obljubljeni mano.
Ko je zakrila rdeč potoček
in belo pristopila k beli noči.
Ženska.

Viljana Šiškovič

Sadjarska zgodba

Pred petinpetdesetimi leti se spomnim, kaj vse se je dalo narediti iz domačih jabolk. Jabolka za prodajo smo pobirali iz jablan, sajenih v travniških sadovnjakih. Prenesli smo jih v hram, prostor, ki so ga imele večje kmetije v Slivju pod bivalnimi prostori. V hram se je prišlo, ali iz hodnika – šale ali iz zunanje strani. Stopnice so bile kamnite. Tla so bila iz škrl. Stopnice in tla so bili zgrajeni iz flišnatih škrl. Hram so imele samo tiste hiše, kjer je bila sestava tal flišna, ker je bilo lažje kopati. Hiše na apnenčastem terenu si niso mogle privoščiti hrama – takšne so imele samo izkopan manjši prostor, imenovan *jama*. V hramu je bila poleti in pozimi stalna temperatura. V njem smo hranili vse sadje za prodajo in korenasto zelenjavo za gospodinjstvo in živali. Prostor je služil tudi kot hladilnik. V njem smo hranili *putr*, sveže meso, kokoši, zajce in druga, hitro pokvarljiva živila. Čeprav smo imeli velik ameriški hladilnik, smo ga vključili samo takrat, ko smo nesli meso v Trst. Varčevali smo z elektriko. Ostala jabolka biološke zrelosti, ki so sama popadala na tla, smo pobrali. Jabolka vseh sort in tudi hruške in tepke smo zmleli v mlinu, namenjenemu mletju jabolk. Mlin sta poganjala jermen in motor kosilnice BCS. Zmleto maso smo prenesli v ročno prešo. Svežega soka smo se takoj napili. Svež jabolčni sok nas ni napihoval, ker so bila naša prebavila prilagojena. Nekateri gospodinje, ki so bile bolj načitane in naročene na gospodinjske časopise, so poznale pasterizacijo. Vroči sok so nalile v steklenice, zamašile s plutovinastim zamaškom in zamašek zalile z voskom sveč. Pridelale so toliko soka, kot so imele na razpolago embalaže. Ostali sok smo zlili v čiste, razžveplane sode (150 – 200 lit) v hramu. Izdelava vina iz jabolčnega mošta je bila enaka kot izdelava vina iz grozdja. Pridelali smo 1500 do 2000 litrov jabolčnega vina, odvisno od letine. Imenovali so ga *žvižgovec*. Odrasli so pili *žvižgovec* čez celo leto, namesto pive ali drugih žganih pijač. Vseboval je 4-5 % alkohola. Sadjevec smo skuhali iz drobtin, po alkoholnem vretju. Jabolka iz hrama smo pred prodajo prebrali. Nagnito sadje smo očistili, naredili jabolčni kompot ali jabolčno čežano, spekli jabolka, nadevana z orehi, v peči na drva. Posušene jabolčne krljce smo shranili v platnene torbe. Jabolčne krljce smo kuhali kot kompot čez celo leto, ko ni bilo več svežega sadja. Poleti smo ga pili namesto sokov ali vode. Okus je bil boljši od sedanjih industrijsko pridelanih sadnih

čajev. Pridne gospodinje so skuhale tudi jabolčno marmelado, ki smo jo jedli, namazano s *putrom* ali *škrľjubom* in *cukrom* na kruhu. Jabolčni kis je imel v hramu svoje mesto v petdesetlitrskem flaškoni. Prvotno smo ga naredili iz lesnik (divja jabolka). Na vrhu kisa je plavala goba, imenovana *kapa* ali *mati*. Iz flaškona smo sproti pretočili v steklenico z natega. Manjkajočo vsebino smo dopolnili z jabolčnim vinom. Jabolčno žganje (v Franciji se imenuje *calvados*) smo destilirali iz jabolčnega vina v brkinskem kotlu. Vse se je pridno uporabilo in nič zavrglo. Jabolčno žganje se je staralo v manjših lesenih sodčkih. Tržaški kupci so poznali *drobtinovec* in žganje. Kasneje, ko se je pojavila konfekcionirana hrana in so zrasli supermarketi v Italiji, kupcev ni bilo več in predelava sadja je zamrla. Naši predniki niso poznali *calvadosa* pa tudi Normandije in pokrajine v spodnji Normandiji ne, niso bili nikoli v Franciji, tudi francoskih knjig niso čitali. Moj nono je prispel samo do Svetih Višarjev v Avstriji kot avstrijski vojak. Vseeno so znali narediti konjak *calvados*. Pomagajte brkinskim sadjarjem z nakupom brkinskega sadja in izdelkov iz sadja. Ne kupujte uvoženega južnega sadja, ki nima nič skupnega s svežim biološkim dozorjenim južnim sadjem. Kupujte naše domače, brkinsko sadje. Naši zemlji boste prizanesli z ogljikovim odtisom.

Zlata Cergol

Pismo

Preden je odklenila glavna vrata svoje hiše, je imela vedno navado pokukati v poštni nabiralnik. Vsakokrat je upala, da bo poleg položnic prej ali slej naletela vsaj na skromen pozdrav izgubljenega otroka, njenega sina Boruta, ki je pred petimi leti odšel od doma. Z možem sta verjela in upala, da bo ostal doma, prevzel majhno kmetijo. Saj tudi, če jo ne bi obdeloval v tako velikem obsegu, kot sta to počela onadva, od dneva, ko sta se vzela pa vse do danes. Razumela je, da se mladim ne splača garati na tej pustih grudi, vendar sta želela, da bi sin ostal doma, čeravno sta mu omogočila, da se je izučil poklica. Hči, ki se je zelo mlada poročila v Italijo, na mejnem prehodu je namreč spoznala obmejnega policista, rojenega na Sardiniji, je študij obesila na klin, zanosila, se poročila in preselila v Pescara. Tam je on namreč po poroki dobil dobro službo in lepo novo stanovanje. Čeravno nista bila najbolj navdušena nad hčerkino odločitvijo, sta jo sprejela, ker pač tako mora biti in ker je zdaj to njeno življenje. Otroci odrasejo in odidejo, sta si dopovedovala. Tudi zet se jima ni zdel napačen človek, bil je vedno prijazen, ustrezljiv in spoštljiv do vseh. Zato sta toliko bolj računala na sina, pa tudi zato, ker sta ga večkrat opazila v družbi dekleta po imenu Vera. Punca je imela pred seboj še nekaj let študija na univerzi, diplomo in seveda kasneje iskanje službe. Vendar njun Borut lahko še počaka, saj je še mlad. A kot pravi pregovor, človek obrača in Bog obrne – se je obrnilo na glavo prav vse, vsa pričakovanja, želje in načrti Borutovih staršev. Sin se jima je v resnici zdel že nekaj časa nekoliko odtujen, vihrav, domov iz službe je prihajal večkrat zelo pozno in tudi k maši na velikonočno nedeljo ni šel, kar materi ni bilo ravno po godu. Takoj naslednjo nedeljo sta ugotovila vzrok sinovega obnašanja. Zjutraj jima je namreč povedal, da bo na kosilo pripeljal dekle, da se bodo skupaj pogovorili o neki zadevi. Drugega ne oče in ne mati iz njega nista izvlekla. Mati se je s kosilom še posebej potrudila, počistila je po hiši in okoli nje, saj je vedela, da Vera ni samo iz premožne, ampak tudi iz zelo urejene in čiste družine. Ko je odbil poldan in je imela gospodinja že skoraj vse pripravljeno, je kot vihar skozi vrata smeje se vstopil sin v spremstvu dekleta, ki ga ne ona in ne mož nista še nikdar videla. TO ni bila Vera. Oba sta obstala kot vkovana, brez besed, razočarana in bridko presenečena.

Dekle, ki je stalo na vratih, je nekaj zamomljalo v pozdrav, dvignilo roko v zrak in izustilo: »Čao!« To je bilo vse, kar je punca zmogla storiti. Oblečena je bila v črno mini krilo, majico črne barve in jakno iz džinsa. Obuta v črne visoke škornje, ki so ji prekrivali celo kolena. Bila je pretirano naličena in tudi njeni lasje neke čudne oker barve, se ne materi ne očetu niso zdeli v redu. Po ustih je prekladala zdaj levo zdaj desno žvečilni gumi, da se jima je od tega početja že pošteno gnusilo. Stali so tako nepremično vsi, v prostoru je bilo zaznati le dekletovo žvečenje, ko je sin Borut povlekel neznanko bliže materi in očetu ter jima jo predstavil: »Mama, oče, to je Ingrid, moja punca!« Za hip se je že zazdelo, da sta starša onemela, ko je iz očetovih ust kot strela butnilo v sina: »Kje si pobral to *kurbo*?« Samo to je očetu uspelo izustiti. Ob očetovih besedah se je Borut tako sunkovito zdrznil, ga srepo pogledal in zakričal: »To ni nobena kurba, to je pošteno, moderno dekle, ki si svoj kruh služi kot večina ostalih. Zaposlena je, živi v stanovanju v mestu in ti jo ne boš zmerjal z nobeno kurbo! Kaj si pa mislil, da ti bom pripeljal, deklo?!« Medtem ko sta se sin in oče prepirala, je dekle iz žepa potegnilo zavojček cigaret in si eno prižgala ter mirno opazovala vse in vlekla ter požirala dim in ga nato v gostih oblakih izpihovala v naelektreni zrak. Materi so po licih stekle debele solze, križala se je in sklepala roke ter nenehno kimala z glavo. »Borut, pomiri se, z očetom sva samo mislila, da boš pripeljal Vero, zato sva tako presenečena. Veš, moraš naju razumeti, smo pač preprosta delavska in kmečka družina, ki smo s trdim in poštenim delom ustvarila dom, ki sva ga želela prepustiti tebi,« je jokaje povzela mati. »Mati, hotel sem se pogovoriti ravno o tej stvari,« je z nekoliko nižjim glasom govoril sin, »ne nameravam ostati doma, z Ingrid imava načrte. Odpotovala bova v Nemčijo, tam ima ona strica, našel bo službo meni in njej, da bova lahko zaslužila in si ustvarila družino. Tukaj, v tej zajebani Jugoslaviji ne bom nikoli prišel do dobrega avtomobila, pa čeravno imam v podjetju odgovorno delo. Preveč garam za tisto borno plačo in nič si ne morem privoščiti!« je izbruhnilo iz Borutovih ust. Mati se je tresoč se usedla na stol, bridko zajokala, oče pa je samo ponovil svoje prepričanje: »S to kurbo si boš ustvaril samo težave in razočaranje!« Obrnil se je in odšel iz hiše. Takrat sta oče in mati zadnjič videla sina, aprila pred petimi leti. V vsem tem času jima je sin poslal le nekaj kartic s pozdravi in voščilnice za novo leto ter okroglo obletnico poroke. Nikoli ni na kartici opazila njegovega naslova, vsakokrat je razglednica bila poslana iz drugega mesta. Nikoli ni napisal nič o sebi, ne o službi, tudi punce ni nikoli omenjal. Mater je skrbelo za sina, vendar storiti ni mogla nič. Upala je lahko samo, da bo sin prej ali slej sporočil naslov, ali vsaj telefonsko številko, da bi tako lahko prišla v

stik z njim, pa naj jo stane kar koli. Danes pa je v nabiralniku našla belo pismo, nekoliko pomečkano in tudi pisemska ovojnica se ji ni zdela ravno čista. A ko je v naslovu prepoznala sinovo pisavo, je poljubila pismo, v hipu raztrgala kuverto in poiskala očala. Pričele so ji teči solze od veselja, od žalosti in od radovednosti. Vsa se je tresla kot žolca. V pismu je sin najprej pozdravil njo, očeta nato pa se opravičil, ker se ni javil toliko časa. V pisanju je občutila sinovo zadrego, a tudi to, da se jima je hotel opravičiti za vse, kar jima je hudega storil. Mati skoraj ni mogla verjeti besedam, ki jih je brala: »Mama, vem, da sem vaju prizadel, vem, da bosta težko pozabila besede, ki so letele iz mojih ust, preden sem vaju pustil in odšel, vendar želel bi samo eno in to je moja zadnja prošnja, naprej se bosta odločila sama. Poskušaj pregovoriti očeta, da me prideta obiskat. Vem, da je pot dolga, a povej mu, da bi vaju rad videl in se vama opravičil, preden bo prepozno! Mama, potrebujem te!« je bil s tiskanimi črkami napisan stavek pred pozdravom: v upanju, da se kmalu srečamo. Končala je, dvakrat zajela sapo, kajti od hudega jo je dušilo. Materin čut je priplaval na površje, da je z Borutom nekaj zelo narobe. Sin je bil očetovega značaja, oba sta bila namreč polna ponosa in trmasta kot istrska osla. Hiše ni niti odklenila, kar takoj je stekla v Ravne, kjer je mož okopaval krompir. Tekla je in tekla, ko pa je prišla do njive in je hotela poklicati moža, da mu pokaže sinovo pismo, je ta samo zamahnil z roko in rekel: »Vem, videl sem ga v nabiralniku, kar tam si ga morala pustiti, ne zanima me, kaj piše, verjetno nujno potrebuje kaj, drugače ne bi pisal!« »Ljubi Bog, požri vendar ta svoj ponos in to svojo trmo, preberi, saj ti vendar piše sin! Rad bi, da prideva k njemu, rad bi se nama opravičil. Za voljo božjo, saj je vendar tvoje krvi!« je jokaje skušala pregovoriti trmastega moža. »Jaz ne grem nikamor po nobeno opravičilo, sam je šel, sam naj pride in pika!« je jezen odgovoril mož in se posvetil okopavanju. Zgrudila se je kar na njivo in njen jok je preplaval cele Ravne. Ko se je malo opomogla, je ponovno odprla pismo, vzela ven pisemski papir in takrat je iz kuverte padla slika majhnega Boruta s plavimi očmi, malenkost temnejšimi lasmi, kot so bili sinovi in navihanim noskom, ki ji je bil precej ostal v spominu. Slika je pristala v njenem naročju. Takoj je vedela, kaj mora storiti. Obrisala je solze, se vzravnala in stopila do moža. Pod nos mu je pomolila sliko in rekla: »To je vzrok, da je pisal, potrebuje naju, on in njegov otrok, če si že sina zavrgel, ni treba, da zavržeš še vnuka. Takoj jutri si bom uredila vse, da grem v Nemčijo in da vidim, na čemu je stvar. Ti pa, če hočeš trmariti še naprej, ostani tukaj, a vedi, da boš ostal sam. Vedno sem spoštovala tvoje odločitve, se jim podrejala in prilagajala. Tokrat ne bom, ker pač gre za mojega sina, verjetno tudi za vnuka,« je z odločnim

glasom povedala žena in šla proti domu. Kot poražen pes s povešenimi ušesi je za njo molče odkorakal mož. V dobrem tednu dni se je družina končno po petih letih objela. Mali Žan se je takoj prikupil dedku in babici, ki se jima je srce trgalo vsakokrat, ko se jima je pogled ustavil na sinu. Bil je hudo bolan. Otrokove matere ni nihče omenil, ne videl in ne vedel, kam se je izgubila. Po velikih birokratskih zakonih države, takrat Vzhodne Nemčije, jim je vendarle uspelo pridobiti vse papirje in malega Žana sta dedek in babica srečno pripeljala v novo domovino, Slovenijo. Žal so dva meseca potem v krsti pripeljali tudi njegovega očka. O mami pa Žan še danes ne ve ničesar, a saj tudi nič ne sprašuje. On ima še vedno živo mamo Sonio in očeta Blaža.

Zvonka Makovec

Karantena

Psst! Prosim vas, da tole berete tiho, ker tudi pišem tiho, da me ne bi 'tavelika' našla. Zgodilo se je takole. Najprej so zelo veliko razpravljali o koroni s priimkom Covid 19, omenjali so deželo, iz katere prihaja, Karanteno. Sumil sem, da se moji trčeni mami spet plazita naokoli in nabirata mačje reveže! Čakal sem mačjo Kovidko, pa je nista privlekli, tako kot Bučka, razen, če je nevidna. Njen duh se je širil okoli in zajel vse prebivalce moje hiše. V pričakovanju novega mačka Korone sem postal precej siten, kar naprej sem težil mamam za priboljške, prinašal okoli 'tavelikega' in še naprej na veliko kradel. Moji mami in 'tamali' so ostajali doma, joj, kako sem bil vesel! Vsega dobrega se naveličaš. Najprej sta pospravili stanovanje in odkrili skrivališča mojih pregreh. V redu. Potem sta se lotili podstrehe in me zaprli v sobo - rekli sta, da v temni sobi črnega mačka težko najdeš. Hotel sem pogledati tistega črnega mačka na podstrehi, pa sta me vsakič ujeli že na vratih. Ropotali sta, metali stvari, razvrščali, in vse je tako lepo dišalo, za polulat. Kar sem jaz razmišljal, je Bučo storil. Obilno je zalil nekaj škatel in nedolžno gledal. Veste kaj! To je pa že preveč! Ker je ves pokvečen, mu je vse dovoljeno, sploh ga ne kregajo!?! Zadovoljno in privoščljivo se je muzal, medtem ko sta ga božali in pomilovali. Potem sta odšli v garažo. 'Taveliki' je postal kar malo bled, ker sta brkljali po njegovem razkopanem svetišču in se dotikali njegovega dragocenega orodja. Ves velik je nesrečno stal v garaži in vil roke v obupu, da bosta vrgli stran kaj njegovega. Na hitro so se zmenili. Garažo pospravi 'taveliki'. Tja nimam vstopa. Baje je preveč temnih kotov, kamor bi se skrnil. Sem si jo ogledal nekoč, ko mi je na hitro uspelo pobrisati. Ker sem ves čas zelo nadležen, so takoj pogruntali, da me ni. Neskončno veliko traparij bi lahko zgrešil, polno je skrivnostnih kotičkov, ki nenavadno lepo dišijo. 'Tavelika' se je odločila, da bo mizarila. Navlekla je orodje, vijake, deske in si naredila smešno omaro, ki je prekrila stroj, ki pika. Malo sem skeptičen o lepoti omare, nagiba se k moderni umetnosti, sicer je uporabna in skriva pletilni pikajoči stroj. Medtem, ko je vrtala, brusila, preklinjala kot star mornar, sem ji sunil nekaj vijakov. Še vedno jih išče. Naslednji dan sem srečal Bučota, ki je tekel kot nor pod posteljo. »Skrij se, skrij se!« je kričal. »Danes se gre 'tavelika' frizerja, striže moške!« je vpil. Tekel sem za njim in uspešno sva se skrivala. Nihče naju ni pogrešal.

Kaly se je smejala iz mamine sobe, ko sem jo vprašal, če se nič ne boji. »Jaz sem ženska, dama,« je vpila nazaj in se smehljala, »prav nič se ne bojim.« Poskusil sem si predstavljati Bučka brez dlake in se začel smejati. Joj, kako je bil užaljen, treščil me je s šapo. Postrigla je 'tavelikega', uredila in sfrizirala 'tamalega', potem se je lotila naju. Nisva ušla lepotni preobrazbi, pri nama je izvedla manikuro in pedikuro. Postrigla nama je kremplje. S strahom sva pričakovala, česa se bo lotila naslednji dan.

Oskar

1. del

Oskar tukaj. Danes se oglašam s posebnim namenom, da ne boste mislili, da samo nagajam. Dobro vem, da me ne bi bilo, če me ne bi našla gospa Alenka, če me ne bi sprejela Mojca iz Društva, če bi se na veterinarski kliniki odločili, da muce z levkozo nimajo kaj iskati na tem svetu in če ne bi bilo vas, dragi moji požrtvovalni *mačjeljubci* – s svojimi prispevki. Nekateri se odpovedo kavi, da podarijo zadnji evro. Od tega je bilo odvisno moje življenje in čutim in vem, kako visijo na nitki manj srečne muce od mene. Temu včasih rečejo sekira v medu. Ne sanja se mi, kaj to pomeni, saj muce sladkih reči ne okušamo, mogoče pa s tem mislijo *Oskar v skledi priboljškov*. Višnja je res velika gospa, pa s tem ne mislim, na metre, ampak na njeno veliko srce. Pomagala nam je že velikokrat, ko nam je v Društvu, kjer sem prostovoljec tudi sam (poziram za mamine nahrbtnike in torbice), zmanjkalo denarja. Mimogrede, gre za zelo slabo plačano delo, vam pravim. To, da si lep, je res naporno. No, kje sem ostal? Licitacija. Tudi moja 'tavelika' je prispevala torbice. Zahvalil bi se tudi vsem tistim, ki ste nesebično sprejeli muce, ki niso lepe, mlade in zdrave, ampak bolne, žalostne, stare in včasih na pragu smrti. Vsaj nekaj lepih trenutkov preživijo s kom, ki jih ima rad in skrbi zanje, da jih ne boli in da okusijo življenje na kavču. Stari Bučko je moj najboljši prijatelj. Vam pravim: stare muce niso dovolj cenjene. Hvala, tisočkrat hvala. Vaš hvaležni Oskar.

2. del

Če koga zanima, mu lahko kar takoj povem, da sem nadvse srečen mačkon. Postal sem res čudovit, mamica Lenčka je imela prav. Včasih v odsevu zagledam prelepo mišičasto telo črnega panterja. Mamici mi smeje povesta, da sem to jaz, ki nisem več podoben netopirčku brez kril z ogromnim trebuškom, polnim glist in oguljenim kožuškom.

Moje oči, tako podobne maminim, so ravno tako črne. Moje zenice se redko zožijo, razen na soncu. Počutim se krasno, nič me ne boli. Včasih mi kdo po pomoti stopi na rep, kajti tlačim ga povsod, prestrašeni delajo paniko, misleč, da sem od bolečine obnemel. Dragi moji, o bolečini bi lahko pisal knjige. Moje otroštvo je bilo ena sama bolečina, neznosna, najraje bi se ji prepustil in zaspal za vedno. Mirno sem nagajal in živel po starem, ko so se odločili, da me bodo stradali. Celo noč sem premišljeval o tem, da sem prestopil vse meje, ko sem zmetal rože z oken, spet poskril celo kolekcijo svinčnikov in kompliciral pri hrani. O gorje, vzeli so mi tudi vodo. Kar srh me je spreletaval. Oprezno sem motril svojo 'tamlado' mamo, ji pihal v obraz, ko se je delala, da me ne opazi in zaprla oči. Pihal sem vanjo, jo s krempljci rahlo počesal, zapel nekaj sonat in arij, pa ni nič pomagalo. Potem sem zlezal v svojo košarico in takoj planil iz nje. Mokra je bila in smrdela je po starcu v sosednji sobi. To je sodu izbilo dno. Skočil sem na stol in od žalosti in lakote zaspal. Zjutraj sta pridrveli mami in me hitro strpali v transporter, privezali v avto in oddrveli na pot. V vožnji bi seveda užival, ampak kaj, ko mi je krulilo v želodčku. Pozabili sta, o Bog, pozabili, da sem lačen. Joj, jem po petkrat na dan, pa še ponoči požrem vse brikete, onidve pa tumpasti baburi, meni nič tebi nič, pozabita na hrano. Čedalje bolj me je skrbelo. Spomnil sem se na mamico Lenčko, takole so jo odvrgli v gozd. Joj, navajen sem na toplo posteljo, ven sploh ne grem, ker me zebe v ritko, kurijo radiatorje, gledajo če imam mrzla ušeska ... zdaj pa tole. 'Tamlada' mami me je prijazno gledala in ljubeče ogovarjala, ne morem verjeti, da je taka hinavka, pa tako jo imam rad. Mjav, mjav, sem jokal, prvič v avtu. Prispeli smo na kliniko. Prestrašil sem se, meni se ni zdelo, da sem bolan. Spet me je zagrnil obup, ko sta me oddala zdravnicam in odšli! "Prideva po tebe!", sta zaklicali. Spet so me gledali, vtaknili tisto reč v ritko, pa sem jim že zadnjič glasno povedal, da je to ponižujoče. Na glavo so mi poveznili, nek čuden lonec, potem sem zaspal. Sanjal sem o Oli in mamici, kako se sprehajamo in tekamo po travniku, moj najsrečnejši spomin. Kako sem se ju razveselil in potem, potem sem se zbudil. Tam, kjer je rasel moj ponos, moja jajčka, sta viseli dve mlahavi vrečki, kot rozinici. Bolelo me ni, samo čuden občutek je bil. In mojih dveh ni bilo od nikoder. Zunaj je naletaval nek čuden svetel dež, jaz sem čakal. Tema je zagrinjala okna, žalost me je preplavljala, obupan sem pel žalostinke in hrepenel, ja, hrepenel in zavidal Kaly in Bučku. Hodili so me tolažiti znani obrazi, ki sem jih poznal iz rane mladosti, ko sem tu bival, me božali in tolažili, mene pa je skrbelo. Kastracija, to so mi naredili. Zdravnica je študentom, ki so me prišli pogledat, razkazovala moje uničeno premoženje, moje pohabljene dragulje. Kar

naenkrat sem zaslišal domač zvok, znan vonj je priplaval do mojih nosnic. Mami sta vendar prišli pome, odpustili sta mi, da se grdo obnašam. Malo sem še počakal in nato sem ju zagledal. Najlepši pogled na svetu. Ne vem, kdo je bil bolj vesel, mamici ali jaz. Tokrat sem v avtu zares užival, ampak mami sta bili zaskrbljeni. Tako lepo je bilo zunaj. Še nikoli nisem videl lepše stvari. Razmišljal sem in razmišljal, spomnil sem se zvezdnih noči, ko smo z mamico bivali v lopi in so sijale skozi luknje v strehi. Kar naenkrat me je prešinilo, tisoče zvezd pada z neba, prekrile so strehe, ceste, polja, bilo je nepopisno lepo in nisem razumel, zakaj vendar mami ne vidita te lepote. "Ne bom prišla do hiše, najbolje bo, da ga zavijeva v plašč, da se ne bo prehladil," sta se pomenkovali. Kaj pa vendar blebečeta, saj je toplo! Prispeli smo, ampak ne v garažo kot po navadi, temveč do sosednje hiše. Res sta me zavili v dekico in nekaj metrov tekli do doma. Zvezde so bile mokre in mrzle, pa tako lepo je izgledalo. Malo sem bil razočaran, da se je iz toplega avta čisto drugače videlo. Najprej sem se najedel, saj so mi dali tudi na kliniki neko malenkost, ampak še zdaleč ne tako okusno, kot doma. Obljubil sem si, da ne bom več izbirčno vihal nosu, ko me bo 'tamlada' mami hranila. Pri 'tastari' mami mi še kdaj uspe, da v navalu ljubezni popusti in mi da ribice, ki jih imam najrajši. Potem sem stekel po stopnicah preganjat Bučka, ne boste verjeli, kako me je bil vesel. Kaly pa je prezirljivo prhnila. Ljubeznivo je pihnila name in se razvlekla čez celo posteljo. Bučku in Kaly sem razlagal, kako zunaj padajo zvezde, kako lepo je. Kaly me je z zanimanjem poslušala, ta pojav je doživela tretjič, Bučkota pa je smeh vrgel po tleh: "Joj, kako sta butasta!" Krohotal se je in krohotal, 'tamala' mami se je prišla kregat, ker je mislila, da spet preganjam Bučka in se tepeva. Stari mačkon pa je iz sobe vpil "Zvezde padajo! Ooo, kakšna pogruntavščina!" in se smejal, smejal. "Pa nama razloži, ko si tako pameten!" sva vpila nazaj. 'Tamala' mama pa se ni nehala vtikati, vsakega je zaprla v svojo sobo in se jezila, ker vsi glasno mijavkamo. No in potem, sva izvedela. Ker je mrzlo, se dež spremeni v ledene kapljice in te padajo z neba. Takrat je treba muce, ki gredo ven, zunaj še posebej dobro hraniti, ker za to, da se ogrejejo, potrebujejo veliko energije. Muce potrebujejo tudi zavetje. Bučko nama je povedal, da mu je naša družina uredila hišico, polno sena, ko je bil zunaj. "Mrtev bi bil, če me ne bi mami vzeli k sebi." A zato hodiš za njimi in se ves čas zahvaljuješ!" sem še rekel.

KAZALO

Uvodna beseda, Patricija Dodič ...	2
Ana Balantič ...	4
Anamarija Delbello ...	8
Andreja Lenassi ...	12
Andreja Malta ...	20
Aneja Rože ...	22
Anja Čekada ...	32
Bojan Schentner ...	35
Danica Bubnič Lovrečič ...	37
Darja Škerjanc ...	46
Dragica Markovič ...	47
Eda La Vita ...	51
Goran Dokić ...	53
Helena Gašperšič ...	55
Helena Strle ...	59
Irena Beguš Pajnik ...	67
Irena Štembergar ...	77
Irina Telban ...	93
Ivan Novak ...	97
Ivanka Kostantino ...	99
Jana Korečič ...	101
Nina Jager ...	102
Jernej Brvar & Kaja Boštjančič ...	104
Jože Pečnik ...	107
Jože Vidmar ...	112
Jurij Popov ...	115
Ljubica Lazar ...	123
Lucija Beguš ...	128
Maja Sulčič ...	135
Manca Švara ...	139

Manica Radivo ...	141
Matjaž Kos ...	143
Mirko Juriševič ...	146
Nataša Bodlaj ...	148
Neta Vergan ...	169
Nives Mahne ...	175
Oskar Bohm ...	179
Patricija Dodič ...	182
Primož Hieng ...	192
Primož Polh ...	194
Rafael Vončina ...	195
Rok Valenčič ...	199
Stojan Ržek ...	201
Tamara Mihalič ...	204
Tina Milostnik ...	211
Tomaž Mahković ...	212
Urška Vrh ...	258
Vesna Šare ...	262
Viljana Šiškovič ...	267
Zlata Cergol ...	269
Zvonka Makovec ...	273
Kazalo ...	277

Zgodbarnica 2020 – 2023

Izbrala, uredila in lektorirala **Patricija Dodič**

Zbornik **Študijskega krožka Zgodbarnica**

Kozina 2023

Samozaložba

(ob zaključku delovanja krožka)

